

Tämän teoksen sähköisen version on julkaissut Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) Creative Commons -lisenssillä: CC BY-NC-ND 4.0 International. Lisenssiin voi tutustua englanniksi osoitteessa:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on saanut sähköisen julkaisuluvan teoksen oikeudenhaltijoilta. Mikäli olette oikeudenhaltija, jota SKS ei ole tavoittanut, pyydämme teitä ystävällisesti ottamaan yhteyttä [SKS:aan](#).

HISTORIALLINEN

A R K I S T O.

Toimittanut

Suomen Historiallinen Seura.

XII.

Toinen vihko

Kuuden kuvalehden kanssa.

HELSINGISSÄ 1893,
Suomen Historiallisen Seuran kustantama.

HELSINGISSÄ,
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINOSSA,
1893.

Ainehisto.

	Siv.
Finlands Städers vapen, af <i>George Granfelt</i>	199—231.
Algot Scarins bref. utgifna af <i>M. G. Schybergson</i>	232—364.
Suomen Historiallisen Seuran pöytäkirjat:	
18 ²⁷ /XI90—18 ⁹ /XI92.	
Kokous 27 p. marrask. 1890	367—379.
Kokous 9 p. jouluk. 1890	380—383.
Kokous 26 p. helmik. 1891	383—400.
Kokous 9 p. huhtik. 1891	400—402.
Kokous 30 p. toukok. 1891	403—410.
Kokous 8 p. lokak. 1891	410—413.
Kokous 29 p. lokak. 1891	414—422.
Vuosikokous 9 p. marrask. 1891	422—433.
Kokous 10 p. jouluk. 1891	433—441.
Kokous 21 p. tammik. 1892	441—444.
Kokous 25 p. helmik. 1892	444—448.
Kokous 24 p. maalisk. 1892	449—453.
Kokous 30 p. toukok. 1892	454—461.
Kokous 29 p. syysk. 1892	462—465.
Kokous 31 p. lokak. 1892	465—478.
Vuosikokous 9 p. marrask. 1892	478—487.
Luettelo Ruotsin kammarikolleegioissa löytyvistä Suomea kos- kevista asiakirjoista, tehnyt <i>K. R. Melander</i>	488—490.
Aakkosellinen aine- ja nimiluettelo pöytäkirjoista	491—500.
Oikaisuja.	
Kuvien selitys.	
6 lehteä Suomen kaupunkien vaakunain kuvia.	

Finlands städers vapen.

I. Städer anlagda före år 1721.

Medeltiden, från hvilken heraldiken leder sina anor, kände öfverhufvudtaget icke till stadsvapnet i den betydelse våra dagar vanligen tillägga detta. Den anspråklösa och föga inflytelserika plats, som vid sidan af den stolta, krigiska adeln under tidigare skeden intogs af städerna och deras innebyggare, uteslöt hvarje tanke på ett efterliknande af de ridderliga symboler, hvilka efterhand i allt brokigare mångfald prydde krigarens och jorddrottens sköld och hjälm, och hvilka småningom, från att hafva utmärkt en persons, en ätts bedrifter och maktutöfning, i allmänna föreställningen öfvergingo till att beteckna än en bestämd feodalbesittning, än en immunitetsrätt eller ett ämbete, öfverförbart från en individ till en annan. Isynnerhet under korstågen, då så mången bortom hafven förväfvade sig titlar och höghetsrättigheter, uppstod ett behof, som låg i tidsandans hela skaplynne, att äfven genom nya tillsatser till gamla ättemärken utmärka den nyvunna äran och maktutvidgningen. Och det ligger helt och hållet i sakens natur, att de sålunda uppkomna sammansatta vapensköldarna skulle oförändrade bibehållas långt efter det de stolta anspråk, som talade ur de mångskiftande bilderna, ramlat för alltid med de efemära feodalstaterna borta i det heliga landet. Santi-

dig som världen nu fick annotera den mänskliga fåfångans första „titulerade“ konungar och furstar, blefvo de heraldiska tecken, hvilka engång valdes af de motsvarande värdigheternas verkliga innehafvare och nu med det bleka återskenet af deras storhet gingo i arf och byte från den ene till den andra, slutligen så nära förbundna med föreställningen om det land, det område de skulle utmärka, att man småningom vaude sig vid begreppet af en stats, ett rikes vapen, lika väl som en ätts, en ädlings. Äfven de verkliga staterna, hvilkas symboliska tecken fordom växlat med monarker och dynastier, fingo slutligen på detta sätt sina särskilda s. k. vapen. Betecknande är att de flesta af dem till en början förts af längesedan utgångna herskarefamiljer, ofta långt förrän dessa nådde de värdigheter, hvilka nu genom dem utmärkas¹⁾.

Detta nya åskådningssätt gjorde sitt inträde samtidigt som städerna och borgerskapet omsider lyfte hufvud. Hanseförbundet och de riksomedelbara befestade handelsplatserna i Tyskland datera sin storhet från närmaste århundraden efter korstågen. Med rikedom och makt växte snart inom dessa och dylika samhällen begäret att icke håller i yttre

---

¹⁾ Så ingår t. ex. Hohenstaufernes vapen, tre svarta gångande lejon med upplyftade röda högerramar i guld, såsom betecknande Schwaben, i Württembergs konungavapen. — Englands vapen, de tre gyllene leoparderna i rödt, fördes redan af de Normandiska härtigarna och deras ätt, måhända redan af dessas hedniska förfäder i Skandinavien, att dömma af analogin med danska och svenska (Waldemar I:s) konungavapen. — På samma sätt har Folkungavapnet, som med denna ätts tronbestigning kom att ingå i svenska riksvapnet, småningom, emedan det bibehölls både af Karl Knutsson och Gustaf Wasa, öfvergått till att beteckna „Göta rike“, ehuru all rimlig anledning därtill strängt taget saknas.

måtto gifva den nu på flere håll förödmjukade adeln i glans och äretecken efter. Städernas patricial- och rådsfamiljer, deras „ehrbahre geschlechte“, togo sig vapen som trots någon riddersman, och orterna själfva, — hvilka skrefvo lag för månget furste- och grefvedöme, till och med som Venezia och Genova togo skatt af konungariket, — förseddes snart med sköldemärken, hvilka oförtydbart tolkade deras anspråk på lika anseende och rang liksom de ägde jämngod makt med krönte och salfvade herrar. Också är det just Hansans och norra Italiens städer, hvilka icke blott upptagit de första värkliga vapnen, utan äfven försett dessa med fullständig ridderlig utstyrsel, långt rikare än deras mindre själfständiga likar i andra länder äga. Vanligen utgöres städernas vapen endast af sköld, stundom därtill uppuren af sköldhållare. Hamburg, Bremen, Strassburg o. s. v. föra ännu i dag som är den ridderliga hjälmen med alt hvad till densamma hör; Venezia för sin dogekrona (härtiglig), Genova konungakrona, Amsterdam furstekrona.

Så högt i storhet i egna och andras ögon hunno aldrig Nordens städer, trots det att flere af dem ju nogsam spelat sin själfständiga lysande rol i häfderna. Det kan synas tvifvelaktigt huruvida de värkligen någonsin förrän i nyaste tid ägt hvad man i egentlig mening kan kalla vapen. Den viktiga rol, som beseglandet af urkunder och bevis ännu spelade under hela medeltiden, då konsten att skriva var så föga utbredd, gjorde väl att de flesta städer redan då ägde och brukade konstfullt arbetade och sirade „signet“ och „klämmor“, men få af dem hafva den rent heraldiska karaktär, som genomgår riddares och sveuners sigill samt utländska städers och potentaters. Liksom stift och härad, gillen och menigheter vanligen förseglade sina skrifter och tillhörigheter med bilden af det helgon, under

hvars särskilda hägn de stodo, hafva äfven flere städer sina sigill helt enkelt prydda med en framställning af t. ex. St. Olof (Norrköping, Torshälla), St. Brita (Vadstena) eller St. Erik (Stockholm); ofta sirades vaxaftrycken med bilden af den borg, som gaf staden skydd (Stockholm, Kalmar) eller den domkyrka, vid hvars högtider menigheten samlades att torgföra sina varor (Lund, Skara); allra vanligast är dock att signetet inneslöt helt rätt och slätt begynnelsebokstafven i stadens namn (Gäffe, Åbo, Västerås (Väster-aros), Ulfsby), stundom beledsagande en rent heraldisk figur, såsom t. ex. örnen (Arboga), korset (Köping); kors, beledsagade af en fyra gånger upprepad bokstaf förekomma äfven (Sölfvesborg, Raumo). Ofta beledsagas åter den i vapnet förekommande bokstafven af mer eller mindre heraldiska sidofigurer, liljor (Åbo), rosor (Västerås), eller kronor (Wiborg). Ofta nog afbildas emellertid de heraldiska emblemen äfven där de finnas ensamma icke i sköld, och ingen skriftlig uppteckning har bevarat minnet af att en stads vapenmärke, utfördt t. ex. i färg eller skulptur, skulle här uppe i norden användts att pryda, vare sig vid fester och upptåg eller på krigståg; knapt nog torde de någonsin anbrakts på byggnader och minnesstenar. Flere gamla städer i Skandinavien om än icke inom Finland, föra likväl signetmärken, hvilka otvetydigt gifva tillkänna inflytelser från söder samt äga en rent heraldisk karaktär. Det från Visbymynten bekanta segerlammet, Upsala stads leopard, Revels tre leoparder hära härom vittne. Ju mera tydligt den heraldiska typen träder fram, dess mera säkert har bilden gått oförändrad fram genom tiderna och vuxit in i det allmänna medvetandet; ju mindre den från början varit något särskildt utmärkande, desto mindre har den trotsat

glömskan, desto oftare har den växlat och gifvit plats för nya idéer.

Det nationella konungadömets upprättande med Gustaf Wasa bildar på sätt och vis epok äfven i heraldikens historia, isynnerhet genom de ordnande principer, som nu gjorde sig gällande äfven på detta område. Särskildt var det konung Gustafs i alla ridderliga idrotter förfarne söner, som med ifver kastade sig på vapenkonsten, icke minst för att förläna sina hof den tvetydiga glansen af nya kronor och sköldemärken med åtföljande titlar, hvilken i så ymnigt mått omstrålade deras grannar och bröder, dussinfurstarne i det söndersplittrade Tyskland. Kändt är att konung Johan III med namn af grefskap och härtigdömen utstyrde de gamla folklanden samt gaf dem deras till våra dagar kvarlevande vapen, inför hvilka de helgonbilder, med hvilka dessa områdens sigill fordom utmärktes, fullkomligt sjönko i glömska. Denna reformerande verksamhet utsträcktes dock i allmänhet icke till de numera såsom „stadsvapen“ betecknade bilderna i stadssigillen. Sålunda bibehöllo af Finlands medeltidsstäder fem, nämligen Åbo, Nådendal, Raumo, Borgå och Viborg, sina gamla märken oförändrade samtidigt som dessa också här småningom i allmänna medvetandet fingo namn och heder af vapen, hvilket de dock från heraldisk synpunkt näppeligen alla skulle förtjänat. En af städerna, Ulfby, erhöll däremot jämte namnet Björneborg ett på detta syftande vapen. Numera blef det nämligen vanligt att ett sådant redan i fundationsbrevet förlänades hvarje nyanlagd stad, „eftersom ingen stad är utan han hafver sitt vissa stadsmärke“ såsom det vanligen lydde på Gustaf Adolf och Kristinas tider.

„Stadsmärket“ utgör ett slags öfvergångsform från medeltida föreställningar till hvad man i våra dagar menar

med „stadsvapen“. I stort antal utdelades dylika under Carl IX:s, Gustaf Adolfs och Kristinas regeringar, under hvilka så många städer nyanlades. Stadsmärket utgör en efter heraldikens regler stiliserad bildlik framställning, afsedd främst att nytjas i sigill och hallstämplar m. m., samt symboliserande antingen staden eller dess namn, dess handel, näringar och handteringar eller väntade framtida utveckling, någon gång flere dylika moment samtidigt. Borgar, fartyg, ankare, fiskar, hyttor och städ, tjärtunnor, träd, t. o. m. ullsaxar o. s. v. förekomma i denna nya vapenkonst. Mycket sällan och troligen då utan vidare afsikt sättas dock dessa ofta stilenligt nog utförda attribut i sköld, en enda gång hvad Finland angår nämnas uttryckligen färger. Då detta skedde, i fundations-brevet för „Nye Helsingfors“ dat. Köping den 2 okt. 1639, höll feodaltidens föreställning om verkliga stadsvapen på grund af då inträdda säregna förhållanden sitt efterborna inträde i vårt land.

De dåtida stora förläningarnas innehafvare, i regeln främst grefvarne, erhöilo nämligen rätt att inom sina skatteområden anlägga nya städer, och gäfvo då vanligen af „höggreffuelig“ maktfullkomlighet dessa vapen, hvilka antingen ingingo såsom sidofält uti deras egna ättevapen eller med dessa förenades, symboliserande den höghetsrätt vapenherren hade öfver dessa orter. Sådana stadsvapen förekomma i massa, och brukas ofta ännu i dag, ehuru reduktionens nit stundom utsträkte sig ända till att utplåna äfven dessa minnen af de engång så mäktige stormännens betydelse och härlighet. Brahestads vapen ingår sålunda som sidofält i ätten Brahes, Nystads vapen i ätten Wasaborgs sköld; från andra sidan Bottenhafvet kunna jemväl talrika exempel anföras. Men t. ex. Lidköpings vapen, som under storhetstiden utgjordes af ett fält ur ätten De la Gar-

dies sköldemärke, utbyttes på Carl XI:s uttryckliga befallning mot den i stadens medeltidssigill förekommande bilden af St. Lars.

Sådana stadsvapen hafva naturligtvis blaçon och utstyrsel efter heraldikens alla regler. Och då föreställningen härom blef mera utredd, begynte man på samma sätt sira och framställa äfven de gamla „stadsmärken“ som funnos från tidigare skeden. Det är därför det stora flertalet af stadsvapen, hvilka man numera enligt hvad som redan på slutet af 1600 talet blef regel alltid afbildar i sköld, *hafva endast på häfd grundade färger*, som ofta dock äro mycket växlande och omöjliga att fastställa. Endast de nyare vapnen hafva bestämda fält och färger, ehuru de, synnerligen efter 1809, äro frukten af en rent af orimlig heraldisk urartning.

Hvad de svenska och finska stadsvapnens öfriga utstyrsel beträffar, har den aldrig i egentlig mening utgjorts af annat än möjligen krona öfver skölden. Under de stora herrarnes tider, då staden såsom redan antyds vanligen var hufvudort i ett grefskap eller friherrskap, ställes stundom en grefflig eller friherrlig krona öfver skölden ¹⁾. Sköldhållare ²⁾ och måhända hjälmar ³⁾ hafva väl någon gång förekommit i mera konstnärligt utförda framställningar, men hafva då äfven varit fullkomligt godtyckligt tillsatta; långvarig häfd kan i intet sådant fall återopas. Devis förekommer veterligen endast kring Björneborgs stads vapen.

Det egentliga vore väl därför att afbildla våra stadsvapen med en enkel sköld, endast med den omvex-

¹⁾ Jfr. Fig. 8. 18.

²⁾ Jfr. texten för Nyslott.

³⁾ Jfr. Fig. 2.

ling olika stilarter samt större eller mindre prydlighet i utförandet betinga. På senare tid har det visserligen blifvit ganska vanligt att enligt franskt och italienskt bruk förse dessa sköldar med den s. k. murkronan, hvars första urtyp torde vara den kastilianska konungakronan. Men då detta bruk ännu icke kan sägas hafva vunnit häfd, och dessutom är föga betecknande för våra i de flesta fall öppna, obefästade handelsplatser, bör det icke rekommenderas till efterföljd, så mycket mer som det härleder sig från den för heraldiken förhatliga rococo-stilen. Skall stadsvapnet förseas med krona bör denna därför enligt hvad ofvan framhållits vara den svenska grefvekronan, — antingen i dess äldre form, kronring med 4 blad (3 synliga) och 4 perlor (2 synliga): den nu såkallade adeliga eller hjälmkronan, — eller i den nyare formen med kronring och 8 blad (5 synliga).

Den förnämsta källan till kunskap om våra stadsvapen utgör den serie af sigillaftryck, som i de flesta fall i oafbruten följd från början af 1600-talet bevarats under städernas till Åbo hofrätt inlämnade *domböcker*; samlingen af *riksdagsbeslut* och *riksdagsfullmakter* å kongl. Riksarkivet i Stockholm innesluter en myckenhet värdefulla bidrag till seriens kompletterande. *Medeltidsbrefvens* vaxaftryck för de gamla städerna samt *fundationsbrefvens* noggranna beskrifningar för de nyare ansluta sig härtill. Särskildt upplysande äro, med reservation begagnade, uppgifterna i *Organisations komiténs för Viborgs län handlingar*, samt de af resp. *Magistrater samlade uppgifter* i hithörande ämnen, hvilka i tiden infordrades af kejs. Senaten vid handläggningen af den i början af 1860-talet väkta, sedermera oafgjorda frågan om en revision af samtliga stadsva-

pen¹⁾; äfven Statsarkivets samling af de i bruk varande stadssigillen har blifvit rådfrågad. Dahlbergs „Suecia antiqua“ och Gyldéns kartverk innehålla ett par afbildningar af värde. Wexionius- Gyldenstolpes „Epitome descriptionis Fenningiae etc.“ samt Tunelds geografi m. fl. äldre arbeten innehålla beskrifningar på flere stadsvapen. Härjämte står utgifvaren hos *Statsarkivarien Dr R. Hausen* i tacksamhetsskuld för flere af sina uppgifter, samt för meddelandet af teckningar tagna från handlingar i svenska Riksarkivet. Äfven hafva råd och upplysningar välvilligt meddelats af Hrr d:r G. A. Fontell och d:r C. von Bonsdorff.

I efterföljande historiker redogöras i närmare detalj för de enskilda stadsvapnens ursprung och för de förändringar de undergått.

Björneborg.

Denna stad, det gamla Ulfsby, brukade under medeltiden ett sigill, afbildadt i Hist. Arkisto, tom. IV, tab. II, 2. Kändt redan från 1419 den 17 april, och vidhängande ett i Arvidssons Handlingar II pag. 47 aftrykt pergamentsbref samt bärande omskriften „S: CIVITATIS WLPSBYCENSIS:“ brukades detta sigill under domböcker och afhandlingar ända till medlet af 1600 talet²⁾, således långt efter det staden 1558 på härtig Johans befallning flyttades till Björneborgs kungsgårds ägor samt erhöll dennas namn. Samtidigt härmed måste staden dock hafva erhållit det vapen, som afbildas i sigillet fig. 1, och som förekommer bland annat under de flesta af 1620 talets domböcker.

¹⁾ Brefakten ⁵⁶¹/₅₃ A. K. ³/₃ 1861 samt Brefakten ⁵⁶²/₅₃ K. E. ⁶²/₃₅ 1860.

²⁾ t. ex. riksdagarna 1600, 1602 och 1610, domböcker på 1620 och 1630 talen.

Det visar inom omskriften „Biorneborgh“ tvänne öfver hvarandra satta sköldar, den nedre, större, med initialerna B. S. S. (Björneborgs stads sigill), den öfre med ett framvändt björnhufvud; rundt kring sigillkanten löper Johans devis: „DEVS PROTECTOR NOSTER“, hvilken med bestämdhet tyder på vapnets ursprung från denne herres tid. Detta sigill brukades under hela 1600-talet ända tils domböckerna 1712 före ofreden upphöra. Därefter följer under stadens alla handlingar ett mindre, redan under saköreslängderna 1711 och 1712 användt sigill, ytterligt tarfligt till utförandet (fig. 2). Detta sigill visar inom omskrift: „BIORNEBORGZ STADZ MINDRE SIGILL“ i sköld med hjälm en upprest half björn.

I senare tider hafva härjämte flere olika vapenbilder utan ringaste stöd i häfd eller urkund omväxlat i stadens sigill. Det prydligaste af dem framställer en sköld af deladt fält (blått och guld?), i det öfre ett rådhus (borg?), i det nedre en upprest björn, samt torde datera sig från förra hälften af detta århundrade. Vid stadsfullmäktigeinstitutionens införande upptogs på grund af stridiga uppgifter i denna korporations sigill en upprest (hel) svart björn i gyllene fält. Ytterligare finnes ett sigill, antagligen från 1700-talet, samt utan all heraldisk karaktär, i hvilket framställes en framför en borg, en kyrka, eller ett rådhus hopkrupen, liggande björn.

Af det ofvan anförda bör utan vidare framgå, att det obestriddliga företrädet bland alla dessa framställningar tillhör vapnet med björnhufvudet, såsom varande älst och mest heraldiskt. Då fältets färg emot det enligt vanliga regler svarta björnhufvudet bör vara guld eller silfver, samt häfd icke kan åberopas, torde den hälst böra bestämmas till guld, emedan ett sådant fält förekommer jämväl i

det påtagligen beslätade Satakunda eller Norrfinnevapnet, samt dessutom i ofvan omtalade stadsfullmäktige-sigill. Med däraf följande bibestämmingar blasoneras vapnet altså:

i sköld af fält i guld ett svart framvändt björnhufvud, krönt, krona och tunga röda. Devis: Deus protector noster.

Borgå.

Det sigill, fig. 3, som bärande omskriften „SIGILLVM CIVITATIS IN BORGHA.“ är vidfästadt denna stads domböcker från och med år 1622 samt dessutom förekommer under 1607 års riksdagsbeslut, äger liksom själfva staden påtagligen anor från medeltiden. Vapenbilden, som att märka är stäld i sköld, framställer ett eldstål, en figur, som dock måhända endast uppkommit genom förändring af första bokstafven i stadens namn. Samma eller liknande sigill hafva sedan allt framgent brukats. Enligt gammal häfd¹⁾ skall vapnet blasoneras:

i sköld af blått fält ett eldstål, högerriktadt.

Den längesedan från Finlands karta utplånade staden *Brahea*, anlagd af Per Brahe invid Pielis sjö i det dåvarande friherreskapet Kajana, erhöi antagligen äfven af honom det sigill, som här afbildats (fig. 4). Inom omskriften: „SIGILL. CIVIT. BRAHEAE. BRAHE. COM. W.“ synes en jägare, beväpnad efter tidens sätt med båge, svärd och knif, och försedd med en jaktväska, samt stående på skidor; dräk-

---

¹⁾ Skraffering å nyare sigill och stampar, brandkårsfanan.

ten utgöres af en lång veckad rock eller blus med bälte om lifvet och „pjeksor“ korsvis knutna om vaden. Detta sigill, som bär årtalet 1669 och torde vara märkligt nog i etnografiskt hänseende, förekommer under stadens domböcker från och med detta år.

Brahestad.

Denna stad anlades 1651 af Per Brahe i hans friherreskap Kajana. Dess första sigill (fig. 5), vidhäftadt domböckerna 1659—1672, visar inom omskrift: „SIGILLVM CIVITATIS BRAHE“ en sadlad häst, stående på mark, på hvilken synes en bikupa. Ett senare sigill (fig. 6), första gången användt under 1673 års dombok, visar däremot vapenbilden i det andra (och tredje) sidofältet i det grefliga Brahevapnet, en beväpnad ryttare med lyftad lans, — här dock med tillägg af den redan nämnda bikupan. Det torde vara gifvet att stadens vapen omkring 1670 blifvit sålunda „förbättradt“, så mycket mer som det äldre sigillet, hvilket ånyo användes efter år 1697, från denna tid framträder med en å den gamla stampen tillsatt ryttare, efteråt ingraverad öfver hästen i sigillet fig. 5, såsom alldeles tydligt vid närmare granskning af aftrycket framgår. Urkunder äger staden ej, men med ledning af grefvevapnet blasone-ras skölden:

i rödt fält på grön mark, hvarå synes en gyllene bikupa, en beväpnad ryttare med lans och fjäderbuske, ridande en silfver häst med blått täcke.

Ekenäs.

Stadens gamla sigill, fig. 7, aftryckt under alla dess kända handlingar ända från slutet af 1500-talet ¹⁾, framställer inom omskrift: „ECKENES STAT“, en ek, starkt stiliserad, med rot och trenne ållon. Om detta stadsmärke nämnes visserligen intet i Gustaf Vasas privilegier af den 15 dec. 1546 eller följande konfirmationer m. m., men dess ålder och utförande gifva det i alla fall ett afgjordt företräde framför det nyare, hvilket ingår i stadens sigill af år 1753 ²⁾. I dettas många och omotiverade tillsatser framstår hela den otyglade frihet med hvilken dylika „förbättringar“ den tiden blefvo gjorda, där gravörens fantasi räckte till och vederbörandes goda minne icke fattades. Dessa fullkomligt oheraldiska motiv skola, enligt Eric Bergmans kända dissertation „framställa staden och dess näring“: en udde, bevuxen med en ek och planterad med en humlegård, utskjutande i ett vatten, öfver hvilket, „längre bort“, seglar ett fartyg, medan tvenne män i en båt, — på närmare håll, — vitja fiskbragder. Redan denna framställnings ringa ålder gör att den utan vidare måste vika för det gamla sigillet, hvarför stadens vapen blasoneras:

i sköld af silfver fält en grön ek med stam och rot af naturlig färg, kronan belagd med tre gyllene ållon, 2, 1.

---

¹⁾ Under 1597 års trohetsförsäkran förekommer ett stadssigill med samma vapenbild som sigillet fig. 7; omskriften kan dock icke skönjas på aftrycket, som är för otydligt för att här kunna efterbildas.

²⁾ Fig. 8: „EKENAES STADS SIGILL ANNO CHRISTI 1753“.

Fredrikshamn.

Den gamla staden Vekkelax, hvars anläggningsår af en del historieskrifvare uppgifvits vara 1632, förekommer första gången i urkunderna 1656. Domboken af år 1660 förvarar dess äldsta sigill (fig. 9), hvilket inom omskriften „SIGILLUM CIVITATIS WECKEL — —“ visar bilden af en man, stående på en strand samt ur ett vatten uppmetande en lax, — en naiv allusion på namnet Vekkelax. I följande års handlingar förekommer däremot ett nytt sigill (fig. 10), hvilket inom omskrift: „SIGILLVM CIVITATIS WEKELAXENSIS ANNO 1660“ visar en båt under en krona, samt stående i ett vatten, — således alldeles samma vapen, som redan 1639 blifvit Helsingfors stad förlänadt (se nedan). Då staden efter freden i Nystad erhöll sitt nya namn Fredrikshamn, var det måhända denna likhet som föranledde regeringen att därjämte 1723 tilldela densamma ett nytt vapen (sigillet fig. 11. med omskriften: „SIGILLVM CIVITATIS FRIEDRICHSHAMBENSIS“); enligt å sigillet ¹⁾ utsatt skraffering utgjordes detta af en silfver ström under ett med kunglig krona krönt F i blått fält. Detta vapen fortfor staden att bruka tils den genom freden i Åbo öfvergick till Ryssland, hvarefter samma vapen 1745 af svenska regeringen tilldelades den nyanlagda staden *Degerby*, som dock senare med namnet *Lovisa* erhöll nytt vapen ²⁾. I Fredrikshamns sigill

¹⁾ Domboken 1724. Tre nya förslag uppgjordes, förmodligen af Magistraten, hvilka samtliga i blått fält visa: 1:o en ström bjälkevis, beledsagad en chef af ett krönt F, en point af tre sädesax på en kulle. 2:o båt i ett vatten under krönt F. 3:o krönt F öfver ström bjälkevis; alla kronor kungliga.

²⁾ Degerby domböcker. Lovisa stads vapen utgöres af en gyl-lene sköld med blå chef; å chefen korsade en sautoir två uppvända kanoner; nedanför ett upprest svart ankare.

åter upptogs däremot, enligt uppgift „på Generallieutenanten von Campenhausens hemställen¹⁾, det gamla vapnet från tiden före 1723, dock med bibehållande af den kongl. kronan²⁾. Staden äger sålunda trenne olika, fullt historiskt berättigade sigill. Med bibehållande för öfrigt af 1723 års på stadens namn syftande vapen blasoneras skölden med återupptagande af den 1744 tillkomna båten:

i sköld af blått fält under ett med kongl. krona krönt F en gyllene båt på bjälkevis lagd silfver ström.

Gamla Karleby.

Privilegiebrevet af den 7 sept. 1620, som åtföljes af teckning (fig. 12), lyder med afseende å tillämpliga delar:

„Vij Gustaf Adolf etc. — giöre witterligitt — — till thet andra: Dernäst efter the och framdeles, såsom uthi andre Städher brukeligit är, deres fälte domar, Contracter, Fulmacher, Pass och andre Certificacier der så behöfwes måste med Stadzens Inseg:er bekräfta. Derföre gifvie vij däm till Stadzmärke uthi deres Stadz Signete till att föra och bruka En Brinnande Tiäru tunna med tre Eldzflammor uthur sprundet och Bådhe Bottnarna, efter som sjelfua afriktningen uthvisar“. — — Detta „stadzmärke“ har oförändradt blifvit brukadt uti stadens alla sigill och stampar ända till våra dagar. Blasoneringen lyder:

i fält af guld en liggande tjärtunna med röda eldsflammor ur sprundet och båda bottnarna.

¹⁾ Organisationskomiténs handlingar.

²⁾ Detta sigill säges 1744, den 14 jan., samt ytterligare 1788 hafva blifvit stadfästadt (Magistratens uppgifter 1860). — Anmärkas bör att åtskilliga nyare sigill, oegentligt nog, visa kejserlig (storfurstlig?) krona.

Helsingfors.

Det gamla af Gustaf Wasa anlagda Helsingfors ägde ett sigill (fig. 11), hvilket inom omskriften „S[IGILLUM] HELSINGFORS[IAE]“ visade en sköld, hvori framställes en uppstigande till höger böjd gäddestjärt, „dimidia esocis cauda“ enligt Wexionius-Gyldenstolpe. Detta gamla ganska väl utförda sigill förekommer å riksdagsbesluten af 1602, 1605, 1607, 1609 o. s. v., samt under stadens domböcker från 1625 ända till 1644, ehuru staden, som enligt konungabref af den 2 okt. 1639 flyttades till sin nuvarande plats, samtidigt erhöill nytt vapen, enligt följande utdrag ur fundationsakten:

„Wij Christina, Sweriges, Göthes och Wendes drottning, Storfurstinna af Finland, etc. etc. etc. — — giöre witterligitt: — — till det andra: Efter det att framdeles, såsom uti andra städer brukeligit, deras fälte domar, Contracter, Fullmacher, Pasz och andra Certificazer (när så behöfues) måste med stadens insegel bekräftas: Derför gifve Wij dem till Stadssecret och insegell att föra och bruka en Båth, stående uti en Fårss, derofvanpå en förgylt krona uti blått Fieldh“. — —

Första gången förekommer detta vapen användt uti det stadssigill, som är aftryckt under 1645 års dombok och sista gången är anbrakt under domboken 1747 (fig. 14); båten, som därstädes afbildas med tvänne lika stäfvar ¹⁾ i en s. k. ström, förekommer i senare tidens sigill vanligen och rätteligen i ett till sköldfoten nående vatten ²⁾, samt torde alltid såsom naturligt är hafva afbildats i guld, där bla-

¹⁾ Den vanliga heraldiska båtformen, jfr Båat- och Bonde-vapnen m. fl.

²⁾ Domboken 1749.

sonering kommit i fråga. För öfrigt lämnar vapenbrevet, som enligt hvad ofvan anmärkts är märkligt på grund af att däri första gången fältets färg blifvit angifven, all erforderlig ledning; Helsingfors stads vapen är således:

en sköld af blått fält; däri ur ett till sköldfoten nående silfver vatten en gyllene båt med lika stäfvar, en chef beledsagad af en (adelig) krona.

Jakobstad.

År 1653 lät fältmarskalken Jakob De la Gardies enka, den ryktbara grefvinnan Ebba Brahe genom sin förvaltare Henrik Tavast i Pedersöre socken, som då innehades i förläning af greffliga ätten De la Gardie, anlägga en stad, hvilken sedermera till hennes affidne makes minne erhöll namnet Jakobstad. Samtidigt erhöll denna stad rätt att i sitt sigill som vapen begagna det tredje (och sjunde) fältet ¹⁾ i den greffliga ättens sköldemärke (ingår jämväl som andra och tredje fält i ättens friherrevapen). Detta vapen, begagnadt ännu i dag som är, ehuru enligt Magistratens uppgift af år 1860 med oriktiga färger, ingår i stadens älsta, konstnärligt utförda sigill af år 1651 (fig. 15).

Enligt grefvebrevet bör vapnet blasoneras:

i sköld af gyllene fält ur ett blått vatten ett rött kreneleradt borgtorn, ur hvilket uppstiger ett krönt, svärdförande, blått, rödbeväradt lejon.

---

¹⁾ 2 (och 8) fältet utgjorde vapen för Lidköping i Sverige ända till reduktionen, 3 (och 5) fältet är vapen för Arensburg på Ösel.

Kajana.

Kajana eller Kajaneborgs stads älsta sigill förekommer första gången anbrakt under dombokon af år 1660, samt var sedermera i bruk ända till stora ofreden. Afbildadt fig. 16, visar det inom omskrift: „SIGILLVM CIVITATIS CAJANAE“ en borg med fyra torn i en bjälkevis flytande ström, ofvan hvilken läses: „PET. BRAHE“, nedan „CHRIST“. C. S. B. (comitissa Brahe). Stadens senare sigill, hvilket ännu brukas, framställer enligt fig. 17 jämväl dess gamla borg, stående midt i den strida forsen. Enligt omskriften härleder sig detta sigill från år 1727, men är såväl till motiv som utförande i heraldiskt afseende det äldre sigillet betydligt underlägset, hvarför detta senare äfven blifvit lagdt till grund för vapnet, som visar:

i sköld af silfver fält bjälkevis en blå ström, belagd med en gyllene borg med fyra torn.

Kexholm.

Stadens båda äldre sigill (figg. 18 och 19), — af hvilka det ena från år 1646 inom omskrift: „KEXHOLMS STADZ SIGNET“ under friherrekrona visar Kexholms läns gamla vapen, en borg med tre torn, mellan dem två flygande fyrbollar, det andra, från år 1648, samma borg under kunglig krona samt uppstigande ur den jämväl i länsvapnet ofta förekommande strömmen, — kommo under tidsperioden 1721—1811 ur bruk. Redan i detta tidskiftes början upptogs antagligen på grund af kejsrerlig befallning i stads-sigillet det vapen som ingår i sigillet fig. 20 och som enligt tämligen sväfvande uppgifter¹⁾ skall hafva erhållit

¹⁾ I ofvan omtalade Senatshandlingar 1860—61.

högsta stadfästelse 1788. Emellertid uppgifver Magistraten i bref af den ¹⁹/₃₁ mars 1812 till den då arbetande Organisationskomitén för Viborgs län ¹⁾, att alla handlingar rörande stadsvapnet voro förkomna, hvaremot detta beskrives på följande sätt:

„Sköldemärket är afdelt i twenne fäldt, det öfversta är blådt uti hvilket 2 armar i guld harnesk med swärdt. Den nedra afdelningen är röd, och en trana stående på berg håller i wänstra klon en sten, utwisar förmodeligen waksamheten“.

Samma färgteckning ingår enligt skrafferingen i vapnet fig. 20, som jämväl i öfrigt öfverensstämmer med ofvanstående beskrifning, utom att tranan icke „står på berg“ utan mera heraldiskt fritt i fältet. Det vapen staden för närvarande brukar bör därför blasoneras:

sköld fördelt af blått och rödt; i öfre fältet två mot hvarandra riktade, svärdförande, guldbeväpnade armar; i nedre fältet en silfver trana med en blå sten i upplyftad fot.

Kristinestad.

I stadens fundationsbref beskrifves vapnet som följer:

„Wij Christina etc. — — Giöre vitterligitt — — Till dedh andra: Alldenstundh ingen Stadh ähr uthan han hafuer sitt viste Insegell, där medh Bårgmester och Råd måste, som i flere städer brukeligitt ähr, deres fälte dommar, Contracter, Fullmacher och bref, när så behöfues, stadfästa och bekräfta. Ty Confirmere och Unne Wij be:te vår stadh Christina Uthij sijt Insegell att föra och bruka en Skogs-

---

¹⁾ Org. kom:s handl.

strand och Haffuet uthan före. — — Gifuit uppå Wårt Slått Stockholm den 7 Martij Anno 1652.

Christina.

I Wijnblad⁴.

„CHRISTINAESTADZ SECRET“, vidfogadt domboken af år 1653 (fig. 23), visar det heraldiska utförandet af den kungliga bestämmelsen. Detta originella och särdeles prydliga stadsmärke begagnades under hela 1600-talet, samt förekommer ännu i ett efter stora ofredens tider nygraveradt sigill¹⁾, där dock de i det äldre tydligt framträdande grannarna blifvit utbytta emot ekar (eller björkar). Genom ett egendomligt misstag synes dock detta vapen hafva kommit ur bruk redan kort därefter; för första gången användes som stadssigill den fig. 21 afbildade stampen i aftryck under domboken af år 1723. Detta sigill visar en gående leopard, samt är försedt med omskriften „CHRISTINE STAD 1699“, i afskärningen „D. E.“; mer eller mindre noggranna efterbildningar förekomma i flere nyare sigill, samt stadens forna hallstämpel. Någon urkund för detta vapen kan däremot icke åberopas; detta så mycket mindre, som den ursprungliga stampen helt säkert aldrig varit afsedd att brukas af Borgmästare och Råd, utan utgjort stadens *tullstämpel*²⁾. Det har icke tillsvidare lyckats författaren att utreda, huruvida, såsom antagligt är ett alldeles likadant tullstämpel på denna tid nyttjats i alla Sveriges städer. Ett dylikt användes åtminstone af „stora sjötullen“ i Göteborg³⁾: en afbildning däraf förekommer i W. Bergs „Samlingar till

¹⁾ Domboken 1722.

²⁾ I heraldiken utmärker leoparden vaksamhet, skarpsynthet.

³⁾ I Kristinestad kunde naturligtvis blott „lilla tullen“ komma i fråga.

Göteborgs historia“, sid. 145, fig. 40. Det kan icke vara blott en tillfällighet att detta sigill såväl till vapenbilden, storleken och hela utförandet, som äfven till omskrift och årtal, „GÖTEBORGS STAD 1699. D. E.“, öfverensstämmer med det fig. 21 afbildade från Kristinestad.

Den uppenbara förväxling, som sålunda ägt rum härleder sig; påtagligen från den närmaste tiden efter stora ofreden, under hvars hvälfningsar den äldsta sigillstampen måtte hafva gått förlorad. Enligt fundationsbrevet eller efter aftrycken under äldre domböcker förfärdigades då ett nytt sigill, det 1722 använda, hvilket emellertid fick vika då den gamla tullstämpeln, som troligen ansågs för det förkomna stadssigillet, kom till rätta. Redan på grund af omskriften, som icke uttryckligen upptar det annars vanliga „Kristinestads sigill“ eller „Kristinestads secret“, hade man dock kunnat inse att detta icke var riktigt. Säkert är sålunda att staden aldrig lagligen erhållit annat vapen än det i fundationsbrevet beskrifna, hvilket med tillämpning af vanliga heraldiska regler blasoneras:

en sköld, klufven genom vågskura af silfver och blått, det första fältet belagdt med elfva gröna granar, 3, 3, 3, 2.

I det greffliga ätten Oxenstierna af Croneborg tillhöriga grefskapet *Kronoborg*, skulle en lika benämd stad anläggas. Huruvida därmed gått i värkställighet är outredt, ej håller hafva handlingarna bevarat något sigillaftryck från den åter inom kort försvunna orten¹⁾

¹⁾ Greffliga ätten Oxenstierna af Croneborg förde i vapnets andra och tredje sidofält, (samt å tredje hjälmen) i silfver en röd borg med tvänne krenclerade torn, brinnande med gyllene låga, ofvan hvilken en krona, tydligen afseende Kronoborg („Croneborg“).

Ny-Karleby.

I stadens privilegier af den 7 sept. 1620 beskrifves stadsvapnet med bifogande af teckning på följande sätt:

„Wij Gustaff Adolph etc. — — Giöre witterligitt: — —
2:o Dernäst effter dee och framdeles, såsom uthij andra städer brukeligitt är, deres fälte Domar, Contracter, Fullmacher, Pass och andre Certificationer, der så behöfues, måste med Stadzens Insigle bekräfta: Derföre gifwe wij dem till Stadzmerckie uthij deres Stadzsignete till att bruka En brinnande tjärutunna medh tre Eldzflämmor uthur den öfre bothnen och på bådhe Sijdhor, effter som sielfva afritningen uthwijsar“. — —

Stadens alla sigill hafva troget följt denna ännu bevarade urkund, hvarför vapnet (jfr fig. 24) blasoneras:

en sköld af fält i guld, däri upprest en tjärutunna med röda lågor ur öfre bottnen samt från båda sidorna.

Nyslott.

Denna stads älsta sigill, fig. 25, förekommer i otydligt aftryck under 1680 års riksdagsfullmakt, hvarest staden bär benämningen „Savolax Nystad“; i ännu mera otillfredsställande skick är detta sigill bevaradt under riksdagsbesluten af 1675 („Savolax Nyslott“) och 1680¹⁾. Vapenbilden är i detta sigill densamma som för hela landskapet, en högervänd uppspänd båge med pil balkvis. På denna grund måhända ansedt olämpligt råkade vapnet under 1700-talets hvälfningar i förgätenhet, och stadsvapnet säges i ett i Organisationskomiténs handlingar intaget bref, underteck-

¹⁾ Stadens samtliga domböcker från 1600- och början af 1700-talet äro förstörda.

nadt „J. Baumgarten $\frac{9}{21}$ april 1812“, utgöra „en borg i silfverfält, inom en lagerkrans eller buren af tvenne sköldhållare“. Denna vapenform, som antagligen daterar sig redan från 1700-talets början, har sedan dessa tider häfdn för sig, ehuru den uppträder med något växlande attribut, — utom „lagerkransen“ eller „sköldhållarene“ på senaste tid vanligen med Karelens vapen, de två armarna, tillagdt i chef, hvilket är en uppenbar orimlighet, då staden är landskapet Savolax historiska hufvudort. Liksom det nyare Kexholmsvapnet och af samma orsaker synes detta vapen, borgen med de tre tornen och den stora bastionen, böra bibehållas; i ett flertal sigill varnas öfver borgens inkörspport en sköld ¹⁾, i hvilken lämpligen det gamla sigillet, Savolaxvapnet, kunde intagas. Nyslotts vapen blasoneras sålunda:

i sköld af silfver fält ur ett blått vatten en borg med tre torn; öfver den öppna porten en mindre sköld af svart fält; däri en uppspänd högeruppvänd båge af silfver med påsatt balkvis uppvänd gyllene pil.

Nystad (Vasaborg).

Stadens privilegiebref af den 17 april 1617 innehåller följande stadgande om stadsvapnet:

„Wij Gustaf Adolph etc. — — Veele wij och härmed fullkomligen tillstå, att Borgmestare och Rådmän i denna vår stadh, Nystadh, skola i alla måtto niutha och bruka Sveriges stadz lag och rätt, så frijt och obehindrat, som andre våre städer dem niutha och hafua, och sjelfue lag-

¹⁾ Dylika sköldar med särskild vapenbild förekomma mycket ofta i stadsvapen hvilka framställa borgar, murar eller dylikt; ofta förekomma dylika små vapenbilder äfven i dessas portöppningar.

boken bättre uttrycker. Såsom och på dedh de, så väll som förb:de våre städer måge haffue deras eigit Stadz insegell, så haffue wij nådigest dem effterlåtitt att de uthi samma insegel må föra två Geddor med upvenda hufvudt och nedervenda stjertar“. — —

Fullkomligt öfverensstämmande med denna beskrifning är stadens ännu brukade sigill af år 1617 (fig. 26). Någon förändring undergick stadsvapnet icke då staden 1646 den 20 aug. jämte kringliggande landsort ¹⁾ såsom grefskap förlänades åt Gustaf Adolfs illegitime son, öfverste Gustaf Gustafsson, grefve „af Vasaborg“. Staden som härefter erhöill namnet *Vasaborg*, fortfor att bruka sitt gamla sigill, och dess vapen, med en mellan fiskarnas hufvuden tillsatt gyllene (adelig) krona, intogs i det grefliga sköldemärkets första och tredje sidofält; fiskarna äro blå, fältet af silfver ²⁾.

I enlighet med det svenska grefvebrefvet samt Tunelds geografi bör stadsvapnet blasoneras:

I sköld af silfver fält två uppvända blå gäddor, rygg mot rygg, beväring röd.

¹⁾ Nykyrka socken, inom hvars område staden anlades, kallades under 1600-talet vanligen „Kalais“, ett namn som troligen till en början äfven öfver gick på staden, och möjligen föranledt dess vapen.

²⁾ Jämväl i den riksgrefliga ätten von Strahlenheim-Wasaborgs vapen af år 1706 ingår Nystadsvapnet, ehuru själfva fältet här är af guld. — Anmärkas bör slutligen, att den bekanta Margaretha Cabeljau, grefve Vasaborgs moder, tillhörde en sedan 1400-talet bekant adelig ätt från Flandern, sedermera 1652 naturaliserad i Sverige och under N:o 555 introducerad på riddarhuset, hvilken från urminnes tider i vapnet förde tvänne uppvände krönte silfver fiskar i rödt fält. Huruvida detta vapen annat än genom en egendomlig händelse står i samband med Nystads eller Vasaborgs vapen kan naturligtvis ej afgöras.

Nådendal.

Stadens medeltidssigill (fig. 27) visar inom omskrift „s: civitatis: ballis: grafie:“ bokstäfverna **hg** i munkestil under en krona; originalet vidhänger ett i kongl. Riksarkivet bevaradt pergamentsbref, dateradt 1466 den 30 jan. (MCDLXVI^o torsdag för kwindelsmessedagh), samt sålunda endast ett par tiotal år yngre än Nådendals berömda kloster. Aftrycket bevittnar ett dombref om fiskevatten i Warisala by, vid hvilket dessutom hänger ytterligare ett fragmentariskt bevaradt vaxsigill, som tyckes hafva tillhört enskild person (borgmästaren?) Samma sigill är aftryckt under 1594 års trohetsförsäkran. De enkla, däri ingående initialerna för det latinska „Vallis Gratiae“ hafva sedermera oförändradt bibehållits i alla nyare sigill (fig. 28), såvida de palmkvistar o. s. v., hvarmed dessa ofta blifvit utsmyckade, måste anses för oväsentliga bihang. Då stadsvapnet veterligen icke någonsin framstälts blasoneradt, kan följande härledas ur vanliga regler:

i sköld af svart fält under rödfodrad krona **h g** af guld i munkstil.

Raumo.

Af denna gamla stads medeltidssigill förekommer det äldsta i ett välbevaradt aftryck (fig. 30) under städernas år 1594 afgifna trohetsförsäkran, samt visar inom omskrift „sigillum: civitatis: raumensi:“ ett latinskt likarmadt kors, beledsagadt af fyra **r**, 2, 2, ställda. Ett otydligt aftryck af ett sigill med fyra **R** förekommer därefter under 1605 och 1607 års riksdagsbeslut. Af domböckernas sigill visar det äldsta (fig. 29) inom omskrift „SIGILLVM: CIVITATIS: RAVMENS:“

bostäfvorna R A V M beledsagande ett likarmadt kors. Af samtidigt förekommande ytterligare tvänne sigill, hvilka båda ännu torde vara i bruk, visar det till utförandet prydligare (fig 31) samma vapenbild i sköld inom omskriften: „SIGILLVM + CIVITATIS + RAUMENSI ANNO 1625“, som tydligen anger året för stampens förfärdigande. Af stilen att dömma helt säkert af lika ålder är det mindre sigillet, af fullkomligt enahanda typ som det nyss beskrifna och med samma omskrift, i hvilken dock årtalet 1625 är utbytt mot 1441. Detta kan dock icke betyda annat, än att detta åratal vid tiden för stampens förfärdigande af traditionen betecknats som stadens eller klostrets fundationsår, eller också ansetts angifva tiden för vapnets uppkomst, — med hvad skäl måste lämnas därhän.

Enligt urgammal sed svajar öfver Raumo stads rådhus vid högtidliga tillfällen en blå fana, afbildande stadsvapnet med gult kors och gula bokstäfver på blå grund. I enlighet härmed blasoneras vapenbilden, sådan den ingår i medeltidssigillen:

i sköld af blått fält ett gyllene kors, beledsagadt af fyra r, 2, 2, af guld i munkstil.

Sordavala.

Denna stad utgjorde hufvudort i den lika benämnda förläning, som med grefvevärdigheten år 1651 den 26 mars gafs åt den unge Gustaf Adam Banér. På denna omständighet tyder vapenbilden i stadens äldre sigill (figg. 32 och 33), det ena anbrakt under domboken af år 1690, det andra från år 1697. Vapnet visar nämligen tvänne sporrfaunor eller ryttarefännikor med deras glafvenstakar korsvis satta,

alldeles lika de åtta fanor, hvilka utgöra hjälmprydnad på ätten Banérs stamvapen; dessa åter äro indelade och blasonerade som själfva skölden, i rött fält en silfver spets från höger. — I senare tider har detta vapen, ovisst på hvad grund, blifvit försedt med ett tillägg, de båda karelska beväpnade armarna ställda på hvar sin sida om fanorna. Redan i och för sig ur heraldisk synpunkt förkastlig och smaklös är denna förändring dessutom fullkomligt oriktig ur historisk synpunkt, då Sordavala stad ligger inom Kexholms län, icke inom det västra eller s. k. svenska Karelen, hvars vapen utgjordes af de två armarna i rött fält. Så mycket flere skäl tala för återgång till den ursprungliga vapenformen, som alla upplysande handlingar redan 1812 i bref från magistraten till Organisationskomitén för Viborgs län uppgåfvos hafva, blifvit 1784 sända till „Viborgs ståthållarskaps arkiv“, hvarifrån de sedan förekommit. Vapnet blasoneras:

i sköld af blått fält korsvis två gyllene glafvenstakar med röda sporrfanor, hvardera med en silfverspets från vidfästningen.

Från *Taipale* stad, belägen på näset mellan Suvanto sjö och Ladoga, samt en tid försedd både med borgmästare och råd, men icke representerad på någon riksdag, har icke något sigill blifvit bevaradt till vår tid.

Tavastehus.

Denna stads sigill, sådant det förekommer under 1600-talets domböcker (fig. 35), visar inom omskrift „SIGILLUM CIVITATIS TAVASTBUE“ en tämmeligen plump afbildning af dess gamla borg, omfluten af ett vatten; samma bild med

fästningsvall och „belyst af midnattssolen“ framställes jämväl i alla nyare sigill, både i dem från detta och från föregående århundrade (fig. 34). Stadens vapen utgör således:

en sköld af silfverfält, bjälkevis öfverlagd med en blå ström, å hvilken står en röd borg med tvänne torn och vall med skyttegluggar, en chef beledsagad af en gyllene sol.

Torneå.

Bref om anläggande af en stad på den sedan gammalt kända upplagsplatsen vid Torne älfs mynning utfärdades tid efter annan under Johan III:s tid åren 1583, 1585 och 1589, ehuru med anläggningen icke torde gått längre än att hela saken förblef på pappret. Slutligen lät Gustaf Adolf den 7 sept. 1620 sätta den länge närda planen i värket, och staden erhöll sina privilegier, daterade den 12 maj 1621 och den 15 febr. 1627. I § 3 af dessa beskrifves stadsvapnet sålunda: — — „Derföre giffue Wij dem till Stadzmärke uti deras Stadz-signete, at bruka och foera et TORN, efter som utrijtningen utvijsar“. — — Själfva originalhandlingen är längesedan förkommen, hvarför den vapenbild som ingår i stadens sigill af år 1621 (fig. 36), aftecknad i Erik Brunnius' dissertation af den 12 juni 1731, fått gälla som norm. Enligt gammal häfd blasoneras vapnet:

i sköld af silfver fält ett rödt korstäkt torn, tak och spiror svarta.

Uleåborg.

Denna stad, anlagd 1605 på den gamla redan från 1400-talet kända köpingens grund, erhöll sina privilegier

den 10 sept. 1610, utan att i dem något stadsvapen blifvit omnämndt. Stadens tvänne älsta sigill (figg. 37 och 38), båda från 1600-talets första hälft och ofta förekommande, afbildade, det äldre inom omskrift „VLA STADH“ en balkvis upprest lax, det yngre en borg med fyra torn öfver ett vatten, i hvilket synes en lax, alt inom omskrift: „SIGILLUM CIVITATIS VLOBORGENSIS“. Detta senare sigill, eller dylika, har därefter brukats till senaste tider å alla i staden utfärdade handlingar, och samma vapenbild har anbrakts å dess fanor, fartyg o. s. v. Vapnet blasoneras:

i sköld af rödt fält afdelad med silfver ginstam en gyllene borg med fyra torn; därunder i silfverfältet en blå lax.

Vasa.

Vasa stad, eller såsom den till en början kallades „Mustasaari“ („Mussar“, „Mursar“), anlades enligt fundationsbref af den 2 okt. 1606, samt erhöll enligt Wexionius-Gyldenstolpe till vapen en svart säl. Ett sigill med denna vapenbild förekommer under riksdagsbeslutet af år 1610 (fig. 39). Vasanamnet och Vasavapnet datera sig från år 1611, enligt hvad bland annat stadens länge brukade sigill fig. 40 utvisar.

Vasavapnet är lika berömdt som ofta vantolkadt. Senaste tider hafva framställt detsamma än som en sädeskärfve, än som ett slags „vas“ med sädesax; äfven förekomma vassar, som utgöras af ett koger med pilar. Alla dessa vapenformer äro bestämdt oriktiga. Det gamla vasavapnet framstälde antingen en lilja („liljespira“) eller en lansspets („dystlans“), eller, om man får döma efter den kungliga vapenbilden, en „stormvase“, ett slags fascin, som användes att

vid stormningar fylla löpgrafvarna kring en fästning. Sålunda tolkas vapnet af bland andra fru Sofia Brahe, i hvars berömda „släktebok“ hela familjen kallas „stormvasar“. För riktigheten af denna tolkning talar äfven den ursprungliga färgen på själfva figuren, svart i guld. Vid tronbestigningen ändrade Gustaf Vasa detta sitt fädernevapen genom att därtill foga sitt moderne- eller „Ekasläktens“ vapen. Det kungliga Vasavapnet utgöres därför af en genom en silfver balk af blått och rödt delad sköld (Ekavapnet) med en däröfver lagd *gyllene* vase. Det var på denna sistnämnda den såsom fälttecken under 1600-talet ofta burna halmviskan skulle häntyda.

I Vasa stads vapen har vasen alltid afbildats i guld eller gul, samt alltid, — utom i detta århundrade, — i *odeladt* fält, oftast rödt, utan tvärbjälken eller balken, som förekommer i kungavapnet, samt äfven i det från Gustaf III:s tid härstammande *länsvapnet*. Vapnet blasoneras sålunda:

i sköld af rödt fält en gyllene vase.

Enligt Magistratens skrifvelse till Kejs. Senaten, af den 8 mars 1861, brukas detta vapen oförändradt äfven för den nuvarande staden med det förändrade namnet.

Viborg.

Stadens om hög ålder vittnande medeltidssigill (fig. 4) framställer inom omskriften: „S' civitatis wiborgensi“ i lutad sköld under trenne kronor ett W. Sigillet förekommer i aftryck ännu under 1624 ars dombok samt under ett par senare verifikationer, hvaremot öfriga domböcker 1621—1631 äro omväxlande beseglade med tvänne endast till storleken olika sigill, i hvilka kronorna genom en skura afskiljas från

det nedanför stående W (fig. 43). I sigillet fig. 42, som därnäst framträder; är skuran utbytt mot en bjälke. Detta sigill, märkvärdigt genom sin rika utstyrel och sin braskande omskrift „SIGILLVM INVETUSTAE CIVITATIS WIBURGENSIS CARELIAE“, visar dessutom ofvan skölden tvänne änglar, hvilka fullkomligt utan skäl ansetts för sköldhållare; utom att deras plats redan emotsäger detta antagande, må rörande dem anmärkas att sköldhållare denna tid endast brukades vid riksvapnet och af ett par grefvar.

Jämte detta urgamla vapen aftecknas redan i Eric Dahlbergs „Suecia antiqua et hodierna“ ett annat, som dock förekommer i stadens sigill först från tiden efter 1721, samt enligt Magistratens något sväfvande uppgifter af år 1860 skulle hafva blifvit af ryska regeringen stadfästadt år 1788. Vapnet visar en afbildning af Viborgs slott öfver ett vatten belagdt med ett W. Utan all gensägelse bör det först beskrifna vapnet med ålderns rätt äga företräde framför detta senare, med hvilket det ända till nyaste tider brukats jämsides. Det äldre vapnet har sedan den ryska perioden 1721—1811 jämväl, — oegentligt nog, — användts att beteckna hela Viborgs län; blasoneringen visar:

i sköld af blått fält med röd chef ett silfver W, å chef beledsagadt af tre gyllene (blåfodrade) kronor bjälkevis.

Villmanstrand.

Denna gamla handelsplats, hvilken nämnes första gången 1616 den 8 febr., samt antagligen 1647 erhöi stadsprivilegier, hvilka den dock åter förlorade 1683 den 18 juni, har under hela sin tillvaro begagnat sigill, hvilka häntydande på dess namn framställa en vildman med klubba. I 1812

års Organisationskomité's handlingar uppgifvas alla vapnet rörande urkunder hafva gått förlorade, hvarjämte sigillet uppgifves föreställa: „en eremit, som under Ödes tjder wi-stats på den lands udd stötande till Saima Siö vik och strand“. Det fig. 44 afbildade sigillet, hvilket enligt omskriften blifvit staden tilldeladt 1656, bör sålunda framställa älsta typen för dess vapen, ehuru det påtagligen är af betydligt yngre datum; ett sigill som af stadsmyndigheterna användes under 1600-talet är i samtliga domböcker å Finlands Statsarkiv förstördt, men bevaras ännu under 1675 års riksdagsbeslut i ett godt aftryck. Då vapnet enligt gammal häfd bör framställas med silfver fält (vatten) och grön mark (strand) lyder således blasoneringen:

i sköld af silfver fält på grön mark en naken vildman med klubba, samt gröna kransar om hufvud och midja.

Åbo.

Detta urgamla samhällets älsta sigill, tillika den älsta kända dylika framställning från hela Finland, är vidfästadt ett af kaniken Thore m. fl. afgifvet intyg till bekräftelse af att de i Åbo domkyrka sett och hört sig föreläsas ärkebiskop Nils Kettilssons skrifvelse rörande anförandet af klagomål mot kaniken Ragvalds, sedermera biskop Ragvald II:s kort förut timade val till biskop; urkunden är daterad den 20 juni 1309, samt aftryckt i Diplomatarium Suecanum. Sigillet, hvars felande omskrift torde varit „SIGILLUM CIVIUM [BORGHENSIUM?] IN ABO“, är afbildadt i B. E. Hildebrands „Svenska medeltidssigill“, serien III N:o 760. Själfva sigillbildn framställer ett af fyra franska liljor 1, 2, 1, beledsagadt gotiskt A, och har sedermera nästan utan väx-

ling genomgått alla stadens större och mindre sigill, sekret och stämplar ända till nyaste tid¹⁾. I ett par nyare, för öfrigt fullkomligt värdelösa sigill förekomma endast tre liljor, 2, 1, någon gång 1, 2, stälda. Dylika varianter ses å ännu i bruk varande anslagstaflor, gas-armor o. s. v.²⁾.

Färger finnas naturligtvis icke fastställda annat än genom häfd, hvilken med bestämdhet visar på blått fält, silfver liljor, samt vanligen gyllene A. På grund häraf bör vapnet blasoneras:

i sköld af blått fält ett gyllene gotiskt A, beledsagadt af fyra franska liljor af silfver, 1, 2, 1.

¹⁾ Afbildningar af stadens under 1600-talet begagnade sigill förekomma i „Bidrag till Åbo stads historia“, del. II, pag. 173 och III, pag. 39.

²⁾ Skäl finnes att anse endast liljorna i detta vapen såsom det väsentliga, det utmärkande, hvaremot den där ingående bokstafven A endast vore att betrakta såsom en oväsentligare tillägg af ursprungligen tillfällig art. Exempel saknas nämligen icke därpå, att såväl vapenherrar som städer o. s. v. i sina sköldar insatt sina initialer, utan att dessa senare därför ansågos tillhöra själfva vapnet. Dessa bokstäfver, som endast liksom en omskrift skulle visa af hvem vapnet fördes, blefvo nämligen sedan vanligen och rätteligen åter uteslutna. Så fördelaktig en dylik eliminering än ur heraldisk synpunkt vore, så mycket än vapnets *utseende* därpå skulle vinna, kan den dock icke här förordas, då så många seklers häfd tala för bibehållandet af den oheraldiska och vanprydande bokstaf, som nära nog i flertalets ögon numera torde utgöra det väsentliga i det gamla Åbovapnet.

Algot Scarins bref.

I k. biblioteket i Stockholm, i Svenska Riksarkivet samt i Upsala universitets bibliotek förvaras ett ej ringa antal bref från professorn i historia och moral vid Åbo akademi A. Scarin till särskilda korrespondenter i Sverige. De angå nästan uteslutande historiskt vetenskapliga spörsmål, hvarför de gifva en liflig bild af Scarins ståndpunkt såsom historisk forskare; frågor från moralens område beröras alls icke. I stilistiskt hänseende bära brefven en egendomlig prägel. Man erinrar sig vid genomläsandet hvad Scarins minnestecknare i Åbo tidningar 1782 säger: „Han skref ej med lätthet, ehuru han skref ganska mycket: en enda period förorsakade honom undertiden ett drygt besvär; också finner man att nästan hvar och en af dessa särskildt har en stämpel af mödosamt arbete, som gör, att stilen, i samma mån, som den viker från en naturlig enfaldighet, blifver gemenligen mörk och svår att förstå“. Men under den ofta föga tillgängliga ytan märkes ett lefvande intresse för forskning och vetenskap, hvilket icke ens mattas, sedan sjukdom och ålder försvagat brefskrifvarens krafter. Därmed förbinder sig en nästan blyg anspråkslöshet, som isynnerhet framträder, då någon hypotes befunnits mindre väl grundad. Brefven publiceras här i kronologisk följd, så att skrivelserna till äldre korrespondenter först meddelas, medan brefven till senare korrespondenter därefter följa. Ett af brefven är förut tryckt, nämligen brefvet till general-

guvernören, grefve Gustaf Fredrik v. Rosen af den 4 augusti 1752, som ingår i C. C. Gjörwells publikation „Den Svenska Mercurius“, januari 1760 sid. 18—24. Detta bref har så mycket mindre bort utlämnas, som Scarins varma intresse för våra fornlämningars bevarande däri på karaktäristiskt sätt uttalar sig. Ett bref till Borgmästare och Råd i Åbo, som afslutar samlingen, har bifogats såsom ett bidrag till Scarins biografi, ehuru det icke berör hans ställning såsom universitetetslärare eller hans vetenskapliga arbeten.

Brefven hafva tidigare blifvit anlitade såsom material till den skildring af Scarins lif och litterära verksamhet, som ingår i undertecknads arbete: *Historiens studium vid Åbo universitet* sid. 36—80 (del. 3 af Åbo universitets lärdoms-historia utg. af Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors 1891). Jag får hänvisa läsaren till detta arbete, därur upplysningar kunna hämtas i sådana punkter, som kanske synas svärförstådda. Här må endast nämnas, att Algot Scarin föddes i Scara i Vestergötland d. 20 november 1684, studerade vid Upsala universitet, där han 1714 förordnades till biblioteksamanuens och 1719 erhöll veniam docendi i latinska språket, historien och moralen, utnämndes 1722 till professor i historia och moral vid Åbo akademi, hvilken befattning han från början af höstterminen 1723 tillträdde, erhöll 1747 uppdrag att jämte sin professur handhafva bibliotekarietjänsten vid universitetet, fick d. 14 september 1761 afsked med kansliråds titel samt afled i Åbo den 5 november 1771.

Vid redigeringen hafva några smärre förändringar i ortografin och interpunktionen vidtagits för att underlätta läsningen. — Bibliotekarierna H. Wieselgren och C. Annerstedt samt amanuensen Th. Westrin hafva välvilligt biträdt mig vid insamlandet af materialet.

M. G. Schybergson.

I.

Arvid Bernhard Horn.

1.

*Högvälborne H:r Grefve, Rijkts Råd, President och Canceler,
Nådige Herre.*

Som efter nogre få veckors förlopp de uti Kongl. Constitutionerne utnämde Anniversariæ Feriæ instunda, och icke allenast en svag hälsa utan ock andre enskylte angelägenheter, som under mitt i try år härsammestädes städige vistande kommit uti födze-orten i medlertid att försummas och tillbakasättias, nödga mig at vara förtänt på en kort tid få komma öfver til Sverige: Alltherföre jag icke undgå kunnat hos Eders Höggrefvel. Excellence these mine angelägenheter i underdånig ödmuikhet föredraga och om Eders höggrefvel. Excellences nådige tilstädielse vördsamligen anhålla.

Skolandes jag mine ährender ther å orten så tidigt sökia at kunna expediera, att jag, om Gud vill, i rättan tid mig här å ämbetsorten igen behörigen må kunna infinna. Förblifvandes med en oafslätelig vörndnad

Högvälborne H: Grefve, Rijktsråd, President och Canceler,

Eders Höggrefvelige Excellences

Underd. ödmuikeste Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 17 Maji, A:o 1726.

---

¹⁾ Sv. riksarkivet; bref till Åbo universitets kanslerer.

2.

Högvälborne Grefve, Rijks-Råd och Canceler,

Nådige Herre.

Ehuruväl Consistorium Academicum under min från-
varelse vid besättningen af then länge vacanta Theologische
Professionen velat låta min ringa person komma hos sig i
benägin consideration, och i anledning dels af then applica-
tion hvarmed jag disciplinas Theologicas jämte andre mina
studier ifrån ungdomen tracterat, dels ock i afseende uppå
det alt för knappa underhålle, som en hvar vid philoso-
phiske professionerne här tils har at hugna sig af, gjort sig
angelägit at uti den til Eders höggrefl. Excellence öfver-
sända voteringen äfven mitt namn til det bästa insinuera:
icke thes mindre, som under en längre förvaltning af the
närvarande ämbetssysslor, jag gerna önska skulle, vid le-
digare stunder at få utarbeta nogot, som hörer till historiam
et antiqvitates Fenningiæ nostræ, och til then ändan uppå
Eders höggrefl. Excellences nådige recommendation och til-
städielse utur Archivis regni et antiqvitatum här i Stock-
holm samlat och afskrifvit en hop gamla acter, som til ful-
bordan af samma dessein nödige och oumgängelige äro:
Altså har i sådant afseende jag ej undgå kunnat, för thenna
gången at afhända mig thenna förenämde och af Consistorio
Acad. tilämnade förmåhnen; med underdån-ödmiukeste an-
hållan, at Eders Höggrefl. Excellence, oachtat thenna
uppå ofvanrörde omständighet grundade cessionen, tächtes
låta förbemelte Consistorii Academici recommendation och
goda omdömme, vid annan tijd och tilfälle gälla och täna
mig icke thes mindre hos Eders höggrefl. Excellence til be-

fordran, försvar, och nu varande ringa vilkors önskelige
förbättring, Framhårdandes med oafätelig vörndnad

Högvälborne H:r Grefve, Rijks Råd och Canceler,
Eders höggrefvelige Excellences

Underdån-ödmiukaste Tienare
Algot Scarin.

Stockholm d. 14 Sept. 1726.

II.

Johan Helin ¹⁾.

1.

Välborne Hr. Secreterare.

Ehuru mycken försyn jag hafva borde til at falla
M. Hr. Secreteraren så ofta besvärlig. Doch som på denna
orten icke allenast ingestädes fins den, som verserad uti
våre Svänske handlingar, utan äfven på andra sidan haf-
vet M. Hr. Secreteraren nästan then endaste, som med be-
nägenhet uptager och förklarar de tvifvelsmähl, hvilka mig
och flere nyläringar i vår gamla historie under tiden före-
komma. Altså har jag vid närvarande tillfälle heller icke
undgå kunnat at tilbedia mig M. Hr. Secreterarens gunstige
förklaring öfver hos gående Ålandz häradszigill. Det är

---

¹⁾ K. bibliotekets i Stockholm manuskriptsamling. — Sekretera-
ren i antiqvitetsarkivet Johan Helin (f. 1679 † 1753) var en bland
svenska forskare högt aktad man, ehuru improduktiv författare. Såsom
sekreterare i antiqvitetsarkivet, hvilken plats han innehade 1725—1750
inlade han stor förtjänst om ordnandet af dess samlingar.

fuller nästan otviflactigt at bilden är Kong Oluf den Heliges uti Norrige, såsom andre nordsche länders, så ock detta landets almäna Patrons: ehuru en lärd Prästman i orten velat icke längesedan obtrudera mig en annor uttydning. Men det andra ordet, som inscriptionen innehåller *Staozarsvio*, må jag bekenna vara mig en ouplöslig gåta: hälst intet ställe på Åland, hvaraf detta cognomen kan härledas, och ehvaräst detta helgon uti Catholische tiderne egentligen må hafva blifvit dyrkat. Nog synes klart, at detta närvarande sigillet är i nyligare tider giort, men utan tvifvel utstuckit effter ett i fordna tijder brukeliget af samma beskaffenhet.

Yttermera som Vastovius nämner om et Kors Closter, som fordom dags varit på Åland, men eger derom ingen vidare underrättelse, vore äfven min ödmike önskan, at igenom M. Hr. Secreteraren erhålla therom utur Archivo nogon liten effterrättelse. Hvilken så länge jag icke erhållit, synes för mig fult och fast det gamla när här vid staden belägne Corrois Kloster blifva med samma monasterio S. Crucis confunderat.

Item berättas ifrån Åland och annorstädes at sahl. Biskop Terserus under sin förföljelse ifrån Finland en rund tid vistas som Archebiskop Abrahamus i Saltvik och der partes Comministri förvaltat. Sådant måtte väl lända denna församling til beröm, om jag man allenast visshet förut erhålla kunde.

Uti thesse tränne tvifvelsmähl fördristar jag mig M. Hr. Secreterarens gunstige och benägne förklaring åstunda, i säker förtröstan at M. Hr. Secreteraren min dristighet icke som den samma förtient, anseer, utan heller med vanlig gunst uhrsächtar effter som jag med al högacht-

ning och trogen lyckönskan til et godt nytt åhr städze framhårdar.

Välborne Hr. Secreterarens Ödmiukhörsammaste

Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 6 Januarii, 1730.

2.

Välborne Hr. Secreterare.

En ödmiuk och hörsam tacksejelse erkienner jag mig M. Hr. Secreteraren högtskyldig för det benägna och vidlöftige skrifvelse, som mig i går tilhandakom, daterat d. 6 Febr. sidstl., uti hvilket M. Hr. Secreteraren så omständeligen velat uplösa den tilförenda ouplösl. gåtan af Ålands häradz sigillo, hälst des inscriptions betydelse. Jag hade den ähran förleden postdag at skrifva Hr. Adsessoren Schantz till angående et eller annat gammalt finskt Biskopz Adel. vapen, som jag låfvade honom tilskynda, om de förut redan ibland dess curieusa vapnsamling intet enrullerade. Vid hvilket tilfälle jag ock begärte, det ville han föredraga M. Hr. Secreteraren, om samma gissning, som M. Hr. Secreteraren uti sitt sedermera ankomne sielf benägit anförer, måtte kunna passera genom trycket, tils man en bättre kan uphitta. Nu sedan M. Hr. Secreteraren håller den samma icke olijk, lærer jag icke undgå med forderligste at giöra densamma publique; och skulle önska jag uti koppar hade petzeret afstuckit til at lämna androm så mycket bättre tilfälle att gissa på gåtan. Till at intet gå ifrån M. Hr. Secreterarens uttydning ger mig än yttermera anledning et capell, som ännu är til på Åland vid namn Sotunge, der utanföre den så kallade hafzviken: *Watuskiftet* (: en

ganska oren och farlig Siö, til öster, och sådan som han af Sturlonide beskrifves:) är belägin. Til at förtiga at icke långt ifrån det nu varande capellet, en liten ö i negden belägen, som heter Kyrkgårdzö, ther och lämningar finnes af en gammal byggnad, och jag tillvidare tror vara det Stoosarzvio eller Sotaskärsvik, hvaräst S:t Oluf i gamla tider såsom en patronus blifvin hälgad, til åminnelse af det siöslag han mot Sote och hans anhang ther i nejden lyckeliga befächtat. Att bokstäfverne blifvit så i det nyare sigillet transponerade, måste tilrächnas antingen en olärd munk, som intet bättre förstätt leges anagrammatis construendi, eller det som likare, att en ovulin petzerstickare det gamla sigillet ej bättre förstätt och effterstuckit. Ibland andre olägenheter, som res litteraria hos oss här å orten lider, är icke den ringaste, (att man icke äger här vid publique bibliotequet en bok, som hörer til vår Svänske historie: i synnerhet saknas hos oss Lexicon Verelii Gothicum, der jag kunde slå effter det ordet Sote om det ock icke är i gamla Göthiskan et nomen appellativum, och sådant, som in uppå de gamlas siöröfverijn på något sätt stode at förtyda. I gamla lagerne äro Ledungar eller expeditiones navales å Regibus imperatæ bekante. Mån intet Piraticæ expeditiones sejas på sådant sätt ock Sotungar: eller mån Sotungar, som Vikungar, Folckungar, Forungar etc. intet i gamla tider kallade piraticarum expeditionum præfecti? Inom en vecka eller annan tänker jag låta komma på trycket nogre få ark, som egentligen innebegripa en descriptionem Alandiae chorographicam, i anledning af dess nuvarande tilstånd och indelning: vid hvilket tilfalle om uti en eller annan gissning skulle ske en alt för stor afväg från sanningen, ber jag måtte gunstigt ursächtas den, som vill gerna vachta sig från at fara vill, men effter inge lotzar

gifvas i nejden, finner rådliget at fara fram så godt som ske kan hellre, än stå med min hela desse in aldeles tillbaka. Får jag nogare effterrättelse, tils pars historica kan bli en annan gång färdig, skall jag intet då skämmas at sielf öfver mine förrige fehl förklara behörigt missnögie. Om Sotarby och Sotarkylä et härade uti Norrland, finnes nämnt uti gamle lagen och hos Rudbeckium; men hvadan Sotarkylä har sin derivation är jag uti lika ovisshet. En hederlig prästmans uppå Åland förklaring öfver härads sigillet är thenna: „Åland har i nogre hundrade år tillbaka haft sin egen särskilta högtförnäme lagman. Hvilken omständighet trovärdeligen ännu är at inhämta: 1. Af Åländska gamla härads sigillet, ther utinnan then äldste lagman på Åland uttryckeligen nämnes med så lydande ord i kanten: Sigill. beati Olavi de Staoxarsvio; och in uti Sigillet är at see uti merkel. positur afbildad, sittande på en domstohl med öpen corona på hufvudet; hållandes på sin flata vänstra hand: Uplandz vapn: et äple eller klot med kors öfverst uppå til bemerkelse: sig erkiänna konungen af Sverige för sin skyddzherre, samt dömmande sig rätta effter Uplandz lagen etc. Men med högra handen omfattande skaftet af en enterbihla, som plägar wara en famn lång och förden-skull synes honom högt öfver axeln: gifvande tilkänna honoin tillika varit ammiral och anförare för Åläningarne, enterkarlar på den tiden, hälst sådanne gevähr måst brukas på skeppen, då the lägga om bord med fienden“. Om thenna tradition vinner så stort bifall uti Archivo Antiquitatis Regiæ, som den lærer pretendera uti foro ecclesiastico at passera för autentique, tviflar jag mycket i anledning af M. Hr. Secreterarens högt:de som behagat samma sigill äfven in uppå Norska S:t Oluf förtyda. Ett är ännu jag önska skulle at bli vid tilfalle informerad om, neml.

när man af Svenske handlingar först kan bevisa landet, som omtahlas, vara kallat Åland. Uti Magni Smekz tid och de näst föregående finner jag claros inter Alandos Ragnaldum Alandum Episcopum Aboensem et Petrum Alandum Consulem Holmensem: Och äldre skrifter eller tilfällen, der landet blifvit nämnt Åland, vet jag ännu intet att allegera. Jag skulle icke vilja den gissningen falla noga in, at hela tracten af desse öar hetat i fordna tider Sotaskiär och således komma i tvifvelsmähl, hvad som de Alanis veteribus ex Scandia hac insulari oriundis så allmänt trodt, skrivit och vedertagit.

Min dristighet til at föreställa och begära gunstig uttydning än ytterligare på mine gåtor, ber jag gunstigt och med vanlig benägenhet uttydes. Framhårdandes jag med oafätelig högachtning

Välborne Hr Secreterarens Alderhørsamste Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 12 Febr. 1730.

P. S. Hr. Secret. och Translatoren Börner hälsas flitigt, om han är till staden återkommen. Isynnerhet Hr. Adsess. Schantz hvars bref jag adresserade till en ung Magister Schenberg at afevrera. Om hvilken Schenbergs upsåt at uplägga Hist. Sveo G. Verelii, mig nyl. berättat, at det blifvit af höge Vederb. förbudit.

Kanske för det iudicium politicum sahl. mannen giör emot Kong Johan och dess stridigheter med K. Erich.

Välborne Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare etc.

Vår långsamme och besvärlige postpassage öfver Åland har jag at tillrächna, det jag M. Hr. Secreterarens gunstige erhindringar om Åland och ^{en} nogre mine gissningar, icke förr än i förrgår inhändigade: så at jag icke kunde, förr än aftryckningen skedde, taga mig dem til effterrättelse: hälst hvad det ordet Sotunge angår, det jag ser in veteri lingvâ icke betyda expeditiones piraticas. Men om en i mörkret vandrande går miste om vägen och stöter undertiden hufvudet i väggen, hoppas jag af alle rättsinnige blifva benäget uttydt, hälst af M. Hr. Secreteraren, hvilken i sidsta sitt gunstige benäget förklarar at öfver vår re litteraria en skärlig medynkan, som med alzinge lotzar eller vägvisare försedd til at kunna draga sig igenom tenebras plus quam Cimmericas patriarum antiqvitatum. Det fagnar mig imedlertid, at jag träffat in med M. Hr. Secreterarens goda råd at låta af descriptione Alandiae den första dhelen til vidare utgå. Som jag ock härjämte den samma M. Hr. Secreterarens gunstige censur underställer med försäkran at M. Hr. Secreteraren ställer mig mine *παροράματα* skärligen under ögonen och jämte tilskiuter, hvad som til fullbordan ännu återstår, då alt skall blifva om Gud vill, med vederbörlig tacsejelse emottagit och observerat ¹⁾. Här i Åbo hade jag then lyckan at råka vid en Svensk Student, som i trä utskar Ålandz-sigillet, sådant som det i disputationen finnes uttryckt: och förmodar at det til vidare kan passera.

---

¹⁾ Har afseende på disputationen *De Alandia* (resp. L. O. Hallborg), p. prima geografica, 1730. Den tillämnade andra, rent historiska delen utkom icke.

Skulle jag en annan gång få bedia mig den förmåhn at få öfversända en *Ålänning* i sine skählskins skor aftagen, till att visa huru nära han liknar *hippopedes veterum* önskade jag fast gerna; då i stället för *St. Olf de Staosarsvio* denne i trä förmodeligen torde kunna blifva utskurin: och jag i så måtto lika fult få niuta till godo *M. Hr. Secreterarens* anbudne godhet och benägenhet. Till at visa huru som en mig til dato obekant *Ålänning* intresserar med *M. Hr. Secreteraren* uti sigilletts uttydning, har jag den ähran at öfversända dess tanckar, sådanne som *M. Kelin* på *Åland* mig dem tilhandasänt med sidsta posten. Att jag *M. Hr. Secreterarens* uttydning publiqt icke torde utgifva, gjorde *M. Hr. Secreterarens* förbud: isynnerhet som jag oförgripeligen tyckte den *explicationen* med de föregående orden: *S. B. O. de etc.* icke väll kunna concilieras. Imedlertid om framdeles bättre uttydning, än den jag anført, skulle stå at uppåfinna, skall jag den förre gerna återkalla. Hvad *Anonymus* angående nomen *Beati* item om personâ *Olavi* conjecturerat, hoppas jag intet vara krafftigt nog til at betaga *S. Olf af Norrige jus Patronatus Alandiæ*.

M. Hr. Secreterarens vid detta ofvanrörde argument betygade serdeles benägenhet ger mig anledning än vid ett annat komma *M. Hr. Secreteraren* til ytterligare besvär. Nembligen emedan en ung *Svensk* student emottagit at elaborera en materie, de poena homicidii veterum *Sveonum*, hålst i anledning af *Taciti* intygan de moribus *Germanorum*, at vårt *Norska* folck straffade mandrâp icke med lifvet, utan boskapzböter. Altså skulle jag önska om af våre gamle laggar och handlingar nogre rum vore at tilgå, som tiente til bevys härå. *M. Hr. Secreteraren* tächtes gunstigt vid tilfälle, lämna mig part therutaf. Hvad *Stiernhök* derom skrivit är mig äntligen bekant, jämväl ock huru hos de gamle

Göther en spelmans lijf blef estimerat. Men om andre slike händelser är jag vidare intet underrättad.

För den gunstige omtanckan M. Hr. Secreteraren förklarar at vilja se mig från Finland transporterad til en ort, der jag med mindre besvär kunde få om mångahanda gamle Svänska handlingar gå til rådaz med M. Hr. Secreteraren, tackar jag hörsammest: och skulle önska M. Hr. Secretararen täches hos höge Vederbörande göra min recommendation til det bästa, ehuru väl jag fructar at Historiarum professio i Upsala genom långlig häfd blifvin i den Arrhenianische familien aldeles arfftlig. Hvilket dock icke borde så vara, utan andre och få komma i consideration, som i flere åhr uti et förstört och öde land varit trälar och exulanter. I går hade jag bref från Hr. Schenberg med berättelse at han brefvet til Hr Assessoren Schantz förlängst aflefrerat, samt at han med första väntar at få Beati Verelii historiam S. Gothicam med portrait förut färdig trychter.

Här har en bätzmans commendering, hvar til farkostar krönte, satt invånarne i landet uti allarm, som skulle nogot fienteligt vara från östra kanten til at befara. Men de många revolutioner der ske tid effter annan, tyckas ge oss hopp om en beständigare fred: hälst krig icke gerna plägar hållas före vara et inferioris sexus opus, och thessutan hvar som hälst gamla myndige menn äga att råda om krig, de annorstädes, som i Sverige, utan serdeles nödmähl, icke lätteligen sättia Riksens och sin egen välfärd på et så äfventyrliget spehl.

Sluteligen recommenderar jag mig vti Välborne Hr Secreterarens vahnliga bepriseliga godhet, med all högactning framhårdandes,

Välborne Hr Secreterarens hörsamste Tienare
Algot Scarin.

Åbo d. 26 Martii 1730.

Genom höge Vederbörande har man ofta sökt at förmå Hr Verner och flere at aflefrera till Acad. härstädes, hvad som i Upsala och Stockholm i flere åhr tillbaka genom trycket utgångit: men föga nogot avancerat enskyllandes sig Directeuren Hr V. at han til sahl. Secr. Palmskiöld alt aflefrerat. Om hvilken sahl. Herre jag har den säkra mening, at om han lefde skulle han denna tilvitelsen icke vilja agnoscera efter som han i alla sine förrättningar drifvande och accurat.

4.

Välborne Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

Som jag förledne åhr hade then ähran, att igenom en studerande bekomma ifrån Välborne Hr. Secreteraren nogre epistolas et constitutiones episcoporum Aboensium: så hade min skyldighet och visserligen fordrat, att få straxt aflägga genom bref min hörsamste tackseielse, för den både mig och bemelte student bevyste ynnest och benägenhet. Men som jag då redan såg at tillfälle skulle snart gifvas mig til at besvara M. Hr. Secreteraren ånyo igen, beslöt jag änteligen uppehålla så länge med thenna plicht och vördnaden, tils jag nu finner mig föränlåten at en ytterligare vällgerning mig af M. Hr. Secreteraren utbedia. Jag har imedlertid intet underlåtit at allegera på sitt tilbörliga ställe merbemälte documenter uti de af mig länge påtänkte anmärkningar til Iusteni biskopz-chronicka: til dess tid och flere utvägar yppa sig till dess upläggande. Studiosus Vassman, som samma skrifter öfverförde och uppå mitt inrådande hade gjort begynnelse til at utharbete memorabilia ecclesiae cathedralis hujus, blef förliden sommars surprenerad af den då infallande promotions tiden, så at han måste lämna sitt förra arbete

å sido och taga vid et geswindare argument at elaborera. Men har doch nu tagit det förra igen, samt med den flit, som sig giöra låter, det samma bedrifver.

Til at med forderligste utgifva historiam S. Henrici, har jag förmått en annan vng studerande: hvilcken dessein man och til hälften hint arbeta färdigh. Allenast som jag ser af Hr Daals specimine biographico Brenneriano, at sahl. Adsessoren vnder sin resa genom Finland, bland andre Finska monumenter aftagit en Altar-tafla i sin födselort, som presenterar S. viri martyrium: jämte ock dess Nonsense cenotaphium: hvilcket förmodeligen alt uti ectypo lærer finnas uti Vålborne Hr Secreterarens förvaring. Altderföre jag här medelst gerna skulle hafva mig den förmåhu vtbedin, at få om giörliget, et exemplar deraf til vidare: jag menar Altarmålningen. Och hvad S. Henrichs graf i Nouis angår: så emedan den icke allenast ofvan är utzjrad med en sådan koppar-häll (: ty copparen är uppå en stenhäll fastnaglad:) som finnes aftryckt in monumentis Vplaudicis Peringskiöldii, vtan Legatio apostolica Sancti hujus, tillika med dess ändalycht (: på sätt och vijs som fordom S. Erichs i Upsala:) på ömse sidor, i samma metall och af samma mästare finnas graverade: så vore ock intet mindre önskeligit, än nödigt, at få veta, om thenna intet mindre curieuse dehlen af monumentet finnes afcopierat: I hvilken händelse jag framdehles torde få utbedia mig och af thesse kopparstycken nogre exemplar. Skulle det intet vara skedt, som jag dock näpligen behöfver tvifla om, vill jag hafva M. Hr. Secreterarens gunstige ompröfvande understält, om et så besynnerligit stycke af vårt fäderneslands antiquiteter, icke förtiente at helt och hållit blifva effterverlden öfverlätit: hälst nu, sedan det, som en brand ur elden, undsluppit Ryssens ödelägning: den som, under nu varande Sveriges situation,

snart igen torde vara at befara andre vådelige händelser af tätt in til belägne vänings rum at förtiga. Jag tviflar intet at ju Archivum Antiquitatis har sin egen kopparstickare; så at om publicum ville förskiuta medel, som fordras at få thesse taflor afcopierade, vill jag intet undandraga mig, at få dem här, effter all mögelighet afritade. Hvar effter sådanne kopparstycken, jämväl med förr omrörde disputation, när den blir färdig, kunde blifva til en dehl accompagnerade, och som andre våre gamle monumenter, blifva i verden bekante.

Jag har intet underlåta bort at underställa välborne Hr. Secreterarens gunstige ompröfvande, hvad som vid sådant tilfälle vore til at önska och förmoda, försäkrandes mig at af then samma förmåhn, som jag til förende ägt at bli af M. Hr. Secreteraren undervister, äfven vid thetta tilfället få profitera, så att om på det sättet, som ofvan förmält, eller nogot annat vore, angående detta argument, at tillägga och i acht taga, jag vid gifven läglighet, måtte deraf erhålla gunstig communication.

Förledit åhr skickade jag under min svåger, Hr. Rådm. Rolandz couvert et exemplar M. Hr. Secreteraren tilhanda af den då nyligen utkomne disputationen de originibus prisæ gentis Varegorum, förmodandes at then riktigt blifvit aflefrerad. Att der många felachtigheter inlupne, är intet underligt på en ort, der alla subsidier saknas måste. Imedlertid har jag til Hr. v. Nettelblad i Leipsig, ther han nu vistas, skrivvit nyligen och betingat, at om samma ringa arbete måtte synas förtiäna nogot ställe i dess thesauro rerum Sv. Goth. han ville corrigera, bland andre fehl, det som angående Cong Erich Segersälles genealogie förelupit, hvars broder jag sagdt Styrbiörn vara, som doch var hans broders sohn. Om Professor Bayer i Peterburg nogot

de Varegis, hvar om M. Hr. Secreterarens förra gunstige skrifvelse förmälar vara å färde, sedermera låtit utgå, har jag icke förstått. Skulle doch gerna vilja vara ther om underrättad af M. Hr. Secreteraren, till hvilken jag af M. H:r Secreterarens merb:de ser honom flitigt correspondera.

Med mera törs jag thenna gången icke besvära M. H:r Secreteraren, utan näst thet jag mig uti M. H:r Secreterarens gunst och godhet framgent tillförtror, framhårdar oafsläteligen.

Välborne Hr. Secreterarens

Ödmiuke och hörsamme

Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 26 Novembris 1735.

5.

Välborne Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

En mer än mycken tackseielse erkänner jag mig Välborne Hr. Secreteraren skyldig för all sköns mig under mitt nyiligste vistande i Stockholm välbevisad ynnest och benägenhet. Efter min återkomst har jag begynt igen revidera mine enfaldige samlingar, som höra til S. Henrici historiam. Angående hvilket Finska Helgon, och dess reliquiers fjirande, som jag finner Beronem Episcopum de anno 1396 i temque A. Episcopum Henricum Upl. samma åhr exhiberat hvar sin bullam, som uti registro Aboensi skola igenfinnas fol. 70: item Eugenium papam IV de Anno 1445 utgifvit aflatz bref (: fol. 66:) idque die translationis reliquiarum S. Henrici: skulle jag tienstfliteligen hafva M. Hr. Secreteraren anmodad, at studioso Digelio, som detta frambär, måtte bli efterlåtit

taga af bemelte documenter, behörig afskrift. Hälst jag förmodar, förutan annan kundskap, bli dymedelst underättad om, hvilken af de tre S. Henrichs högtider, blifvit nämnd festum translationis.

Hos H:s Excellence Canselleren Hr Grefve Creutz gaf jag et memorial in angående monumentets afritning genom Cl. Archivi Ritmästaren: hade ock then ähran tala therom til hans Excellence Gref Bonde: men än intet fått något utslag. Jag skulle önska Välborne Hr. Secreteraren funne så vist nogon lägenhet til at befordra detta ährendet hos bägge these Herrar, som jag högst försäkrad at Välborne Hr. Secreteraren för sin dehl gunstig och benägen til at befordra denna enda Finlandz Antiquitet uti dagsliuset.

Näst alsköns välmågos troгна anönskan, framhärdar jag med all tilgifvenhet och högachtning,

Välborne Hr. Secreterarens

hörsamste Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 12 Augusti 1736.

P. S. Vore nogot at erhindra angående S. Henrich vidare, utbeder jag mig der å gunstig communiation.

6.

Välborne Hr. Secreterare.

Till mitt långsamma uteblifvande med behörigt svar uppå Välborne Hr. Secreterarens för thetta långesedan erhåldna gunstige skrifvelse, är egenteligen orsaken, icke allenast min siuklighet, som denna gångbare fråssan en tid

förorsakat: utan enkannerligen svårigheten at finna nogon, som velat och getat åtaga sig afcopierandet af S. Henrichs monument i Noussis. Hr Doctor Spöring, som nu Rector Magnificus, har för detta länge låfvat resa tijt bort, at see til hvad arbete ther vore och huru vida sedan andre dess sysslor ville tilstådia honom at taga sig det arbete an. Men til dato har det för publique sysslor och många patienters upvachtning, hela denna tiden icke kommit til nogon verkställighet. En annan ung man, vid namn Rosling, som in-formerar ungt folk i ritande här hos oss, kostade jag på resan tijt, men kom effter 2 dagar tillbaka och ursäktade sig för thet långsamma och besvärliga arbetet. Sedermera lät jag för 3 veckor sedan min styfsohn en ung Alstrin, som lärt litet tekna och rita af föromrörde Hr Doctoren och Medicinæ professoren, resa tijt bort, och försökia om af honom nogot stode at uträtta. Han är, effter 14 dagars bortovarande, nyligen återkommen, och hint allenast 4 taflar af-rita. Af hvilcka tvänne här, såsom et utkast, öfvensändas. Skulle han finnas tienlig at fullfölgia thenna dessein, vill jag tilsee at the öfrige taflorne, til antahlet 8 å 9 stycken, på lika sätt måge i sommar blifva afcopierade: och thesse til- lika med Fältmarskalkens Sahl. Hr Totts prächtige marmor monument, tillika med Drottning Catharinæ grifftvård utur Domkyrkian, dem han förut afcopierat, åt hösten varda til M. Hr Secreteraren afefrerade.

Till resepenningar, förtäring och vedergälning för slikt arbete vill jag hafva M. Hr. Secreteraren hemstält, hvad han må hafva förtienat? Om icke publicum, til at encouragera ungdommen til slike slögder här i orten, må utan skada kunna våga ther på 50 plåtar. Försäkrandes mig om, som och bediandes, at om M. Hr. Secreteraren finner thetta stycke af vår gamla historie värd komma i dagsliuset, M. Hr. Sec-

reteraren täches ock nu til et forderliget utslag, alt gunstigt recommendera.

Nogre disputationer håldne af mig thenna tiden skickas här jämte: tillika med then om Biörneborg af sahl. P. Hartman håldne och af M. Hr. Secreteraren begärte disputationen. Historiæ Sanct Henricianæ förra dehlen har för min siuklighet skull, til en annan tid måst bli upskutin at ventileras. Har dock funnit nödigt at låta det som redan färdigt, gå på trycket. Finner detta arbetet mæcenatum, hålst M. Hr. Secreterarens approbation och välvilja, skall den senare dehlen, som än vill bli vidlöftigare, och fordrar i sitt följe grafven afcopierad, samt i koppar stucken, snart, om Gud vill, bli färdig, och på sådant vijs et slikt härliget och ålderstegit monument bli från et almänt befarat öde, på sätt och vijs, som det sig giöra låter, nogorlunda befriat.

Jag anförtror thenna saken uti Välborne Hr Secreterarens gunstige och goda försorg: jämte tackseielse för all mig tilförende vid detta mitt arbete och upsåts fulbordande, ertedd benägenhet, med oafätl. vörndnad framhårdandes.

Välborne Hr. Secreterarens

Ödmiukhørsamste Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 26 Junii 1737.

P. S. Här är i domkyrkian nyligen förstörd en gammal Steu Crönicka, jag menar fordna Generalen Cochborns vackra monument. Öfver hvilket sielfsväld, ehuruväl landzhöfd. sig hos Cl. Hofrätten besvärat, så är doch ther mera intet vordet tilgiort, än at parterne blifvit till Kl. Canelie Coll. hänviste. Och som vidare näpligen nogon lærer bry sig här om,

offererar sig unga Alstrin, om han må pröfvas skickelig, at af de dissiperade men ännu öfrige stycken sammanflicka en copia och thensamma jämte det öfrige till M. Hr. Secreteraren aflefrera. Om slik *εσφοβλτα* är pardonabel, eller emot lag annorstädes ledin varder, önskade jag vid tilfalle få veta.

7.

Välborne Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

Ehuru nyligen jag tagit mig frihet at besvara Välborne Hr Secreteraren med mitt skrifvelse, har jag doch icke underlåta bort med närvarande gifva tilkenna att jag sederdemera M. Hr Secreterarens gunstige af d. 27 Sept. sidstledne riktigt erhållit. Hvar utiunan som M. Hr. Secreteraren gunstigt förständigat om höglofl. Canelie Collegii gifne approbation och samtycke til Monumenti Sanct Henriciani afritning här i orten, så fordrar min skyldighet ock at tacka M. Hr. Secreteraren egenteligen för sitt gunstige och gode bidrag ther til: utom hvilken thenna saken eliest, för then omkästnad skull som ther med fölgier, sent eller aldrig torde hafva kommit til sin fullbordan. När väderleken och åhrsens tid det igen medgifver, skal Alstrin å nyo taga sig före samma arbete, och til så mycket nogare fullbordan ther af, taga sig til efftersyn M. Hr Secreterarens nyligste skrifvelse, hvad som angående scalam eller proportionen, med mera är befalt at i acht tagas. Med Cochborns graf här i Domkyrkian är aldeles så passerat, som förr omskrifvit. Men at klaga der öfver, när de tiga der med, som borde giöra åtahl ther uppå, vill för en privat, som har ingen dehl ther uti, synas en både odieus som ock föga anständig sak.

Uti Virmä ansenligen stora bondkyrkia ligger här i negden begrafven en general Henrich Flemming, uti en föga stor och vidlöftig, men doch mycket väl och vackert utarbetad marmor-graf. Jag har under revision thenna tiden, och väntar äfven i desso dagar til trycket en disputation eller beskrifning af det häradet i Norrfinland.¹⁾ Invention och utvertes anseendet af bemelte monument skall jag, så godt jag mächtar, med orden sökia beskrifva. Men nogare underrättelse om samma Herres, hvilken lefde vid år 1650, närmste förfäder och efterkommande, thesslikest ock om thess besynnerligste förtienster, desiderar jag ännu. Jag skulle tro honom finnas nämnd i den recension af Sverges tappre Män, som finnes bifogad Boecleri *Historiæ belli S. Danici*: Men boken äger jag intet. I afseende hvar af jag understår mig M. Hr Secreteraren ödmiukeligen bedia han täches vara mig beforderlig til en nogare notice uti detta ärendet: icke allenast hvad som om Virmä i gemen ifrån gamla tider finnes i Collegio förvarat, utan i synnerhet om samma herre, huru vida han af den Flemming härstammar, som i Kong Sigismundi tid hölt Konungen så ifrigt och tappert tillhanda detta landet: eller ock hade af nogon annan branche sin härkomst.

Hvad jag förrut skrifvit om denario S. Petri,²⁾ samt hvad fata then haft innom Sverige, önskade jag M. Hr Secreteraren hade tijd något til mig meddela, egenteligen när den samma Romerska skattpenningen här i riket uphört, och om den här, som i Ängland, icke återvände förr än, efter begynt reformation, at upbåras. Den i mitt förra omförmälte

---

¹⁾ *Virmoensis in Finlandia territorii memorabilia I, 1738* (resp. G. A. Hallenius).

²⁾ *De denaria S. Petri I, II, III (1737, 1739, 1740)*.

Sahl. H. Adsess. Keders tractat, skulle jag tro nämna något om en dylika skattpenning, som Odin sig tilvält, hvar om Scheffer in Upsalia ex Snorrone. Om nu Påfven in eodem lucri odore funnit et godt behag, mån icke den ritus Cristianæ ecclesiæ står, utan lärans eller nogons mans prejudice at derivera ex gentilismo? ¹⁾)

Jag beder alt för mycket om gunstig tilgift för min dristighet, och näst thet jag anförtror mig uti Välborne Hr Secreterarens vanlige Gunst framhärdar med all vördsam tilgifvenhet

Välborne Hr Secreterarens

Ödmiuke Tienare
Algot Scarin.

Åbo d. 13 Octobris 1737.

8.

Välborne Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

För jämna 14 dagar sedan hade jag then ähtran at erhålla M. Hr. Secreterarens senare gunstige skrifvelse tillika med de i förra brevet omrörde, men vid thet tilfälle förglömde underrättelser om censu Othiniano, Flemminge familien etc. Hvad Odens Skattpenning angår, så skall i then senare delen ther om behörigen varda anmälte. Den förre delen, som allenast in genere handlar om Peders-öret eller

¹⁾ Brefskrifvaren hänsyftar här skämtsamt på sin tvist med D. Juslenius om disputationen „Apotheoseos veteris af recentioris parallelismus“. Se: Historiens studium vid Åbo universitet sid. 41—45.

den så kallade censu Petrino, skickas här innelycht. Sko-landes, när den senare dehlen kommer under händer, jag sö-kia, at then med mera accuratesse, om Gud vil, må varda utarbetat. S. Olf's bild i trä utskurin är ännu intet ankom-men. Men lärer här inom 8 dagar behöfvas, om han skall kunna bli med disputation fogad ihopa: ther utom han är til föga dienst nyttig. Angående Flemmingens (: Henrichs:) genealogie desidererar jag, at then grenen antingen aldeles utgången, eller ock effterkommanderna, som til äfventyrs ännu lefva, icke ihogkomne. Men det förra är sannolikare. Så snart jag får Virmå beskrifningen, som lärer stiga til 8 arck åtminstone färdig, skall den med S. Olf straxt få ordre at ställa sig in hos M. Hr. Secreteraren: så mycket helre, som jag ser mig på intet annat sätt kunna aftiena M. Hr Secreterarens godhet: är ock försäkrad ther om, at M. Hr Secreteraren vår enfaldighet och goda välmening til at gifva i dagsliuset, hvad som här kan vara merkverdigt, til det bästa uttyder, och framdeles äfven gunstigt understöder.

Inter Angliæ Scriptorum berömmes en, vid namn Guil-jelmus Neubrigiensis, som skrifvit just historiam seculi illius, som S. Henrich kom med Cardinalen Nicolao Al-banensi in i Sverige. Mån intet hos honom finnas singularia, som förr icke så almänt bekante om S. Henrich, hvad för character han haft in republica ecclesiastica patriæ suæ, förr än han blef en Apostel hit til Norr och Österlanden. Boken torde finnas in bibliotheca regiâ: uplagd senare gången i Paris 1610. M. Hr Secreterarens curiosité ger mig anled-ning at nämna härom, tviflar icke heller at genom den samma bli framdeles underrättad, om för mig til andra dehlen af S. Henrich, nogot vore at i acht taga.

Näst en hörsamste och flitigste hälsning til Hr Notarien Hagelberg, framhårdar jag med oafslätlig vördnad och tilgifvenhet.

Välborne Hr Secreterarens

Ödmiuke Tienare

A. Scarin.

Åbo d. 2 Decembris 1737.

9.

Välborne Herre, Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

I anledning af Välborne Hr. Secreterarens gunstige befalning och befordran har min styfson den unge Alstrin i nogaste måtton afcopierat resten af det här i negden, jag menar Noussis sochue-kyrkia befintelige S. Henrichs monument: Vid hvilket arbete som han använt längre tid både i detta innevarande, som ock förledne året: så vill man ock förmoda att M. Hr. Secreterarens gifne skriftelige instruction, under arbetandet, blifvit i nogaste måtton effterlevvad, så at näpligen något strek fins i originalet, som han med pännan icke noga anteknat och i copian observerat hafver. Jag vill önska thet måtte nu kunna förtiena först M. Hr. Secreterarens egit tycke, och igenom M. Hr. Secreteraren yttermera bli bevärdigat flere höge vederböranders approbation, till at kunna erhålla thet premium, som blifvit utsatt och beviljat. Önskeligit vore kopparstickningen sedan snart måtte komma til sin verckställighet, då jag ville för min dehl tilsee at pars posterior vitæ et memoriæ S. Henrici, ther som merita in Finlandiam et martyrium illius komma hälst at föredragas, äfven må kunna avancera, ju

förr ju helre til sin fullbordan, til hvilken desse in om M. Hr. Secreteraren skulle behaga fournera mig med än flere materialier, än dem jag af M. Hr. Secreterarens godhet redan har åtniutit, skola de på sätt och vijs, som vederbör, på sitt behörige rum och ställe tacksamligen alla blifva anförde.

Efter begäran skickas et exemplar af samtelligen de få och ringa stycken hvilka ländande til historiam patriam jag här i orten, hälst detta innevarande och det förledne åhret låtit utkomma och M. Hr Secreteraren läfvat til det bästa recommendera hos sin lärda correspondent i Köpenhamn. Jag ser af aviserne at en bibliotheca Danica eller de besynnerligste stycken hörande til historiam Scandiæ, som ther i riket tijd efter annan utkomne, hämtas i hopa och af trycket utgifvas. Jag ville önska att O. Sperlingii diverse arbeten vore ther ibland, hälst then han skrivit de baptismis gentilium, den som in actis maris baltici 1700, med mycken eloge varder recenserad. Skulle samma tractat finnas hos M. Hr. Secreteraren sielf eller nogon thess vänn, ber jag ödmukeligen at få den på nogre veckor til läns, med försäkran at aldeles skadeslös den samma med forderligste restituera. Professoris Hafniensis Holbergii (: som är auctor til de många i vår tid utkomne Danske Comedierne:) qvicke epigrammata har jag nyligen haft tillfälle at få läsa: bland andre ock den grafskrift han gjort öfver Tornskiöld in hunc modum:

Conditur hac urnâ borealis gloria Ponti
 Danorum plausus deliciæque breves.
 Lusibus exponens vitam terraque marique
 (: dolo:)
 Tandem lusoris tollitur ipse manu.

berättandes samma Holberg sig skrivit historiam gentis Danicæ, hvilken af trycket utkommen 1732. Om han i det arbetet varit så riktig och lyckelig, som han i infällen qvick och behagelig, skulle jag hålla honom före hafva förtient in bibliotheca Danorum et ceterarum gentium orbis literati et hederliget ställe. Men som jag icke sedt boken, skulle jag önska at få inhämta M. Hr. Secreterarens omdöme om then samma, om jag ock til mitt och fleres behof här i orten, samma arbete må med nytta kunna föreskrifva.

Jag slutar här med och näst det jag troligen vill hafva M. Hr. Secreteraren anbefallad i Gudz vårdande hand, samt mig i M. Hr. Secreterarens ynnest yttermera recommenderad, framhårdar oafåtelingen

Välborne Hr. Secreterarens

hörsamste och ödmuige

Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 11 Sept. 1738.

10.

Högädle och viddberömde Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

Medan vi här i orten ännu dragas måste med så många olägenheter effter det nyss förelupne skamlige och skadelige kriget: man ock, medan krigs utrustningar skedt ännu på Svenska sidan, här heller icke trodt freden för väll: så länge har jag icke understådt mig at besvära M. Hr. Secreteraren med mitt ringa skrifvelse, det jag eliest längesedan bort göra, i anseende både til den myckna godhet och bevågenhet M. Hr. Secreteraren mig, under min flycht, förledne åhret

beviiste, så väl som i anseende til den försäkran jag tillika erhölt, at få framdeles anhålla om uplysning och undervisning uti flere deklar, som vår Svänksa historie angå måtte. Nu sedan man äfven å den sidan kommit i godt hopp om en almän fred, har jag längre icke kunnat uteblifva med min skyldighet, utan, nu som tilförende hierteligen önska, at den Gode Guden ville än i många åhr bijbehålla M. Hr. Secreteraren vid hälsa och alskiöns välmåga til yttermera upkomst af vår Svenska re literaria, som utom dess ser sig här i orten föga tänkia, men i verket alz intet godt kunna åstadkomma.

Vid sådant tilfälle har jag heller icke kunnat lämna obemält, at jag igen begynt lägga handen vid S. Henrichs histories andra dehl, den som uti tvänne sectioner torde kunna låta sig beqvämligast indehla. Skulle nu M. Hr. Secreteraren, som til elaboration förr ut så mycket rart och angenämt förskutit, värdigas til detta lilla arbetetz vidare heder så begå, at Nousis grafven blefve i koppar stucken med publici omkåstnad, skulle publicum sielft, som så liten kundskap förut har om samma monument, finna sig M. Hr. Secreteraren högst obligerat: så mycket mera, som genom detta tilfället samma antiqvitet, mot en så offta hotande förgängelse, bäst och tienligast torde stå at conservera. Tviflandes jag intet om, der denna dessein skulle blifva Hof-Canceleren Högvälborne Hr Grefve Piper i godo föredragen, skulle han, för den serdeles nijt och kärlek han hyser för vårt rikets monumenter och gamle handlingar Min Hr. Secreterarens förslag och ompröfvande både bifalla och befordra.

De initiis rei literariæ in Svethiâ har jag tänkt med forderligste nogot utgifva, sedan jag hvad som hos våre trychte scribenter kunnat öfverkommas, nogon tid samlat

och annoterat.¹⁾ Vid sådant tillfälle, som jag svårligen kan komma mig att tro, hvad Scheffer sejer i sin Upsalia, at hos oss i hednische tiderne varit äfven Scholar (: artium et litterarum Seminaria:) til finnandes; så har jag til dato heller icke kunnat vägleda mig från den scrupeln, att sedan Christendommen begynte bli hos oss bekant, här på hundrade åhr och så länge Archiep. Bremensium öfvervälde varade, föga eller alzinge Scholar blifvit här i riket anlagde: utan hafva alle, som den tiden af landzens ungdom ville bli prästlärde, måst begifva sig til utländske Seminarier, hälst cadett Scholen i Bremen, der Conring oblique ger til kiänna uti sin dissert. de Urbibus Germaniæ, at de eqvites härstammade ifrån, som under påstående creutz färderne foro ut til förläfvade landet, och sedermera fingo namn af Teutsche Rid-dar-orden. Bland de äldste scholar, som våre förfäder i älsta tiderne besökt, finner jag Dorstadt, Thurholt, Corveij och Ramsola vare de besynneerligste. Att få veta om desse ställen och deras fordna scholeväsande nogot besynnerliget, önskade jag fast gerna: i synnerhet om Cella Rhemigii der första Åbo biskopen Folqvinus studerat (: iemför diplomata viti Aquiloniæ edit. Colon. ad finem annexa:) är samma som Rheims, eller nogon annan ort i Tyskland eller annorstädes belägen. Bland oändeligt många Svenske Paris-clercker ock som S. Brynolphus Scarensium præsul i 18 åhr studerat, så skulle jag ock gerna önska bli uplyst af M. Hr Secreteraren, af hvad grund det vara måtte, som min sahlig fader mig i min ungdom berättade, at samma Biskop sedermera underhållit i samma Studio 12 stipendiater tillika, med åtvarning at aldrig lida hos sig i scholstugan hundar eller foglar. Att vår nation haft der, som i Rom, sin enskjilte

---

¹⁾ De initiis rei litterariae in Svethia, disp. 1750.

boning, är mig icke obekant: äfven som ock, at tvänne Åbo bispar varit Rectores Parisienses: Men om flere vitterligen haft samma kall: Item ock hvad thesse, och många flere, som der studerat, godt uträttat, förutan det at de seias blifvit creerade Baccalaurei, Magistri et Doctores Theologiæ et Decretorum, har jag til dato serdeles icke nogot kunnat öfverkomma. Skulle nogra serdeles omständigheter, som hörde til bemelte min dessein, vara at tilgå, ber jag M. Hr. Secretären af sin vanlige godhet, tächtes, vid lägliget tilfälle, underrätta mig der om: så mycket mera, som jag torde komma at recensera de personer samteligen som i utrikes orter finnas i Catholiske tiderne hafva studerat: hvar på den ort, der han tagit gradum, eller eliest sig i nogon mätto signalerat. Om Hr. Secret. Stiermans bibliotheca S. ger här utinnan nogon uplysning, har jag än intet tilfälle haft at bli underrättad om. Men i Scheffers Svecia fins, til befordran af detta upsåtet, intet at hämta.

Öfver 8 dagar har General Düring vistas här i staden, och torde med denna posten komma at gå öfver til Sverige. Han berättar om nogot, som han til Sveriges förmåhn, vid Ryska hofvet negotierat. Vi, som på gränsen boende, önska troligen at roligheten och vänskapen både in och utom rikets måtte å ömse sidor i everdelige tider continuera. Från denna orten är eliest intet nogot at relatera, utan som vi hafva at tacka Ryssarne för hus och hem, så hafva vi ock deras försorg at tillskrifva, at Finland i åhr genom hunger aldeles icke försmächtar: så at om denna nation skulle fatta större inclination för grannarne än sina egne, det de doch aldrig giort, eller hädanefter lätteligen komma på sådanne tankar, vore intet til undrandes. Den våldsamhet som våre egne föröfvade, understod sig ingen Ryss hög eller låg uppenbarligen at efterfölgia. Väl äro sådanne våldsamheter

remitterade til orten at undersökias. Men bonden lærer väl sent eller aldrig sökia sin rätt, utan taga til godo helre et lidande, än många flere följande. Sluteligen näst trogen anbefallan i Gudz nådige hägn och vård, samt flitigste hälsning til Hr. Secreter. Hagelberg och v. Bibliothec. Celsius, med vördnad framhårdandes.

Högädle och vidtberömde Hr Secreterarens

Ödmiuke Tienare

A. Scarin.

Åbo d. 24 Febr. 1744.

P. S. I Cl. bibliotheket eller under M. Hr. Secreterarens förvar mins jag mig sedt en stor skrefven bok på pargament af en nunna i Närndahl. Och som jag torde komma at tahlä om Munkars och Nunnors kläster-arbeten, vore til önskandes jag historien erhålla måtte af denna Nunna och dhess giöremåhl.

Under mitt vistande i Stockholm, vart mig genom M. Hr. Secreterarens besynnerlige godhet, cetera inter anathemata Collegii, en silfver-arm företedd: men mins mera intet hvad för heligdommar der fordom varit förvarade: S. Knuts eller S. Catharinæ (: Vastenense diar: v. 64 et 148:) eller ock S. Henrichs, som M. O. Tavast sejes in chronico skänkt hit til Domkyrckan. En benskärfva af brachio S. H. med påskrift på gammalt pargament fins här i Sacristian. Och som jag framdeles torde komma at nämna der om, ber jag, äfven den delen angående, om gunstig undervisning.

Högädle och vidtberömde Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

Vid det tilfället at en ung studerande, vid namn Linnell, är sinnad at resa til Stockholm at utur Kongl. Antiquitets Archivo, men hälst hos M. Hr. Secreteraren giöra sig underrättad om ther ock nogot vore tilfinnandes, som gofve nogon uplysning uti Tavastlandz gamle handlingar, har jag icke bort underlåta medelst närvarande at anmäla hans dessein hos M. Hr. Secreteraren, tillika ock den samma til gunstig viljefarighet ödmukeligen recommendera.

Vid slutet af vintern hade jag ock den ähran, på egen vägnar, att anmoda M. Hr. Secreteraren han tächtes så begå, att Noussis grafven, sådan som den af unga Alstrin för nogon tijd sedan är vorden afritat, måtte blifva i koppar utstucken, egenteligen til at kunna bifoga kopparstickningen vid den senare dehlen af S. Henrichs biographie, som nu är under händer att närmare utarbetas. Så stor lystna och tycke, som der igenom upväckas skulle hos dem, som hafva smak för vårt fäderneslandz gamla handlingar, äfven så godt tilfälle skulle ock gifvas dem i handen til at vörda M. Hr. Secreteraren, i hvars tijd, och genom hvilkens goda försorg denna antiqvitet blefve med publiquen först communicerad. Sluteligen näst en allerhörsamste hälsning til Hr. Adsessoren Richardsson, tillika med Hr. Secreteraren Hagelberg, med oafåtlig vörndnad framhårdandes

Högädle och vidtberömde Hr Secreterarens

Ödmiuke Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 5 Julii, 1744.

P. S. Som jag har under händer en dissertation de S. Gothorum prisca religione signorum militarium: ¹⁾ skulle jag önska af M. Hr. Secreteraren et gunstigt bidrag til detta argumentets så mycket bättre utarbetande.

III.

Sven Digelius. ²⁾

1.

Högtährade Hr. Digeli.

Så godt som min tid möjiligen tilstادت, min hälsa och andre sysslor tilstädia velat, har jag gjort mig angeläget i helgdagarne at eftersinna och samla nogot, som jag tycht kunna tiena M. Hr. Digelius til fullbordan af dess upsät, och jag från barndommen kunnat ihogkomma. Långt mera skulle kunna förskiutas, om jag hade tijd at längre tänkia ther på, och subsidier icke för mig fattades. Men jag vet Amici et populares Holmenses, et in illis præcipuè Rhyzelius Tuus meusque lærer ex locupletiore penu, både vilja och kunna giöra et tillräckeligare sammanskätt.

¹⁾ De Scandianorum prisca religione signorum militarium I, II, 1746, 1751.

²⁾ K. bibliotekets i Stockholm manuskriptsamling. — Vestgöten Sven J. Digelius, som tidigare studerat i Åbo under Scarins ledning, försvarade 1740 i Upsala under E. Frondins presidium en disputation „De Husaby Vestro-Gothorum primo religionis christianae seminario“. Arbetet är tillegnadt bl. a. Scarin, som äfven ställvis citeras i förf. framställning.

Angående den första artien om Bröt-Anund och det af honom upbygde Husby, vet jag förvisso mig hafva enstädes läset, och som jag inbillar mig hos Peringskiöld, man kan intet få det igen. Palmskiöldiana uti Upsala bibliotheque torde kunna lösa Gordium hunc nodum sub vocabulo *husby*, der om jag framdeles väntar bli underrättad.

De af M. Hr. Digelius begärte disputationer, så många, som jag har för handen, skola än in duplo til gode vänners tjänst på andra sidan hafvet, med första öppet vatn gerna bli communicerade. Tackar ock för de från Upsala med mig delte och riktigt tilhandakomne med vår boktryckare. Gundlings historia literaria, som M. Hr. Digelius hade besvär at upkiöpa, fattas halfva registret, hvar om jag unga Alstrin tilskrifvit. Men beder M. Hr. Digelius ock, han tächtes laga alt til sin riktighet, så at med första resande jag må få det som fattas, hålst Hr. Bergmäst. Felsing eller andre våra herrdags Män.

Hvad för disputationer i Upsala utkomma, hålst in historia patriâ, ber jag först få namn på, att sedan anhålla om deras anskaffande, som för mig fattas. Imedlertid, näst trogen anönskan af et godt nytt åhr, samt flitig hälsning til thess käre broder framhårdandes.

Högtährade Hr. Digelii

hörsamste Tienare

A. Scarin.

1738, påsk eller pingst.

P. S. Fru Setterberg samt med Don Pedro Setterberg hälsas flitigt.

P. S. För Almanachan tackar jag ock hörsammest.

P. S. Boktryckaren Hr Kämpe sitter nu hos mig och låfvar äfven, med första vårdag, nogre exemplar disputationer öfversända. Men både han och jag begära i stället igen, at M. Hr. Digelius täches skaffa honom från barnhuset med första öppet vatn nogon trefven och duglig gässe, som han kunde försäkra sig om hade lust til at lära boktryckare-handverket. Han beder at han ock måtte kunna läsa latin, åtminstone innan, och tillika sielf skrifva. Här om vänta vij M. Hr. Digelii behaglige svar med forderligste.

P. P. S. Om de hemman som heta Bråten i V. G. kring Scara och på Kinneskogen etc. kan bäst fås kundskap af jordböckren i Cammar-Collegio.

2.

Högtärade Hr. Digeli, förtrogne Vän och Landzman.

Jag erkänner i begynnelsen af närvarande genast, att jag tvänne M. Hr. Digelii kiäre skrifvelser: det ena vidlöftigare och förledne åhr in Octobri til mig aflätne: det senare in Julio sidstlidne ankomne, in til dato lämnat obesvarade. Det som så mycket mindre hade bort ske, som de bägge, hälst det först ankomne, innehåller så andre til vår Svänske historia hörande piecer, som egenteligen nogre rare observationer, angående Husby och Kinnekulle: ubi lusit olim adolescentia, et cui proinde patriæ meæ arcanô quodam naturæ vinculo, præ ceteris obstringor. Försummelsen eller senfärdigheten erkänner jag således uprichtigt. Men orsaker, som må giöra tilfyllest til min enskyllan, har jag svært at up-tänkia. Mitt siukliga tilstånd är M. Hr. Digelio förr nog-

samt bekant. Till den sidst förledne promotion uti Julii månad (: då den Unga Alstrin äfven hölt en panegyricum på H. M:tz namnsdag:) har jag hela året haft nog at syssla, som disputationerne så in historiâ patriâ, som andre hörande til moralen (: dem alle jag med min styfson, inom en eller annan vecka, skall skicka M. Hr. Digelius tillhanda:) skola veta att intyga. Siukligheten gör at åldren med sina krämpor sig i förtid inställer. Ibland andre finner jag undertiden af en darrande hand redan then olägenhet, som eliest andre, intil dess de gådt öfver 60 åhr, pläga vara frije förr. Sådanne och flere olägenheter, som jag med mine gelikar måste vara underkastade, pretenderar jag intet, at de hos M. Hr. Digelius och thess jämnåhrige måge för fult skähl och ursächt ännu blifva ansedde. Men ber allenast, at med dom och utslag i saken måtte så länge hafvas anstånd, donec plus vitæ vos quoque emensi fueritis.

M. Hr. Digelius har i förra sitt högt:de berättat, samt genom bilagdt prof förklarad, hvad han, til befordran af sin dessein at illustrera sitt fädernesland, under sitt vistande i födelse orten, uträttat hafver. Altsammans marquerar hos M. Hr. Digelius en både loflig och berömlig drift til tiena sitt fädernesland: therjämte ock see sin egen heder och lycka til godo. En hvar rättsinnig patriot erkänner det upsådt med heder och tackseielse: äfven som H. Doct. Rhyzelius gör det med anständig ord uti sitt til mig aflätne skrifvelse. Men at M. Hr. Digelius har sielf ingen förmågo eller medel at utföra sin dessein, och de som Gud satt i godt välstånd samt äro älskare och befordrare af slikt kram, icke vilja contribuera ur pungen nogot til saksens verckställighet, det är intet til at ursächta. Ehuru offta jag varit i Huseby kyrkia i min barndom, har jag doch det monument, hvilket M. Hr. Digelius mig *ἐν ἐκτελέσει* tilskickat, icke förstätt at

observera. Att dess ålder intet sträcker sig öfver Christna tiderne, kan af Mässhakan, S. Peders Nyckel och Biskops samt herdestafverne, hvar med de afbildade Monumenten äro försedde, nogsamnt slutas. Det första paret Gubbar, som tyckas handla om kalken, hvar emot penningar vägas på en vichtskåhl, är visserligen en afbild af de ifrån första Påfviske tiderne gängse och för loffiger håldna Simoniâ Pontificiorum: hvar om Adamus B. som lefde just samma tid, merckligen talar in hunc modum: Apud Svecos, Sacerdotes et ecclesie in magna veneratione exstiterunt. Verum baptismum, et confirmationem, et dedicationem altarium et sacrorum benedictionem, et visitationem infirmorum (: besökian-det med Herrans Nattvard:) et sepulturam mortuorum *carè omnia redimebant*. Min nyligen utgångne dissertation de nummô Petrino hvar af jag skall skicka M. Hr. Digelius et exemplar, skall gifva anledning til ytterligare efftertanka i detta fallet i synnerhet om icke cameræ apostolicæ subdelegatus quis står här och låter väga til sig samma Påfveskatt eller Pedersöhre. Ty den tiden vägdes penningarne mästa-dels, derföre det än heter hos oss: En marck kopp. etc. äf-ven som det än hos Ängländarne i penningarächning heter Pund Sterling etc. conf. Math. XXV. 15—27.

Den omförmälte Klöster-muren i Huseby, är icke som förmenes, en reliquie af nogot klöster utan är liksom Kustö-slotz murar här i Finland, en qvarlefva af Biskoparnes i Påfvedömmet residence: det som Scara biskopar hade en-kannerligen på Läckö och i Husaby. Att så här med är beskaffat, kan egentligen af Biskop Brynolphi III Scara bi-skopz-Crönicka (: Spegels och andre Kyrkohistorier at för-tiga:) den D. Benzelius infört uti sine monumentis eccles. S. G., nogsamnt aftagas. Om samma B. Bryngel heter uti prolegomenis Benzelianis: Horum Brynolphorum postremus in

prædio Husby (: NB. heter ännu Brogård eller Biskopgård:) ad radices amoenissimi montis Kinnensis etc. domum lapideam exstruxit et antecessorum suorum imaginibus exornavit. Man nekar icke at Messenius in suâ monasteriologiâ recenserar bland andre Svänske Kloster och husbyense: men som han icke nämner hvar det beläget, och fast många helge orter finnas af samma namn (: vid. Örnhielm. h. e. indice:) är jag ännu icke kloker om nogot kloster i fordom tima varit beläget vid vårt Husby i V. Göthland. I medlertid, som jag agerade respondens i Upsala, när den dehlen af Monumentis Eccl. Benzeli: som innehåller Biskop-Crönickan, disputertes ther vid academien, och hade frihet tillägga nogre corollarier, kan jag här icke utlämna etthera, som i samma mening, som M. Hr. Digelius, låter sig om Huseby förliuda: Ecclesiam Husabyensem primum exstitisse religionis Christianæ in V. Gothia Seminarium, imo ante sedem episcopalem Scaris translata, fuisse Cathedralem, eorum temporum annales ferunt. Äthskillige historische berättelser de ecclesia Scarensi primitivâ, ejusque præ ceteris zelo pietatis har jag anteknade, som framdeles skulle kunna ex occasione hac ipsâ inflyta, si Fata Tibi mihique, viam monstraverint. Hvad Mag. Rhydenius skrivit om Husby kloster skulle jag tro vara bygdtt uppå Messenii förromrörde recension; til vidare: Johannes Magnus nämner väll et kongaslott i Huseby, ther K. O. Skötkonung bodt: men han menar förvisso ther med Ahrnäs (: Vatunäs, Nord-Cap: betyder alt ett:). Förbehållandes jag mig öfver detta utlåta mig omständeligare en annan gång, när arbetet i medlertid längre avancerar. I medlertid kan D. Rhyzelii Monasteriologia förmodeligen uplösa bäst denne nodum: hvilket vackra arbete M. Hr. Digelius i sitt senare berättar vara til trycket färdigt: och jag rätt hierteligen fägnar mig åt. at det en gång utkommer,

sedan så många åhr blifvit ther på arbetat. Om M. Hr. Digelius står i sin resolution fast at arbeta nogot ut om Huseby, skulle jag tycka vara tienligst at så inrätta vercket, at det beskrifva Lidköping, h. e. Lidcopiam urbem cum sub-juncto territorio, jag menar Kinnaferding: då jag nogre små curieusiteter skulle draga mig til minnes ifrån barn-domåhren; hälst inter Pastores Kellbyenses ock min salige fader torde finna et litet rum. Är Borgmästaren Hr. Palm i Stockholm för tiden Herrdags Man: skulle jag råda til at sondera Hr. Domprobsten Rhyzelius at öfvertala honom til nogot förskott af sin stads cassa til stadens och ortens illustration, som förr med Borås och nyligen med Arboga är skedt. Jag har i flere åhr samlat och låtit samla det som hörer til Venersborg och dess omkringliggande häradz illustration: och väntar allenast en bemedlad och täck Vest-göthe, som vill taga sig an digestion af samma samling, och dess sedermera uppläggande. Jag skall med foderligste igen skrifva Hr. Domprobsten Rhyzelius til, och be honom antingen förmå vänner och landsmän i orten at befordra detta institutum, eller det, som vore kortaste vägen, lösa sielf up pun-gen, och hielpa saken fort: hälst honom et behageligt nöje och heder, samt födsleorten et mera lius tilskyndas skulle, som så oförsvarligen, emot andra orter i riket, ligger i linda, ehuru god och fruchtsam jord ther så mycken, om icke mera än annorstädes, är at arbeta uti.

I Åbo äro inga Vestrogothi Kiellin eller Kiellblad synte. Cleverus är här sedermera heller icke synter, ehuru han låtit sig förlidne våras förstå, at han ville komma hijt tilbaka. Men kanske nu, sedan han sin sahlig faders medel förtärt, och ingen annan utväg är än antingen ösa eller siunka. Det är mig kiärt förnimma studiosos V. G. vara skickelige til theatren. Det plägar marquera en serdeles

skickelighet. Den af Hr. B. och Presid. Rålamb inlöste S. Bryngels legenda är allena för sin antiqvitet at estimera. Men om nogot ther finnes tienliget, til illustration af dess samt de förre tiders historier, tviflar jag mycket. Boken är en liten qvart, icke en gång en liten finger tiock. Sahl. Gyllengrip viste mig den samma. Att Mag. Hof har i sinnet at utgifva en omständligare historie om Kinnekulle, än den förr utkomne, är mig rätt kiärt. Varandes jag i sådant fall försäkrad, at then, som sig bör, lærer bli utarbetad. Det var vår olycka, vij intet fingo honom hijt at bli professor. Men jag vill förmoda, om Gud honom icke här i orten, doch på annat ställe honom bättre lycka beskärt. Är han än i Stockholm, det jag önskar få veta, hälsas han mer än mycket.

Ytterst tar jag mig den friheten at bedia M. Hr. Digelius han ville på boklåderne (NB. oförmärkt:) efterfråga: 1. Nicolai Veredici impartialis Bohemi sendschreiben von der Volfische handel. 2. Buddei betänkiande öfver Volfens philosophie. 3. Volfens anmerckungen über Buddei bedencen. et denique. 4. Valchii bescheidene antvort auf Herrn Volfens anmerckungen. 5. Langens bedäncken über der Vertheimsche bibel, samt 6. Gundlings collegium historico literarium: hvilken sidst nämde i nyligste aviserne sejes vara utkommen i Bremen. Om desse böcker finnas, samt för hvad prijs, torde jag få med första svar. Mera tillåter tiden thenna gången intet tillägga. De få Vestgöthar här för tiden finnas hälsa alle uprichtige och trefna, på andra sidan hafvet befintlige landsmän. Jag har den ähran, näst flitigste hälsning til fru Setterberg och lilla Petrus, samt Dn. Petrus

Digelius och Eder k. fader, när bref går af til honom, at stadigt framhärda

Högtährade Hr. Digelii

hörsamste Tienare

A. Scarin.

Åbo d. 24 Aug. 1738.

P. S. Til at få veta orsaken til hvart och et landskaps och härads vapn, är ganska svårt, och lærer mycket komma på gissning ut. De insignibus Gothorum har Mag. Schörling vidlöftigt skrifvit. Min tancka om Kinhärads origine nominis, har jag förr låtit til M. Hr. Digelius förstå.

P. S. Innelagde recommenderas til skyndsam befordran. Jag har sedermera ändrat den dessein och lagt couvertet til Hr. L. Kämpe.

3.

Högtährade Hr. Digeli.

Allenast med några ord vill jag besvara M. Hr. Digelii sidsta högt:de af d. 1 Sept. sidstlidne etc.: at jag gerna vill under instundande Juhle-ferienne, om Gud vill, efftersinna och samla ihopa, hvad jag angående Husby kan fordom dags hafva observerat: men nu, sedan jag uti desse Mesechs hyddor blifvin inqvilinus, merendehls förgätit. Det vill vara nödigt, angående samma församling, at läsa flitigt *Örnhielms H. Eccl.*, *Benzelii Monumenta Eccl. Sveo Goth.* med dess noter til *Vastovii vitem aquiloniam*, *Johannes Magnus* och

flere. D. Benzelius måste M. Hr. Digelius ock äntligen consulera angående S. Sigfrid, som in monumentis, om jag mins rätt, i börgian af notis låfvar ge ut en utförligare beskrifning om S. Sigfrids resa och ankomst in i Sverige. Præp. Nycopensis Serenius har uti sitt företahl til *Lexicon* eller *Dictionarium Sveth. Angl. Lat.* p. 30 om Sigfrid et ceteris *Doctoribus* primitivæ eccl. Svec. Anglicis anbragdt noget som i synnerhet förtienar at observeras, det de med rätta (: jag talar om Sigfrid och de först i hans tid ankomne:) intet böra heta *Episcopi* utan *Apostoli*: derföre ock jag uti *disputationes* de S. Henrico, som kan ses, nämner honom och *Episcopum* sed *apostolum Fennorum*. Och at samma *Biskopar* eller *Apostlar* voro intet nogre bonde söner, utan förnäme herrars söner kan dehls af samma min *disputation* pag. 7 dehls ock i synnerhet om S. Sigfrid ses ex *Vastovio*, quod *regiæ fuerit stirpis atque sanguinis*. *Disputationen* de S. Henrico menar jag mig förledne åhr redan *communicerat* til M. Hr. Digelius. De som i åhr äro sedermera utkomne antingen i *historien* eller *philosophia Morali*, skickas här jämte, bediandes M. Hr. Digelius han tächtes när han kommer til *Upsala*, tilskynda mig nogre i samma slags *discipliner* ther å orten utkomne *disputationer* *varioris argumenti*. I synnerhet *desiderar* jag *partem posteriorem Eddæ Islandicæ*. Det är mig okiärt at *Doct. Rhyzeli* hedervärda och välutarbetade *Monasteriologia* skal inom landz intet finna nogon, som den samma uplägger. På det sättet blifva många vackre verck och arbeten uti *Sverige* liggandes och tienandes på slutet til intet annat än *papper-strutar*. Jag menar jag skref sidst at M. Hr. Digelius borde taga hela *Kinnafierding* at beskrifva, då jag låfvade *fournera* noget om *Kiällby-hallar* etc. Om M. Hr. Digelius *begynner* med *Huseby*: tyckes *patria tua Lidecopia cum*

Annexis ecclesiis förtiena curas posteriores eosque Magisteriales: jag menar bli Argumentum dissert. gradualis: tviflandes intet om, at när dessein blir bekant, ther ju lærer, som i Arboga och annorstädes, gifvas gode patrioter, som med sine häfvor understödia vercket. Det är mig kiärt at hos Hr. Lochner finnes collegium illud Gundlingianum historico-literarium, som i Bremen NB. nyligen utkommit. Jag har gifvit L. Alstrin commission at köpa det up åt mig: men beder M. Hr. Digelius tächtes tillsee jämte honom, at det samma, och icke nogot annat upkiöpes: som mig nyligen arriverat uti en annan commission nyligen. Jag slutar här med och med all tilgifvenhet framhårdar M. Hr. Digelii

Hörsamste Tienare

A. Scarin.

Åbo d. 10 Sept. 1738.

NB. Det förtienar angående Huseby bli observerat, at som i Upsala och der omkring gemene man flitigt nämnas Järker (: Erich:) i Finland Heike eller Hinrich: så heter och almogen kring Husby gemenligen Sigfrid eller Sefre: orsakerne : at desse patroni skulle vara deras genii eller domini tutelares: som närmast af påfvedömmet, med yttermera ex gentilismo härstammar.

Saluta salutandos salutandasque. Jag undrar hvi Episcopus vestras icke tager unga Setterberg tijt til orten och honom ther upföder, sedan Gud gifvit honom förmögenhet och råd ther til. Mina vilkor vet M. Hr. Digelius. Jag ville önska han måtte bli skickelig til at antaga snart condition: då jag gerna ville både sökia honom der om accomodera här i staden: som ock då tiena honom i sine studier si volet Deus.

Högtährade Hr. Digeli.

I dag fiorton dagar sedan skickade jag med posten under bokhållaren på påsthuset Hr. Munsters couvert nogre hypomnemata till M. Hr. Digelii under händer varande disputation, i förmodan at de behörigen framkomne. Sedermera som hvarjehanda fallit mig in, som barnaminnnet alt ifrån den tiden oförfalskat hos sig behållit, har jag icke undgå kunnat såsom et supplement äfven thet här jämte affölgia och til M. Hr. Digelius afgå låta, at om nogot vore, som kunde yttermera illustrera historien af vår födsle ort, det icke må bli förgätit och utelämnat. Skulle then artikeln om Skiälfvom förtiena ord ifrån ord at insereras, ber jag äntligen at den accurat må bli aftrycht, viljandes jag vara responsabel, at så aldeles har sig, som jag det annoterat: ehuruval det mästa är med sine rictige bevijs blifvit documenterat. Det vore til önskandes M. Hr. Digelius måtte kunna med sin curieusité och flijt upmuntra nogre af våra kiäcke landsmän i Upsala, der som finnes hvarjehanda subsidier at tilgå, at tänkia på sin egen och sin födselorts heder. Vårt Vestergöthland skulle då intet hafva så länge orsak at klaga öfver sine barn, at när andre arbeta hvar på sin födselortz och dess gamla histories upodlande, låta Vestrogothi endast sin plicht i thy måhl stå tillbaka. Jag har angående Thunhem och den trachten samlade collectanæ i flere åhren bort åt, och fattas allenast en trefven och bemedelad ung karl, som befordrade digestion ther af. Lefver jag til sommaren, har jag tänkt, om Gud vill, liqväll sättia alt i bättre ordning.

Är Hr. Domprobsten Rhyzelius än vid these raders ankomst, qvar i Stockholm, hälsas han ganska flitigt, med

en hiertelig och trogen lyckönskan til hälsan långt lif och lycksalige råd i alla sine gerningar och förehafvande. Om M. Hr. Digelii desse in ingom skulle mera behaga, så vet jag han lærer recommendera thet. Men gör mig ondt, at han intet engagerad på den ort, ther han till M. Hr. Digelii befordran, nogot besynnerliget kan contribuera. Hälsa sin gamle kära fader och alle våra vänner, i synnerhet dess kära broder från then som stadigt framhårdar

Min H. Digelii

Hörsamste Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 1 Febr. 1739.

NB. När disputationen kommer til trycket, kunna citationerne effter hvar och en paragraph vid slutet, och det una serie, utan at hvar citation, som här skedt, får en à part rad, tillsättias. Då drar det minsta papperet.

P. S. Jag har nu på trycket then andra delen de nummo Petrino. Blir Husby grafven, som förr förmält, stucken i koppar, hitber jag mig til den tredie dehlen nogre exemplar ther af. Jag ville jag ägde lista på de i Göthene, Forshem och Husby sochnar belägne gårdar, byar och andre platzar. Jag skulle tro ther skulle stå at leta fram än flere bevijs til det om Skialf och de andre våre gamle drottar här förr ut observerat. Kan Hr. Digelius skaffa mig then ur de äldste NB. jordböcker, vill jag försöka.

Högtährade Hr. Digeli.

Pacquetet der disputationerne från Upsala voro förvarade uti tillika M. Hr. Digelii högtährade kom mig för 14 dagar sedan, vid pass, riktigt tilhanda. Som jag finner orsak ther af fägna mig öfver M. Hr. Digelii välstånd, jämte ock til at tacka för disputationerne, så röner jag ock desseinen att gifva en omständelig historie om Husby i dagsliuset, vara förändrat, samt för godt och rådeliget erachtat, at draga den kortligen tilsamman i en disputation. Det torde kunna låta sig giöra: men fruchtar, att om det skall ske, utan at lämna något borte, som bör vara annoterat, det vill mera arbete och besvär till. Jag skulle ännu hålla för rådeligast at partagera arbetet, et quod uno spiritu curriculum conficere non poteris, redintegratis viribus gemino opere cursuque absolvere. Finis operis exantlati merces, qvam patria persolvet ipsa vicissim, coronabit opus. M. Hr. Digelius skall ibland de få landsmännen, som brytt sig om sitt fädernesland äga et besynnerligt hederställe. Jag lägger thetta bref in uti Hr. Adsess. Biörners, och beder honom vara M. Hr. Digelius behielpelig, uti det som kan vara än oss bägge obekant. Han är en man, som in illo studio historiæ patriæ vida avancerat: är eliest benägen at secundera dem, som drifvas af samma inclination, som han, puta restaurandæ antiqvitatibus et majorum memoriæ. Skulle han begära at få see mine Anmerckningar angående Husby etc. vore det intet ur vägen, at communicera honom dem, såsom en man, then, utan tvifvel både vill och kan giöra ther til både nödige och nyttige critiquer.

Vid Hr. Kiesevetters boklådas förbigående, tächtes M. Hr. Digelius hälsa honom och seja at jag fått hans bref och franska editionen tillbaka af Basnages hist. eccl. H. T: Men kan intet giöra nogot til, det hans bref förmälar om, förr än ferierne ändade, och Consist. Acad. ledamöter komma igen tilsamman. Uti bokregistret han mig tilhanda sändt, nämnes om en K. Carl XII historie, som Prof. Vestphal up-satt. Samma bok täches M. Hr. Digelius låta mig veta priset uppå, samt om den skrefven på Tyska eller Latin: jämte huru många alphabet den samma gör in 8:do. Det fransöske bokregistret til Hr. Liljestierna, så väll som det pacquetet hijt til studenten Hermolin var destinerat, äro alle sinom ägare riktigt tilstälte.

Reuterhielm V. G. som söker professionen effter Sah-lige Valrave, hvar, och af hvad föräldrar är han född? Det skulle anses för et godt omen hos mig, at vår V-Gothe nation skulle snart begynna florera vid Upsala accademie, sedan de in senatu Accad. begynna få flere och ansenligare troner, men hvarföre valde icke nationen ut prof. Vinbom til sin inspector uti Biskopen D. Schyllbergs ställe?

Nytt här ifrån är föga besynnerliget, mer än at Generalen Cronstedt kom i afftons hijt, samt at en clericus de Sudermannia var nu på stunden hos mig, som i går ankommit i orten, och vill taga honores academicos här helre än i Upsala. Vid tilfälle hälsas flitigt M. Hr. Digelii k. fader, med anönskan at få glädie, förr än han dör, af M. Hr. Digelii gjorde prof af en lärd och täcker V-Göthe: et tum vincet pater grandævus, cum se victum viderit a filio. Hälsa

äfvén til sin k. Broder och andre våra landzmän, från den,
som med all tilgifvenhet framhärdar

Min Hr. Digelii

Hörsamste Tienare

A. Scarin.

Åbo d. 2 Aug. 1739.

P. S. Huruvida och hvilka samt af hvad orsak äro
tvänne insatte för Sinclairs skuld, som mördad vid Breslau?
De sidste aviser berätta här om, men icke omständligen, som
förmält?

6.

Högtährade Hr. Digeli.

Almanachen, tillika med den nya land-chartan och
M. Hr. Digelii angenäme skrifvelse fick jag just i går genom
en i Finska skären infrusen, och i går in i staden änteligen
ankommen skeppare. För alle desse curieuse stycken tackar
jag hörsammast: men skulle önska at få veta hvadan land-
chartan, som är utgifven i Sverige, kommer at hafva en
Spansk rubrique. Utan tvifvel måtte samma charta vara
afcopierad af nogon annan, i främmande länder föruth, ut-
gifven beskrifning af Sverige och dess situation. Der jag
gerna önskar närmare underrättelse om. Utaf merbemälte M.
Hr. Digelii högtährade förstår jag at dissertationen de Hus-
bya Kindiæ nræ är än under censur i Upsala. Jag vill
önska, at M. Hr. Digelii medel måtte vara tilräckelige at
gifva uth i dagsliuset, så mycket som om orten kan vara
at berätta, dehls att andre landsmän måge see vårt V-Göth-

land vara fult af merckvärdigheter, dehls ock at M. Hr. Digelius må hafva mera tilfalle at gå våre egne populares under ögonen, så mycket närmare, som til landets lustre, så litet eller intet contribuera, utan lägga handen i skiötet, då andre hvar sin ort berömligen illustrera. Partem primam de Edda Islandicâ har jag förr fått af M. Hr. Digelius. Men fattas posterior. Kiäre skaffa mig den, om giörliget i följie med Er egen de Husbya, att jag må sedan låta den och flere samlingar uti en volum låta inbinda.

Unge Alstrin har jag intet hört af på nogre månader, sedan han rest åth Vestergöthland eller Vermeland med en ung Adelsman, sin Camrat; var så god M. Hr. Digelius och låt mig veta så oförmärkt om han vistas i Stockholm eller hvar han sig förtiden befinner.

Åtskillige V-Göthar, mine gamle Vänner i Upsala och annorstädes, har jag träffat under den hijt i höst ankomne armeen engagerade. Jag fägnar mig, at see dem, och de intet mindre mig effter 20 och flere åhrs åtskilnad ifrån hvar annan.

För berättelsen öfver Majoren Sinclairs mord tackar jag hörsammast. Herrens öde går mig så mycket mera til sinnes, som vij varit Schole-Camrater i Thunhem i vår barn-dom. Jag har, för ro skull, öfver de mot hans negotiation anförde skählen, giort nogre anmerckningar, som jag en annan tid skall communicera. För denna gången slutandes här med och förblifvandes,

M. Hr. Digelii

hörsamste Tienare

A. Scarin.

Åbo d. sidste Nov. 1739.

P. S. Hälsa fru Setterberg och Hr. P. Digelius flitigt
item Hr. Rudberg i S. Olf.

IV.

Carl Gustaf Tessin.¹⁾

1.

*Högvälborne Hr. Grefve, Riks Råd, Öfverste Marskalk, Pre-
sident, Hans Konglige Höghets Gouverneur, Riddare
och Academie-Canceller.*

Nådige Herre.

Alt sedan de til nyttige studiers upodlande anlagde
almänne läroställen i riket, men hälst Åbo academie hade at
fagna sig af den oskattbare förmåhn, att Eders höggrefvelige
Excellence tächtz taga sig an yppersta omsorgen om dess
uprättelse och vid macht hållande, har jag, som andre, varit
betäncker uppå et argument, som under Eders höggrefvelige
Excellences höga namn, måtte synas värdt at träda publi-
quen under ögonen; til tekn af det arbete jag snart 30 åhr
härstädes nedlagt, men hälst erkännande af de flere nåde
bevisningar, som i både senare och förriga tider, Eders hög-
grefvelige Excellence har velat låta påskina min ringa
persohn.²⁾

Det litzla, som om studiernas börgian och tilväxt här
i norden litet tilförende utkommit, tychtes vara mig til mitt
ändamåhl det tienligaste. Men som jag i orten inga archi-

¹⁾ Sv. riksarkivet; bref till Åbo universitets kanslerer.

²⁾ Har afseende på disputationen „De initiis rei litterariae in
Svethia“, 1750.

ver, inga tillräckelige subsidier icke heller nogon har at tillgå, som måtte kunna bidraga til et så värdt och vidsträckt ämnes utförande, har, vid så fatte omständigheter, annars icke kunnat tilgå, än at mycket blifvit förbigånget, som förtiänt komma i raden med hvad som kunnat samlas och förarbetas.

Men at Eders höggrefvelige Excellence både i ord och gerning behagat i nåder förklara til både mig och respondenten sitt nådiga välbehag öfver et så slätt och ringa utkast, förährandes oss til underpant, och försäkran om sin ytterligare nåd och protection, sin egen dyra bröstbild, anskåde vi hvar med annan med icke mindre beveklig sinnes rörelse, än underdån-ödmiukaste tacksejelse.

I medlertid så nådig, som Eders höggrefvelige Excellence har tächtz förklara sig vid et så värdt ämne, ehuru väl ringa arbete: Så angeläget skall jag ock låta mig vara, uppå Eders höggrefvelige Excellences nådige tilstyrkiande, at fortfara med åbyggnaden uppå den til dato utkomna grund-ritningen; och man i sinom tid förmodar stå att bringa til fullbordan, om man framdeles måtte hafva at fånga sig af landzfreden i orten, samt der jämte tilgång til de ställen, hvaräst styrkian och materialerne til hela dessein egenteligen äro til finnandes. I öfrigt framhärdar med vördnad,

Eders höggrefvelige Excellences

underdån-ödmiukeste
tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 12 Maji A:o 1751.

2.

Högwälborne Hr. Grefve, Riks-Råd, President, Öfverste Marskalk, Hans Konglige Höghets Gouverneur, Cantzler, Riddare och Commendeur af Kongl. Mayestets orden.

Nådige Herre.

Sedan Eder höggrefvelige Excellence haft af ålder uppå min ringa lycka et nådigt öga, thesslikest ock genom tvänne skrivelser tächts förnya vedermählet af samma sin nåd, och fordra af mig nogot, som öfver sommaren måtte kunna roa Eders höggrefvel. Excellence under sitt vistande på landet: hvad är väl som må kunna hindra mig, at med frijhet, samma som förr, träda inför Eders höggrefvel. Excellences ögon, och förutan hvad jag i bref til Hr. Secreteraren Ser-
nauder, vid slutet af Iunii månad sidstledne namngifvit, ödmukeligen än här medelst omförmäla, hvad gammalt nytt jag vid academiens egna bibliothec, sedermera funnit, och i brist af annat nögsamt, jag trodt tiena til nogon förmehring af den samling, som Eder höggrefv. Excellence giordt och än giöra lærer af gamla böcker, samt theras genom trycket utkomne älsta editioner.

Första instichtelsen af then här befintlige bok-samlingen tilägnar sig med rätta framledne generalen Thorsten Stålhanske, som dödde i Hadersleben vid åhr 1644. Hans stoft är i Domkyrkan härstädes i et prächtig graf-chor förvarat; och vil see ut, som näst före sin död, samma Herre desse böcker, som et testamente, til thenna så nyss anlagde academien ämnat, samt til orten genast transporterat. De äldsta trychte registren förmäla om åtskillige gamle böcker, som vid slutet af femtonde, och i börgian af följande seculo af trycket utkomne äro; men hvilka genom

flere sedan skedde rubbningar och flyttningar äro med tiden försvundne.

Allenast äro doubletter af et så kallat breviario Arhusiensis in Cimbria ecclesiae ännu behåldne; hvilcka som generalen Stålhanske (: en infödd Vestgöthe:) tillskyndat bibliothequet härstädes: så fordrar både vördnad och skyldigheten på academiens sida visserligen, at uppå Eders höggrefl. Excellences gifna tilstånd, updraga ett thera exemplaret til Eders höggrefl. Excellences ro och nögie, som thetta vårt samfund så oförliknelig nåd bevisat, böcker förährat, och tillika med Leckö grefskap, skyddzrättigheten öfver Vestgötland i denna vår tid med rätta tilkommer.

Herr Cancelie-Rådet von Stiernman har i sitt håldne tahl om vetenskapernes öde i Sverige, upräcknat flere sådanne libros rituales, som han antingen sielf äger, eller i andras bibliothequer viste tilgång uppå; men nämner ingestädes thetta Arhusiense breviarium; hvilket fuller trycht samma tid, som vårt inhemske Arhusiense missale, men torde vara våre forn-älskare så mycket mindre bekant, som i tryckte recension af Upsala bibliothecs äldsta böcker, thenna mässbok heller icke ther finnes omrörd eller antecknad.

S. Brigittae revelationes in folio bästa edition äro med samma bokförråd från Iulland hit ankomne, hvars gamla band jag til heders utvärtes låtit förbättra, och om mig gifvas måtte tilstånd, at äfven så förfara med et thera exemplaret af breviario, som til Eders höggrefl. Excellences tienst, collegium vördsammest uplåtandes varder, skal, så snart det sig giöra låter, bandet blifva renoverat och öfvensändt.

För nogon kort tid sedan hade man i Svenska tidningarne berättelse om et vitterhets fynd af Elibertinske synodens gamle acter, som med Göthske-bokstäfver äro i blyformer ristade och bland klöster-ruiner i Granada igenfundne.

I den nyligst utkomne fyrationde andra tomen af franska journalen des Savans är vid slutet en Ulphilæ versio Gothica nonnullorum capitum epistolæ P. ad Romanos vorden recenserad, hvars Manuscr. är i Wolfenbuttelske bibliotheket igenfunnit, och en prästman i orten, som är i begrep, at af trycket utgifva bemelte fragment, påstår vara med samma characterer författat, som den i Upsala befintelige cödex de la Gardianus.

Angående bägge desse ålderdomssmycken har jag corresponderat med hofrådet Hr. Arckenholtz, hvilken vistas denne tiden, som förr berättat, i Hamburg, samt af honom begärat han ville genom sin fordna discipel, Svenska ministren vid Spanske hofvet, tillskynda oss af Spanska Synodens acter et folium, som vore efter originalet på det nogaste afstucket; icke allenast til at kunna collationera de in codice argenteo befintelige characterer med det skriftsätt, som straxt efter Göthernes ankomst i orten bemelte concilii patres sig betiänt utaf: utan til äfventyrs ock kommer under vädret närmare af den problemen, som de exterorum origine Gothorum, i nyligare mera än i förre tider, är vorden moderad. Troligit är at om saken skulle bli med relationerne befunnen å ömse sidor öfverens stämmande skulle både närmare bevis vara at tilgå, at Ulphila mera verterat och skriftvit, än mången här tils tänkt eller tro velat; thesslikest ock det ämne stå med mindre möda at utarbete som angående Göthske dynastien vitterhets societeten i Toulouse nyligen satt i guld, mer än dubbelt prijs uppå, och vår hela nation til icke ringa heder lända skulle, om enom hambördig helre än en utläanning, detta nu så lyckelige, som i förre tider olyckelige aurum Tolosanum i skiötet hemfalla måtte. Detta enda är, som i min enfaldighet jag tiltrodt mig Eders högreff. Excellence föredraga; samt thess nådige godtfinnande

underställa, om mig tilstånd gifvas måtte framdeles berätta, hvad förbemele Hofrådet, som giordt til vår academie et legatum af åtskillige rare böcker, och til det Wolfenbüttelske fyndets upgifvande det mästa bidragit, varder, ena så väl som andra måhlet angående, sig framdeles utlåtande.

Sluteligen som jag vist både sedt och vet at hoppet om et oförgängeligit och saligt lif, är, och alt ifrån första ungdomen varit drif-fiädern til Eders höggrefvelige Excellences utmärkte dygdevandel. Så är min hiertinnerlige önskan och förbön ock, at samma förtröstan må vara en vederqveckande dagg, som i många och långa tider ännu upfriska den alt närmare och närmare annalkande grå åldern, til hela riketz fördehl och fromma, detta lärosätets tilväxt och förkofring, samt Eders höggrefvelige Excellences högtälskelige Gemähls, den Ährans-värda fru Grefvinnans oföränderlige hugnad och förnögielse.

Så länge jag lefver med ödmukeste vördnad framhårdandes

Eders höggrefvelige Excellences

Troplichtige tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 15 Septembris A:o 1759.

3.

Högvälborne Hr. Grefve, Riks-Råd, Cansellie-President, Öfverste Marskalck, Gouverneur för hans Kongl. Cron-printzen, Åbo academie Cancellor, Riddare, Commendeur och Cancellor af Kongl. Majjestetz orden, Riddare af Svarta Örn.

Nådige Herre.

Så eftertänckelig, men outsejelig ynnest och nåde, som i sidsta sitt til mig aflätne egenhändigade skrifvelse Eders

höggrefvel. Excellence nyligen låtit inflyta; och så ofta lindring, som det igenomläsit tillskyndat mig under en siuklighet jag i flere veckor varit behäftad med: Så ganska mycket oroar mitt sinne ock, at efter en tid af flere månader, jag hvarken varit, eller seer mig nonsin komma istånd, att rätt-sinnigt finna mig i de förmåner, hvar med Eders höggrefl. Excellence sin ringaste tienare i så måtto undfagna velat. Icke utan en innerlig rörelse hämtade jag ther utur Eders höggrefl. Excellences almännelige kärlek för academien och thess bibliothèque, i det Eders höggrefl. Excellence, utan vederbörandes anmodan velat låta Hessiske Hofrådet veta sitt välbehag til den föräring han oss härstädes tilämnat: utan märkte för min enskylte dehl, jag med ej mindre vördnad, den besynnerlige affection Eders höggrefl. Excellence lät förstå til de äldste clenodier, som in til nu varande tider varit på flere ställen fördolde och nästan förmurknade; hvilka som man säkert tror thenna Nordurheimsins kringla ansenligen skola illustrera, när de efter hand ur sina vangiömmor hinna fram i dagen: Så öker det min glädie ock outsejeligen att under en odrägelig ämbets börda, nögiet at omgå med these ålderdomssmycken, Eders höggrefl. Excellences aftonstunder i nogon motto roar och vederqvecker. Til att tänkia nogot som måtte synas tienligit til at befordra Eders höggrefl. Excellences senare slags nögie, lät jag till Cassel genast förstå, hvad välbehag Eders höggrefl. Excellence ville vänta, om ofvannämde hofrådet skulle kunna utkundskapa hvad man hade til at tro och tänkia om de med Göthske bokstäfver beskrifne Elibertinske synodens acter, som förspordes vara för nogon kort tid sedan i Granada fundne, och man förmoda skulle fornälskarne ther i hemlandet lära finnas så mycket villigare at communicera med Konglige Svenska hofvet, som åminnelsen af Giötha namnet

och regeringeu varit hos nationen therstädes alltid i välsig-nelse; thesslikets och författaren af de med Svenska aviser följande anmerckningar, gifvit godt hopp om nu varande hans Spanska Kongl. Mayestet, at han hädanefter låter vara sig äfven så angeläget at i Spanien undersökia de ther be-fintelige öfverlefvor af landets fordna behärskare, som i Neapel han för sådanne gamla fynder intet mindre än andre konster sin höga Kongl. välvilja eftertryckeligen å daga lagt.

Att vilja synas hafva något bidragit til samma dessein, har jag genom merbemälte Hr. Arckenholtz budit til at få förhandlat den under namn af officio Mozarabico, af Cardi-nalen Ximenes författade, och af en Ängländare icke länge-sedan uplagde Göthernes gamla Liturgie; Men som jag fått til svars, at den icke utan ifrån Rom stode at förskrifva, men antingen in collectione rerum Italicarum Muratorii, eller i dess anecdotis Græcis et Latinis vore til finnandes: vil jag hafva Eders höggrefl. Excellences nådige behag understält, om för denna och andre gamla Göthske skrifter och fragmen-ter skull, som vid sådant tilfälle hetas vara uplagde, boken framdeles icke må synas hafva meriterat at til et publict Svenskt bibliotheque bli införskrifven, tillika med en eller annan tractat, som i Spanien nyligare utkommer, och efter Hr. Hofrådets gifna invisning, handla om Götherne, samt thessas så väl som andra nationer i förtiden bruklige mynt-sorter varandes om sådane intet mindre, än den omförmälte synodens acter föga til tviflandes, de ju, bland andre förr ut kunnoge och betydande omständigheter, til den af Kongl. Vitterhets academien framstälte frågan: *Hvarföre Runstenar inge finnas i Spanien* än tillräckeligare och spissammare no-got skulle kunna contribuera.

Arrhusiense Cimbricum Missale öfverlät jag för nogre veckor sedan til högvälborne Hr. Grefve Carl Joh. Gyllenberg, som då han litet tilförende reste genom Åbo, muntligen, och sedermera skrifteligen lofvat draga försorg om bokens behörige aflefrerande.

Jag skulle, i anledning af Eders höggrefl. Excellences så många och känbare Nåde-bevisningar, hafva velat understå mig bifoga någon egen min ringa tancka, angående en af Sturlesson omförmålder, samt vid et Algjötha ting af våra fäder förbehållen Riksdagsmannas Rätt. Hvilcken händelse våra nyeste häfde tecknare från Mula-a vid Kinnekulle, til Mora äng vid Upsala vilja hafva förflyttade. De skähl, som mig föranlåt tit til at tro, det uppå et sådant ting, hållit vid Kiällby hallar, måhlet sig tildragit, har jag så många, som ortens belägenhet, gamla mercken tillika med andre considerationer vid handen gifvit, i beskrifningar anfördt. Men som ämnet är mindre betydande, och ena så väl som andra delens tänkesätt står in loco hälst at utröna: har jag pröfvat rådeligast vara at innehålla med thenna brist samt thess underställande under Eders höggrefl. Excellences dijudication, tils Leckö fordna Slott och Grefskap får igen fågna sig af Eders höggrefl. Excellences hugneliga närvarelse, och then vackra engden, ther thetta algemötet hållit, får icke allenast sielf presentera sig hel och hållen, utan tillika och hvad en Riksens vittra Råd och Cancellor i nyligare tider til desse hallars och monumenters upprätthållande contribuerat, ställa Eders höggrefl. Excellence under ögonen.

Underståendes i det stället mig min egen angelägenhet, vid nu varande tilfälle å nyo underställa Eders höggrefl. Excellences ompröfvande, om, uppå den brist jag i mer än tolf åhr lidit i min indelning, och i nådigt skrifvelse af d. 27 Aprilis 1758 Eders höggrefl. Excellence låtit

förstå, at emillan riksdagarne målet icke kunde afhielpas: jag vid nu instundande algemena Riksens Ständers möte skäligen må kunna vänta nogon ersättning; så mycket helre, som de medel, hvilcka genom Eders höggrefl. Excellences nådige åtgärd, sedermera tilvundne, ännu finnas i academiens cassa odisponerade. Uti et memorial, som i börgian af det näst framgångne åhret jag in Consistorio insinuerade, utförde jag vidlyftigare de skähl punctevijs, som jämte Eders höggrefl. Excellences nådige vilja, jag trodde tala för mig med samma eftertryck, som för andra collegii ledamöter. Men som sedermera intet utslag fallit, åtminstone ingen undersökning skedt af mine ther anförde flere skähl och motiver: har jag trodt mig, utan at giöra mig och de mine förnär, icke ombära kunna at öfversända memorialet til Hr. Protocol. Secreteraren Sernanders granskande, med begäran, at om han funne nogot ther uti, som måtte kunna tiena til befordrau af min ansökning, han skriften samt med ährendet hos Eders höggrefl. Excellence så mycket helre föredraga täches, som icke allenast alle andre ledamöter, utan äfven då varande bibliothecarien genom sin sohn, biblioth. amanuensen, och fölgachteligen den som thess ställe sedan innehaft, än i dag niuter af then skedda jämknigen drygare dehl än sielfva bibliothecarien, som i memorialets 8 § är vordet omrördt och af academie-Camrerarens vitnesbörd, hvad de senare åhren angår, bredare är at inhämta.

Förteckning på nogre böcker, som Hr. Arckenholtz ämnat til tjenst åt studerande ungdomen i thenna sin födelse ort, at hvilcka han i Lübeck mot depositariens qvittobref, en dehl redan undan krigs-logan sökt conservera, fölger här innelycht. Nogre undantagne, har jag dem merendels alla förut anskaffat. Men som bibliothecs inkomsten här, mot andre orter, är nog knapt tilskuren, torde af dou-

bletterne, de äldsta editioner i nödigare arbeten med tiden stå til förvandla. För mera säkerhet skull, på ena så väl som andra sidan, har jag väl budit til at förmå hofrådet at förvandla sin testamentariske gjorde disposition i en fullkomlig donation. Jag trodde ock de af mig vedtagne mått och skähl til samma förändring nogot skola kunna uträtta. Men som nu varande orolige tider intet mindre än testatoris ovisshet om sitt blifvande hem i lifstiden, icke kunna annat än anses för gällande motiver, hvarföre han sin ägande rätt i förtid icke kan abalienera: vill synas, som förr än almänheten i et ønskeligt lugn igen försatt varder, man med thenna gjorde första disposition, ehuru ogera, måste acquiescera.

Ytterst, som Eders höggrefl. Excellence en så kiärlig nijt och bekymbersamhet uppå thenna sin academies välstånd, hälst thes bibliothecs förkofring velat påskina låta, samt til befordran här af aldrig underlätit at förhjelpa de vid vercket arbetande til then belöning, som hvars och ens nijt och trohet förtienat: Så är och förblifva skal in til yttersta åldern min innerliga önskan och förbön, at Eders höggrefl. Excellences lefnad och trefnad, må som den begynt, i många ährefulla tider beständig förblifva; alla Eders höggrefvelige Excellencers omsorger om sitt folkz välfred lyckas, och dymedelst Eders höggrefvelige Excellences höga familie finna nye ämnen til glädie intet mindre än kraftige vedermälen af den Högstas välsignelse! I diupaste vördnad framhårdandes

Eders Höggrefvelige Excellences

underdån-ödmiuke tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 26 Augusti 1760.

Bil. 1.

Ödmiukt Memorial.

Innehållande de skähl och ordsaker, hvarpå undertecknad grundar sin ansökning, at vid academie staten i Åbo niuta med sine H. H. Medbröder lijka löhn och indelning; i Consistorio academico ingifvit d. 10 Ianuarii, åhr 1759.¹⁾

Tvånne sysslor har höga Öfverheten anförtrodt mig, som flere andre här vid academien; jämte professions beställningen tillika ock bibliothecs vården. Den indelningen, hvilcken af ålder varit bibliothecario förbehållen, och i senare stats inrättningen honom bibehållen, som jag aldrig tänkt, sökia nogon förbättring uppå, utan önskar allena, hvad den andra sysslan, jag menar professions lönen angår, få dehl i den jämkning och förbättring, som jag med samtliga mine ämbets bröder tilsamman projecterat, och tillika med them jag nogre åhr åtniutit: har jag icke undgå kunnat här i börgian genast omorda hvad som är egenteligen status questionis af närvarande min ansökning; hvilken jag vil hafva grundad.

1. Uppå tvånne hans Kongl. Majjestäts resolutioner; den förra gifven åhr 1741 d. 9 Septembris, då uppå höglofl. Riksens Ständers tilstyrckande stadgat vart, at Secreterarne, som vid academiske correspondencer ginge deras Excellenter H. H. Cancellernerne tilhanda, måtte af academie besparingarne niuta för sitt besvär en behörig vedergälning af hvad som stats inrättningen öfver skiuta månede. Högstbemeelte resolution, (: hvilcken tu åhr förr än senare stats in-

---

¹⁾ Scarin åtnjöt i indelt lön endast 400 d. s.m och i anslag för bibliotekariesysslan 150 d. s. m. — De till memorialet hörande vidlyftiga bilagorna meddelas här icke, såsom varande af ringa allmänt intresse.

rättningen utföll:) som then innehåller vist förbehåll hvad theras Excellentiers Secreterare angår; men tilerkänner mig med mine ämbetz-bröder en lika indelning, lika belöning; hoppas jag min ansökning funnin varder så mycket skäligare, som then grundar sig intet mindre super illam societatis regulam universalem: aequalibus, h. e. iis, qui ejusdem loci atque ordinis sunt, aequalia distribuantor.

Yttermera att igenom de sedermera skedde jämkningar och förfatningar icke nogon ändring eller afsteg måtte synas vara skedt från merbemelte första statens grund inrättning, huru har icke vår nu regerande allernådigste Konung, uppå den föreställning, som angående bristande löner och besparingar af illustriss. Cancellario, då varande pro Cancellario och consistorio acad. nyss förut skedt hade, genom en senare resolution af d. 20 Martii 1753 i nåder stadgat at alle slags besparingar måge användas til fylnad i lönen för de professorer som icke äro präster, men mindre löhn, än theras medbröder i hemmans-räntor åtnöte? hvilcken senare resolution, som then äfven har sitt afseende på then billighet, samt nåd och rätt, hvar på första stats inrättningen sig grundar, och efter både förra och senare förfatningen vederbörande samt och synnerligen, mig allena undantagen, i fullo åtniutit: Måne det för något felsteg hos mig måtte kunna anses, om i den situation och tilgång nu vid staten fins, jag i anseende til samma skähl, som hulptit andra til ersättning för bristande löner och har med them förmodeligen lika rätt ther til, tänckia och förhoppas skulle om min ansökning, at uppå högvederbörlig ort, äfven i den samma jag måtte hafva at förvänta en nådig hönhörelse.

2. Stöder jag min tahlan uppå illustrissimi Cancellarii så väl som ampliss: consistorii flere resor om mitt förhållande afgifne vittnesbörder, at för mine giorde tienster jag

så god indelning, som andre vederbörande meriterat, men alt sedan åhr 1747 intet til godo åtniutit.

3. Mine H. H. Medbröder åberopa sig endehls sine fullmacher, hvarefter de skåligen hålla före sig vara berättigade at få sina lönings-portioner fult utbetalte. Jag åger ibland them åldsta fullmachten; efter hvilkens innehåld jag i mer än tiugu åhr fått min lön, som andre, betalt: men nu i flere åhr med en ansenlig förminskning upburit; den bristen jag likväl tro skulle mig mindre skyldig at lida än boktryckaren, hvilcken som han under gamle staten kom til sysslan, efter thess innehåld sedermera ock, så länge han lefde, vart vid förra häfden och indelningen i nåder conserverad. See bilagan num. 3.

4. Vill jag vid thenna min ansökning hafva mig åberopat thet jämknings instrument, som Lagman Hasselbom från Stockholm, när om en ny jämkning och stats inrättning vart delibererat, öfverskickade, sedan han vårt förrut afgifne förslag, såsom impracticabelt förkastat hade. Uti samma instrument, som professori bibliothecario långt tilräckeligare stat tilerkännes än then sedermera utfallit: är til förmodandes at min ansökning är så skålig, som riktig befunnen; vid nu varande tidz omständigheter så mycket billigare, som ämnet til at taga utaf, gafs then tiden intet tilräckeligare. See bilagan num. 4.

5. Sedan genom tilvundne hemmans räntor, fonden är vorden spissammare, förhoppas jag at then nåd och rätt, som lika tjenstgörande emillan, är af ålder bestådd, och mine H. H. Medbröder den tiden funno mig vara med sig lika berättigad til, den sträcker sig åfven til nu varande tider och mig med rätta tilkommer.

6. Det hette icke längesedan, at the vid theologiæ adjuncturs lönen gjorde betingningar intet rubba then se-

nare stats inrättningen, det som i framtiden torde bli, som mycket annat, helt annorlunda befunnit. Men som sådant skedde allena ex capite gratiæ, det jag hvarken då eller nu tänckt emotseja: Så förhoppas jag, at hvad som ex capite justitiæ af mig i lika ödmukhet begärt varder, det icke allenast intet graverar staten, utan när saken kommer i sitt rätta lius, den för mig, som andre, står at til godo åtniuta.

7. Som igenom en vid bibliothecs betiäningen nu för tiden olika jämkad lönings stat icke mindre än igenom then ther vid skedde nylige förändringen, det drygaste arbetet kommit at eftersätias: gör för min dehl jag mig det goda hoppet, at sedan medel äro at tilgå, och de samme til ersättning för bristande löner äro förlänte: mig til hielp och understöd vid bibliothecs förvaltningen, min ansökning så mycket helre beviljas, som arbetet varder dag från dag ögonskenligen vidlöftigare; thess likest ock thenna delen af staten, mer än alle andre hijt hörande betiäningar, utan löhn och underhålle, som nu nogre åhr skedt, framdeles icke lärer kunna bestridas.

8. Herr Professoren Haartman niöt, som amanuensis, för sinienst, så länge han var vid vercket, på vist sätt långt större löhn än bibliothecarien, det som annorstädes aldrig är practicabelt, icke heller med stats inrättningen, hvarken den förre, icke heller den senare härstädes öfverensstämmande; samma förmåner som han niuter än i dag tilgodo, jämväl sedan han tagit afsked från sysslan. Måne om i stöd af thetta och flere andre exempel jag hoppas och förmoda skulle, at min ansökning intet mindre, utan fast mera skälig, sådant et tanckesätt, under hvad sken som hälst, skulle för misstydeliget kunna anses och förkastas.

9. I anseende til de förmåner, som vid then omförmälte jämkningen äro visse professioner förbehåldne, niuter

bibliothecarius för sin ther vid vercket använde möda och arbete ingen vedergälning; så mycket mera til sejandes, som när bibliothecarie lönen, hvilken efter gamla och nya staten är 150 D. Silf:r varder afdragen, niuter nu varande professor bibliothecarius intet mer än 400 D. Silfvermyntz indelning; kommandes således i jämnförelse hvarken med de professorer, som utan gravation af nogon bisysla åtniuta 500 D:r S:r åhrlig stat, och hvad ther utöfver är; än mindre med the öfrige, som så länge the sine annexe pastoralier upbära, aldrig lida eller kunna sejas vara lidande vid sine indelningar.

10. Som efter min tid, then som träder i mitt ställe, vid förefallande favorablare conjuncturer, icke lærer underlåta eller undgå kunna at iterera thenna min giorda ansökning at niuta som andre til godo förbättringen af professions lönen, och för bibliotheket åtminstone thet arfvode i fullo, som bägge stats författningarne determinera: Monne det icke skulle synas vara mot mig alt för strängt handlat, om för det arbete jag i medlertid nedlagt vid bibliotheket, och än, om Gud vil, täncker ther nedlägga, mig allena mödan ämnader, men fruchten enom androm tilskyndas skulle, och af honom komma at inbärgias?

11. Regerings formen stadgar tvänne grunder, efter hvilka en undersäte i riket, hvar i sin stad har at sökia sin befordran, nembl. skickelighet och förtjenster; varande thenna almäna lagens skähl och rätt så beskaffad, at then altid behåller præferencen fram för andre particulaire stadgar och constitutioner. Mine h. h. medbröder äro i anledning af de förbemelte grunder, samt och synnerligen avancerade til bättre utkomst och tilräckeligare förmåner. Jag allena har vid et i 36 åhr klanderlöst förvaltadt ämbete, sedt mina vilkor förminskade, men föga eller alz intet förbättrade.

12. Sedan som efter förra freds slutet academien fick sina förflammade hemman, så många som blefvo upgifne, i goda hemman igen förbytte, och vid nogare efterseende jämte vart befunnit, at igenom en förväänd hushållning mera än andre tillfälligheter allehanda brister samt med afkortningar och förmedlingar existerat: kom konsistorium på de tanckar, at i stället för den förra gemensamme hushållningen lämnar åt interessentskapet hvar sine à parte lönings andelar at disponera; med förbehåll at draga om hvar sin lott den omsorg, som almäna lagen ränttagare i gemen förelägger. Detta förslaget intet mindre än en nogare jämkning lika tienstgörande emillan, vart af höglofl. Riksenes Ständer approberat och academien beviljat.

Men hvad hände? I börgian var en hvar angelägen och mohn om at see sine hemman conserverade på hvad sätt det sig hälst göra lät och var ingen, som sade, eller kunde sejas hafva nogon orsak at klaga öfver lönings brist, så vida alla bristfälligheter vore nyss botade, och til ersättning för vanhäfdad hushållning mer föga nogot var at tilgå. Men sedan genom en misräkning vid then omförmälte utbytningen, academien kommit i besittning af flere hemmans räntor, än man i förstone tänckt eller förmodat, huru har man å nyo icke begynt klaga öfver svaga hemman och för dryga hemmans räntor? thär thet doch vitterliget är om de afstådde hemmanen, at sedan de til cronan hemfallet, the sin gamla ränta merendels alla richtigt utbetala.

Då vid then omtalta senare tidens jämkningen en enda ledamot kommit i sin indelning ansenligen til at mista emot hvad som academiens ombod vart projecterat, huru arbetar man icke nu at få honom igen utesluten från den rätt och billighet, som til statens gemensamme så väl som hvars och ens deltagares conservation pröfvades then tiden vara alde-

les oomgängeligit? Orsaken hvarföre raisonnementerne falla nu annorlunda uth, och man nu söker få behålla de tilvundne hemmanen, tils vidare, oindelte, är väl intet then minste, at altid hafva hemman til utbytning för handz, när som af hemmans åboen räntepertzelerne, som sig bör, til fullo icke utfalla; sådanne händelser vid nu varande inrättningen, näpligen helre stå at undgå eller förekomma, så länge indelnings hafvarne äro från sina räntebönder så vida åtskilgde, och för sina här varande ämbeten skuld, mer än förr, icke hinna them så ofta och noga, som ske borde, eftersee. Varandes vid then belägenhet, som förvaltningen sig uti nu befinner, föga annat än brist och vanhäfd till at vänta, så länge befalningsmannen i öfre fögderiet, i oträngd måtto, från det inseende honom åligger, härstädes uppehål- len varder; hvars bestälning, när jämkningen skedde, vederbörande föga skulle hafva underlåtit indraga, eller med nogon annan combinera, om de icke funnit at hans närva- relse i orten varit aldeles oombärlig, nu vid häradz tingen, nu vid ägotvister och jord mätningar, men som oftast vid huse-syner, hvilka i lagen utsatta äro almänt at hållas hvart tredie åhr, ja väl oftare, när antingen nogon ny bonde kommer at installeras, eller andre treske och vanartige giort sig misstänkte at vanhäfda hemmanet. Detta alt af befal- ningsmannen i orten kommer vid nu varande tidz omstän- digheter, så mycket nogare at besörjas, som de af statens deputerade förrut skedde undersökningar afstadnat, och vilja synas med nya jämkningar och förändringen vara nu mera afskaffade. Datum ut supra.

Bilaga 2.

Cassel d. 3 Majj 1759.

Upsats på det til Lübeck hädansände verck och böcker.

In Folio:

- P. Bayles dictionaire historique et critique,
à Amsteldam et Leijde . . . . . 1730. 4 tom.
- Le grand dictionaire historique par, à Am-
steldam . . . . . 1740. 8 tom.
- Nouveau supplement au grand Dictionaire de
Morery, à Paris . . . . . 1749. 2 tom.
- Nouveau dictionaire historique et critique de
Bayle par Chauffepie, à Amsteldam . 1750. 4 tom.
- Encyclopedie ou dictionaire des sciences } 1751.
des arts et des metiers, à Paris . } 1757. 7 tom.
- Dictionaire historique, ou memoires criti-
ques et literaires, par Prosper
Marchand, à la Haye. . . . . 1758. 1 tom.
- Ehrengedächtnis des Königs Freder. I in
Schweden mit einem zuzatz von Me-
dailen; Cassel . . . . . 1752.
- * Prosper Marchand de l'imprimerie. . . . . 2 tom.
- * Chomels dictionaire Oeconom: 4 delar . . . . . 2 tom.
- * Richelets dictionaire de langue Francoise . . . . . 3 fol. t.
- * Antonini diction. Italien.

In Quarto:

- Englisch and Schvedish Dictionary by Iacob
Serenius, Nykiöping . . . . . 1757.
- Teutsch, Lateinisch und Russisch Lexicon,
Petersborg . . . . . 1731.

Drottning Cristinas memoires på	} 1751.	2 tom.
Tyska Amsterdam und Leipsig	} 1752.	
Die algemeine welt-historie aus dem Eng- lischen vermehret, ausgefertigt von D. Baumgarten. Halle	} 1744. 1756.	17 tom.
Noch IV bände zusätzen, tilsamman.		21 tom.
* Savarys dictionaire de commerce		3 delar.

In Octavo:

Isogxsi Carta Segerskiöld } Bägge i sammet bundne, samt tillagde
 Telemaque på Svenska . . . } at fylla de ledige rummen i kistan.

Så många böcker, som äro med en asterisco in margine utmärkte, hafva icke funnit rum i kistan; men Hr. Håfrådet ligväl skrifteligen försäkrat, att efter sin död til academiens tjenst updraga. Angående encyclopedien, som i Paris begynt förarbetas och upläggas, samt det ogagn man af samma arbete har til befara, innehåller samma bref följande eftertänckelige berättelse: Hvad i synnerhet det berychtade encyclopedie-vercket vidkommer, så lærer det vara noggsamt bekant, at det samma blefvit, bland andre fri-tänkare böcker af konungen och parlamentet i Paris förbudit at vidare tryckas etc. Det aftrychte går allenast til lit. H, och blefvo subscriberterne nog bedragne, om vercket ther med stadnade; hvardera tome kostar mig med fracht och band öfver 10 plåtar; och än har jag, som andre prænnumererat på koppartrycken, figurer, som blifvit lofvade, in mot 10 species ducater, som ock vore obilligt at mista. Auctorernas kitzlighet at utbreda allehanda elacke och farlige satzer äro orsaken til förbodat. Besynnerligen är nu materialismus mycket gängse, och ty värr! antagen och förfächtad af de

ypperste i thenne verden, som seja rent ut: après la mort notre ame sera rendue aux elemens.¹⁾

De som hålla sig med revalationen, jämra sig öfver desse irreligionarier. I hvad osäkerhet ock så i detta lifvet ställa sig regenterne sielfve, om de tillåta slike grufvelige satzer?

Utaf de nyligst infutne medel äro, med Collegii samtycke, följande arbeten dehls upkiöpte, dehls härstädes införskrifne.

1. I. G. Mejerns acta pacis Westphalicae, ejusdemque executionis publica acta in fol.
2. Samlungen der neuesten statsschriften zum behuf der historie des jetzigen krieges in Teutschland, in 4:to.
3. Rechenberg de pacificationis Westphaliæ universali obligatione.
4. Memoires pour servir à l'histoire du XVIII siècle par M. Lamberty, in 4:to.
5. Les intérêts presens de puissances de l'Europe, par M. Martiniere.
6. Dictionaire militaire augmenté par Monsieur Eggerts. 11 tom. in 8:o regali.

---

¹⁾ Seneca consolat. ad Marciam cap. ultim. ultima verba.

4.

Högvälborne Hr. Grefve, Riks-Råd, Cansellie-President, Öfverste Marschalk, Gouverneur för Hans Kongl. höghet Cronprintzen, Åbo acad. Cancellor, Riddare, Commendeur och Cancellor af Kongl. Majjestetz orden, Riddare af Sv. Örnen.

Nådige Herre.

Att vid nu varande åhr och tidz förändring, jag mer än al annan betiäning af denna Eder Höggrefl. Excellences academie, icke underlåta bordt både at tacka Gud, som, til hvars och ens hugnad intet mindre, än hela riketz almäuna bästa Eders höggrefl. Excellence, detta framfarne åhret vid hälsa och krafter uppehållit: thesslikest ock så hierteligen som oförändeligen hos honom anhålla, Han värdes i Nåde Eder Excellence med thess höga Familie vid en så högtönskelig lefnad och trefnad hädan efter, som här tils. uppehålla: är, bland orächnelige andre orsaker, vid nu varande tilfalle den ypperste, at i framfarne året jag större gofvor än andre mina vederlikar af Eder Excellences nåd och godhet åtniutit; med förtröstan, at vid, hvad som Eder Excellence låtit mig, mot förmodan, vederfaras, det aflåter Eder Excellence heller aldrig mig in til slutet conservera.

Upgången af högderne låte Eder höggrefl. Excellences lefnadz lius, utan nedergång lysa länge på vår himmel in til dess de i aldra-giöta riket anlagde storvercken, jag menar Leckö-Slotz-bygnaden och Seglation millan Leckö och Götheborg kommit til sin fullbordan, af hvilka det förre väntar igenom Eder Excellence bli försatt i sin förra härlighet; det senare i den fullkomlighet, som efter Norska Drottens gifna anledning, i många hundrade åhr sedan påtänkt varit,

men bägge måhlen änteligen Eder höggrefvelige Excellences åtgjård och heder, äro af Högsta försynen vordne förbehåldne.

I en så hugnelig önskan och förtröstan framhårdar, så länge jag lefver

Eders Höggrefvelige Excellences

underdån-ödmiukeste

tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 13 Decembris 1761.

5.

Högvälborne Hr. Grefve, Riks-Råd, President, Öfverste Marskalck, Gouverneur för hans Kongl. höghet Cron-printzen, Åbo academie Cancellor, Riddare, Commendeur och Cancellor af Kongl. Majestetz orden, Riddare af Svarta Örnen.

Nådige Herre.

En så oväldog kiärlek för både Kung och rijke, som Eder höggrefvelige Excellence är af almänheten långt för detta tilerkänd, och så trygga steg, som i de framfarne tider Eder höggrefvelige Excellence tagit til ernående af ett så viktigt ändamåhl: så litet kan vid nu varande tillfälle min ringhet aflåta, at inför Eder höggrefl. Excellences ögon å nyo frambära mitt tilståndiga böne och tackseielses offer; hvilket ehuru mindre betydande och en rykande veka likt det är, jag ligväl anser för en ypperste förmohn som til en timmelig hugnad, tiden nu mehra kan åstadkomma; nembiligen un-

der et för dörren varande nytt åhra-skipte, yttra min glädie öfver Eder höggrefl. Excellences och dess aldra-älskeligste families välmående. Hvilcken gäfva ofvan efter, som af Riksens almoge ingen är, som icke önskar den vara måtte in til senaste åldern: så tilbeder sig doch then folckstämman i synnerhet et så kraftigt vedermähle af den Högstes välsignelse, som hvad margfaldig frucht den under Eder höggrefl. Excellences högsta tilseende inbärgiat, utan i fölgie med en ny hugnad och glädie, aldrig kan ihogkomma.

Den aldra högste försynen, som vid förloppet af de Riks-vårdande ärender, som til utförande varit Eder höggrefl. Excellence anförtrodde, altid styrt så rådslagen, at genom missvisning, inloppet i hamnen aldrig kommit Eder höggrefvelige Excellence ur ögne-sigtet, han uppehålle Eder höggrefl. Excellence än i många välsignade tijder vid förra vältrefnad; til menighetenes almäna frihetz befordran, hvilcken som en väsentelig, och fördy menlöseste dehl af den almänne menskio-kiärleken, Eder höggrefvelige Excellence i sin tijd, mot intrång ridderligen både förvarat och för-svarat.

Förblifver så länge jag här är,

Eders höggrefvelige Excellences

underdån-ödminkeste

tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 27 Decembris 1762.

V.

Gustaf Fredrik v. Rosen.¹⁾

1.

*Högvälborne Herre, Hr. Grefve, General Gouverneur,
Riks-Råd och Commendeur etc. Nådige Herre.*

Till ödmjuk vördsamste fölgie af Eders Höggrefvelige Exellences nådige befallning, att i pennan författa en utförligare berättelse om de i Åbo Domkyrkia befintelige rara monumenter, samt på hvad sätt de med minsta besvär och omkostnad måge stå at renoveras: har jag icke bort underlåta til Eders Höggr. Exellences högrätvisa skärskådande andraga fölgjande omständigheter, nemligen att medan Påfveske religion än i riket validerade, äro i kyrkan på ömse sidor åtskillige Choror till Helgonens ähra och lof vordne inrättade, hvilka som en viss slags Helgonskyld, förmögne män i landet merendels alle påkostat, och ther tillika utvalt sina lägerstäder. Efter kyrkostatens och religions reformation, at en så ansenlig samt til fögo tjenande dehl af kyrkian genom vanrycht sedan icke måtte stå och förfalla, hafva förnäme Ridders-män och andre theras vederlikar inlöst samme hvalf och chorer til ättgrafvar för sig och sine familier. I afseende hvar uppå den Tavastske eller Evert Hornske, den Totske, Stålhanskiske, Kurckiske och flere chorer härstädes äro komne i privatorum händer, samt genom köp och sälgnig, efter

¹⁾ Ur C. C. Gjörwells Den svenske Mercurius 1760 sid. 18—24. Utgivaren har till brevet bifogat följande ord: „Det införes härstädes efter den handskrift, som den om vår Svenske Historie så högtförtjante och grundlärde Herr Författaren ej längesedan behagat mig meddela“.

som almänt ske plägar från ena släkten til andre vorden öfverdragne och föryttrade.

Ibland de från gamla tider ännu öfrige choren, är väl det så kallade Helga lekamens choret (*Sacellum corporis Christi*) det största och besynnerligaste, upbygdt ifrån grunden af den oförliknelige Åbo Biskopen Magnus Ol. Tavast, hvars personalier både i sten och stähl, på både väggar och pärmar i lands-orten finnas upteknade, men kortast stå att utröna utaf det bekanta *disticho*: *Huic nil objiciunt inimici praeter honestum Crimen, quod Deo regique fidus erat.* Hans, tillika med des efterträdares och syster-sohns Biskop Olufs (Diekn) stoft har i samma chor in til åhr 1681 legat i frid under en ifrån Flandern förskrefvian svart marmor-häll; men genom then tå kyrkian och staden öfvergångne almäna eldsvådan vart thenna grafvården ganska illa medfaren. Doch finnes hos mig fordna inscriptionen ännu i behåll; så att om Eders Höggr. Excellence än framdeles pröfva skulle, detta monument förtiena en inlendsk ny marmor häll från Degerby förskrifven, skall jag vid påfordran gifva icke allenas et fullkomligt mått af längd och bredd, utan besörgia ock om en ny påskrift, som jämte den förra, förmälar om både hans Kongl. Majestets, vår allernädigaste Konungs, så väl som Eders Höggr. Excellences nitälskan, til at ifrån förgängelse förvara en mans ähreminne, som gjort sig hos efterkommanderne mera heder värd, än tillfället ger anledning denna gången bredare at förmähla.

Förutom thenna Tavastske grafven, äro än i samma chor tvänne andre griftvårdar til seendes; the tvänne i Kong Gustaf Adolphs förste regementstid af sitt fosterland högt förtiente generaler till åminnelse uprättade. Then ena, som är ännu någorlunda behållen, förvarar fältmarskalken Evert Horns stoft och aska; hvilken Herre näst förr den

glorieuse Svenska freden med Ryssland, åhr 1615 vid Plescou vart til döds skuten, samt för tapperhet och trohet mot Konungen och Riket i sin tid, mer än den förre, aldrig tilfyllest kan berömmas. Monumentet af en skiör art sten förfärdigat, är genom den omförmälte eldsvådan föga mera läsligit. Men Ryska krigs-historien har hans förfäders til bägge sine grenar, så väl som des egit enskylte ähreminne så mycket nogare uppskrifvit, då ther inne om honom sagdt varder, „at han i hela det kriget anfördt hade mäst alla batailler och belägringar, dem vanligen igenomgådt och hållit al sin flit, ägodelar och sielfva lifvet ospart för sitt kiära Fädernesland; hvilke actioner med hans blod förseglade böra hos alla redelige patrioter vara i en berömmelig åminnelse“. Autoren af samma Historie Widekindi berättar ytterligare, at thenna Herres fall vordet af Hans Kongl. Majestet så högt ressemblerat, at han i hög person sielf begrafningen på dess fädernesgård Canckas (*Canikas*) tillika bevistat.

Den andra generalen Samuel Cohborn (Cobron) af Skotsker ätt, med then förre samtida, och i förr omrörde Ryska feyden icke mindre renommerad, har haft sin grafvård i samma chor, alldeles med then förra lika inrättad, men af fastare materie samt med ahnor så väl som bild och löfverk prydligare stofferad. Detta monument har varit in til våra tider behållit, men är numera försvunnit, sedan ägande så väl som nyttiorätten deraf blifvit åt främmande förytttrad, och thesse, efter egne infällen, det förra förändrat, ehuru sådane de dödes bostäder äro för åverkan genom et Kongligt Majestets bref vordne förut almänneligen assecurerade. En stenskrift är allenast qvar i muren, som förutan de söndrade, förskingrade och i private hus förtiden befintlige ornament, om samma Herres gjorde trogna tienster så väl

som thess förverfvade krigs och stats erfarenhet in til nu varande tider vet allena tala och intyga.

Tottiska grafven, ther som Kongl. personer äro begrafne, tillika med den Thorsten Stålhanskiske, äro ännu någorlunda behåldna. Men som thesse med mycket annat minnesvärdt, har varit och är ännu för krig och eldsvåda icke mindre utstält, än de nyss omförmälte stycken, har jag angående samtelige Domkyrkans monumenter, vid äfven thetta tillfälle icke bort underlåta Eders Höggrefvel. Excellence i ödmjukhet föredraga, det jag har under revision et väl författat academiskt arbete, som Kyrkans ålder, dess tid efter annan skedde tillbyggnader, dess innandömme, samt de ännu förekommande gamle och nyare tidens märkvärdigheter beskrifver på sätt och vis, som Medicinä Licentiaten H. Nils Vadström låtit en tractat om Åbo stads beskaffenhet nyligen af trycket utkomma. Men som Magister Turdin hvilken har det förra arbetet förfärdigat, icke är så bemedlad, at han de til upläggningen erforderlige omkostningar (til det ringaste 150 d. Silf.) af egit förråd kan prästera; yttermera ock til at förvara de ypperste monumentren för et omförmält befarande ödesmåhl, vil vara oundgängeligit, at the medan tider är, varda på det nogaste aftagne och i koppar aftryckta¹⁾, har jag Eders Excellences nådiga om-

---

¹⁾ Thenna min erhindran och gjorde ödmjuke ansökning har Hans Excellence General Gouverneuren sedermera communicerat med Höglöf. Cancellie-Collegio; som måhlet hög. respective vederbörande til undersökning yttermera hemstält. Men förr än deliberation härom kom til behörigt slut, anlände ifrån Köpenhamn Justitie-Rådet Langebeck med en skickelig ritmästare, som de besynnerligste monumenter, hälst det Tottiske grafchoret i det nogaste aftecknade, hade ock gerna gjort det i Wirmå och Nousis, om detta senare icke fordrat längre tid, än under en skyndsam resa, den då stod til att ombära.

pröfvande i lika ödmjukhet underställa bordt, om icke thenna vår Finske Församlings kyrkioskrud må synas förtienter af samma barnarätt, som Svenska kyrkornas uti och omkring Upsala, hvaräst *tunbae regum et Heroum* äro med publici omkostnad vordne i koppar stuckne, och således ifrån den svåra eldsvådan, som åhr 1702 staden och templet till större dehlen förstörde, som en brand ur elden någorlunda conserverade.

Nådige Herre! När som höglöfl. i åminnelse Konung Canl XI i sine förste regements åhr hade fattat det upsåtet, at til så mycket större lius och pålitelighet i vår Riks-Historie, inrätta et antiqvitets Collegium, hvars giöremåhl var och är ännu kring riket at efterspana, uptekna och til archivum införsamla alla frå hedendomen och påfvedömet än i behåll varande monumenter, som i bägge tidehvarfven den almänt frätande åldren, eller en vanskeligen begynt religions ifver hade ännu intet mägtat förstöra, då läs man med nögie, huru som framledne Riks-Rådet och Cancelleren Grefve Magnus G. de la Gardie var egentligen den fiåndren, som näst Hans Kongl. Majestet gjorde sitt bästa til, at det verket vart uptagit och til gångs befordrat. Hvad som på Svenske sidan var til finnandes blef med mycken flit efterletat, upfågiat, fredat samt til almän nytta på hvar sit ställe behörigen förvarat. Men i Finland gick med undersökningen sparsammare til, ehuru detta landet likväl icke hade kommit at undergå den svåra medfart, som en otidig ifver hade vid slutet af reformationens seculum låtit öfverkomma de Svenske gamla stoder och minnes-märcken.

Om nu genom Eders Högr. Excellences nådige försorg samt sakens vigt och värdes föreställande på Högvederbörlig ort, hvad som i Stor-förstendömet härstädes på landet och i städerne från fordna tider finnes öfrigt nogare måtte blifva

undersökt, samt til en börgian hvad som i Åbo Domkyrkia är at tilgå, blefve i koppar teknat, och tillika med then omförmälte disputationen genom trycket almänt kundgiort, huru skulle icke då, som Svenska historien blef efter hand upodlad igenom sin stora Cancellor: i lika måtto ock våra här varande ålderdoms minnes-märcken evärdeligen erkänna sig vara genom Eders Höggrefvelige Excellences nådige försorg ur mörkret framdragne samt från förgängelsens ödnelag undantagne.

Varandes om den högst vårdande Konglige nåden så mycket mindre til tviflande, som i Hans Kongl. Majestets egne arfländer samtelige i archiverne förekommande rara skrifter och documenter i Leipzig nyligen äro med långt större kostnad af trycket utkomne; och icke allenast en i these dagar hit til Bibliothequet skedd Kongelig färäring vittnar om Hennes Konglige Majestets Drottningens besynnerlige omsorg, at slike ålderdoms smycken och juveler måge blifva behåldne och förvarade, utan tillika ock vår nu regerande Konung Adolph den senare, när han nyss förut i egen hög Person besigtigade these omförmälte monumenter, lät til Eders Höggrefvelige Excellence i Nåder förstå, at hvad som varit högloflig i åminnelse den förre och store Kong G. Adolph så när om hjertat, jag menar fortplanta åminnelsen af fordna Riksens högt förtjente, samt sina trogne och tapre mäns bedrifter: det vore hans nådige vilje, att icke något måtte förfaras, utan bli igen *behörigen renoverat*, samt i sitt fordna skick för framtiden bibehållit, m. m.

Abo, d. 4 Aug. 1752.

Algot Scarin.

til Helsingfors.

VI.

Carl Reinhold Berch. ¹⁾

I.

Välborne Herre Hr. Cancellie-Råd, Gunstige Gynnare.

Som uppå Välborne Hr. Cancellie-Rådets vägnar jag af Hr. Professoren Clevberg nyligen är vorden erhindrad om completerande af et eller annat historiskt argument, som jag begynt låta här af trycket utkomma: har jag så mycket mindre undgå kunnat bristen och uteblifflen här af egenhändig erkänna, som just på det viset jag torde kunna niuta min länge förut fattade önskan til godo at varda kiänd af M. Hr. Cancellie-Rådet, och bli, som många andre af dess besynnerlige bevågenhet för framtiden delachtig.

Men hvarföre sådanne små-saker antingen icke hunnit til sin fullbordan eller mogenhet, som borde vara, eller ock hälften på ett och andra hälften på annat språk utkommit vet jag ingen orsak annan at förevända än vederbörandes egenvilja och tillika vedervilja af alt, som fordrar längre tid och nogare granskning, förr än man kan hinna med at få det til trycket färdigt; hafvandes af den orsaken allena, så väl som promovendorum oförliknelige fijkande effter honores academicos nescio quos, händt at andra dehlen af Attaulf regis histories senare dehl, som ligger hos mig merendels färdig, tillika med recension af denarii S. Petri slutelige öde här i nordn, (: andre slike ämnen at förtiga:) kommit i blåtta utkastet alt här tils at blifva liggande.

---

¹⁾ K. biblioteket i Stockholm. — Brevet är citeradt af V. Lagus: Numismatiska anteckningar sid. 9, där Scarins antiqvariska förtjänster äfven i öfrigt äro tillbörligt uppskattade.

Hvad fordna högförtiente Finska mäns grafchorer i Åbo, Nousis och Virmå angår, hvaräst de samtligen finnas, hvar i sin tid, äfven så väl utarbetade, som mångestädes i Sverige: så har jag den Flemmingske i Virmå uti disputation om samma härads §. 9. nogorlunda beskrifvit. Men de i domkyrckan härstädes befintelige kostbaraste griftvårdar, har jag på hög befalning uti bref til hans Excellence Riks Rådet och General Gouverneuren namngifvit och korteligen beskrifvit samma tid som H. K. Majestet vistades i Åbo, och hvad som genom tiden, elden och okyndige menskiors åtgärd blefvit förderfvat, då äfven befalt vart igen renoveras och förbättras.

Sanct Henrichs griftvård i Nousis lät jag för mer än 18 à 20 åhr sedan cum singulis vitæ actibus divi illius tekna och aftaga; önskade ock gerna jag från Stockholm hade mått få det i koppar stucket, åtminstone då then senare dehlen af S. Henrichs biographie vart af trycket utgifven. Men som, efter föregågne flere sollicitationer, för andre trängande hinder skull, det icke lät sig göra, har jag ock begynt tvifla om fullbordan nånsin vore til förmoda alt in til thess M. Hr. Cancelie-Rådet, genom ofvan nämde Hr. Professoren velat underkundiga mig, at koppar-stickningen vore med forderligste til förvänta. Danska Justitie-Rådet Hr. Langebek, som var här för 2 åhr sedan och genom en snäll student afcopierade de förnämste grafchorer här i kyrckan, var ock i Nousis, samt ther besåg det omförmälte rara monumentet. Men som til afteckningen derstädes fordrades längre tid, än under en bestämd skyndsam resa han såg sig kunna ombära, blef til den saken vidare intet tilgiordt, förutan hvad som om samma ålderdoms stycke och smycke i sin biskops Chrönika D. Rhyzelius, efter gifven anledning erhindrat.

En enfaldig och ringa anmerkning, som jag tycht mig vara befogad til at giöra angående et ställe i Sturlesson, det man vill ge ut antingen för förfehlat eller vitieust afskrifvit, har jag understådt mig här i ödmiukhet bilägga, med vördsamste anhållan M. Hr. Canelie-Rådet tächtes mitt til auctorens försvar gjorde försök, vid nogon ledig stund igenom ögna, och de afsteg, som i en eller annan måtto af mig skedde äro, en i otid språksam, samt mot snafvande illa försedder ålderdom til räcknings anskrifva, och skulden sedan på samma räkning afskrifva och gunstigt tilgifva. Till orten har jag i mellertid giort förfrågning, om vid Kongetomten icke nogot tekn finnes til then omförmälte offerkällan, hälst vid Hunneberg och annorstädes både stenringar och igenkastade brunnar til minnesmercken af förra tidens blotandet än äro til finnandes, som det af D. Rhyzelius allegerade stället bevitnar. Hvad för under rättelse om den omständigheten jag framdeles erhåller, förbehåller jag mig ock framdeles, om det tyckas skulle giöra nogot til saken, i ödmiukhet förständiga. I medlertid framhårdades med al högachtning.

Välborne Hr. Canelie Rådets

ödmiuke tienare

Algot Scarin.

Åbo d. sidste Septembr. A:o 1758.

P. S. Ett lika lydande exemplar och skrifvelse af färdade jag nogre dagar förrut med en til Stockholm skyndsamt resfärdig persohn, tillika och anmodade banco-bokhållaren Hr. Jean Flodin, han alt öfverlämna och hos M. Hr.

Cancelie Rådet til det bästa befordra ville. Sedermera, under gifven bättre tid til at igenläsa hvad jag öfverstyra låtit, efter som i börgian genast befans et fehl, som hade sig i sielfva contexten insmygt, hvilket om det intet blefve borttagit, osmak mera än nogon smak til at läsa det öfrige igenom, åstadkomma måtte: Så har jag heller icke undgå kunnat här medelst til at insinuera en förbättrad afskrift, förehafvandet å nyo recommendera, jämte ock förhållandet här vid, såsom mindre skickelighet och tillätelighet, uhrsächta och afbedia.

VII.

Carl Christofer Gjørwell.¹⁾

1.

Högädle och högachtade Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

Icke allenast fågnaden at förnimma, det M. Hr. Secreteraren lyckeligen fulländat sin Österländske resa, utan

---

¹⁾ K. biblioteket i Stockholm. — I „Anmärkningar på en resa från Stockholm till Finland år 1759“ skriver Gjørwell: Mit första besök var hos Herr Professor Scarin, min första Academiska Lärare 1741 och 1742, och hvars föreläsningar öfver Avisorne öppnade min medfödda håg för Nyare Historien. Denna Hedersmannen och Finska Parnassens lumen bär sina 74 år med den styrka och munterhet, som fågnade mig på det högsta. Han beklagade de lärda vetenskapernas och i synnerhet Historiens förfall här vid Academien, at des Bibliotek, som står under hans upseende, har inga inkomster, och at Domkyrko monumenterna nog vårdslösades. Han äger en liten men vald Boksamling. (Hist. ark. IX sid. 64; medd. af Aug. Hjelt.) Detta besök gaf uppslaget till den följande brevväxlingen mellan Scarin och Gjørwell.

hedren och, jag tillika haft at genast erhålla där om benägen notification, ge mig bägge anledning och tilstädielse at komma med these rader til M. Hr. Secreteraren tillbaka igen, och hierteligen önska, at den högsta Försynen, som til landzens heder, med så många förmåner utrustat M. Hr. Secreteraren, ville i nåder ock låta dem framdeles med befordran, som vederbör, samt en sielfbegärlig vältrefnad vara beledsagade.

Att mine enfaldige tanckar angående Mulaa tings be-lägenhet, hvar om i nyligare tider vordet controverterat, funnit approbation hos både Hr. Cancellie-Rådet Berch så väl som M. Hr. Secreteraren, sätter mig i större tanckar om mig sielf än jag törs tala om. Men som jag, oachtade så bevågne utlåtelse, lefver ändå altid i fruchtan at i otid blåtta mine svagheter, vill jag ock låta det komma an på tvänne så skarpsynte herrars försvar mot alla dem, som min välmening framdeles med macht torde komma at bestrida.

Hvad den i Köpenhamn tilämnade Danska Mercurius, som i nyligste lärda tidningar, lofvat en recension af hvad som i desse Nordske kvarteren vittert och nyttigt utkommer, vill ha sagdt, antingen den vil igen renovera hvad som af collectoribus nov. antiqvar. rerum Maris Baltici, blefvit försummat en rund tid, eller at denna samling är intet annat än en på fransöska skedd translation af hvad M. Hr. Secreteraren i flere tider af trycket utkomma lätit, det som mig synes troligare, vil tiden oss innan kort, som synes, under-rätta.

At efter M. Hr. Secreterarens gjorde erhindran träda in i en fulkomligare beskrifning af biskop Tavast döde-minne, är jag så villig som skyldig til, i anledning af både gamla Catons utlåtelse, som om sig tilstår, quod legendo sepulcra senex ipse sæpe redeat in memoriam mortuorum: som egen-

teligen hans Kongl. Mayttz egen befallning, at en så värdig mans grafchor borde renoveras. Men som Justen i sitt *chronico* alt på det nogaste upteknat, hvad som samma heders man in *republica et ecclesiâ* i sin tid uträttat; det samma ock uti en här hållen oration af en *stipendiario regio* vordet sammandragit och af mig öfversedt: vil synas, som hvad ännu återstår at sejas til mansens lof bör sökias ur *registro Aboensi*, hvilket Kongl. antiqvitetes archivum har i sin giömmo. Kunnandes angående Tavast och S. Henrich (: om hvilken senare, i min tid, tvänne disputationer af trycket utkomne:) jag mig här på stället närmare intet utlåta, än at jag ytterligare gerna träder in på den vägen M. Hr. Secreteraren utstakat, om materialier flere ur den omförmälte grufvan stode til erhålla, tillika ock utvägar tienlige at slippa från mine nu varande ordinarie sysslor, måtte kunna träffas och beviljas.

Vid tilfälle behagade M. Hr. Secreteraren ock öfverlämna til Hr. Cancellie-Rådet von Stiernman min vördsamste hälsning, och icke allenast tacka honom för tilseielsen af de inom riket, förledna åhret, tryckte skrifter, der ibland jag hoppas *bibliothequet härstädes* får communication ock af dess Svenska vitterhets historie: utan berätta och tillika, at icke allenast *revelationes S. Birgittæ in fol.* äro här tilfinnandes, utan jämte ock et *missale Arhusiensis in Jutia ecclesiæ*; det som Generalen Stålhanske (: W. Goth:us :), som dödde i *Hardersleben*, vid åhr 1644, med större dehlen af de här varande gamle böcker hit skänkt; hvilket *breviarium*, ehuru det intet hörer til våra samtida inhemske ålders smycken, jag doch intet underlåta bort at omförmåla, at om den handboken förr mindre bekant, och den förtiena måtte bli med våre egne teknad på samma lista, ther til gifvas måtte behörig anledning.

Sahlig Hr. Adsessoren Richardsson har jag haft den ähtran at vara kiender af här i Åbo för mer än 30 år sedan; som jag dessförutan ock haft dess svåger, vid samma tid, under mitt inseende. Min önskan är at successions rättigheten måtte, som et arf falla M. Hr. Secreteraren, såsom dess närmste landzman i skiötet.

Huru långt den in Mercurio omförmälte corps diplomatique avancerat til sin fullbordan vore värdt framdeles få förnimma; tillika och huru långt det kommit med aftryckningen af Hr. Canc. Råd. Ihres Svenska glossario, den jag intet tviflar ju i mångt liknar, i mycket ock öfverträffa lärer Vacters samma slags arbete, sedan, som jag förstätt, hans method vorden af den förra på det nogaste observerad. För tilseielsen framdeles at få Svenska Mercurius på fint papper förährad, har jag här icke underlåta bort at hembära M. Hr. Secreteraren en vördsamste tacksejelse; lämnandes imedlertid å sido all åtancka at få bibliothecs defecterne af vederbörande completerade.

Till Hr. Cancellie-Rådet Berch, Hr. Secret. Wilde och Gahm, tächtes M. Hr. Secreteraren anmäla min vördsamme och flitigste hälsning; tillika ock tilstädia at jag får nämnas framgent

M. Hr. Secreterarens

hörsamste tienare
Algot Scarin.

P. S. Hälsningen til vederbörande recenserte, har jag riktigt framburit.

(Åbo, 1759, mot slutet af året.)

Högüdle och vidtberönte Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

Att jag så länge drögt med svar på M. Hr. Secreterarens in Novembri aflätne högtärade, är orsaken dels at förutan under ferierne, man framgent sakna måste den ledighet, som til et nogsam och på vist sätt egit giöremåhl erfordras; dehls ock at för än pontifex maximus begynt bygga bro åt finska skiärkarlen, föga tilfälle gifvitz förr at kunna utkunskapa, huru vida fordna Södermän och våra nu varande Korpå boar i dageligit tahl sentier i stället för sedermera pronunciera. Då St Henrichs sacra nundinalia snart instunda, och til den messan, clerici från flere skiärsochner inföväntas, vil jag under omgänte med them, försökia om den problemen står på nogot vijs at uplösa, ehuru det skulle mången kunna inbilla sig, at compositio duorum simplicium i vocabulo: Sedermera är et cultioris aevi inventum, och man fordom tima varit nögd med allena sedan til at samma och enahanda sak tilkiänna gifva. Underrättelse sådan som han kan stå at erhålla förbehåller jag mig med forderligste meddela, när jag de om förmälte fäder förhört, och med theras, mine egne såväl som annars mans tanckar hunnit collationeras.

Att inlåta mig i en ny recension af gamla biskop Tavasts förtienster, är jag så mycket mera villig, som jag anser negotium idem för et senectutis otium af samma beskaffenhet, som gamla Cato i Rom roade sig med, då förvaltningen af de sysslor han i manna åhren företrädt, begynte bli hans skuldror odrägelige. Min tancka vore at följa Justen i spären, och hvad i nyligare tider man kunnat öfverkomma såsom intet mindre värdigt at tilläggas, det kunde in notis blifva omförmält på sätt och vijs, som sahl. D. Celsius om-

gått med de Svenske Chrönikor, han til publici nytta af trycket utkomma låtit.

Sant är at emedan Abrahami Angermanni persequutions ifver intet hiute til finska församlingen, finnas än på flere ställen, uti gamla kyrckomålningar, jämte Tavastvapnet, flere minnesmercken af Catholske Biskopens långt förnuftigare religions ifver. Men som til dessas insamlande fordras mera ledighet, än den står at finna vid den station jag mig nu uti befinner, har jag icke undgå kunnat at iterera hvad jag förra annält, at til en honestam ætatis vacationem jag förr ut icke ogerna skulle stå at disponera.

Från Hr. Arckenholtz hade jag nyligen et vidlöftigt bref, samt specification på nogre både rare och dyrbare böcker, som han til förährings ämnat åt vårt bibliotheque. Brevet är skrifvit i början af Maji, men genom Stockkolm förr icke hunnit til Åbo, än i börgian af nyss framgågne Decembris månad. En stor brädkista af samma böcker har han affärdat til Lübeck, men nämner intet om nogre til en vidare transport erforderlige omständigheter. Kanske han ock täncker låta dem, som et depositum, bli i Lübeck kvarstående til vidare tidernas så väl som lyckans, och den der med förknippade sinnetz förändring. En annan gång vil jag ha den ähran at af den medföljde specification lämna en afskrift, om M. Hr. Secreteraren den skulle åstunda och begära.

Stuteligen behagade M. Hr. Secreteraren anmäla min allerhørsamste hälsning til Hr. Secreteraren Wilde, samt af honom begära han täches underrätta mig, hvad den mycket betydande Syllabae, Marekia puta, adjectio vil i Danska namnet hafva sagdt; Om Marchia varit med i fölgie då Dani cum Danais i Trojanske kriget utgiorde ett fosterbrödra lag; yttermera ther then besagde analogia et cog-

natio nominum, til en historisk sanning, föga vil förslå, antingen då Marckia sägs i anseende til Svea eller Tyska riket? At Dani och Danske äro hos Scriptorum rerum Geticarum medii ævi omnämde, är almänt bekant. Men at tro Danmarchia begynt nämnas först, då Ottonerna i Tyskland anlade åtskillige marchias et marchiones, det som ex Krantzio Dietericus i sin historia Augusta för sandt utgifvit, håller jag före vara vårt Rikes gamla Stol-Kongar för nära talt, hvilka hade sina landvärns män både hemma och borte, i både öster och väster, långt förr planterade än Tyska Keisarne kommo hemma hos sig op med samma inrättning, varandes således min mening at Marchia Danorum är af Sigthuna Drotten, straxt han hade fådt foten ther i landet, inrättad, och af den förblommerade Wetalahedz föräringar, som vart Gefion med sina colonister updragen, tycks oskäligen icke kunna hämtas och concluderas.

Näst trogen anönskan af en god hälsa och vältrefnad i nyss ingågne åhret, framhårdandes

Högädle och vidtberömde Hr. Secreterarens

hörsamste tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 6 Januarii 1760.

P. S. Till välborne Hr. Cancellie-Rådet Berch ber jag, vid tilfälle anmälas måtte min vördsamme hälsning.

3.

Högädle och vidtberömde Hr. Secreterare, Gunstige Gynnare.

M. Hr. Secreterarens til mig aflätne gunstiga skrifvelse i börgian af åhret, är mig den följande månaden, samma

tid riktigt inhändigat, och skulle jag vilja hafva mig sielf förebrädd en oskäligen efterlåtenhet, om under den odrägelige Lång-fastan efter Svenska posten jag icke trodt samma privilegium sträcka sig til finska skiären, ehvaräst jag i medlertid gjort mig angelegen om at kunna utkundskapa, om Svenska ordet Sentier ther nogorstädes ägde något burskap. Men fått af Kyrkoherden i Kimitå sådant svar, som här inne lyct medfölger. Samma mans invisning, til Korpå och then ther belägna Hotskiärs annexa, har jag yttermera sökt betiäna mig af til nogon nytta; men från vice pastoren derstädes än icke något svar erhållit; derom jag, för min egen dehl dock så mycket mera angelägen, som jag länge stådt och står ännu in blanda hæresi illa, at de Svenske colonier, som i Christendomens börgian i Finska siökanten slagit här ned sine bopåhlar, de från Götha helre än Sveavälde äro att härleda; det som Westrogothismi, flere än man kan tro, ge mig, til vidare, anledning nog til at tro och tänkia.

För M. Hr. Secreterarens omsorg, och gifna förslag at med heder och förmåhn giöra mig småningom qvitt mina ordinarie ämbetz sysslor tackar jag nu och framgent ödmjukeligen. Men emedan adjuncten Hr. Hylleen nu i flere åhr gådt mig med trogen hielp tilhanda vid bibliotheket, och den som efter mig blir äldsta philosophus, efter den nyligste stats författningen, har jus expectantiæ i medlertid på den senare sysslan — förbiuder mig å ena sidan skäligheten och andra sidan Status ipsa ratio at inträda uti det af M. Hr. Secreteraren omförmälta förslaget. Merbemelte Hr. Hylleen är min dessein förrut nogorlunda bekant; han har haft tillfälle ock giöra sig om mitt lilla bokförråd bekant; så att jag intet tviflar han ju gerna önska skulle på det vijs, som omtalt är, komma til nogre bättre vilkor; men ovisshe-

ten af survivancen, tillika med andre intet mindre gjällande omständigheter, torde vara de samme, som på hans sida ge anledning til uppehåld med ytterligare transaction.

Hvad Landgravii Casselani (: nutritii nostratis Archenholtzii:) fränfalle har för influence i de delar, som komma at härröra af nu varande Herrens egen disposition, och om, förutan hvad som almänt är bekant, nogre particulaire författningar gjorde äro af den framledne Herren, visse personer til fromma, är det jag intet mindre lystnar efter at få veta; med förmodan at den refus, som til Svenska Cronan skedde Printzen åhr 1743 efter en så lång tid vidare icke påtänkt varder. I medlertid som Hr. Arckenholtz öfverlämnat til mig en förteckning på åtskillige rare och vidlöftige tractater, dem han hos Lubeckerne i qvarstad nedsatt, angående hvilken föräring behörig tacksejelse här ifrån Collegium nyligen afgådt; så har jag förledne höstas ock der om rapporterat til illustrissimum Cancellarium, hvilken testatoris välvilja så nådigt uptagit, at han ock lofvat sielf skrifva honom til, och välförtient erkenna thenna dess in patriam non sterilem sed officiosam pietatem. ¹⁾ Skulle M. Hr. Secreteraren pröfva nyttigt och angenämt nogorstädes i sine arbeten ther om förmåla, och ther til fordrar afskrift af samma förteckning, skal, vid anfodran den af mig, utan uppehåld, varda öfverskickad.

Angående mina tvänne magre anmerckningar, dem M. Hr. Secreteraren berättar sig hafva placerat dels i sin Mercurio, dehls ock Sv. bibliothequet, har jag intet at seia, för-

---

¹⁾ Härtill har Gjørwell egenhändigt antecknat: Om detta skett, så vore det tillika en reparation för det högst hårda lidande, som öfvergick 1741 hr. Arckenholtz, hvilket han tillskref R. R. gr. C. G. Tessin, hvilken herre var kansler i Åbo, då detta bref skrefs.

utan det som rinner mig i hogen, at en hög Herre svarat dem, som ville giöra hans nepoter til borgmästare : „si merebuntur“ blef af vederbörande då svarat. Skulle framdehles blifva ther mot nogot invändt och motsagdt, förtror jag mig M. Hr. Secreterarens lycklige pänna han sine pupiller på sätt, som sig bäst giöra låter, täches försvara. ¹⁾

Magni Ol. Tavastii Episcopi ähreminne är jag ganska villig å nyo til at uptaga och illustrera, allenast Tityrus hic ipse lentus in umbra må kunna förut applicera til sig, hvad den Romerska qvad om sig ur lunden: Deus nobis hæc otia fecit.

Fragment af et gammalt Konga-bref, som solstitialis rex ille Magnus Birgersson anno primo (: tillika ock ultimo :) regni sui gifvit Gotlänningarne uppå en fri seglation och handel i Sverige, i Österåhs daterat, har kommit mig i händer. Om det fins förut in archivo antiqvitatit torde af archivi secretario Hr. Cancellie-Rådet Berch lätteligen kunna utrönas: til hvilcken Herre M. Hr. Secreteraren täches i medlertid anmäla min vördsamste hälsning; skolandes till dess jag får om nämnda måhlet närmare underrättelse, jag sökia conservera det närvarande nästan förmultnade brefskapet.

I förrgår begrofs här generalen Muhl med den solemnitet, som efter reglementet sådanne Herrar äro berättigade til; thenne så mycket mera, som troligit är, at han var in til våra tider af de fordna Caroliner den endast öfverblefne af sine vederlikar.

---

¹⁾ Härtill har Gjørwell egenhändigt antecknat: Gamle, grundlärde Scarin, min akademiske lärare som professor redan 1741 och 1742 ställer sina opuscula literaria under mitt förmynderskap. Hvilken Compliment! Jag tager det blot för en välment höflighet. Som speglosa vore den alldeles deplacerad hälst mot en ung man, som verkelig tanka ändå mera deplacerad för en gammal man.

Sluteligen, näst anönskan af en tillräckelig hälsa under varande mångfaldigt arbete framhårdandes med samma högachtung, som förr,

Högädle och högachtade Hr. Secreterarens

ödminke och hörsame

Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 16 Aprilis 1760.

4.

Ädle och vidtberömde Hr. Secreterare.

Så skälig som min fruchtan syntes vara, när jag om tjenst-frihet mig hos höga Öfverheten anmälte, at jag hos mina vänner på andra sidan hafvet, som härstädes, skulle kunna lätteligen bli enroulerad inter civiliter mortuos: så merckeligen fägnade mig ock, när jag med förra posten undfick M. Hr. Secreterarens gunstige skrifvelse, ock det documenterat med bilagde flere skrifter, som gjorde mig hopp om at vara i M. Hr. Secreterarens Museo lustrerade, om icke just alle derstädes elucubrerade. Men då mine ögon förekom intet annat än hvad jag sielf, efter begäran eller befallning i förtiden författat, vart min hela väntan och trängtan förvänd i et eftersinnande, hvadan i stället för et renskrifvit exemplar angående Hunnernas fordna borg-läger i desse nordske kvarteren, allena utkastet med sina ändringar och förändringar kommit at öfversändas och Societatis illustris Hr. Ledamöter föreläsas, finnandes til ursäkt af et så groft förseende, för mig intet öfrigt, förutan hvad Cato major

anförer til de ålderstegnes unskyllan, at minnes-lösheten gör dem ofta förgätne af det som ligger dem under ögonen, och de ur hämdren än föga bortlämnat. Jag skulle vilja afbedia min ovarsamhet hos Hr. Secret. Wargentin, som velat läna sin tid til at tolcka ut bem:te mine trollrunor, obegriplige mera än begriplige. Men som flere åhr redan förlupne sedan det brefvet vart affärdat, och således intet tijder är at i dagen igen framtee et fehl, som Hr. Secreteraren hos sig redan i glömskan begrafvit, spar jag, förmodligen icke obilligt, samma mitt fuller billige, men ock tillika otidige giöremåhl. ¹⁾

Dhe af Hr. Cancellie-Rådet Berch med M. Hr. Secreteraren communicerade mina tanckar angående Mulaa och det der håldne Algötha ting, skall jag med forderligste revidera och til M. Hr. Secreteraren återsända; erhindrades mig, det måhlet angående, föga nogot vara at tillägga öfver hvad förrut sagdt, om icke det allena at Algöthe ting i älste våra lagar och sagor nämns äfven Aldra-Götha ting, det är en tings-platz, der de äldste Göther för sed haft at träda til samman och bestyra de i landet förekommande vigtigste giöremåhl.

Uti lärda tidningarne har en anonymus nyligen recenserat nogre, som om Svenskt silfver och guld, samt de samma metallers förarbetande i guld och sifver penningar nogot af trychet utkomma låtit. Jag hölt och håller ännu Hr. CancellieRådet Berch för uphofs-man til samma korte men curieuse författning, ehuru mig icke obekant är det tahl, som in concilio societatis illustris samma Herre om et närskyldt ämne afgifvit. Uti detta senare som en disputation nämder

---

¹⁾ Har afseende på Scarins till k. vetenskapsakademien inlämnade skrift: Angående Tyrkiar och Tatarer men hålst Hunnernas tillhåld uti norden; se Hist. studium vid Åbo universitet sid. 75.

verden, den en Alberg flere år förrut låtit utkomma De auro in septentrione concreto, har jag icke bort lämna obe-mält, at samma lilla arbete är icke allenast i nyligare tider hos oss utkommit, utan hos mig äfven färdigt at öfverstyras til hvars mans tjenst, som den äska och begära måtte. Huru långt Hr. Canc. Råd. Ihre hunnit med sitt Glossario S. G. och Hr. Adsess. Bergius med sitt Corpore diplomatico, skulle jag gerna önska få veta framdeles. Här städer mig mitt siukliga tilstånd intet mera tillägga; hvarföre jag här med slutar, och med högachtning, som förr, framhärda[n][de]

Ädle och vidtberömde Hr. Secreterarens

Ödmiuke tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 4 Martii, 1762.

5.

S: T:

Fyllest är en månadz dag framliden, sedan jag med posten undfick min Hr. Bibliothecariens senaste högtärade, tillika med utkastet af en ny dagbok, hvilcken, sedan Kongl. bibliothecs förvaltningen kommit at hvila uppå M. Hr. Bibliothecariens armar, han ock vil af samma verck, samt thes instichtelse hafva denominerad. Mig förekommer ock i första börgian thenna dessein så hugnelig, at om mig förunnas måtte nogot ställe bland Sauls prophets söner, och aspec-terne framdeles skulle visa sig äfven så favorable, som then föregående teckningen vill hafva målet förr ut afskildrat, skulle utan både fahra och möda jag see mig kunna prognosticera, det under M. Hr. Bibliothecariens direction, Kongl. bibliothequet i Stockholm lærer äfven så lätt stå at bringa

i fullkomligare stånd, som efter giord alfvara börgian af D. Erich Benzelius, Upsala bibliothequet i nyligare tider upført och försatt vordet.

Att komma med en så ährans värd dessein lättare tillrätta, seer jag icke allenast flere associerade teknade vara, utan associations reglor ock, både lämpelige och olämpelige vara samtliga ledamöterna förelagde, hvar effter en hvar hade sitt pund, sin förläning, almäna vercket til godo yrkia och förkofra; kunnandes förutan häpenhet jag icke anskåda, det ibland associerade mig förlänte heders stället, hvilket om jag såge mig på nogot sätt antingen hafva, eller framdeles kunna meritera, hvad skulle väl kunna förekomma mig vid nu varande tilfälle nögsammare, än till allan åtgiärd, som stode i min macht, mig på det kraftigaste förbinda. Men emedan som publicum redan funnit mig til ytterligareienstgiörande otiänlig; jag ock tvänne ähr förr ut, igenom et hastigt öfverilande deliquium animi et corporis virium primiarum, redan påminter vorden at med Hiob (XIV. 14.) hafva then förvandlingen ständigt under ögonen, som står vårt slächte almänt före, när man Davidz bestådde högsta ähramått hunnit öfverskrida: har vid et så värdigt tilfälle, jag doch icke underlåta bordt til M. Hr. Bibliothecarien förständigiga, dhet under dhe 40 ähren jag historiarum professionem här förvaltad, trenne starcka volumer samlad af sådant, som publice eller privatim, jag trodde icke böra echapera ungdomens vetskap och erfarenhet. Jag har angående thenna collection förr ut berättat til Hr. Baron och Landzhöfdingen Tilas. Skulle dhet ock bli mig bestådt, at then tredie och sidsta volumen, som jag längre intet hunnit med at completera än til pag. 553: jag sejer: at om M. Hr. Bibliothecarien skulle finna mödan värdt at fordra then sig tilhanda, gör jag mig gerna en heder af at med vår, höstresan, afgående Stockholms

flotta, dhen samma under M. Hr. Bibliothecariens namn öfverstyra, yttermera til at granskas uthi dess verckstad, om ock nogot ther inne finnas måtte tienligt til at befordra den höga smak, som en sådan dagbok egentligen completerar.

Under rubricerade namnet Stålhandske pag: 463 seqq. är vordet annoteradt, hvad som angående vårt bibliotecs upkomst och öde i dhe förra tiderne jag trodt mig til boks böra anföra. Dess skedde förändringar uti senare tiderne, lærer nu varande bibliothecarius giöra sig intet mindre nögie af at kunna til M. Hr. Bibliothecariens tjenst extradera, hälst han har alle hijt hörande acter under sin vård och disposition. Uti omförmälte bandet, som jag pag. 499 seqq. låtit inflyta et utkast til jämnlikning tvänne Pfaltziske Printzessor och tvänne i W. Götland anlagde theras vackra Sättegårdar emillan; jag ock aldeles föresatt mig, at ställa samma ämne under M. Hr. Bibliothecariens granskning, innan jag måtte förmå mig samma sort småsaker med publiquen communicera: har jag helre icke undgå kunnat thenna lilla piecen til genomögnande recommendera, framdeles ock til at få förnimma, til hvad lius eller mörker, dhen med sin mästare giordt sig bägge förfaldne till.

Betenkter borde jag sluteligen vara uppå nogot sannolikt, hvar med jag måtte kunna förgylla mitt vanartiga drögsmähl: men emedan hvar rad, som här föregår, besannar hvad som om mitt tilstånd förr ut förmält vordet: spar jag icke ogerna then mindre betydande omsorgen, och til M. Hr. Bibliothecariens förehafvande, honom välsignelse af högdene i stället tilönskar, med framhårdande

Högädle och vidtberömda Hr. Bibliothecariens
Ödmiuk hörsamste tienare
Algot Scarin.

Åbo den 7 Augusti A:o 1766.

Högädle och vidtberömd Hr. Bibliothecarie.

Som jag M. Hr. Bibliothecariens senaste skrivelse af d. 21 Augusti sistledne riktigt unfått och nu then tiden är förhanden då Åbo handlande sinnade äro för sidsta gången i åhr betiäna sig af fahrvatnet, som rikets östre och västre länder emillan befästat är: erhindrar jag med rätta mig, hvad jag i förra mitt bref omförmält, nemligen underställa M. Hr. Bibliothecariens granskning den jämnliknelse tvänne utländske, men tillika inländske prinzeßor emillan, jag vid vist tillfälle förra åhret kom at inlåta mig uthi. Samma klena afvel, som jag genast kom at häfta in med andre mina små saker, som jag ämnat til et senile otium literarium, så länge Gud täches prolongera mig vistandet *ἐν τῷ ὄντι αἰῶνι*; men och gerna underkastar M. Hr. Bibliothecariens tillsyn, om inom bandet nogot stode til finnandes, som tiena måtte til befordran af förra slags dagböckren: har jag icke underlåta bordt, medelst närvarande, förständiga, at med en resande madam Lekholm jag dhet hela bandet öfversänder, at uti det in til konungs Stallet och Norrebro näst belägna gamla Grefve Pehrs hus aflefrera, och M. Hr. Bibliothecarien sielf, om mögeligit inhändig. Om förra dagboks sorteringarne framdeles uphöra och under namn af strödde anmerckningar ärnade med bibliothecs dagboken för framtiden införlifvas har jag svårt för at utan en närmare inhämtad kundskap urskilgia. Hedren som jag förtiänt med mina tilverckningar, vet jag vara liten eller alzingen, och skulle med Poeten aldrig tiltrodt mig, sine me, parvum in urbem mittere libellum, om M. Hr. Bibliothecarien bland sine associerade icke tilerkändt mig et hederligare ställe, än de förre mina lefnadzdagar jag förtiänt; men nu så godt

som ske kan, jag måste vara betänkt uppå at kunna maintainera. Skulle ock M. Hr. Bibliothecarien änteligen pröfva publicum intet bättre betiänt med thenna förlofvade bibliothecariens giöremåhl, än Paris med sin Sorbonske tillsyningsman (: jmfr, bibliothecsdagboken pag. 19.) tilförseer jag mig M. Hr. Bibliothecariens förra så väl som nyare tidens beviste genereusité, at han icke missunnar mig det algemena privilegium ætatis, at hafva blifvit barn på nytt i mitt ottationde andra ålders åhr, hälst jag, som man förstådt skedt vara på andra ställen nyligen, så länge Gud vill, aldrig undandrager mig til at rätta, hvad som i conceptet finnes vara med orthodoxien mindre öfverens stämmande.

Om Kong Gustaf Adolphs resa genom Finland, vet jag Finska minnesmercken ännu inga at allegera, mer än att han på Kanckas (: canicas :) herregård, åhr 1615, ni fallor bijvistade sin tapra Generals Edvard Horns jordefärd, hvilken under Nougårdske belägringen nyss tilförenda blefvit til döds skuten, hart in vid sin Konungs sida. Samma Generals grift så väl som grift-runa är i Domkyrckan än til seendes, men bägge genom eldskadar så illa medfarne, at skriften af den senare näpligen står til läsa. Jag skal likväl biuda til at dechiffra hvad inscription förra lydt; hvilken icke lærer kunna vara annat än nog mager, om til den senare Stålhandskiske thenna varit ett föremäle.

Näst en ödmiuk-skyldigste hälsning til Hr. Cancellie-Rådet Berch samt min fordna disch-camrat, Hr. Doctor Celsius, framhårdandes,

Högädle och vidtberömde Hr. Bibliotecariens

Hörsamste Tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 16 September A:o 1766.

P. S. Dhen vid krigs-scholen i Paris sysselsatte Capiteinen, eller Aide Majoren, som håller på at författa en Svensk historie: om hvilken Svenska Mercurius anni 1763, pag. 468 vet omständeligare at berätta: manne han inthet på närmare eller fiärmare håll allierad med the Careler eller Kyriala-botnboar, som alt ifrån Wiborg, Finska viken utföre haft sina Wikinga böhlen i förtiden planterade; hvar om detta lilla arbete pag. 445 seq: nogot omordat.

VIII.

Carl Gustaf Warmholtz. ¹⁾

1.

Välborne Herre Hr. Hof-Råd Gunstige Gynnare.

Som vid et och samma tilfälle jag trodt mig böra berättta om M. Hr. Hofrådetz gunstige skrifvelse samt de medfölgiande kopparstyckens richtige inhändigande; så väl som thessas aflefrerande åt them, som de ämnade varit: hvar til behörig designation af Hr. Bibliothecarien och hofrådet Arckenholz sielfvan syntes vara til förmoda; så har ock händt, at medan jag längre har måst vänta på samma anordning, å min sida längre kommit at fördrögias med svar til M. Hr. Hofrådet, än det i annor händelse velat anstå mig, då jag med M. Hr. Hofrådets handbref, för första gången vorden hedrad och ihogkommen.

Vår omförmälte vän och gynnares bref daterat Cassel d. 2 Maji, kom mig änteligen öfver Stockholm tilhanda i börgian af Decembris månad, hvilket som det hade heller icke med sig i fölgie nogre ordres hvar efter jag mig vid

¹⁾ K. biblioteket i Stockholm.

distribution af hvart och ett exemplar förhålla måtte, vågade jag, efter egit godtyckio, at dela them ut til de förnämsta af Hofrätz, Landz och Academie staterne; hvilka in sculptura ectypa med hiertans nögie undfägnade sin ährans värda landzman; så mycket helre, som de mindre före veta kunna, om dem nonsin tilstaddt blifva måtte at taga sielfva originalet uti ögnasichte.

Uti sitt merbemelte itererade Casselske Hr. Hofrådet at af den föräring han til bibliothequet härstädes ämnat, han samma tid, som brevet skrefs, efter en specification, som medföljde, skickat i en brädkista foliant och quartant böcker til Lübeck. Men som vid samma tilfälle intet förnämlt varder, om afsigten vore, at som et depositum låta sin ähreskänck, tils vidare, bli kvarstående på andra sidan hafvet än mindre at om transport noget nämbt vordet, eller andre vid slikt tilfälle erforderlige omständigheter; har jag i desse dagar icke til honom sielf allena förstå låtit; at utan vidare uplysning, man här hade svårt at finna sig hvad som vore til giörandes: utan har jag trodt mig, vid närvarande tilfälle, heller icke underlåta böra at begära bli af M. Hr. Hofrådet underrättad, om angående samma ährende och dess verckställighet Hr. Arckenholtz sig til M. Hr. Hofrådet noget närmare utlåtit, som vederbörande tiena måtte til förekommande af de olägenheter som på ena eller andra sidan man eliest torde hafva at befahra.

I afseende uppå den brefväxling jag med merbemelte Casselska Hr. Hofrådet förrut plägat om samma sak, aflät jag til hans höggrefl. Excellence, illustriss. Cancellario d. 15 Septembris sidstledne en kort berättelse om de förmåhner, som vore vårt bibliotheque tilämnade genom samma disposition. Brevet adresserade jag på Nykiöping och Åkerön; vid samma tilfälle berättandes icke allenast om en annan

donation, hvilken är at ansee som grunden af vårt här varande lilla bokförråd; utan tillika ock om et breviarior Arhusiensis in Cimbria ecclesiae, hvar af tvänne exemplar vore här vid vercket til finnandes. Men om samma bref kommit hans Excellence tilhanda, har jag sedermera ingen kundskap haft, är ock ther om så mycket mera osäker, som högmerbemälte hans Excellence tächts nyss förut fordra novantiqua nogre, om i mitt ringa förråd sådanne vore til finnandes, til at intet lämna obemält hvad som Aviserne vetat berätta om en samling, som hans Excellence hölle på at giöra af hvarjehanda böcker, som före reformationis seculum af trycket utkomne voro. Nu som om detta brefvet jag stadnat i samma tvifvelsmåhl, som nyss förrut om det casselske, och jag på geographische chartan märkt att M. Hr. Hofrådets Laurentanum är in till hans Excellences omförmälte Tusculanum nära belägit, har jag sluteligen heller icke undgå kunnat ödmuikeligen til at önska och begära, det tächtes M. Hr. Hofrådet til högbermelte hans höggr. Excellence icke allenast förmåla om brefvet och dess innehåld, utan hvad jag med nogre ord allenast, den gången nämt om Hr. Hofrådet och bibliothecarien Arckenholtzes tillämnade förähring, utförligare föredraga och recommendera.

Jämte en trogen och hiertelig lyckönskan til al sielfbegärlig vältrefnad i nyss ingågne åhret, samt vördsam hälsning til Hr. Doctoren och Probsten Serenius, som jag haft den ähran, för mer än 40 åhr sedan, at vara kiänder af i Upsala, framhårdandes

Välborne Hr. Hofrådetz

Ödmuike tienare
Algot Scarin.

Åbo d. 6 Januarii, 1760.

P. S. Om från anständigheten jag intet synas måtte göra et afsteg större än det kan ursächtas, skulle jag önska med äfven detta tillfälle få sända en hälsning til brukzpatronen G. in de Betou och dess k. fru, från sine här i orten varande skyldemän och närmste anhörige.

2.

*Högädle, högactade och vidtberömde Hr. Hofråd,
gunstige Herre.*

Som förutan den vanlige två hundra mils lilla kroken, som under vintermånaderne Svenska Posten fölgia måste kring om Norrebrotn: en ovanlig myckenhet snö giort i åhr passagen så impracticabel, at vi förr än i nästa veckan, Februarii och Martii månaders otta postar icke undfingo; bland hvileka enthera förde mig och M. Hr. Hofrådets af d. 3 Martii riktigt tilhanda: så beder som och förhoppas jag M. Hr. Hofrådet icke obenägit uptager, at jag med behörig tacksejelse så länge uteblefvit för den ertedda godheten icke i orten allena uträtta, hvad jag i mitt förra understod mig besvära M. Hr. Hof-Rådet med, utan jämte ock på annan ort bestyra, hvad som i orten icke stod til at uträtta.

Än har väl illustrissimus Cancellarius intet låtit förstå sin vilja angående det gamla missale Arhusiense Cimbricum, som in duplo fins här vid bibliothequet; väntar liqväl hans Excellences nådige välbehag, så snart dhett faller honom lägligit. Angående mitt bref til Hessiske Hofrådet, så har jag fått commissions-secreteraren Hr. Justrichs svar på Hamburg, at det riktigt både ankommit och til sin ägare befordrat. Men från Hr. Archenholtz sielf, har jag ännu intet

svar bekommit; seendes af dess til collegium Academicum aflätne bref, at hans afsicht lærer vara så länge låta sin förähring hvila i Lübeck, at han framdeles sielf intet tränger om at nyttia den samma; hvilken föresigt vederbörande heller icke kunna annat än hålla honom så mycket skäligare til godo, som igenom dess förra nutritii, jag menar Landz-grefve Wilhelms död, vid ministeren til äfventyrs äfven så sälsamme vändningar förekomma måtte, som man i långt vigtigare måhl blefvit förrut varse besynnerliga stegh och anläggningar. Skulle i medlertid illustrissimus Cancellarius tackas til testatoren aflåta sitt nådige skrifvelse, ther M. Hr. Hofrådetz merbemelte gier godt hopp om, skulle jag aldeles ansee det för et så billigt, som af M. Hr. Hofrådet härstammande giöremåhl, den som alt hvad som hörer til rei literariæ förkofring, icke för sig sielf allena församblar, utan giör sig en lika heder ock utaf med samma nijt och flit den samma på andra ställen i riket befordra.

Herr Professor Clevberg anmäler til M. Hr. Hofrådet sin skyldigste tacksejelse icke allenaste för en kiär hälsning, utan ock upmuntran til at fortfara i sin recension af de in patriâ hittade Arabiske myntesorter; der af en anseelig mängd vil sejas funnen vara i Uskela en här i negden belägen försambling, efter både Hr. Brenners och Leijonmarcks intygan. Men om de til Kl. antiqvitets collegium hembudne och hemburne, samt der nu til finnande, lærer Hr. Cancellie-Rådet Berch bäst kunna utreda, då han om noticen häraf behörigen anmodad varder. Jag har föreslagit en ung stipendiario Ekstubbiano til utarbetande et thema oeconomicum, de corrivatione aquarum, som både i gamla och nu vararande tider i Sverge ofta påtänckt. Jag vet ock at sahl. Cancellie-Rådet Hermelin, medan han ännu var professor i Dorpt, ämnat til utarbetande samma ämne, men om det i manu-

scripto liggande, eller af trycket utkommit, har til datum jag för visso icke utkundskapa kunnat.

Till bruks-patron, min gamla svåger, som lärer vara med mig af lika ålder, aflåter jag här jämte min trogne lyckönskan til et nyligen fjkrat guld-bröllop med min svägerska; hvar om aviserne oss nyligen underrättat. Han har sin yngre broder boende här i orten i Biörneborg. Han är en välmående man. Men om han täncker ock snart hålla guld-bröllop med sin hustru, vet jag så mycket mindre, som beskaffenheten af dess hushåldning är mig mindre bekant.

General Lieutn. Muhl, en Kong Carl den XII: trogne fölgieslagare, är här i nejden i de sidst framgågne dagar, med döden afgangen. Han är den sidste af sin familie; skulle och vilja tro honom, bland sine gelikar, vara den, som sin Stora Kong längst öfverlevvat.

Näst en trogen och hiertinnerlig anönskan af en tillräckeligare hälsa och vältrefnad, än den yttrat och vijst sig förledne åhret, med al högachtning framhårdandes

Högädle och vidtberömde Hr. HofRådets

Ödminkeste tienare
Algot Scarin.

Åbo d. 10 Aprilis, A:o 1760.

3.

Högädle och vidtberömde Hr. Hofråd, Gunstige Gynnare.

För detta längesedan hade jag både velat och skolat besvara M. Hr. Hofrådets senaste angenäma af d. 5 Maji sidstledne, och det så mycket helre, som det hade i sin gömmo min värda Gynnares Hr. Arckenholtzes skrifvelse,

daterat d. 17 Apr. näst förvekne; hvilket innehölt, efter vanligheten hvarjehanda curiosa literaria, mig och flere vederbörande til gagn och godo, som nescio quo ostracismi genere in hunc mundi angulum äro vordne relegerade: men som hela thenna framskridna vartiden jag varit plågad af en arthritide vagâ, som tillika med andre vanlige ålderdoms krämpor sig flere infunnit, hoppas, som ock beder jag at Serovenientia scriptionis meæ måtte blifva gunstigt ursäctad. Att ofvan bemälte Casselske Hr. Hofrådet så länge förbehåller sig en egen disposition af sin til academien härstädes ämnade föräring, så länge han sitt goda sielf måtte kunna behöfva, undrar i nu varande tider samt tidens föränderlige omständigheter en hvar så mycket mindre, som genom framledne Landtgrefvens död ther vid hofvet mycken förändring förekomma torde; til äfventyrs ock then nu regerande Herren mindre än thess Herr fader affectionerad för Svenska nation, sedan åhr 1743 han vart vid Svenska Konga vahlet förbigången; hvilken händelse torde då kommit och ännu komma Printzen så mycket empfindligare före, som efter Hubners supplement pag. 1053 samma åhr, han varit, under valackten i orten sielf när varande. Det som gaf mig anledning at tänkia om ähre-skäncken, at han varit ämnad fölgia brevet åt, var at merbemälte Hofrådetz bref til Collegium icke hunnit ännu brytas och in publico upläsas, när jag in Januario mitt sidsta til honom affärdade. I medlertid som hans Excellence illustrissimus acad. Cancellarius funnit thenna skänck så ährans värd, at han ock sielfkrafd lofvat, på academiens vägnar, med behörig tackseielse undfägna en så besynnerlig välgerning: har jag icke underlåta bordt tillika berätta, det jag tänckt med forderligste communicera til samma höga Herre registret på de böcker, som till statens härstädes heder och nytta ämnade äro, och til vidare testatoris åtgiärd i

sitt brädfoder vordne förvarade. Hvad det omförmälte missale cimbricum angår, så emedan högbemälte hans Excellence har både genom andre, så väl som sitt eget nådiga skrifvelse låtit förstå at samma ålderdoms smycke, när det hinner framkomma, skal vara honom både kiärt och angenämt, och i samma afseende jag satt mig före at äfven der af doub-letten med aldra första öfverstyra: hoppas jag M. Hr. Hofrådet lærer finna ännu lägenhet at taga boken uti ögnasigte, och dymedelst erfara at det förskylt nämnas helre et breviarium arhusiense Cimbricum än Svtheticum hafvandes min Herr Hofrådets erindran de S. Clemente Romano, såsom Jutske Domkyrkans patron, gjort mig i min mening så mycket säkrare, som vid slutet af ofta bemälte brevario Clementis illius personalier, appendicis loco, äro vordne indragne at i församlingen läsas och sjungas, men sedan constitutiones et recognitiones divi illius äro af nyligare tidens häfdeteknare *νοθέτας* vordne condemnerade, lærer om desse, som andre gamle legender, hvar de i våra tider finnas, icke kunna tänckias annat, än at de äro fugientis et retrorsum spectantis papismi non inficienda vestigia. I medlertid som jag ser at framledne pastoren i Hannover Clement gjort sig nögie af at lära kiänna och vid tilfälle recensera en hop urgamla trychte böcker i stället för våra förfäder trodt sig giöra Gudi en tjenst med at föröda alla både hednische och påfveske monumenter, så vore önskeligit M. Hr. Hofrådet måtte få det i hogen at locupletera, hvad samma värde man intet hant fullkomna; i hvilcken händelse jag önska skulle bli underrättader om icke Cancellarius Tubingensis D. Pfaffius utgifvit äfven en recension af gamla Svenske och Danske samma slags handböcker. Det omförmälte brevarii titelblad lyder, som fölger: Breviarium juxta lecturam ordinariam chori Arhusiensis exactissima deligentia emendatum,

summa vigilantia correctum, multisque pulcherrimis novis, quæ in antiquis non continentur, historiis refertum: per Melchiorem Blume artis calchographe magistrum. Impensis insignis Capituli Arhusiensis elaboratum. Deo auctore feliciter incipit: Formatet är en liten qvart, tre finger tiöck, och näst före lectionen de S. Clemente, slutar sig sålunda: impressum Arhusiæ apud sanctum spiritum per Melch. Blume, anno virginei partus millesimo quingentesimo decimo nono pontificatus reverendi generosique in Christo patris Domini Nicolai Clausson, anno XXIX die vero mensis Maij decimo sexto. Soli Deo honor et gloria!

Framledne biskopens D. Brovallii observationes circa artem numismaticam veterum, skal jag första gifna lägenhet til Stockholm öfverstyra at aflefreras hos Hr. Kiesevetter, hvilken här tils varit vår academies bokhandlare, men just med nyligste posten afsagdt sig den handeln och i sitt ställe föreslagit en annan Gothfried, hvars tilnampn är Schindler, och han både handeln och boklådan tänckt för framtiden updraga. De templo cathedr. Aboënsi har en lärd magister giordt utkast til; men som honom fattades medel til upläggningen, och hans Majestet under sitt här varande befalte icke allenast at gamla kyrcko-monumenter skulle igen blifva renoverade utan committerade ock general Gouverneuren, som var vid samma tilfälle närvarande, at låta förfärdiga en Svensk historie af hvad som minnes värdt i Kyrckan vore til finnandes: så hände, att uppå sådanne stycken jag vart anmodad gifva en förtekning. Jag gjorde efter befallning, tillika ock lät förstå i samma berättelse, at en disputation vore för handen, som alt nogare beskrefve, men fattades medel til upläggningen; och ther med stadnade alt utaf in til dess Secreteraren Hr. Giörwål, under sitt nyligste här varande, afhämtade relationen, och lofvade den samma uti

sin Svenska Mercurius, vid något tienligt tilfälle, indraga. De Attaulpho V. Gothorum Hisp. rege primo har jag låtit utkomma första dehlen, och har den senare aldeles färdig utarbetader. Men som til aftryckandet af studerande ingen sig anmält, som vil prestera omkostningarne, är min fulla mening at låta det ske för egen räkning, så snart jag får giöra mig lös från detta ergastulo, hvars detrimenta jag snart i 40 åhr uthärdad, ock önskar gerna finna nogon tid öfrig at lefva mig sielf til gagn och godo, om den högsta Försynen skulle tächas approbera sådanne mine formerade projecter. Presidenten Hr. Fredenstierna som til orten nyligen ankommit, och behåller för mig ännu den förra kiärleken han contesterade mot mig då vi på en tid fingo härstädes vår station, befalte under måltiden i går anmäla til M. Hr. Hofrådet sin kiärlige hälsning; det som vart mig äfven committerat af en vid samma tilfälle närvarande ung baron Wachtmeister, hvilcken unga Herres behagelige väsende in instanti erhindrade mig *γνώμην* Latinorum illam: Didicisse fideliter — emollit mores etc. Till min Svåger Hr. in de Betou ber jag, som förr min kiärlige hälsning, vid tilfälle, icke förgätas måtte, med berättelse at jag dess högtärade nyligen erhållit.

Sluteligen, näst en hiertelig och trogen anönskan af al sieltbegärlig vältrefnad, oafåteligen framhårdandes

Högädle och vidtberömde Hr Hofrådets

Ödmiuke tienare
 Algot Scarin.

Åbo d. 18 Junii, 1760.

4.

Högädle och högachtade Hr. Hofråd, Gunstige Gynnare.

För fiorton dagar sedan affärdade jag med posten mitt värdsamma svar på M. Hr. Hofrådets d 5 Maji sidstledne til mig aflätne gunstiga skrifvelse; ther utinnan jag lät bland annat förstå at jag framledne biskopen Brovallii af trycket utgifne observationes ad rem numismaticam med första ville öfversända. Här innelycht skickas samma dissertation tillika med nogre andre nov. antiqua Fennica, hvilcka ehuru jag intet tviflar de ju förrut redan bekante, efter sin förtienst tillika ock dömde längesedan at bli i skräpkistan förvarade: har jag dock icke undgå kunnat til nogon fyllnad i paquetet, dem här jämte öfversända under bokföraren Kiesevetters namn, efter den anordning M. Hr. Hofrådet sielf i förr område skrifvelse föreskrifvit, framhärdar med oafslätlig vörndnad

Högädle och vidtberömde Hr. Hofrådets
hørsamme och ödmiuke tienare
Algot Scarin.

Åbo d. sidsta Junii 1760.

IX.

Carl Fredrik Mennander. ¹⁾

1.

*Högvyrdige Hr. Doctor, Biskop och Pro-Cancellarie,
gunstige Befordrare.*

Så litet som jag undgå kunde med förra Posten, under Hr. Secreteraren Sernanders couvert, insinuera hos illustriss. Cancellarium min underdånödmiukeste tacksejelse för den

¹⁾ K. bibl. i Stockholm.

nåd han velat låta mig påskina, då mina krafter längre intet ville tilstädia at omgå med de sysslor jag vid thetta lärosätet, effter machten och kraften här tils sökt bestrida: Äfven så har jag heller icke underlåta bordt, med den lägenhet sig å nyo yppar, återkomma til Eders högvyrdighet med lika erkensla och tacksejelse, som om mitt förhållande under varande min tienstetid, mig til godo, sig flere resor här in loco benägit utlätit, och af hans höggr. Excellences nådige hand-bref jag har altzintet svårt till finna, at til then nåd som mig vederfaritz, ämnet af Eder högvyrdighet, tillräckeligare än jag förskylt, vordet subministerat. Med posten, som sades, updrog jag Hr. Secreter. Sernander näst förut at ursächta hos Eder högvyrdighet mitt uteblifvande för then gången, det som härrörde af vissa omständigheter, hvilcka alla, på en gång, til nögies icke stodo at expediera. Jag trodde att under drögsmålet jag af collegii H. H. Ledamöter skulle kunna upbringa en förteckning på nogre systematiske bibliothecs böcker, som en hvar i sin profession trodde vara oombärligste. Meningen och afsigten var samma uppteckning sedan Eder högvyrdighet til approbation presentera. Men som under nogre ledamöters vistande på landet, gådt äfven så långsamt til med detta litzla, som under tiden på landet med författningen af det vidlöftigare tabellverket; och i mellertid intet stodo hos mig til ursächta, om med hvad mig enskylt åligger, jag längre skulle komma at fördrögia: har jag funnit skäligt, vid nu varande tilfälle, allena uträtta mitt egit ährende, och hvad bibliotheket til förmehring påtänkt vordet, sökia efter handen utverckia; så mycket helre och skyndsammare, som til inkiöpet medel äro at tilgå, och jag gerna skulle vilja undgå, at denna försorgen om verketz förbättring blefve mig til last och försummelse sluteligen anskrifven.

Sluteligen näst trogen anbefallan i Gudz nådige vård,
 samt efter väl förrättade Rikzdagz ährender, anönskan af
 en lyckelig återresa och hemkomst igen, oaflåtel. fram-
 härdandes

Eder Högvyrdighets

Ödmiuke tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 13 Octobr. 1761.

X.

Johan Henrik Lidén.¹⁾

1.

Högtärade Herre och Gynnare etc.

Mig hade för detta redan åtbordt besvara Min högt ärade Herres angenäma skrifvelse, som för en månad sedan genom en okiänd resande kom mig riktigt tilhanda: Men som under then nyligst framlupne tiden jag håller på at giöra mig ledig från förra mina ämbetz förrättningar och under samma bekymber åtskillige omständigheter förelupit, som uppehållit fullgiörandet af thenna min så oundgängelige som nögachtige skyldighet, har jag i bürgian af det nu afgående sena svaret icke underlåta bordt at ursächta drögs-målet, tillika och hembära M. H. en skyldigste tacksejelse både för dess benägne lyckönskan til den mera hedrande characteren höga Öfverheten mig, vid afträdet från min station i nåder tilerkiändt, som enkannerligen för den väl utarbetade Upsaliensiska dissertationen de rei literariæ in occidente restauratoribus Graecis. Bland hvilka jag mins

¹⁾ Upsala universitets bibliotek.

mig näst in vid Stockholm i Vermdö kyrkia sedt cardinalen Bessarions, nomine pontificis, expedierade literas indulgentiales in originali, men åhret när thenna bulla de curia pontificis blifvit utgifven, har, efter 50 åhrs förlopp stadnat hos mig i förgätnhet. Huru som vid besättiandet af biskopz stolen in ecclesia Lincopensi en från altero hoc nostro orbe deputerad Herredags Man fått flere kallelse röster, har jag af den medsände voterings listan med nögie förnummit, och skulle önska M. Hr. Landzman, Secreterarens Hr: Broocmans till Consistorium härstädes anmälte ansökning at få tilträda samma ställe jag härtills innehaft, måtte bli med så många vahlröster til höga öfverheten beledsagad. Förmodeligen skulle då den goda omtanke, som Ostrogothiæ clerus hyst för finska nation, bli genom en motsvarande genkiärlek på sitt sätt bemötter. Men som det vil sejas at målet quæstionis til afgörande i Collegio förr icke lærer blifva företagit, än en ny Cancellar varder både denominerad och constituerad: önskar man icke allenast tålmodet må finnas tilräckeligit för samtelige sökiande, utan faller det ock mångom underligit före, om cathedraticum är i vår tid nogorlunda så spijssamt i Linkiöping, som, efter sal. Biskop Rhyzelii berättelse, det fans vara i börgian af reformations seculo, hvad för trängande orsak föranlätit theol. professoren i Lund at, emot hvad skriften råder, afseja sig, som rychtet sejer, primogenituram vocantis et prope poscentis Patriæ suæ. Har M. H. orsakerne här til sig närmare bekante, hunc æstum ipse mihi volvas rogo.

Min vördsamme hälsning til M. H:s älskelige fru Patronessa, välborne Fröken Iägerbom och M. H:s unga H. discipel tackes M. H. välbenägit anmäla, och emedan jag af unga Herrens salige Morfader vart med så mycken ynnest i lifstiden öfverhopad, har jag sluteligen icke undgå kunnat at

M. Hr. bedia det måtte blifva unga Herren underlig. förehållit, hvad Horn är i skriften för et betydande namn, samt hvad för en trefven och trogen flit det fordras hos en tillämnad Riksens ämbetsman, innan han af andelig och vercklig vijshet et tilräckeligt cornu copiæ kan förvärfva.

Jag framhårdar med all tilgifvenhet

Min högtärade Herres och Gynnares

hörsamste tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 6 Novembris 1761.

P. S. Ursächta de felachtigheter som i brevet smugit sig in under et dubbelt mörcker, jag menar saknad af både dags och ögons lius. Att jag må synas vilja bemöta M. Hr. föräbring med något från vår Helicon utkommit gammalt nytt, skickas den i Septembri sidstl. extraderade Catalogus Lectionum publ. præsentis anni; af hvilken M. H. lärar finna under mitt namn, huru nära det var ledit med mig at erhålla mitt den tiden redan begärta afsked.

XI.

Daniel Tilas.¹⁾

1.

Högvälborne Herre, Hr. Landzhöfdinge.

Så litet som jag förmoda kunde at den gåtan jag i brist af erforderligt svar, vid slutet af mitt förra inrychte,

¹⁾ K. biblioteket i Stockholm.

skulle meritera en så tillräckelig förklaring, som i sitt senare Högvälborne Hr. Landzhöfdingen tächtz låta inflyta: så mer än öfverflödande, ehuru then ock otillräckelig tacksejelse, fordrar min skyldighet, vid nu varande tilfälle att hembära Högvälborne Hr. Landzhöfdingen, som giordt sig så mycken möda scholae nugamenta mea til fullo besvara.

Till at i börgian genast, då lyckan öppnade mig vägen til en nogare connoissance, utan gifven anledning, komma fram med så ringe mina urminnes småsaker, hade jag väl intet understådt mig, om icke innehållet af förra brefvet gifvit til förstå, at bland *sotuge ämnen* jag menar Naturalhistoriens handterande Svenska Stats-historien i lika måtto vorden et hufvudstycke af högvälborne Hr. Landzhöfdingens arbetsamhet. I hänseende uppå tvänne så betydande giöremåhl, som jag tychte tilfälle vara mig öpet lämnat at föredraga en problème, som vid ledige stunder under tiden rogat men aldrig orogat min eftertanke: Så förhoppas jag ock at mine i otijd blott stälte föredommar varda framgent så ädelmodigt ursäctade, som i börgian gunstigt uptagne. Förbehållandes mig, vid annan tijd och tilfälle, om Gud vill, andraga de skähl, som ännu återstå och af mine landzmän framdeles nogon måtte komma fram med til bijbehållande af sin så obetänckte som obefogade envijshet.

Det allena kan jag här på stället icke undgå omröra, at sedan Svea välde hos urfäderne vordet fördelt per silvas, i nordanskog och sunnanskog, och råmercken millan thesse tvänne trachter vil, efter Högvälborne Hr. Landzhöfdingens fattade mening, stå til at sökia i Örebro årn: Monne med lika rätt den gräntzskilnaden icke skulle kunna stå at träffa på hinsidan Kiäglan i Opåga och Opunda, af hvilka det förra vatnet skilger Nerike och Wässmanland, och det senare (: Ophundari:) är en af ålder uppgången gräntz Nerike

och Södermanland emillan. Samtelige mercken och namnen af de orter, som stöta här tilsamman, monne de icke så alzintet strida mot min förr angifna mening. at de den samma helre understödia och Svenska nederländerne från Opsvea männ, så godt som i de tider ske kunnat, på dhet nogaste urskilgia? Eliest och som det lærer vara svårt at utröna, hvilken dera trachten af Tivedz och Käglans skogarne äro efter vatn-minsknings systemen, högre än annan belägne: så vil synas ock, som den i disputationen åberopade och til samma systeme allena lämpelige anonyma chrönikans authori åligger på behörig ort förrut upvisa sitt billbref, förr än til burskap bland sann-sägnerne hans vitnesbörd kan vara adopterat.

Änteligen hvad Högvälborne Hr. Landzhöfdingen vil om Nederriks boar hafva förmält, at theras språk-genie skilger sig från al annan göthsk munart genom vidhänge af et alpha puro, som Uplänningar intet veta af; i hänseende hvar uppå den slutsatzen göres at Nerikes boar är en nation, som med rätta påstode, at de från andre til Svea-välde hörande Folckländer af ålder varit och än äro skilgachtige. Doch emedan then idiotismus vulgaris eloqvii hos Nerikes böerne, icke som nogot suffixum, utan aldeles som en litera radicalis flyter in i sielfva andan och lifvet af Vestgöthetungomålet; så mycket mera til försäkran, som de utländske Vesa-göther (: Vagothi:) samt deras biskop Ulphila i sin bibliske version icke många ord utsagdt, ther han icke samma slags a allestädes insprängt, och det alt in til Iesu namn, hvilket han Iaisus, så ofta det förekommer exprimerat: medan samma bokstafven utan hof och behof i Meso-Götskan ofta, som sagt är, förekommer, vil synas som utlänningar utan skähl intet gifvit Ulphila ut för hela språketz verkmästare. Hvem skulle icke vilja hålla a elementet för första

och förnämsta målrunan i det Asamahl, som från Orienten stamfäderne med sig infördt? hvem skulle vilja tvifla om ju de samme med sine Vaner, på ena så väl som andra sidan om Vätern slagit sina bopålar neder, trädte med hvar andra uti et och samma fostbrödralag, samt til bibehållande af sina gjorde inkräcningtar, sin svett och blod utan åtskilnad använt hafva? Runstenarne, äldsta våre minnes mercken, vitna de eodem utrinque plebejæ linqvæ idiotismo, när om Grekelandz farare på dem läses: Lit raisa Stain. item Gud hialpi Ant hans. Våra inhemske gamble häfdeteknare alt in til Lagböckerne, huru veta icke de allestädes tahla om Birköa och Visbya rätter, om Holavid och Holmganga Stämmer, ther man tvistigheter med Karden i handen i förra tider afgjordt; till at intet nämna om döpelse namn, som i både förre och senare tiderne lyctas på a: Amala, Attila, Totila, Gudila, Vallia, hvar till kan läggas det samtahl, som en nyskrifven Vestgöthe soldat, i ene viso, håller med sin Marjo, uti hvilket han henne anmodar, hon ville med sissare jämka hans skiägg, men laiva ovan te munnen, så stort som a fiär, hä gäller excera, å sta som en kär.

Jag borde här med låta tvisten om Nericke uphöra, och utan längre upgift af mörcke och möglige ämnen, afgifva den af mig äskade förteckningen. Men som desperate couper plä under tiden lyckas, åtminstone altid intet desperate fächtare misstydas: hoppas, som ock beder jag Högvälborne Hr. Landshöfdingen ville hålla mig til godo, om i ångsten jag smyger mig in i högvälb. Hr. Landshöfdingens egna flock och fylckis-stämman, samt ther uttager en betydande man, som under then härklädnad han drager, låtit i tysthet mercka at han vore i stånd träda i försvar för mina irrige så snart som annars mans sundare tankar: Numern och namnet, som blifvit på tvänne ställen mot mig upropat,

är Göthavid, som förr än vid nu varande tilfälle jag icke vetat vara med Giötlunda af et och samma Tältlag. Men monne icke det är et namn, som vill ha aldeles det samma sagdt, som Giöta-landz hammar? confer his Verelii indicem Ling. S. Goth. pag. 289 fin. Att Hammar i gamla Giötskan betyder en stenig skogsmarck, intyga oändeligen många nu uthugne platzar, som af sin förra gröne uniform ha mer intet i behåld än allen namnen och kahla bergs-rymningarne. Att vid och veide betyder skog och jagt, och både Holveden och Tiveden (: tveveden:) och Mörkveden för detta fått der af sine namn, är en bekiänd sak. Men om Götha ved och vid må kunna rächnas för en afkomma af samma stamord och passera för en explication af det som om Glanshammar mig i tanckan förra förekommit, är et måhl, som genom hemställande jag til högvälborne Hr. Landzhöfdingens urskilgning vil hafva devolverat. I medlertid ock så länge intet utslag utfallit, jag icke undgå kan at nämna, det den tanckan jämte den förra hos mig upkommit, at hvad V. G. lagen stadgar om Konung och Konongs-gisslan, det ifrån Aldra-götha ting tva Herremän sunnan, och tva nordan af lande skulle välgias och utstyras Konungen vid Junebäck til mötes, jag med de nordan ifrån ankommande sände boden, trodt och tror ännu föga andre kunna förstås, än de nedre dehls härader, som granskapet af Tiveden på denna sidan, til Läge och Landamäre, varit af ålder inrymt och updragit.

At här tvärt afstadna och intet längre missbruka högvälborne Hr. Landzhöfdingens tålmod, påminner höfligheten och befaller mig sielfva skäligheten. Nödgas således til en annan gång uppskiuta med min tilämnade resa, at förbi Svenska Sote-skären, i fölgie med norske Giuks och Ålandz Sätunga slächterne, med min Vinde-snäcka (: Finne-skuta:)

arbete mig den fordna Väringe-leden (: mare Varegum:) förbi, in i Ladaugarn (: Ladogan:) at i Finska Stranden, på stället, ther nu Kägesholm är belägit, sökia op den Siamsön (: Sabmiorum insulam illam:) der, efter sagan's berättelse, i enviges kamp, Försten Hielmer för sin Printzessa satte lifvet, til hvilken handel våra tider så mycket mera förbundne äro til, at icke lämna i förgätenhet, som i brist af en nu brukelig häfdetekning, samtida Diar och Drotter hela tilgången in på Svenska sidan transporterat, och ther icke på et, utan flere ställen, både til siös och landz, renoverat; på sätt och vijs, som Göthske colonierne utomlandz, der de haft sina ståndqvarter, i fölgie med modersmålet, sine hemma varande bya namn allestädes fortplantat: dissert. Ups. de initiatione regum S.Gothic. pag. 9 fin.

Sedan nu förutan hof och hofsämi, jag låtit mindre nödige, åtminstone förrut aldrig äskade saker intaga förnämsta stället af mitt tilämnade svar; samma obilliga afsteg jag liqväl önskar måtte kunna tiena så väl papperet til nogon fyllnad, som lärosätet härstädes til nogon änskyllan, när hvad som vid andre academierne tillgiordt, kommer med hvad Åbo uträttat, at jämkas och jämföras: fölger nu förteckningen på hvad jag i historien tid efter annan dehls bearbetat, dels ock merendels utarbetat. Hvad mine H. H. ämbetsbröder til upodlande af sitt fäderneslandz natural historie tillgiordt, tviflar jag intet af hans högvyrdighet Hr. Biskopen ju bättre besked lærer kunna erhållas; hvilcken som han äger förnämsta andelen sielf, uti the hijt hörande ämnen och arbeten: så är til förmodandes ock at, uppå redan skedd anmodan, han thenna slags recensio, såsom påliteligare, ur sin disputation's catalogue sielf gerna communicerar.

I Upsala hvad för tirocinium alumni, cristis domi suis non rubentis adhuc, Patres academici för gilt uptagit, skal här nedan straxt bli annoterat. Pro gradu gaf jag ther på stället ut: Gudhemensis monasterii in regno Sveo-Gothico primi et antiqvissimi historiam.

I Åbo äro ductu auspiciove meo utkomne

In Octavo:

1. De Theodosio Romanorum Augusto ejusque excommunicationis moralitate, anno . . . . . 1725.
2. Positiones historico-politicæ è chronico P. Iusteni excerptæ . . . . . 1726.
3. Attilæ regis gentisque Hunnorum vindiciæ . . . 1729.
4. De vitæ Eremiticæ moralitate . . . . . 1729.
5. De condominiis superioris ævi Svethicis . . . 1729.
6. De poena homicidii veterum Sveonum . . . 1730.
7. De Svenonum in Livoniam meritis, primæ lineæ 1732.
8. Apotheoseos veteris et recentioris parallelismus 1732.
9. Ossa gigantum, quorum ad voluptatem colligendorum mirificè studiosum fuisse Octav. Augustum Cæsarem, Svetonius meminet cap. 72 vitæ illius . . . . . 1729.

In Quarto:

I ungdoms åhren responderat i Upsala för en dehl af de ecclesiastique monumenter, hvilcka med critische observationer och illustrationer D. Ericus Benzelius junior lät af trycket utkomma, åhr . . . . . 1709.

1. De originibus priscae gentis Varegorum. Anno 1734.
2. De historia Sveo-Gothica deficiente . . . . . 1736.

3. De Uloa urbe Ostrobotniæ . . . . . 1737.
4. De sancto Henrico Fennorum apostolo, pars pr.
et poster. . . . . 1737.
5. De denario S. Petri I. II. III. . . . . 1737.
6. De Virmoensis in Finlandia territorii memora-
bilibus cui dissertationi de Vasaburgensi co-
mitatu non pauca occurrunt inspersa . . . . 1738.
7. De Norvagiæ regis sancti Olavi pravo religio-
nis zelo . . . . . 1738.
8. De regnis Europæ imperio R. Germanico obno-
xiis et non obnoxiiis . . . . . 1740.
9. De aboriginum Scandianorum præcipuis vitæ
sustinendæ modis . . . . . 1740.
10. De gentium migrationibus . . . . . 1740.
11. De gentium S. Goth, quod ad decimas jure et
justitia . . . . . 1744.
12. De Scandianorum prisca religione signorum mi-
litarium I et II. . . . . 1746.
13. De monasterio Nadendalensi pars I et II. A:o 1746.
14. De tumultu rustico O.botniensi stricturæ tennes 1746.
15. De Askmannis ultima in externos Scandianorum
colonia . . . . . 1747.
16. De gentis Vanorum priscis et hodiernis in V.
Gothia sedibus pars I et II . . . . . 1747.
17. De Holmgardia pars prima . . . . . 1750.
18. De initiis rei literariæ in Svethia . . . . . 1750.
19. De Attaulfo Vestro-Gothorum in Hispania primo
rege . . . . . 1753.
20. De Helsingforsia celebri Nylandiæ emporio . . 1755.
21. De accitis ab aquilone domesticis imperatorum
Romanorum armigeris . . . . . 1756.
22. De pietate philosophica Herrnhutiorum . . . 1756.

23. Memoria vitæ et mortis b. m. Ionæ Fahlenii, aboënsis academix Pro-Cancellarii religiosissimi, integerrimi . . . . . 1749.
24. Aboënsis olim episcopi Magni Ol. Tavastii, cui nil obiiciunt inimici præter honestum crimen, quod Deo Regique fidus exstiterit, memoria, post trecentos annos redintegrata à Laurentio L. Alstrino, Regio Acad. hujus stipendiario; cujus incommoda fortunæ longè maxima, si merebitur, ut ad bonos eventus, Vir Summe, vertere digneris, religiosissime Temet oro et obsecro . . . . . M. Script.

Att jag icke allegerat respondenternes namn, har skedd dels i anledning af Högvälborne Hr. Landzhöfdingens egna högtårade, som begärer allena förteckning på hvad som under mitt inseende här af trycket utkommit, historien angående: dehls ock at man lätteligen merckia kunde Högvälborne Hr. Landzhöfdingens giöremåhl vara sådant, at officianternes, den ene med den andras namn, stode bland öfverflödz varor skäligen at inberächna.

Änteligen ock emedan Högvälborne Hr. Landzhöfdingen behagat fordra af mig besked för hvad som för enskylt rächning, jag måtte hafva liggande förarbetat: har jag icke bordt lämna obemält at i min giömmo fins en tilräckelig samling af sådanne stycken, som under en långvarig ämbetz förvaltning, til utarbetande förekommit; samma småsaker jag med nödige register, efter hvar sina ämnen, försedt hafver. Eliest har jag sedan flychten in M. Scr. liggandes en under riksdagen den tiden högt updrifven, samt mig til utarbetande af sahlig biskop Rhyzelius förelagd prombleme: huru vida en ny Calmare Union måtte synas Sverige anständig

och nyttig at åter ingå med Danmarck? Item har jag lig-gandes: Tankar om Mula och Aldra Götha Tingz belägenhet vid Kiälby hallar i Vestergötland; hvileken folck-stämman i senare tider (: Dalins Sv. histor. I, 20, 16:) man sökt transporterera till Mora stenar i Opland. Antiquitets Arch. bibliothecarien, Hr. Giörvell, har fuller låfvat ryckia det senare in i sitt Sv. bibliothèque, men för vissa omständigheter skull, är det än hos mig liggande til ro för en tienstlös, orklös och minneslös ålderdom, som för fehlsteg och svårt snafvande är dageligen utsatter; men at bli ther om offentliga erhindrader, aldrig ambitionerar. Men skulle högvälborne Hr. Landzhöfdingens tid tillåta at kasta ögonen på en prof-lapp af så ringa tyg: anhåller jag här medelst om tilstånd, at utur den historiske samlingen få förete tvänne comparationer jag vid ledige tilfällen upsatt, tvänne, i hvar sitt kiön lustre par personer emillan. Den förre är i en tryckt disputation indragen och angår tvänne utrikes throner, hvilkas innehafvare intet vore nöjde med patris patriae Elogio, med mindre de af patris literarum namn och heder tillika måtte blifva characteriserade. Den senare parallelismus rörer tvenne Svenska Marjor, bland hvilka den senare är i högvälborne Hr. Landzhöfdingens sidsta skrifvelse med heder indragen, och för sin exemplariske lefnad skuld, förtient, sitt kiön intet mindre til eftersyn föreställas, än, för sine Gudachtighetz öfningar, hon i lifztiden förskylt en bättre vagnsväg til sin välbelägne Ödby sochnekyrcka hvileket bönehus af samma radice, som Opsala Öde af Audga: possidere et possidere, jag heller än Audur: loco tesquis inhospito skulle vilja hafva deriverat. Nu är vist hög tid til sluta, men icke förr än jag af mitt aldra-innerste fått beklaga den stränga ödna lagen, som åhr 1751, under Norrmalms branden högvälborne Hr. Landzhöfdingens myckna och rara boksamling har måst

undergå; hvilken förlust jag skulle hålla för så odrägelig som obotelig, om af samma högförtiente åldersman, som sade: *Studia senectutem oblectant*, jag tillika icke blifvit underättad quod *juventutem* alant, samt til uprättelse af en så ausenlig skada, jag för visso hoppades, at både Kong och Ständer gripit sig så mycket närmare an, som det almänneligare bekant är, at högvälborne Hr. Landzhöfdingen sin ungdoms styrkia och förmågo tilgripit til at förmehra Sveriges Rikes guldgrufva och samma sin arbetsamhet än utan återvändo emplojerar. Framhårdar,

Högvälborne Hr. Landzhöfdingens

ödmiuke Tienare

Algot Scarin.

Åbo St. Mariæ dag, i fastan, 1763.

Post scriptum: Om Kägisland (: Käglan:) samt den genom Väringsjöns vatnvircke, på Käggleholmen väl forvarade fordna Väringen, jag menar Landvärns mannen i orten, gifves tilfälle intet thenna gången nogot vidare förmåla; hälst tvisten om Jätteslächten från Iotunar Land än i sitt lius, efter önskan, föga hunnit med at försättias. Skulle i medlertid hufvud skålen til drickesbälle icke hafva blifvit, efter de tiders sedvänja, vanhäfdad, utan med andra benranglet, efter mer än tusend åhr, vara i behåll: hvem skulle icke då finnas vederredo til at tro, at som Försynen marge salsamme ting i naturen, uti senare tider uppenbarat, som Förfäderne aldrig afvetat: så har och mycket sig i förtiden tildragit, som faller våra ögon vidunderligt före. sedan Fäderne intet getat, kanske ock intet vetat, på sätt, som nu sker, hvad som passerat, med efterverden communicera, hö-

randes hijt tvänne de gamlas sägner: Deus per secula munera sua distribuit. Item hvad Iotuna boar och al annar missfödzel angår: Ludit in humanis Divina Providentia rebus.

Än et eller annat såsom et post-scriptum at bifoga: För nogon tid sedan vil jag minnas från Vitterhertz acad. i Stockholm vara til utarbetande upgifven en quæstion: Hvarföre i Spanien icke finnas sådane minnermercken af hednisk gudztienst, som hos hedniske våra inhemske göther brukelige varit? Om frågan blifvit besvarad har jag icke förstätt. Men önskar bli der om framdeles underrättad vid tilfalle.

Det andra jag tyckte mig icke kunna lämna obemält til högvälb. Hr. Landzhöfd. är, at vår medic. professor lagdt i ordning, och så mycket som giörligit varit, sökt förbättra det från Stockholm tilkiöpte mineral cabinettet: samt der öfver et nödigt register förarbetat.

XII.

Grefve Claes Ekeblad och grefvinnan Ekeblad.¹⁾

1.

Högvälborne Hr. Grefve, President, Öfverste Marskalk, Åbo academie Cancellor, Riddare, Commendeur och Cantzeler af Konglige Majestetets Orden, Nådige Herre.

Som til Riksens almäna glädie intet mindre än samteligen deras förmåhn och fromma, som här vid verket arbetande äro, den alrådande Försynen, i det nyss framgågne

¹⁾ Sv. riksarkivet; acta historica; bland bref till riksrådet och kanslipresidenten Claes Ekeblad.

åhret, vid en förnögelig lefnad och vältrefnad Eder höggreflige Excellence uppehållit: har, tillika med andre hijt hörande Ledamöter, jag så mycket mindre underlåta bordt, med thessom, at förehna miné böner och förböner, som i en fast längre tijd, än nogon annan, af Eder höggreflige Excellence jag mera gofvor och flere háfvor tilförenda upburit; för framtiden ock försäkrad med både ord och gerning, at samma förmåhn skal blifva emot mig i ålderdomen äfven så tilräckelig, som den i förtiden varit hafver.

Allmachten, som Riksens almoghe, til frid och frälse, updragit Eder höggrefl. Excellence det in til thronen närmst belagne ährestället, giöre sin förläning til många välsignade tider äfven så långvarig, som ägande rätten här af, jag menar Eder höggreflige Excellences hägn och beskärmelse, i både almänne och enskylte böner, flere med mig andäcktigt interessera!

Framhårdar så länge jag här är,

Eder höggreflige Excellences

underdån-ödmiuke

tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 23 Decembris, 1763.

2.

*Högvälborne Fru Grefvinna och Riks-Rådinna,
Nådige Fru.*

Med så liten möda det står til at utröna, at ju oftare enom beskärd varder then nåden at munteligen eller skrif-

teligen komma in för höge personers ögon, desto mera bör dhen, som niuter samma förmåhn till godo, låta vara sig angelägit, at han et så favorabelt tilstånd på intet sätt missbrukar: så tvifvelrådlig faller mig urskilgningen thenna gången före, sedan i näst framledne Iulii månad högvälborne Fru Grefvinnan tächts bevärdiga mig med sitt nådige skrifvelse, antingen jag må kunna betiäna mig af samma frijhet som förra gången, at uti pännan innefatta min vördnad, eller om det icke måtte synas skickeligare, at allena under en enskylt andact föredraga then Högsta Försynen, hvad som på papperet jag tilförende trodt mig bäst kunna expediera. Men ehuru eftertänkeligit måhlet syntz vilja vara för mig at kunna utreda, har jag, som mindre än andre vet huru länge ödet och lifstiden vilja hafva undt mig thenna förmohn, för thenna gången icke sedt mig underlåta böra at inför högvälborne Fru Grefvinnan, så väl som Högsta Gudens åsyn frambära närvarande mitt böne-offer, at i äfven så många och sälle tijder som förr, hälst detta ingående nya åhret, högvälborne Fru Grefvinnan må för sig finna så många nya ämnen til hugnad och glädie, och intet mindre kraftiga vedermaßen af både himmelsk och jordisk välsignelse!

Huru som, sedan högvälborne Fru Grefvinnan behagat åtaga sig dehl i vårdskapet af de inrikes upkomne vitterhets lekar; i högbeelte skrifvelse ock om sin värn och värgio ALDRA-Göthar samt och synnerligen försäkra: Iag igen upmuntrad vorden icke allenast til at med flere omständigheter förbättra jämnförelsen af de, i mitt förra omförmälte, tvänne Högheterne; utan vil och framdeles vara omtäncker at kunna lägga almänheten under ögonen, huru som trenne Mariaedahls egendoms Herrar, Åbo academie har at tilskrifva grundläggningen, tilbyggnaden och hushåldz förbättringen af sitt nu varande bibliotheque, jag sejer: att om

thenna dessein vore här tillfälle något til at andraga och tillägga. Men som detta senare ämne, med äfven samma korthet som det föregående, icke står til at utföra, hoppas jag, angående den dhelen af Mariedahls historia, under samma Eder höga Nådes skygd, som förr, få mig framdeles omständeligare förklara. Framhårdandes

Högvälborne Fru Grefvinnans och Riks-Rådinnans

Underdån-ödmiuke

tienare

Algot Scarin.

Åbo d. 28 Decembris 1763.

XIII.

Samuel Älf. ¹⁾

1.

Högädle och vidtberömde Hr. Professor, Gunstige Gynnare.

Så sedvanliget det af ålder varit och är ännu at med hvariehanda invändningar öfverskylla sin försummelse, och så många både glada och sorgeliga ämnen, sedan M. Hr. Professorns angenäme sig sedermera yppat til at på sätt och vijs, som M. Hr. Professoren, Latiale modulamine undfägna then mer än myckna kiärlighet, som M. Hr. Professorn sin okiända vänn och tienare välbevisa velat: så mycket kiänbarare rådna går mig öfver ögonen vid nu varande tillfälle,

¹⁾ Upsala universitetets bibliotek. — Lektorn vid gymnasium i Linköping, professor Samuel Älf, var bekant såsom lärd samlare och latinsk poet (f. 1727 † 1799).

när jag min efterlåtenhet ju längre desto närmare eftertänker, at med min nu varande fria och lediga lefnad, den igenom inga slags omsvep står at conciliera.

Väl gifvas i vår tid många, som om informations vercket och dem som ther med omgå, hysa den vantron, at uti deras antahl flere finnes, som efter udvärtas anseende likna i mångt och mycket de förre och senare tidens Libertiner; hvilcka från sin trældom lösgifne, höllo sig sedan berättigade at fölgia sin egen smak samt sin viljas egna godtyckio. Men som igenom pretension af nogon dehl i det confraternitets gillet, mitt egit giöremåhl i både förre och nu varande tider, skulle löpa fahra vid at bli ansedt för mera tadelhaftigt än försvarligt, hvad står mig helre och närmare til råda, än biuda til at draga M. Hr. Professorn sielf in i skulden til mitt förhållande, och påstå at så länge M. Hr. Professorens Hr. broder uppehållit sig här i orten, samt med sitt exempel förelyst de här studerande, huru som vid informations vercket de sig, til egna sitt och sine lärjungars gagn och godo förhålla måge, har jag framgent ansedt saknaden af M. Hr. Professorns omgängelse för drageligare; åtminstone sådan, som jag sparsamt bruka, men af M. Hr. Professorens merbemålte jag aldeles ingen anledning hade i otijd til at missbruka. Men sedan nu mera capitulations terminen för Hr. Magister Lideen expirerat, och jämte til vidare undanflycht alt tillfälle blifvit mig undandragit, fordrar visserligen min skyldighet at vid et så kiärt och angenämt tillfälle, icke allenast, hvad som af mig så länge försummat, återhämta, utan tillika och angående de flere både hugnelige och mindre hugnelige förändringar, som i M. Hr. Professorns familie sig under varande tjd tildragit, mitt med interessentskap hierteligen förklara.

Iag hade tänckt mig til, at i stället för epithalamium movera M. Hr. Professorns unga Fru samma menlösa fråga som en Romersk Kejsare, angående orten hvar han vore födder, blifvit honom af efterverden moverad. Men som Hr. Magister Lidén, mot förmodan fallit på den resolution at i återresan helre taga den ordinaire och commodare sägelleden, än den fuller säkrare, men jämte ock besvärligare postvägen öfver Alandzhaf, nödgas jag mot min vilja här med sluta och under anönskan af all både nu varande och tilkommande tiders förnögeligheter, samt mycken hälsning til både hans högvyrdighet Biskopen och Fru Biskopinnan, den kiära unga Frun och M. Hr. Professorns egna kiära Färälldrar, utbedia mig den förmåhn at så länge min tijd varar, få bära nampn af

Högädle och vidtberömde Hr. Professorens

hörsamste tienare

Algot Scarin.

Åbo Jacobs messo dagen, åhr 1763.

XIV.

Borgmästare och råd i Åbo.

*Ädle och högachtade Hr. Borgmästare och Råd.*¹⁾

Prod. 5 juni 1733.

Hos den högtärade Magistraten nödgas jag medelst detta hörsammast anmäla, huru som borgaren här i staden, beskiadelig man Lars Runsala, förledne vintras, med mig

¹⁾ K. biblioteket i Stockholm.

ingått ett skriffteliget accord om ett partie timmer til tvänne väningsrums upbyggande i min lilla tomt: Med lika försäkran, att han samma timmer, 80 grofva stockar til antahlet, vid första öppet vatn til mig oklanderligen afleverera skulle, i afseende hvaraf jag til så mycket större säkerhet, honom, efter betingan, genast på handen halfva summan, 40 Dr. R:mynt betalt hafver. Nu som han til staden anländt, och til andre vederbörande, som han på lika sätt försäkrat och strandsatt, något i afräckning, men til mig als intet aflevererat, altså är til den högtärade Magistraten min hörsamaste och flitigste begiäran, det tächtes den högtärade Magistraten, tils vidare den olägenhet och skada kan behörigen blifva bepröfvat, som jag genom thetta bedrägeri uti råkat hafver, gifva mig laga inteckning på dess fastighet här i staden. Så mycket häldre, som då andre hans vederlikar, för några veckor sedan erbudo sig at träda i samma accord, han, sådant oachtat, både til them och mig förnyade sin förra försäkran, att han sitt accord som en ärlig man ville præstera: samt att jag, i anledning af andras ensidige förefivande, icke behöfde draga hans ärliga parole i tvifvelsmåhl, sedan han timbret negotierat och det samma til stranden, under påstående vinterföre litet tilförende hade låtit sammanföra. Emot thenna then högtärade Magistratens gunst-bevågna handräckning, framhårdar jag med all högachtung.

Ädle och högachtade Hr. Borgmästare och Råds

Allerhørsamste Tienare

Algot Scarin.

Förteckning öfver A. Scarins bref.

		Sid.
I. A. B. Horn.	1. 17 maj 1726	234.
	2. 14 september 1726	235.
II. J. Helin.	1. 6 januari 1730	236.
	2. 12 februari 1730	238.
	3. 26 mars 1730	242.
	4. 26 november 1735	245.
	5. 12 augusti 1736	248.
	6. 26 juni 1737	249.
	7. 13 oktober 1737	252.
	8. 2 december 1737	254.
	9. 11 september 1738	256.
	10. 24 februari 1744	258.
	11. 5 juli 1744	263.
III. Sven Digelius.	1. 1738 påsk eller pingst	264.
	2. 24 augusti 1738	266.
	3. 10 september 1738	272.
	4. 1 februari 1739	275.
	5. 2 augusti 1739	277.
	6. 30 november 1739	279.
IV. C. G. Tessin.	1. 12 maj 1751	281.
	2. 15 september 1759	283.
	3. 26 augusti 1760 med två bilagor	286.
	4. 13 december 1761	302.
	5. 27 december 1762	303.
V. Gustaf Fredrik v. Rosen.	1. 4 augusti 1752	305.
VI. Carl Reinhold Berch.	1. 30 september 1758	311.
VII. Carl Christofer Gjörwell	1. (1759)	314.
	2. 6 januari 1760	318.
	3. 16 april 1760	320.

VII.	Carl Christofer Gjørwell	4.	4 mars	1762	. . . . .	324.
		5.	7 augusti	1766	. . . . .	326.
		6.	16 september	1766	. . . . .	329.
VIII.	Carl Gustaf Warmholtz.	1.	6 januari	1760	. . . . .	331.
		2.	10 april	1760	. . . . .	334.
		3.	18 juni	1760	. . . . .	336.
		4.	30 juni	1760	. . . . .	341.
IX.	C. F. Mennander.	1.	13 okfober	1761	. . . . .	341.
X.	J. F. Lidén.	1.	6 november	1761	. . . . .	343.
XI.	D. Tilas.	1.	St. Marie dag, i fastan,	1763	. . . . .	345.
XII.	Grefven och grefvinnan Ekeblad	1.	23 december	1763	. . . . .	356.
		2.	28 „	1763	. . . . .	357.
XIII.	S. Älf.	1.	Jakobsmessodagen,	1763	. . . . .	359.
XIV.	Borgmästare och råd i Åbo	1.	Prod. 5 juni	1733	. . . . .	361.

Suomen Historiallisen Seuran

PÖYTÄKIRJAT

27 p:stä Marrask. 1890 — 9 p:ään Marrask. 1892.

Kokous 27 p. Marrask. 1890.

Saapuvilla olivat esimies herra K. Grotenfelt, herrat Palmén, Schybergson, v. Bonsdorff, ja allekirjoittanut sekä maist. Jalkanen.

§ 1.

Kokouksessa 16 p. Lokak. sekä vuosikokouksessa 9 p. Marrask. 1890 tehdyt pöytäkirjat luettiin oikaistaviksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin lahjaksi tulleen:

Registrum Ecclesiae Aboensis eller Åbo Domkyrkas Svartbok.

§ 3.

Luettiin Suomen Ruotsalaiselta Kirjallisuuden Seuralta tullut kirjoitus 25 p:ltä Syyskuuta 1890, jossa mainittu Kirjallisuuden Seura esiintuo ehdotuksen toimitettavasta Suomea koskevan kirjallisuuden nimikirjasta sekä kehoittaa Historiallista Seuraa tässä tarkoituksessa valitsemaan kaksi edustajaa, jotka, yhdessä valittujen edusmiesten kanssa muutamista muista tieteellisistä yhdistyksistä, asiasta keskustelisivat sekä neuvottelisivat, miten kysymyksessä oleva nimikirja asianmukaisesti olisi toimeenpantava. Täysin määrin käsittäen tällaisen teoksen tarpeellisuutta Suomen historiallisen tutkimuk-

sen elähyttämiseksi, Historiallinen Seura sitä suuremmalla harrastuksella yhtyi mainittuun ehtoitukseen, koska se ennen omassa keskuudessaan oli tätä asiaa harrastanut, ja valitsi edustajikseen ehdoteltuun komiteaan herrat J. R. Aspelinin ja A. G. Fontellin.

§ 4.

Allekirjoittanut ilmoitti Historiallisen Seuran rahainvarian puolesta, joka oli estetty kokoukseen saapumasta, että ruotsalais-norjalainen konsuli kreivi Björnstjerna oli kysynyt, eikö Historiallinen Seura suostuisi hänen kauttansa lähettämään perille ne rahat, joita se oli koonnut Armfeltin norjanretken muistoksi pystytettävää patsasta varten. Kreivi Björnstjerna oli sanonut saaneensa toimekseen lähettää asianomaisille muitakin täällä Suomessa samaa tarkoitusta varten koottuja varoja. Seuran rahainvartia pyysi sen vuoksi saada tietää, olisiko ilman muuta suostuttava kreivi Björnstjernan ehdotukseen, tai pitäisikö ensin asiassa kääntyä valtioneuvos Topeliusen puoleen, joka oli luvannut Ruotsista hankkia tietoja, minne rahat olisivat lähetettävät. Seura katsoi syytä olevan ensin kuulustella valtioneuvos Topeliusen mieltä asiassa, ja ellei hänellä olisi mitään sitä vastaan olisivat rahat sitten jätettävät kreivi Björnstjernalle perille toimitettavaksi.

§ 5.

Luettiin seuraava toht. K. Melanderin lähettämä tiedonanto kiltisverosta:

Muutama tieto Pohjois-Pohjanmaan jousi- eli kilttiverosta.

Helsinginlain kuninkaankaaressa selitetään eräässä pykälässä muutamia tämän maakunnan veroja, jotka nähtävästi ovat vaikuttaneet maamme vero-oloihin. Siinä sanotaan:

„Sva skal konungx skatter göraes i angermannaelande ok maehalpaba hwar som a til XII örae haelsinskae ok aer han XX arae gamal aeller kumin at taknum arfwibe görae tve ett twaelyt skin ok V marker i laeraeptae aff hwaeriae skipi forae leþungx lama. I vma ok i bygþa ok allom þem þær byggiae nordaen forae tu blaskorin (= oberoedd, valmistamaton) skinn aff hwaerium bugha ok aengin leþung annan utan wae-riæ land sit hemaæ“ (Saml. af Sveriges gamla lagar utg. af C. J. Schlyter. Sjette bandet. Helsinglagen. Konungabalken VII).

Tästä otteesta huomaamme, että Helsingelannissa Uumaja ja Bygdeå olivat poikkeuksena muusta maakunnasta. Niissä ei maksettu ledungxlamaa, vaan sen sijaan toinen jousiluvun mukaan kannettu vero, nimittäin kaksi valmistamantonta oravan nahkaa jouselta. Millainen tämä jousiluku oli ei tässä säännössä laisinkaan selitetä.

Vanhimmasta Norrlannin tilikirjasta, s. o. Mikkel Ålenning'in Länsi-Pohjanmaasta laatima tili vuodelta 1539, tapamme jälleen tämän jousiluvun mukaan kannetun veron, jolloin jousella tarkoitetaan joka metsästystä harjoittavaa miestä talossa. Koska viljelys näillä Pohjan perillä suuressa määrin oli levinnyt keskiajan kuluessa, kannettiin tämä vero nyt paljon laajemmalla alalla kuin ennen, nimittäin Uumajan, Bygdeå'n, Löfånger'in, Skellefteå'n, Piitajan, Kainun ja Tornion pitäjissä. Sitä nimitettiin nyt nahkaveroksi („skinnskatt“) ja sitä koskeva selitys verokirjoissa kuuluu näin: „Item giörs een annē skatt ssom kallas wint: skatt ssom ock kallas skiinskatt, ock han giörs utt effther Mantthalett eller Booghatalett, Szå att hwar Bonde ssom Skogx brwckniĝh haffw̄ giifw̄ 1/2 ör, ock haffw̄ hann ssom eller Mågh ij gården ssom skoghen brwkar giifw̄ ock 1/2 ör . . .“ (Ruotsin kamariark., Norrland 1539 n:o 1, Mickel Ålennings Rekenskap af Vestrabot-

nen pro Anno 1539). Kun tätä veronselitystä vertaamme Pohjanmaan vanhimmissa tileissä löytyviin veronselityksiin, huomaamme, että sielläkin tämä sama jousivero löytyi. Pohjanmaan verokirjassa vuosilta 1531—1539 sanotaan Kemin pitäjältä. „I Thenne Sockn Giöre Bänderne wtt theres winther skatt epher båga Tallett, Och thz kalla Bänderne kiiltitt oc gåår ssāma bogetall ssaa tiill, at Hwar och en ssom i Bondens gaar er, ssom kan eller Orckar bårre en boga tiill skougz, giffuer wtt i wintherskatt 2 öre“. (Lars Olssons räkensk. af Österbotten 1531—39, 2 s:lla). Sama vero tavaetaan vielä Iin, Liminkaan ja Saloisten pitäjissä, joissa se samalla tavalla kannettiin kuin Kemissäkin.

Näistä todistuskappaleista tulee siihen päätökseen, että ledungslaman sijasta kannettu jousivero, josta Helsinginlaki mainitsee, keskiaikana levisi Pohjois-Ruotsista Suomen puolelle Pohjois-Pohjanmaalle, jossa se sitten tavallisesti kantoi kilttiveron nimeä. Mitään suoranaista yhteyttä ei huomaa Helsinginlain jousiveron ja Pohjanmaan kilttiveron välillä. Mutta toiselta puolelta huomaa selvään, että Helsingelain jousivero oli sama kuin Mikkeli Älending'in tilissä mainittu nahkavero, ja että tämä taas ja Pohjanmaan kilttivero olivat samaa veroa, lienee kieltämätöntä. Totta on kyllä, että Pohjanmaan jousivero oli paljon suurempi kuin Länsi-Pohjan, mutta tällainen eroavaisuus kannettavan veron suuruudessa eri paikkakuntain välillä voi aikojen kuluessa kyllä syntyä ja riippua siitä, että sitä toisessa paikkakunnassa muitten verojen paljouden tähden on pienennetty toisessa taas pysynyt entisellään tai ehkäpä suurennettukin.

Sama käsitys jousiluvusta kuin se, joka Pohjanmaan kilttiverosta käy selville, näkyy olleen muissakin osissa maamme. Niin sanotaan Hämeenlinnan läänin tilissä vuodelta 1541, kun selitetään vuotuisen veroon kuuluvat ja jousilu-

vun mukaan kannetut päivätyörahat: . . „och Recknes thenn för en boga ssom kann och för mää bära en boga thiill skogz effter Diur“. Hämeenlinnan läänin tilissä vuodelta 1545 on tämä jousiluvun selitys jo vähän muuttunut uudemman ajan käsitysten mukaiseksi. Siinä kuuluu se näin: „— — och thz är en boga szom är 15 (Tennilän pitäjämästä sanotaan 20) oor gamall och kan göra ffult daxverk till slotthz“ (Ärl. räntan af Tavastehus slots län 1541, 3,671 nid., 1 v. s:lla ja Räkensk. för ärl. räntan i Tavastehus län 1545, 3,688 nid., 1 v. ja 7 v. s:lla). Tätä myöhempää selitystä jousiluvusta muistuttaa suuresti Yli-Satakunnan papinveroon kuuluvan jousirahan suhteen tavattava selitys tästä asiasta. Se kuuluu näin: „Thernesth wtgiörs och vdi för:ne Socknn Boge peningē effthr bogetall thet är aff szå monge söner som bonden haffr som kuna go under fullt Arbete och till gudz bordt“ (Register på Kilttis och Boga penningar samt Prestesakören af Nils Ingissons befalning 1557, 2,033 nid., 1 s:lla).

§ 6.

Luettiin Toht. K. Lindeqvistin tekemä kirjoitus Venäjälle viedyistä suomalaisista sotavangeista 1741—43. Tämä kirjoitus oli Historialliseen Arkistoon painettava.

§ 7.

Herra Schybergson jätti Seuralle kaksi rekisteriä ratsuväestä, josta pidettiin asekatselmuksia Hämeenlinnassa 6 p. helmikuuta 1562 ja Wiipurissa 19 p. samaa kuuta. Nämät rekisterit olivat liitettävät siihen kokoelmaan ratsupalvelusrekistereitä, joita Seura aikoo tulevaisuudessa painattaa.

§ 8.

Herra v. Bonsdorff luki seuraavan ilmoituksen Suomen kenraalikuvernööristä Henrik Henrikinpoika Hornista.

Pyydän jättää pienen tiedon Suomen kenraalikuvernööristä Henrik Henrikinpoika Hornista. Senaattori Yrjö-Koskisen Suomen kansan historiassa mainitaan, että kenraalikuvernöörin virka oli vuosina 1674—1676 uskottu Hornille. Prof. Schybergson Suomen historiassa arvelee, että Horn nähtävästi ei ole ryhtynyt virkaansa. Tämä arvelu on aivan varma ja oikea, sillä Horn ei ole tahtonut ottaa virkaa vastaan ja hallitus on vapauttanut häntä siitä ja antanut hänelle toisen toimen. Elokuun 27 p. 1674 ilmoittaa hallitus kirjeessä Hornille, että hallitus on päättänyt kutsua hänet pois hänen nykyisestä kenraalikuvernementistä, Bremenistä, ja jättää hänelle Suomen kenraalikuvernöörin toimen. Syy tähän muutokseen oli se vaara, joka Venäjän puolelta uhkasi Suomea. Hornin piti senvuoksi valmistautuman lähtemään, niin pian kun käsky annettiin. Tämä käsky seurasikin seuraavassa kuussa. Mutta Horn ei ollut tyytyväinen tähän muutokseen. Kirjeessä kuninkaalle syysk. 11 p. hän sanoo toivoneensa saada pitää Bremenin kenr.-kuv.-kuntaa „als ein Zeichen königl. Gnade für meine langwierige getreue Dienste die noch übrige wenige Zeit meines Lebens“, ja alistaa kuninkaan ratkaistavaksi josko hän vastedeskin saisi pysyä paikallansa. Lupaa kuitenkin lähteä, jos niin vaaditaan. Saatuaan kuninkaan jälkimmäisen kirjeen hän marrask. 6 p. kertoo olevansa valmis lähtemään mutta ei voivansa, syystä että Paul Würtz, joka määrättiin hänen jälkeensä, ei huoli toimesta. Hänen lähdistä Suomeen sitten ei tullut mitään. Marraskuun 7 p. hallitus tarjosi hänelle päällikkyuden marski K. G. Wrangell'in ylijohdon alla siinä sodassa, jota nyt ruvettiin käymään Brandenburgin vaaliruhtinasta vastaan. Syyksi tähän päätöksen hallitus samassa kirjeessä mainitsi Hornin oman pyynnön päästä Suomeen lähtemästä. Mutta toisissa kirjeissä s. p. Wrangell'ille kuningas mainitsee, että Helmfelt on pyytä-

nyt eroa samasta päällikkyydestä, jonka kuningas nyt tahtoo jättää Hornille, ellei Helmfelt ota pyyntöänsä takaisin. Marskin tässä kohdassa täytyi toimia suurella varovaisuudella, „dass es bei gemelten H. Feldtmarschall Horn nicht das Ansehen habe, als wenn er H.r Helmfelt succediren sollte, welches ihm als älterem Feldtmarschall etwas sensibel und bedenklich sein möchte“. Saatuansa kuninkaan kirjeen Horn lupaa ottaa päällikkyyden, mutta tahtoo vielä jonkun ajan jäädä Bremeniin, koska Würtz yhä kieltää ottamasta maakuntaa vastaan. Hän pyytää samassa saada pitää sekä päällikkyyden että kenr.-kuv.-kunnan, jonka hoidon hänen poissa ollessaan hän ehdoittaa viran toimittajalle. Nyt seuraavan sodan ensi aikoina Horn jäi Bremen'iin kenr.-kuv.-virkaan puolustaaksensa maata Brandenburgilaisia vastaan. Kumminkin tammikuusta — kesäkuuhun 1675 hän oleskeli Stadessa. Täällä hän tammik. 8 p. 1675 kirjoittaa M. G. De la Gardielle ja pyytää, että kun häntä ei enään tarvita sodassa, hänelle annettaisiin Suomen tahi Bremenin kenr.-kuv.-kunta. V. 1677 Horn jätti Bremen'in ja nimitettiin laivaston amiraaliksi.

Hornin sijaan lähetettiin A. J. De la Gardie ylikomentajana Suomeen. Hänen nimityskirjassaan kyllä mainitaan, että hänen tuli johtaa sotavarustuksia Suomessa Hornin poissaolon aikana, mutta hän kutsuttiin Suomesta vasta suvella 1677. Hornin lähdöstä Suomeen ei löydy mitään mainittuna, eikä myöskään siitä että virka olisi lakkautettu v. 1676.

§ 9.

Maisteri J. Jalkanen jätti Seuralle seuraavan Hämeen ja Savon välistä rajaa koskevan rajasyynikirjan 17—24 p:lta elokuuta 1625, joka osoittaa että noiden molempien maakuntien vanhat rajariidat huolimatta Kaarlo Knutinpojan v. 1452 antamasta päätöksestä vielä kestivät uudessakin ajassa:

[Afskrifvet ur „Topographica, Tavastehus län“: bundten „Diverse handlingar rörande Tavastehus län“.]

Wij vnderschrefne Giöre witterligit, at den tijdh den wällborne härren här Nielss Biellecke h. K. M:tz Swerigies Rijckes trogne Man Rickz och Cammer Råd, Guvernator Vthöfuer Finlandh, præsidet vñ den Konnungzlige håfrät darsammestädes Szâ och Lagman vthi Smålandh. War här i Kiaranga mäke alt ifrå den 17 Augustij in till den 24 i samme Månadh Anno 1625 till att åtskillie den långlige träte som hafuer waret emellan taffwesterne klagande. Och Safflax boerne vthi Saffwontoiwilla och Karongemäcke boar Swarandhe, och till att Ransacke hwillecken dere parten som hafuer öffuerträdt den Råågångh som högh låffligh i åminnellsee S. Konungh Carll Cnutson dem emellan hafuer vprättat låtett. Och sedhan vthaf wår Allernådigeste Konungh och herre nu Regerandhe Anno 1614 Stadhfäst och Confrimerat. Så och vthaf Rickzsens Råd och andra godhe Mähn Vthi Wijborgh Anno 1613 förklaradh, huru samme Råågångh schole wara till at forstå; Doch wart oss först wijst huffwodh Råån på Noglasari emellan förbe:te taffwester och Safflax boer. Då funno wij ett trijkantigt stryck huggedh i Berget yterst på Vdden opå samme holma, hwilleket Hendrick Olofsson hafuer låtitt hugge Anno 1615. Szådan wart oss och wist en stoor Steen, Nästen mit på holmen, Och där vthi huggedh ett kårs, som taffwesterne wille hålle för sijn huffwodh Råån. Men aldenstundh intedhdera hwarcken någodh trijkantigt strijck eller förbe:te store Steen och korss är förmålt eller i hugkommet Vthi högbe:te S. Konungh Carlls bref. Vthan allenast att Nagla sarij schall wara huffwodh Råån. Dhärföre kunne wij samme Strick eller Stån icke gilla för huffwodh Råån, Vthan wore förorsakadhe, att taghe huffwodh Råån mitt på samme hållma. Och fördenskulldh låte wij

Määte förbe:te hálma mit i tw. Och när han af oss mäten waar. Dhå befunno wij att middelst på hollman wijste inne på en lijten klippa som ligger strax Nordan för holmen, och skole heeta Naglansarij, Sådhan droge wij thär ifrå söckian-des effter Karange Jerfwi som och står förbe:t Vthi högbe:te S. Konungh Carls Breff för en Råå. Dhå funne wij trij små träsk, som liggie alle tree Jemsijdes nästan Vthi Öster och wäster; Och ändoch ett träsk som där ifrå ligger i Nordh wäst. Och wille Saflax boerne holle det wästreste träsk för Karange Jerfwi. Och thär hafue theres Rå. Aldenstundh Hendrick Olofsson hafuer lätet sat där någre Stenar; hwilleke wij doch icke kunne gille för någodh medell träsk, Som Vthi Rickzsens Rådz breff i hoghkommes. Aldenstundh dee andre träskedh ligger där ifrå J Nördh wäst som förbe:t ähr, och icke Jemsijdes som i Rickzsens Rådz bref förmähles. Dhärföre droghe wij thär ifrå till Mädel träskedh som ligger mit emellan dee trij Jemsijdes träsk, Och taffwesterne wille holle före theres Råå, Och Hendrick Olofsson hafuer lätett Vth-bränne thet sträck som där i bergedh wore hugne för teckn, att dee skole wara taffuesternes medell Råå; Dhå befunne wij att samme träsk lågh nästan fullt Nåår ifrå Naglensari; Men det andre träskedt som Saflax boerne wille holle för theres Råå ligger i fullt Nordh Väst i från huffwudh Råån Naglansarij. Dhärföre gilladhe wij the medell träsket för thz rätte Karange Järfwij som Vthi högbe:te Konungh Carlls och Rickzsens Rådz breff i hugkommes. Dhärnäst Ransackahde och effter Kalfwe sälleke som och i hughkommes, J Konungh Carlls Breff för en Medell Råå, att ifrån Karange Jerfwij skall wara en hårder malm, som heeter Kalfue sälleke hwillekedh och öghon skjnligen befans att widh förbe:te Meedell träsk begynnes en högh och hårder Malm, hwilleken sigh där ifrå ett gått stycke sträcker Vthi Närr. Dhärföre

hafue wij och gilledh förbe:te Malm för thz rätte Kalfwe sälleke som Vthi Konungh Carlls breff i hoghkommes; Och fördenskuldh sändhe wij den 19 Augustij någre godhe Män till Wäckra lambi (:som näst Kalfwa sälleke för en Meedell Råå Vthi Konungh Carlls breff förmähles:) Dhär till att göre en Elldh kassa på thet man skuldhe kunne see huadh Streck man skole gåå ifrån Kalfwan sälleke, och dijt till Wäckre lambi; Meen för dät mörcke Regn weder som där waar, så och för den länge wägh där är emellan (:som ähr tree Mijll:) kunde ingen Rööck synes. Dhärföre wordho wij förorsakadhe, att låte gåå effter Compässen thz streck som wij finghe ifrå Karange Jerfwij till förbe:te Kalfwe Sälleke, Nemb-ligen Vthi Näär; hwillkedh Streck dee och fullfölgdhe, alt in till Wäckra lambij, Sedan befans och att någodh afsijdes vthi wäster ifrå Wäckra lambij hafuer wared aff Hendrick Olofsson, Vprättadh ett Råå märke, hwillkedh han mz Saflax boerne will holle för Kalfwan sälleke, hwillkedh doch icke öfuer ens kommer medh höghbe:te Konung Carlls breff, Aldenstundh där vthi förmähles som förbe:t ähr, att ifrån Karanga Jerfwij är en hårder Malm som heeter Kalfwan sälleke; Men dette som Saflax boerne, sampt mz Hendrick Olofsson willdhe holle för Kalfwan sälleke, ligger mer ähn tree Mijll wägz i från Karinge Jerfwij. Och är bådhe Kähr och Morass emellan; Dhärföre wardt thz och af oss ogilledh, och thz andre Kalfwe sälleke gilledh som förbe:t ähr.

Och aldenstundh ingen wijdare träta waar emellan förbe:te taffwester och Saflax boar om någon Rågångh. Dhärföre ginge wij på denne tijdh inteet wijdare samme Råå Streck, Vthan allenast Stadfastadhe föresche:ne wårt Råå sträck medh effterföllandhe teckn och Råå Mercker Nemb-lighen på Rätte huffwudh Råån som ähr en lijthen klippe benembdh Naglonsari där på wart huggedh ett sådhan Streck

som här hooss ähr satt **I** hwillekedh vthwijsar Nästan vthj söder och Nåår. Och skall wara ett Rätt hufwudh Råå och skilnadh emellan förbe:te taffwesterne och Saflax boar. Szå att taffwester skole Rådhe på wästre Sijdhan och Saflax boerne på Öster Sijdhan; Men på Södre sijdan hafuer ingen dere någodh att Rådhe; Vthan hållmen som ligger sunden för förbe:te lille klippe, lyder allenast till lapwesse häradhe, som thet hugne sträckedh Vthwijsar ifrå för:ne huffwudh Råå som wijsar Nästan i fullt Närr öfwer siön; Där är satt strax widh siöö Sijö laggen ett gillt Råå märke medh fem Stener och sijn rätte Råå gata som wijsar till förbe:te Mellan träsk som heeter Karange Jerfwij, och sundan för samme träsk på ett bergh är huggedh ett Streck som här hooss är satt † Som wijsar i Närr Vthöfwer träskedh; Och där är J laghen på När sijdhan satt en wijsare som wijsar J Närren in på Kalfwan sälleke, hwilleken är en hårder Malm ifrån samme träsk, Och på samme Malm som heeter Kalfwe sälleke. Där är satt ett gillt Rååmärke mz fem Stenar, och sijn rätte Råå gata, hwilleken wijsar i Närr till wäckrelambij. Och aldenstundh emellan Kalfwanselleke och Wäckrelambij är tree Mijll wägz och här till dagz inge Rååmärke hafuer waredt emellan. Därföre och parterne sigh lätteligen hafuer kunnat emoth huaar andre förgrijpe.

Fördenskuldh är och nu af oss upsatte Rååmärke och wijsare som wijsse hwaar till annan, Som är först en Råå Sunnan om wäghen, Emellan wåla by och Karangemäcke, dädan wester Vnder Marten hariu, so till harto issen träsk Vth mz öster Strandhen, dädan till Jächmis Jerfwij, wester endan förbij dähdhan till Vppert Jerfwij; Dedhan till Madzson Jerfwij, Dedan till Samma lesto Jerfwij, och så till wäckrelambij hwillekedh alt ligger vthi rätte Sträcken ifrån Söder och till När. Och widh förbe:te wegrelambi widh södre

endhan, blef en Lagligh Råå Vprättat, och den andre på andre sijdhan i fullt Närr Szå att taffwesterne rådhe på wästre sijdhan, och Saflax boerne opå Östre Sijdhan om samme Råå märcker.

Och alldenstundh wij nu som försch:t ståår således hafue Ransakedh om förbe:te Råågångh, Och hwilleken dere parten honom öfuerträdt hafuer: Szå kan man Vthaf alle omständigheter intet annat see eller förnimme Vthan att Saflax boerne samme Råågångh alldeles öfuer trädt hafue; Och tillfogadh tafwesterne allsom störste wäld och orätt, hållst mädhan ett Jacob Teetz bref är funnedh Som Safflaxboerne sielf framburit hafwa, hwar Vthi förmähles att åftebete Saflax boer hafua berättet och bekendt för höghläflich i äminnellse S. Konungh Gustaff, Att alldenstundh samme trätes Jord ligger så långt i fråå Pæromaby Vthi Syssme Sochen, Szå att tafwesterne sielf samme Vthmarck icke fijcke eller fara kunne:

Därföre hafuer tafwesterne lagt samme Vthmarck till toifwilla boar, hwaar Vthaf nochsamt är till att förnimme, att samme tretes Jordh mz rätte tillhörer taffwesterne och icke toifwilla boar. Och för förbe:te orsacker och omständighet schulldh är här afsagt, att Saflax boar sigh ingelundha wästan om förbe:te Råå på taffwesterne förgripe skole. Och icke heller tafwesterne på Öster Sijdhan sigh på Saflax boerne förgripe schole. Wedh straff till giörandhe som vthi högstbete K:e M:tz och Konungh Carll Cnutssons breff för-mält ähr. Men huad straff som Saflax boerne schole wara Vndergefne för thz thee högbe:te Konungh Carlls Jemwäll H. K. M:tz wår Nädigiste Konungh och herres nu Regerande breff öfuer trädt hafue; thz hemställes till den Konungzlighe Rätten om att dömma.

Szâsom och här medh ogilla och aldeles till intheet göre alle dee Råår som bådhe Vthaf förbe:te Hendrick Olsson eller och andre kan giordhe och Vpprättadhe wara, Szâ wäll och alle dee bref och Copior som finnes kunne, och icke komme öfuer ens medh S. Konungh Carl Cnutssons och Ricksens Rådz bref; Vthi lijke måtto är och besluteth och afsagt, at huadh som nu kan ware sådt och Skoret Vthaff någon dere parterne öfuer förbe:te Råågångh dedh skall wara förbrutedh och förwärcadh Vnder H. K. M:t och Cronan.

Hafuer och den Wällborne herren Gubernatoren läfwadt, att willia medh dett första denne wår Ransackningh och Råågångh Vthi den höglåflighe Konungzlighe håffrätten bekreffte och Stadfäste. Datum ut Supra.

Swen Månsson	Eeketrä	Lydick Madzsson	Grönfält.	Hendrick Jönsson	Johan Jacobson
Petter Härtzigh	Erick Michellsson,	Carll Larsson	Kröplin	Lars Bertelszon	
Sigfredh Jönsson	Mårten Simånsson	Olof Månsson		Christofer Perszon	
Hanss Olofsson				Augustuz Eshellsson	

Sammaledes och Nempden af åtskillige sochnar.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
J. W. Ruuth.

Kokous 9 p. jouluk. 1890.

Saapuvilla olivat esimies herra K. Grotenfelt, herrat Palmén, Danielson, Fontell ja allekirjoittanut.

§ 1.

Kokouksessa 27 p. Marrask. tehty pöytäkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin lahjaksi tulleen.

Geografiska föreningens tidskrift andra årgången 1890, redigerad af d:r R. Hult. N:o 1, 2, 3, 4 och 5; sekä

Skrifter utgifna af Svenska Literatursällskapet i Finland XVIII. Åbo Universitets lärdomshistoria 2, Juridiken. Juridikens Studium vid Åbo universitet, af Axel Liljenstrand.

§ 3.

Herra Senaattori Z. Yrjö-Koskisen täyttäessä 60 ikävuottansa tämän kuun 10 päivänä, päätti Seura, siihen suureen työhön nähden, jonka hra Senaattori Suomen kansan historioitsiana ja kansallisten harrastusten edustajana on tehnyt, käydä kunniatervehdyksellä hra Senaattorin luona, ja oli hra esimies tässä tilaisuudessa lausuva hra Senaattorille Seuran kunnioituksen ja kiittolisuuden tunteet.

§ 4.

Koska enimmäkseen niistä monista seuroista ja yhdistyksistä, jotka maassamme työskentelevät tieteen ja taiteen sekä valistuksen ja aineellisen edistyksen alalla jo kauan ovat tunneet puutetta soveliaasta huoneustosta sekä kokouksiensa pitämistä että erittäinkin kirjastojensa ja tieteellisten varas-

tojensa säilyttämistä varten, olivat muutamat asiata harrastavat, eri seuroja edustavat henkilöt kokoontuneet edeltäkösin yksityisesti neuvottelemaan yhteisen rakennuksen aikaan saamisesta yllämainituille seuroille. Niiden näkökohtien mukaan, joita tässä kokouksessa oli lausuttu, ehdotteli vapaah. E. G. Palmén että Suomen Historiallinen Seura, Suomen Tiedeseuran, Suomen Maantieteellisen Seuran, Suomalais-ugrilaisen Seuran ja Suomen Ruotsalaisen Kirjallisuuden Seuran ohessa, valitsisi yhden jäsenen komiteaan, jonka tulisi ehdoteltua kysymystä valmistella, muun muassa hankkimalla tietoja, kuinka suurta tilaa muut Seurat, paitsi jo mainitut, tarvitsisivat, jonka jälkeen voisi tehdä kustannusehdotusta ja ryhtyä muihin valmisteleviin toimipiteisiin. Tämä ehdotus oli kokonaisuudessaan näin kuuluva:

Länge nog har bristen på lämplig lokal varit en kändbar olägenhet för flertalet af de många samfund och föreningar, hvilka i vårt land tagit till sin uppgift att främja olika grenar af vetenskap, konst, upplysning och materiel förkoffran. Landets högskola har visserligen beredvilligt och i mån af möjligheten upplåtit rum för hållandet af sammanträden; andra allmänna inrättningar hafva följt exemplet, men det är endast till en del som de fosterländska associationernas behof härmed blifvit tillgodosedt. Sin egendom hafva dessa föreningar vanligen nödgats herbergera med anlitande af enskilda intresserade ledamöters privatbostad, och om redan förlagsartiklarnes vård sålunda försvårats, har derjemte en annan och ännu mera kändbar olägenhet varit så godt som oundviklig: tillträdet till ifrågavarande associationers ofta icke obetydande bokskatter har blifvit försvåradt för allmänheten, ja t. o. m. för samfundens egna ledamöter.

Så önskvärdt det är att ofvan framhållna brist må blifva afhjelpat, så ringa är emellertid utsigten dertill, om

icke en sammanslutning af de på olika håll splittrade krafterna eger rum. Genom att på en gång tillgodose särskilda samfunds behof af utrymme uti en och samma bygnad kunde deremot kostnaderna för densamma relativt nedbringas till ett lägre belopp, hvarhos möjligheten att vinna ett från det allmännas sida behöfligt understöd naturligtvis skall växa i samma mån företaget tillgodoser olikartade fosterländska intressen. För att undvika besvärliga och onödiga omgångar torde det visserligen blifva nödigt att begränsa antalet samfund, hvilka ega att handhafva den ifrågasatta bygnadens ekonomi, men torde öfriga föreningars intresse för och gagn af företaget icke blifva i någon måtto derpå lidande, om de betraktas som hyresgäster, medan några få företräda husegarens ställe samt dermed förenade ansvar.

I enlighet med dessa synpunkter och efter preliminär öfverläggning inom en mindre krets intresserade personer, representerande olika samfund, föreslås härmed, att Finska Historiska Samfundet jemte Finska Vetenskaps societeten, Sällskapet för Finlands geografi, Finsk-Ugriska Sällskapet och Svenska Litteratursällskapet måtte utse, ett hvart samfund, en ledamot till en komité, som skulle ega att förbereda ofvanberörda fråga, bland annat genom anskaffande äfven af nödiga upplysningar, hvilka anspråk på utrymme som uppställas af andra föreningar än de ofvannämnda, hvarå eventuellt kostnadsförslag kunde uppgöras och öfriga förberedande åtgärder vidtagas. Genom att förse bygnaden med en större samlings-sal och en samfäld bibliotekslokal, der de skilda samfundén kunde disponera sina egna armarier och hyllor, äfvensom med nödigt antal mindre samlingsrum, synes full sjelfständighet och trefnad kunna beredas de olika associationerna. Tillika skulle härmed en icke oviktig förutsättning ernåtts för de olika fosterländska föreningarnas möjligen i

framtiden skeende närmare sammanslutning i syfte att med större framgång än för närvarande representera det finska folkets intellektuella sträfvanden inför det öfriga Europa.

Tämän ehdotuksen johdosta valitsi Seura puolestansa jäseneksi yllämainittuun komiteaan vapaah. E. G. Palménin.

§ 5.

Sen johdosta että valtioneuvos Z. Topelius oli ilmoittanut, että rahat, joita kerätään Norjan retkellä v. 1718 kaatuneiden karoliinien muistopatsasta varten, vastaanottaa herra majuri G. Björnin yli-esikunnassa Tukholmassa, mutta että keräystä Ruotsissa yhä jatketaan, päätti Seura, rahavartian kysymyksen johdosta, että tähän asti kootut rahat, joista tili oli sanomalehdissä tehtävä, nyt lähetettäisiin herra Björninille ja samalla ilmoitettaisiin että listat vielä ovat esillä jatkettua keräystä varten.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 26 p. helmikuuta 1891.

Saapuvilla olivat esimies hra K. Grotenfelt, hrat Elm-gren, Leinberg, Palmén, Fontell, Schybergson ja allekirjoittanut sekä toht. Aug. Hjelt.

§ 1.

Kokouksessa 9 p. jouluk. 1890 tehty pöytäkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat lahjaksi tulleet kirjat:

Geografiska Föreningens Tidskrift. Andra Årgången;
N:o 6, 1890.

Skrifter utgifna af Svenska Literatursällskapet i Finland. XI, 2. Åbo Akademis Studentmatrikel ånyo upprättad af Wilh. Lagus. 2. H:fors 1890.

§ 3.

Vapaah. E. G. Palmén esitti muutamia tietoja tavoista ja oloista 1700-luvun ruotsalaisilla valtiopäivillä.

§ 4.

Hra Leinberg lahjoitti Seuralle muutamia julkaisemiansa teoksia, niiden joukossa myöskin sellaisia, jotka, kuten e. m. moniaat seminaarin lukukaus-programmit, muun tekstin ohessa sisältävät lyhempiä kirjoituksia historiallisista aineista, ja jotka eivät ole kirjakaupassa saatavina. Tällaisena on tämä lahja oleva hyvänä lisänä siihen historiallisten tutkimusten ja pikkukirjoitusten varastoon, jonka Seura on alkanut koota.

§ 5.

Herra K. G. Leinberg luki julki seuraavan esityksen vanhimmasta Turun akatemian vihkiäisiä v. 1640 koskevasta kertomuksesta sekä jätti myöskin Seuralle alempana olevan kopion tästä kertomuksesta:

I Tidöo samlingen i svenska riksarkivet förvaras bland „Handlingar rörande Svenska Läroverken — Åbo Universitet“ ett dokument, som utan tvifvel innehåller den äldsta, till vår tid bevarade relation om tillgången vid Åbo akademis invigning 1640. Att sluta af de tvenne versaler M. W., hvarmed akten är undertecknad, har författaren varit filosofiska fakultetens förste decanus, professorn i politik och hi-

storia vid Åbo universitet *Michael Wexionius*, hvilket antagande också fullständigt bekräftas genom jämförelse med samme förf:s år 1648 i tryck utgifna „*Natales Academiae Aboensis*“. För denna skrift, hvare skildringen af ämnet är delvis något utförligare, delvis litet knapphändigare, än i förstnämnda relation, har emellertid, såsom det vill synas, konceptet till Tidöodokumentet legat till grund.

I fråga varande, på latin författade, handskrift är på en del ställen något skadad. Genom jämförelse med Wexionii tryckta arbete har det dock lyckats att fylla bristerna i dokumentet, hvilket med upplösta förkortningar har följande lydelse:

In nomine Sacro-Sanctæ et individuæ Trinitatis

Inauguratio

Academiae Aboensis, quod felix et faustum jubeat qui omnia potest, 15:ta Julij hisce feliciter peracta est solennitatibus, anno æræ Christianæ 1640.

Inter septimam et octavam matutinam Admodum Reverendus Dominus Episcopus cum novis Professoribus cymbis vecti in arcem leucade¹⁾ ab urbe distantem se contulerunt; ibique præcipuam regionis nobilitatem ab illustrissimo Domino Comite Gubernatore generali, hujus actus concelebrandi causa convocatam invenerunt. Mille equites caballis insidentes armisque fulgentes inter arcem et civitatem radiabant: Aurea nempe cœli lampas nubibus fugatis diem reddidit clarissimum et festivitati huic veluti applaudens radios sparsit lucidissimos.

Postquam omnes, Nobiles et Clerici, præpositi, pastores alijque verbi divini ministri, Consules civitatis cum Senatu

¹⁾ = fransk mil, *lieue*.

et civium præcipuis convenissent; Illustrissimus Comes breviter conventus causam indicavit, atque in Academiam, uberioris informationis capessendæ ergo, prodire jussit.

Præcedebant autem Tubicines et tympana pulsabant ænea, quorum concentui omnia arcis conclavia et ædificia respondebant, vota quasi conjungentia.

Hos insequebatur Nobilitatus ductor sive præambulo, uti vocant, marschalcus, baculo argenteis laminibus fulgente instructus.

Dehinc tota Nobilitas ordine servato, ut juniores præcederent, seniores et digniores sequerentur.

Hisce successit præfectus seu Magister aulæ Comitum. Quem sequuta sunt nova novæ Academiae insignia, a Sua Regia Majestate ad hanc solennitatem peragendam et in posterum usurpandum transmissa, ut sunt: claves carceris, toga rectoris Magnifici, sigillum Academiae Aboensis, Matricula sive Album studiosorum, plenipotentia sive diploma regium foundationem Academiae continens. Hoc à Magni Ducatus Secretario, cætera ab Academiae officialibus præferebantur.

Jam demum Illustrissimus Dominus Comes Dominus Petrus Brahæus, Comes in Wisingzöö; Liber Baro in Ridboholm et Lindholmen Suae Regiæ Majestatis Regnorumque Sueciæ Conciliarius et Senator eminentissimus; Magni Ducatus Finlandiæ, Alandiæ et utriusque Careliæ Gubernator generalis; Wessmannorum, Montanorum et Daliæ legifer æquissimus Duodecim stipatus satellitibus procedit.

Deinde admodum Reverendus Dominus Magister Isacus Rothovius, amplissimæ Dioeceseos Aboensis Episcopus cum Professoribus: 3bus Theologiæ; uno Jurisprudentiæ (Medicus nondum comparuit); Politices et Historiarum, utpote facultatis Philosophicæ Decano; Mathematicum; Linguarum, Græcæ

et Orientalium; Physices et Botanices; Logices et pœseos, et Eloquentiæ.

Cum professoribus ibant præcipui Regiæ Majestatis in Magno Ducatu officarij, Dein Adsessores judicii regii classis inferioris; superioris nempe cum nobilitate iverunt. Hosce consequebantur Clerici, Capitulares, Lectores, præpositi, pastores etc. Et demum Consules cum Senatu urbico præcipuisque civium; studiosi agmen concludebant.

Catervâ hâc magnâ cum pompâ ex arce prodeunte, bina tormenta non sine fragore maxumo exonerabantur et exeuntes salutabant. Totus autem Comitatus cymbis vectus urbem repetijt; Illustrissimus Comes, Gubernator generalis, navim regiam, seu Coronæ, minorem, quales Galeias vocant, assumptis ex Nobilitate præcipuis nec non episcopo cum Professoribus ingressus est. Ingredientem duorum tormentorum explosione navis excepit. Neque hic Deus et natura solennitati ornandæ atque augendæ defuerunt, non tantum nempe serenissima et apprime tranquilla fuit aëris temperies; quin etiam naves placidissimo ventu secundo in urbem magnifice et jucundissime sunt delatæ. Tijmpanis interea et tubis strepitantibus, montibus autem reboantibus, nec non ipsis ædibus sonum referentibus et applaudendo quasi reddentibus.

Equitum interea cohortes ordine in urbem pedetentim pergebant, atque in foro, quod ibi amplissimum est, consistebant et prætereuntes opperiebantur.

Nobilitas cum illustrissimo Domino Gubernatore, clericis, laicis totoque comitatu ad ædes Præsidis judicii regij in magno Ducatu Generosissimi Domini Johannis Kurk appellebant, et hinc ordine antea dicto per mediam turbam, civibus omnibus utrinque armatis circumstantibus, in Aedes academicas, omnis generis peristromatis et conchijliatis tapetibus magnifice

exornatas, pergebant; ubi ingredientiæ musicâ dulcisonâ excipiebantur.

Academiæ insignia, antea enumerata, in mensâ juxta cathedram hosce in usus collocatâ et holoserico ¹⁾ vestitâ, seponerantur.

Hic subsistens illustrissimus Dominus Gubernator generalis magni Ducatus orationem habuit nervosissimam, inprimis linguâ Sueticâ, ut ab omnibus intelligeretur, utilitatem non tantum, sed et necessitatem Academiarum exponens. Dehinc magni Finlandiæ Ducatus amplitudinem, foecunditatem, populositatem moresque et [in]genium incolarum depingens; Academiam hic, si ullibi, proficuum fore ostendit. Divinam igitur et regiam Majestatem ob tantum beneficium laudavit; Academiamque, Instrumento Academiæ sive plenipotentia regiam per Decanum recitatâ, autoritate regiam, in nomine Sacrosanctæ Trinitatis nunc et in perpetuum conceptis verbis constituit atque confirmavit.

Deinde jussu regiam Majestatis admodum Reverendum Dominum Episcopum Aboensem vice Cancellarium nominavit, eique Academiæ insignia et regalia tradidit, addita singulis explicatione convenienti et singulis congratulando, orationi demum latinæ finem imposuit.

Tum Reverendus Dominus Episcopus simul et Academiæ vice Cancellarius, Cathedram conscendens, orationem inprimis habuit Theologicam, de verbi divini virtute ac efficacia, et quomodo istud amplecti deceat.

Quâ absolutâ Reverendum et clarissimum Dominum Dominum Aeschillum Petræum Sacro-Sanctæ theologiæ Doctorem, nec non in regiam eadem Academiâ Professorem primum, ecclesiæ utriusque urbicæ, ut et ruralis in Nummis pastorem

---

¹⁾ Helt och hållet med siden.

dignissimum in cathedram ad se vocatum Rectorem creavit magnificentum, insignia congruentibus admonitionibus concedidit, felicia quævis apprecando.

Posteaquam admodum Reverendus Episcopus Academiæ vice Cancellarius descenderat, Rector Magnus orationem dixit elegantissimam; laudando inprimis benignitatem supremi numinis erga patriam tum et curam Suæ Regiæ Majestatis nec non assiduitatem illustrissimi Gubernatoris in Academiæ hujus fundatione. Deinde juventutem academicam muneris sui severissime simul ac fidelissime admonuit. Orationem hanc musicus chorus harmoniâ suavissimâ tum vocali tum instrumentali excipiebat. Quâ finitâ gratiarum actionem instituit facultatis Philosophicæ Decanus gratias agendo inprimis Deo ter optimo maximo de hisce halcijiis intra patriæ fines et Academiarum multiplicatione; Deinde serenissimæ Regiæ; illustrissimis Regni Proceribus, illustrissimo Domino, Episcopo et pastori de præstitâ operâ in hoc negocio procurando.

Et ultimo nobilissimus juvenis D. Johannes Stålhandske oratiunculam gratulatoriam breviter dixit, patriæ, professoribus et Academiæ alumnis, gratiarum quoque actione ijs quibus debetur præmissâ.

Hinc demum ordine priori servato in templum omnes sese contulerunt, tubis interim et tympanis resonantibus, ut solennes Deo omnipotenti conjunctis totius Ecclesiæ votis grates solverentur; quod primum suavisona melodia factum deinde pijssima concione per Reverendum Dominum Episcopum, textu sumpto ex Psalmi 106 versu ultimo mox concione finitâ explodebantur tormenta aliquot majora, et tum equites tum cives, templum cingentes, sclopatis et bombardis suis *salve* iterando sonarunt. Tantusque edebatur fragor, ut templi laquearia ruere viderentur. Hinc te Deum laudamus figurative

quam artificiosissime et mellisonâ voce cantatum; et Benedictis coram altari prononciata est.

Omnibus jam peractis illustrissimus Comes nobilitate stipatus navim, salutantibus duobus tormentis repetijt, inque arcem rediit, ubi similiter iterato tormentorum boatu excipiebatur.

Episcopus autem Academiæ vice Cancellarius cum magifico Rectore et Professoribus e templo in Academiam remearunt; Hinc vice Cancellarium in ædes proprias et demum Rectorem magnificum in domum suam comitabantur. Qui omnes, Episcopus, Nobilitas, Professores, præcipui magni Ducatus officiales, Adsessores, Præpositi et pastores, Consules urbis, Senatus cum primarijs civibus, nec non studiosis senioribus cænâ lautissimâ ab illustrissimo Comite, nomine Suae Regiæ Majestatis eâdem die excepti sunt.

Quæ eadem dies per totum magni Finlandiæ Ducatum emissis, ab illustrissimo Domino Governatore nec non admodum Reverendo Episcopo, literis sacris dicatus erat, et textus præscriptus ex psalmi 106 versu ultimo quum in omnibus ecclesiis pro concione explicaretur et dies totus in gratijs Deo agendis consumeretur.

Tertia die, nempe 17 ejusdem mensis, in Academiæ auditorio superiori exercebatur Comoedia festivissima simulac jucundissima, actui huic congruentissima, quæ Studentes inscribitur, de vitâ academicâ agens; quomodo patrum nonnulli in subministrandis sumptibus filiorum studijs valde difficiles se præbent; et hi plerunque studiosissimos habent gnatos; Alii vero, qui liberis quidvis et nimium interdum indulgent, perversos, immorigeros et facinorosos experiuntur filios. Juvenum autem in Academijs tendentium quidam turpi luxui et aleæ aliisque vitijs se dedunt; quidam vero studia liberalia, pietatem et quævis honesta exercitia ambabus ulnis

amplectuntur, et in magnos viros evadunt. Hæc Comoedia in maximo nobilium, clericorum et laicorum cujusvis ætatis et sexus conventu singularique applausu habita solennitatibus hisce finem imposuit.

Faxit Deus omnipotens, ut omnia in æternam Dei gloriam, Patriæ decus et emolumentum, ecclesiæ Christianæ incrementum et pientissimi Magistratus laudem immortalem vergant atque concedant.

Amen.

M. W.

§ 6.

Toht. K. Grotenfelt johdatti huomioon pari kirjettä „Liv-Est- u. Curländisches Urkundenbuchin“ viimeksi ilmestyneessä, 9:nnessä osassa, jotka luovat utta valoa oloihin Suomessa talvella 1438—39, siihen aikaan jolloin tuo jo ennen tunnettu „dravels daren“ David nosti kapinan Satakunnassa. Näistä kirjeistä näkyy että levottomuutta liikkui samaan aikaan muuallakin Suomessa, ainakin Karjalassa, missä eräs Filippus, „der buf Philippus unde syne selscop“, oli aikaan saanut meteliä. 5 p. heinäk. 1439 kirjoittaa hänestä drotseti Kristiern Niilonpoika Wiipurista Tallinnan raadille kiittäen siitä että ovat hänet Kristiernin pyynnöstä siellä kiinni panneet; samalla hän pyytää että jos Viron puolella tavattaisiin eräs „alsulke scalk David“, joka on nostanut kapinan Satakunnassa, vaan päässyt pakoon Hannu Kröpelinin käsistä, niin hän samoin pantaisiin kiinni. Vaan eräessä kirjeessä heinäk. 31 p:ltä marski Kaarlo Knutinpoika Tukholmasta kääntyy Tallinnalaisten puoleen Filippuksen hyväksi, jonka nimittää „minun palveliani Karjalasta“ ja joka muka ei ole muuta pahaa tehnyt kuin kansan puolesta viime syksynä käynyt valtaneuvostolle valittamassa raskaista veroista. Toisesta Kaarlo Knutinpojan kirjeestä 27 p:ltä syyskuuta näkyy sit-

temmin että jo siihen aikaan kuin edellinen kirje kirjoitettiin „Jumala oli auttanut“ Filippuksen hädästä — hän oli arvatavasti päässyt pakoon vankeudestansa — mutta hänen kirjeensä ja omaisuutensa oli vielä Tallinnan raadin takana. Kirjeet antavat syytä kaikellaisiin arveluihin Kaarlo Knutinpojan asemasta näitten kansanlevottomuuksien suhteen.

§ 7.

Toht. K. Melander Turussa oli ilmoitettavaksi lähettänyt seuraavat uudet tiedot Hartikka Speitzin lainsuomenoksesta:

Hartikka Speitz'sta tuosta tunnetusta sota-asetusten kääntäjästä suomeksi saapi muutaman uuden tiedon eräästä Oxenstjernan kokoelmassa Ruotsin valtioarkistossa löytyvästä kirjeestä. Tämä kirje, joka tavataan jo mainittuun kokoelmaan kuuluvassa osastossa „Enskilda ansökningar till kanslern Axel Oxenstjerna“ on Speitz'in pojan Kustaa Hartikanpojan kirjoittama ja valtiokanslerille lähetetty. Siinä pyydetään kansleria vaikuttamaan siihen suuntaan, että isä Speitz, joka, niin kuin toht. Ruuth Hist. Ark. X osassa (354 s:lla) jo on osotanut, todella istui vankeudessa, vapautettaisiin tästä rangais-
tuksesta. Syyksi isän onnettomuuteen mainitsee poika erään 30 vuotisen jo kerran sovitun perintöriidan Turun hovioikeuden asessorin tohtori Pietari Wigeliuksen kanssa. Tämän riidan sanoo poika kuningattaren ratkaisseen edellisenä vuonna. Lagus teoksessaan „Om finska lagöfversättningar“ mainitsee, että kuningatar vuonna 1647 oli tuominnut Speitz'in 6 vuoden vankeuteen, siis olisi tämä kirje vuodelta 1648.

Speitz'in lainkäännöksistä on tunnettu hänen suomenoksenssa sota-asetuksista ja vuoriteollisuussäännöt. Edelliset oli hän omalla kustannuksellaan painattanut. Stjerman lau-

suu vielä tämän lisäksi teoksessaan „Finlandia litterata“ että Speitz oli alkanut kääntää Ruotsin lakia suomeksi, josta asiasta tämä itse eräissä, ehkä Per Brahelle, lähettämässään kirjeessä arvelee, että hän tulevaisuudessa tulisi julkaisemaan koko lain-suomennoksen. Näistä lauseista tekee Lagus jo mainitussa teoksessaan sen johtopäätöksen, että Speitz oli kääntänyt osan lakia arvatenkin kaupungin lain suomeksi.

Tämä nyt puheen-alainen nuoremman Speitz'in kirje antaa juuri tässä suhteessa muutamia hauskoja tietoja. Kirjeessä mainitaan nimittäin, että Hartikka Speitz paitsi sotasetuksia omalla kustannuksellaan oli painattanut myöskin vuorisäännöt ja sittemmin vankeudessa ollessaan kanslerin jo ennen antamasta käskystä kääntänyt koko lain paitsi kirkkokaarta. Isän lausuman toivomuksen johdosta pyytää nyt poika, että kansleri pitäisi huolta tämän lain suomennoksen painattamisesta. Jos siinä viivytys tapahtuisi, voisi helposti käydä niin, että surujen painama kääntäjä vaipuisi kuoleman uneen, ja tämä tärkeä teos suureksi haitaksi Suomelle jäisi puolitekoiseksi, niinkuin se ennen Speitz'in aikoja oli ollut. Tämä pojan surkea ennustus menikin sitten toteen. Koska tässä kirjeessä mainitaan, että Speitz oli kääntänyt lain vankeudessa ollessaan, näkyy hän jotenkin nopeasti suorittaneen työnsä. Vankeuteen joutui hän 1647 ja jo seuraavana vuonna, kun poika kirjoittaa kirjeensä, on kaikki käännettynä paitsi kirkkokaari. Siitä voisi ehkä johtua päätökseen, että Speitz oli tarkastanut ja oikaissut jotakin aikaisemmista lainkäännöksistä. Tässä usein mainitussa kirjeessä huomauttaa nuorempi Speitz vielä isänsä puolustukseksi siitä, että tämä varallisena ollessaan oli maksanut kruunulle kerran köyhinä aikoina talonpoikain puolesta muutama tuhannen talariala saamatta siitä ropoakaan takaisin, seikka, joka osoitaisi isänmaallista uhraavaisuutta talonpoikais säädyn hyväksi.

Koska Kustaa Hartikanpojan kirje ei ole tärkeittä
vailla liitämme me sen tähän kokonaisuudessaan. Se kuuluu:

*Högwülborne Herre Nådige Greffue, Sweriges Rijkets Rådth
och Rijkz Cantzeler, mächtige patron, Nådgunstige
Mecænas.*

H:s Grefl. N:de på det ödmukunderdånigste fogar iagh
här med tilkänna huru oförmodeligen, Gudh tröste, min Fa-
dher Hartwich Henrichzsson är för någre åhr sedan, på sin
egen gård öffuer een 30:åhrs gammall wälförlijkt arfsaak,
af Doctore Petro Wigelio, Assessore uthi den Högl. Kongl.
Hofrätten i Finlandh, bringat till långligh och widlyftigh
träta; huilcken bete träta nu först förledne åhr aff H:s K.
M:tt wår allernådigeste Drottningh, Höghwijsligen wardt
åtskildt?

Så oansedt

H:ns K. Maj:t nådigst hafuer honom hufwudsaken til-
dömdt, hafua doch partijske Acta honom förmåt bringa till
sådan sin älendigheet och långligit fängelse; och hafuer ännu
hufwudsakaen af sine wederparter eij kunnat bekomma; efter-
som E. G. N:de nådigst kan förmärkia af hanss egen skri-
fuese; Så emedan han uthj sin wälmacht warande, hafuer
Cronone så trogen warit, att han i den dyra tijden, för gi-
mene allmogen, Cronone öfuer någre Tusende daler fulgiordt
hafuer; förr än han wille Cronan skulle någon skadha eller
afsaknadt lijda, och haar därföre icke een fyrich igen att
förwänta: Han hafuer och Bergzbrukz-Förordningarna medh
Krigz-Articlarna på Finska verterat, och på Trycket medh
egen bekostnadth uthgå låthet: Och nu uthj sitt sorgeliga
fängelse sittande hafuer han effter E:s G. N:des förrige be-
faldning, heella Lagboken, föruthan kyrkiobalken verterat,
och önskar att sådant höghnödigt wärk, genom E:s G. N:des

promotion måtte till Tryck fortskaffas, förr än sorgen kan honom lijftijden förkorta, till äfuentyr kan det samma wärck, såsom det för honom ochså efter honom ofullkomligt blifua, Landskapet till största skadha.

Nu emedan

Att nådhen och barmhertigheten kan fram för högsta rätten beprijsas och observeras; ähr fördenskull till E:s G. N:de iagh innerligen af hiärtat bönfallande, H:s G. N:de af inföd mildheet, wärdigas för Jesu Nampn skull, för honom hoos H:s K. M:t wår allernådigeste Drottning intercedera, at han sitt långliga och sorgeliga fängelse nådigast måtte qwitt blifua. Han förobligerar sigh Cronone och H:s K. M:t med kraft och förmögenheet, och E:s G. N:de sampt den heella höghborne Familien at tiäna och öfwerbördigh wara, så länge Hanss hiärteblodh är warmt. Och på dett underdånigste förmodar iagh fatigh person, häruthinnan E:s G:e N:des höghmilda och nådigeste intercession. Hälst att H:s K. M:t eller Cronan icke kan något gagn hafua af hanss fängelse; emedan han sigh icke hafuer förseedt emot sit Färderneslandh; eller uplagt sigh emot Kongl. Majjesteet och Högheett. VoTuM Subijcio Supplex

E:s G. N:des.

Vnderdånige, ödmiuke och
Trogne Tiänare
Gustaf Hartwichzs(on)
Tavastia-Finno.

A tergo H. Nådige Greffue.

Ad te confugio et supplex tua numina posco. Virg.

§ 8.

Samoin oli Toht. Melander antanut Seuran pöytäkirjaan otettavaksi seuraavat mietteet Kiltisveron merkityksestä Hämeenmaalla 1500 luvulla:

Muutamissa Hämeen tileissä ilmestyy 1550 luvulla uusi kilttirahoiksi nimitetty vero, josta ei ole tietoja aikaisemmissa tämän maakunnan tileissä. Jos asian selvittämiseksi vertaamme selityksiä veroista näihin aikoihin, nim. 1550 luvulta, vanhemmilta ajoilta löytyviin sellaisiin, niin huomaamme että muut vanhemmat verot ovat säilyneet paitsi niinkutsutut „nötebättringsfår“, joka on tykkänään kadonnut. Milainen tämä vero oli, näemme Hämeenlinnan läänin tilistä vuodelta 1541 (3,671 nid., 23 v. s:lla). Siinä sanotaan esim. Kalvoilan pitäjistä: „Item tesligesth utgiörs aff forscreffne sockenn nötte bättringz fåår hvilka utgiörs effter szom skatta nöttenn är giillt till Szåå atth när bönderna Icke vtgöra Sää giulle skatta kiör szom them bör thå vtgiiffue the antingen itt eller 2 fåår I nöttebetringh menn thetta ståår Icke årligenn“. Tilistä huomaa, että koko pitäjän asia oli maksaa kultakin neljännekseltä yksi tai kaksi lammasta veron täyteeksi, kun eivät olleet täysin tyydyttäviä nautoja antaneet. Sinä vuonna eli 1541 kannettiin tätä veroa ainoastaan Sääksmäen kihlakuntaan kuuluvissa pitäjissä, mutta sittemmin tuli se yhä yleisemmäksi ja vuonna 1545 (3,688 nid.) puuttui se ainoastaan 7 Hämeen 24 pitäjistä. Silloin kannettiin eri pitäjissä eri tavalla vähintään yksi ja korkeintaan kahdeksan lammasta pitäjältä.

Niinkuin jo lausimme ei nötebättringsfår 1550 luvun myöhemmällä puoliskolla enää laisinkaan tapaa verokirjoissa, mutta kummastukseksen huomaa useissa niistä uuden rahaveron, kilttirahat. Samaten kuin nuot nötebättringsfår Sääks-

mäen kihlakunnassa 1541 ja kaikissa Hämeen kihlakunnissa 1545 luetaan kilttirahat esim. 1557 ja 1558 Sääksmäen kihlakunnassa ja Ylisessä kihlakunnassa 1557 (nid. 3,834, 3,853 ja 3,847) vuotuisen veroon kuuluviksi, mutta kannettiin nyt säännöllisenä verona koukkuluvun mukaan niinkuin suurin osa muuta vuotuista veroa. Se määrä, joka näissä kihlakunnissa maksettiin oli neljä äyriä verokoukulta, mutta 3 äyriä rälssikoukulta. Hattulan kihlakunnassa luettiin taas 1557 (3,826 nid.) kilttivero, joka sielläkin oli rahavero, papinveroon kuuluvaksi.

Jos todella niinkuin edellisestä näyttää nuo „nötebättringsfär“ olivat rahaveroksi muutetut, tuntuu varsin luonnolliselta, että niitä ruvettiin nimittämään kilttirahoiksi (kiltispenningar, gyltpenningar), koska niitten kautta nautavero tehtiin täysin arvoiseksi (giltig, gilt).

§ 9.

Maist. W. Forsman oli Seuralle lähettänyt seuraavan otteen eräästä Isonkyrön kirkon arkistosta löytämästensä saman pitäjän syyskäräjän pöytäkirjasta v:lta 1678, joka näyttää osoittavan että tunnettu nuijapäällikkö Yrjö Kontsas ei, kuten tähän asti on arveltu (katso Yrjö-Koskinen Nuijasota toin. painos s. 333), tullut mestatuksi Ilmajoella muiden nuijapäällikköiden kanssa, vaan että hän samaan tapaan sai surmansa Kyrön kirkon luona eräässä saarella, jota tämän tapauksen jälkeen on Kontsaansaareksi mainittu:

Anno 1678 den 3, 4 etc. Septemb. passerat vedh ordinarie Häraddz Höttingh i Stoore Kyro Sokn utj Landzhöfdingens välb:ne Hr. Didrick Wrangells, Fåugdens välf. Hans Tadmans och vanlige Nämbdens Närvaru.

Kyrkioherden Ehrevördige och vällärde Hr. Israel Alftan tilltalte Enkian Marina Jakobzdätter i Kántzala och på

Norr sijdhan åån boende om een Kringfluthen Holma, liggiande näst vedh Kyrkiobacken och in om diupaste ådran, föregifvandes välbe:te Kyrkioherde den Kyrkian eller Sochnen i fordom tijder tillhöört, anhållandes ty förmedelst Kongl. Maj:ts Nådigeste Placat till dess restituerande förhulpen bliffva. Marina svarade denne Holman Evärdeligen sigh och sina förfädher hefdat och possiderat. Hvaremot Kyrkioherden sigh beropade på Matz Stöfvel om sina Sextijo Någre åhr, som för — 37 åhr sedhan ungefähr utj Kyrkioherdens Sahl. Hr. Jörans Tijdh i Prestegården i 2 åhr sade sigh tient medh åthskillige andre, doch allenast lööst refererade under berörde tijdh Sochnemän Samma holma hefdat i så mätta at de sina Hestar dijt föört och betha låtit, men sedan een gammal Sålдат Thomas Sucka be:dh den medh gärdzlegårdh ifrån åbacken medh bem:de Sahl. Hr. Jörans Tillståndh afskildt bem:de Marinas Antecessor Kántzas vedh Nampn den sigh tillägnat; hvar emot doch gamble Tälffmannen om sina 78 åhr Erich Markusson beviiste i Edhstaden bem:te Sucka Thomas samma Hålma medh Kántzala låff och Minne hefdat och eij medh Sahl. Hr. Jörans, medh mera berättandes om bem:te Hålma vara i Lagläsarens Sahl. Jakob Hanssons tijdh ventilerat, och då Kántzala holmen tilldömbdt, hvar effter så förr som sedhan hoon enskijlt i Possession Sutit, dedt samma och Häradz 12 Män Lars Sigfredsson Turpa och Anders Tårkåi i sanningh betygade, hvilket de och medh be:te Markusson Edheligen åhrhölte, oanseet der emot aff åthskillige löst berättades, Sochnens hefd till Samma hålma vara medh bethande, effter som och den varit tillförenne kallat Kyrkiosari till dess bem:te Kántzala hemmans gamble åbo på samma Hålma blifvit Steglat, hvar effter den vorden nämbd Kántzansari, medh mera som alt löst uthan något vist beskedh på tijdh och sett föregafs. Ty

togs saaken i noga betenckiande och förmedelst föregångne motiver fans skäligt Enkian Marina Jakobsdatter be:te håлма vedh sitt Hemman Niutha och behålla som den såledhes oklandrat i långan tijdh innehafft och omsijdher laga doomb der å vunnit, effter som och aff någre äldste Sochnemän be:tygades åfftabem:te Holma vara ifrån åbacken som Kyrkian påståår aldeles skildh, som dedt och än synande åhr af dedt der emellan i förre tijdher een färss varit, och holman sigh vedh sielfva landet på Närre sijdan fäst, som sedhermera Strömen skulle afskurit. Doch om medh åfvanbem:te och påberopade Doomb contrarium bevijses emot bem:te Månss edheliga vitnande, då att dedt yppit stånda vedherböranden vijdhare at uthföra. — — — — —

Actum ut supra.

Christian Backman
Heredzdomare.

§ 10.

Allekirjoittanut luki julki seuraavan otteen Asikkalan talvikäräjässä 14 p. lokak. 1610 pidetystä pöytäkirjasta, josta saadaan tähän asti kaivattuja tietoja ajasta jolloin Naantalin luostarakennukset lopullisesti hävitettiin. Asiakirjasta nähdään nimittäin että v. 1608 sotamiehiä hallituksen toimesta lähetettiin Naantalin muuria repimään, joten siis voisi päätätä että luostarin lopullinen hävitys ainakin osaksi tapahtui puritaanisista harrastuksista tunnetun Kaarlo IX:n käskystä:

Wittnade dhe 12 I Nempdenn och mhenige almogenn adtt Jörenn Olufszonn Achtiala hafuer uaritt Lagligenn uth-

schrifuin till Knechte tienesten för 30 bönder år 1608. Menn effther han hafuer hustru och barnn så och Cronones hieman till adtt försuare, derföre drog hans eldre broder be:d Thomas Olufszonn vdi knechtstienesten, såm uar mz hånom till disk och duck så och barn lös man, och när såm han blef upfordrett mz andre knechtter till Cronones tienest, så hade han kāmmit till Åbo slott, doch blef han mz andre knechtter uthskickatt af öffuerheeten till adtt nederbryta gamble muren I Näändaall, der föll sedan Muren på honām och slog hånom i hiell, men icke des mindre blifuer hann dagligenn ännhu öfuerluppinn och plattzatt af knechte befääl och fordredt till knechte tienstenn, menn effther han Eengongo i så måtto hafuer sendtt uth för sin Bror, derför skall han aldeelis vara frij Ledig och lös för knechte tienestenn till hans K. M. Nådiga behag. E. 12 m. R.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 9 p. huhtik. 1891.

Saapuvilla olivat esimies hra K. Grotenfelt, hrat Elm-gren, Palmén, Schybergson ja allekirjoittanut sekä toht. Aug. Hjelt.

§ 1.

Kokouksessa 26 p. helmik. tehty pöytäkirja luettiin oikais-tavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin lahjaksi tulleen:

Skrifter utgifna af Svenska Literatursällskapet i Finland, XVIII. Förhandlingar och uppsatser, 5. 1889—1890. Helsingfors 1891;

Geografiska Föreningens tidskrift, 3:dje årg. 1891, N:o 1 och 2.

Suomenmaan virallinen tilasto, XVIII. Teollisuus tilastoa, 5; vuodelta 1888. Jälkimäinen osa. Tehtaita ja käsityöläitöksiä. Helsinki 1891.

§ 3.

Toht. Aug. Hjelt ilmoitti painettavaksi erään tutkimuksen nimellä: Statistisk undersökning af Finlands folkmängd och folkmängdsförändringar under 1700-talets förra hälft innan tabellverkets upprättande. Tämän lisän tuon tilastollisessa suhteessa niin tärkeän, isonvihan jälkeisen aikakauden valaisemiseksi on hra Hjelt etupäässä perustanut tähän asti tuntemattomiin papiston seurakunnittain hallitukselle lähettämiin vuosiluetteloihin syntyneistä ja kuolleista, alkaen vuodesta 1721 aina vuoteen 1749, jolloin suuri tabellilaitos järjestettiin. Myöskin tätä viimemainittua, joka valaisee aikaisempiakin oloja, sekä sen ajan manttaalikirjoja ja useita niin painettuja kuin painamattomia pitäjän kertomuksia on tekiä käyttänyt lähteinään, uudistaessaan tämän väkilukutilaston viimekuluneen vuosisadan alkupuolelta. Teos, joka kokonaisuudessaan arvion mukaan tulisi käsittämään noin 10 arkkia suurempaa kokoa, päätettiin julkaista toisena vihkona siinä tilastollisten tutkimusten sarjassa, jonka Seura painattamalla otteet vuoden 1571 hopeaveroluetteloista on alkuunpannut.

§ 4.

Hra Leinberg oli lähettänyt pöytäkirjaan otettaviksi muutamia etupäässä Annerstedtin „Upsala universitets histo-

ria" nimisestä teoksesta kokoomiansa tietoja niistä lisä-avunista, joita Suomesta suoritettiin Upsalan yliopiston ylläpitämiseksi. Kun tämä yliopisto vuoden 1514 jälkeen oli joutunut rappiolle ja Kustaa Waasa 1530-luvulla ryhtyi valmistaviin toimiin sen uudestaan asettamiseksi, lupasi Turun hiippakunnan papisto tähän tarkoitukseen 300 markan lisä-avun, joka rahausumma kuitenkin sitten lienee käytetty toiseen tarkoitukseen, kuningas kun ei sen koommin tuumiansa sittemmin toteuttanutkaan. Kun sitten, Erik XIV:n ja Juhana III:n pantua akatemian jälleen kuntoon, vuonna 1595 n. s. kommunitiitti köyhien opistolaisten ylläpidoksi päätettiin yliopistoon perustaa, määrättiin sen kustantamiseksi paitsi eräs kruununtila, myöskin kymmenysvero 19:sta pitäjistä, joista kaksi, Närpiö ja Kokkola, olivat Suomessa.

Koko tuo näin yliopistolle määrätty viljamäärä nousi 2,200 tai 2,400 tynnyriin, joista 144 tuli noista äskensmainituista suomalaisista pitäjistä. Mutta vasta Kustaa II Aadolf loi kommunitietille varman pohjan kuninkaallisella kirjeellään 19:lta p:ltä Syysk. v. 1613, jolla hän tämän laitoksen ylläpitämiseksi määräsi vuosittain suoritettavaksi noin 700 tynnyriä viljaa kirkonkymmenyksistä 18:sta tai 19:sta Pohjanmaan pitäjistä, joiden asukkaat siis saivat kunnian pääasiallisesti edistää ja ylläpitää opintoja valtakunnan siihen aikaan ainoassa yliopistossa. Tämän viimeksimainitun kirjeen, joka ennestään löytyy alkukirjoituksen mukaan painettuna Annerstedtin ennen mainitussa teoksessa Upsala Universitets historia, on hra Leinberg kopioinnut Valtioregistratuurista, jonka jäljennös eroaa originaalista siinä, että se on päivitetty kahta päivää myöhemmin ja että viljamäärät siinä ovat kirjaimilla kirjoitetut.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 30 p. toukok. 1891.

Saapuvilla olivat esimies hra K. Grotenfelt, hrat Elm-gren, Yrjö-Koskinen, Topelius, Danielson, Palmén ja allekir-joittanut sekä toht. Aug. Hjelt ja maist. G. Granfelt.

§ 1.

Kokouksessa huhtikuun 9 p:nä 1891 tehty pöytäkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Suomenmaan Virallinen Tilasto, XVIII. Teollisuusti-lastoa, 5; v:lta 1888. Edellinen osa. Helsinki 1891.

Suomen Teollisuushallituksen Tiedonantoja. Kolmas-toista vihko. Helsingissä 1891.

Suomalais-Ugrilaisen Seuran aikakauskirja, IX. Helsin-gissä 1891.

Finlands geologiska undersökning. Beskrifning till kart-bladet N:o 16. Kumlinge. Af Ad. Moberg.

Finlands Geologiska undersökning. Beskrifning till Kart-bladet N:o 17. Finström. Af Benj. Frosterus och J. J. Se-derholm.

Finlands Geologiska undersökning. Kartbladen N:o 16 och N:o 17.

Sen ohessa oli Maamittaus-Ylihallitus lähettänyt Seu-ralle 5 kappaletta sen toimittamasta Suomen yleiskartasta käytettäväksi tieteellisiä, tilastollisia ja muita satunnaisia tar-peita varten, samalla ilmoittaen että tällaisia karttalehtiä on vieläkin joku määrä Ylihallituksessa saatavana, jos sellaisia tarvitaan.

§ 3.

Allekirjoittanut ilmoitti vastaanottaneensa kauppaneuvos A. Ahlströmin lähettämän 100 markan suuruisen lahjan lisä-avuksi siihen keräilyyn, jonka Seura on toimeenpannut muistopatsasta varten Norjan retkellä 1718 kaatuneille karolineille.

§ 4.

Hra Danielson ilmoitti kääntyneensä pankkivaliokunnan puoleen ehdotuksella, että Längmanin rahastosta karttuneita liikavaroja jaettaessa määrättäisiin paitsi sitä osaa, joka Seuralle muutoin tulisi, eri apuraha historiallisten asiakirjain julkaisemista varten. Tätä ehdotusta oli pankkivaliokunta hyväksynyt ja mainittuun tarkoitukseen määrännyt 8,000 markkaa. Hra Danielson oli valiokunnalle ilmoittanut olevansa valmis johtamaan julkaisemistyötä sekä valitsemaan painettavat asiakirjat, Historiallisen Seuran valvonnan alla.

§ 5.

Allekirjoittanut pyysi että Seura nyt määräisi hinnan Hist. Arkiston XI:lle vihkolle, joka parhaillaan oli valmistamisillaan, niin että sitä kesän kuluessa ilman muuta saisi jakaa ja kirjakauppoihin lähettää. Viholle määrättiin tämän johdosta sama hinta, kuin edelliselläkin Arkiston viholla oli ollut, nimittäin 5 markkaa.

§ 6.

Hra Elmgren luki erään esityksen piispa Eerik Sorolaisen raamatun suomennoksesta, jonka suhteen tekiä, tarkastamalla mainitun piispan katkismuksessa ja postillassa löytyviä raamatunlauseita, samoin kuin äskettäin teol. kand. Paulakin julkaisemassaan väitöskirjassa, oli tullut samaan

johtopäätökseen, kuin minkä toht. K. Melander jo on lausunut Hist. Arkiston X:essa osassa, että nimittäin piispa Eerik Eerikinpoika lopetti sen käännöstyön, jonka Agricola oli alkanut ja että 1638 vuoden suomennoskomitean tehtävänä oli ainoastaan raamatun käännöksen tarkastaminen. Hra Elmgrenin esitys oli painettava Hist. Arkiston XII:een osaan.

§ 7.

Toht. K. Melander oli Seuralle lähettänyt kaksi asiakirjaa, jotka valaisevat Brahean kaupungin tilaa Venäläisten v. 1656 suorittaman hävityksen jälkeen, sekä luettelon Ruotsin kamarikollegiossa löytyvistä Kajaanin kaupunkia koskevista asiakirjoista 1650-luvulta, ynnä kopiot Raahen ja Kajaanin kaupunkien kartoista, jotka nekin nähtävästi ovat samalta ajalta kuin ennenmainitut asiakirjat. Brahean kaupunkia koskevat asiakirjat olivat, samoin kuin yllämainittu luettelo (katso alempana: liite 1), painettavat Seuran pöytäkirjaan sekä karttojen kopiot säilytettävät Seuran arkistossa. Hra Melanderin ilmoitus kuului seuraavasti:

Ruotsin kamarikollegiossa löytyy muutamia Pietari Brahen suomalaisia läänityksiä koskevia asiakirjoja ja niiden joukossa jotkut Brahean kaupunkia koskevat. Nämät ovat tavattavat sen tutkimuksen pöytäkirjoissa, jota 1659 pidettiin Pielisten pogostissa samaten kuin muissakin Brahen läänityksissä Suomessa. Niistä näkee, että Venäläisten 1656 hävittäämä Brahea vuona 1659 oli varsin kurjassa tilassa. Porvareja oli kaupungin kirjoissa 20 p:nä helmikuuta 1659 14, joista neljä oli karannut pois, niin että ainoastaan 10 oli jäljellä.

Samassa tilaisuudessa asettivat tarkastuksen toimittajat Pielisjärven nimismiehen Heikki Heikinpoika Aaleholmin kau-

pungin pormestariksi vaatien häneltä valaa, että pitäisi huolta kaupungin kohoamisesta ja kasvamisesta ja vaatisi hyviä ta-kausmiehiä (cautionister) niiltä porvareilta, jotka asettuivat sinne asumaan.

Seuraavana päivänä annettiin eri valtakirja Aaleholmille tähän toimeen. Siinä uudistetaan käsky vaatia varmaa ta-kausta, että uudet porvarit vapausvuoden kuluttua voisivat maksaa ne maksut, joita tultaisiin vaatimaan. Etenkin tulisi Aaleholmin pitää silmällä, että kaupunkiin tulisi hyviä käsi-työläisiä ja teollisuuslaitoksia. — Syyksi kaupungin huonoon menestymiseen sanotaan, paitsi venäläistä sotaa, päällysmie- hen eli pormestarin puutetta. Vielä tämänkin jälkeen näkyy Brahea kituneen väenpuutetta eikä tahtonut menestyä niin- kuin huomaa eräästä Tigerstedtin „Ur Per Brahes brevex-ling“ nimisessä kokoelmassa (189 s:lla) olevasta pormestari Aaleholmin 1661 Brahelle kirjoittamasta kirjeestä. Syyksi kaupungin heikkoon tilaan sanotaan yhä etenkin sen kärsi- myksiä venäläisen sodan aikana. Kumminkin oli Aaleholm 8 kaupungissa olevan entisen porvarin lisäksi ottanut 12 uutta. — Vielä vuonna 1671 valitetaan, ett'ei Brahean asukkaat niinkuin muitten vapaaherrakunnassa olevain kaupunkien por- varit maksaneet kreiville vähintäkään veroa (Hist. Ark. IX, 350 s.lla, K. v. Bonsdorffin antama tieto).

Nuo uudet kamarikolleegiossa säilytetyt ja Brahean kau- punkia koskevat asiakirjat, joihin äsken viittasimme, kuuluvat :

Förtäckning på Borgerskapet i Brahea den 20 Februari 1659.

Matz Caupinen 1	Sigfredh Tupuruinen . . 1
Clemet Hångäinen . . . 1	Hindrich Turuinen . . . 1
Olof Martikainens Enckia 1	Melenti Waganoinen . . 1
Olof Turuinen 1	Michel Leikoinen 1

Anders Kärhoinen . . .	1	Matz Koiriwoleinen . . .	1
			<u>10</u>

Förrymbdhe

Jören Pulckinen . . .	1	Sirge Ivanofpoicka . . .	1
Conradt Wackonoinen . . .	1	Houdari Suaniof . . .	1
			<u>4</u>

Länsmannen i Pielis Henrich Henrichsson Aaleholm till-sättes till Förman för dette Borgerskap och Borgemästare i Brahea, med alfwarlig förmaning effter aflagdh Eedh, han skall draga försorg om Stadzens förkofring upkompst och till-vevt samt taga gode Cautionister för dhe Borgare som sig dersammestedes nedsettia.

Actum Nurmisjårfwi ut supra.

Erich Carplan mpia
 Anders Jörensso mpia
 Thyres Gunnersso mpia
 Nurmis Skantz.

Nämät kaksi asiakirjaa löytyy kamarikolleegiossa nidok-sessa n:o 2: Ransakningar hållna i Peilijårfwi.

Samassa nidoksessa löytyy myös Aaleholmin valtakirja Brahean pormestarina, jonka tarkastuksen pitäjät ovat anta-neet 21 p:nä helmikuuta 1659. Se kuuluu näin:

„Vi underskrefne etc.¹⁾ göre vetterligt, att emedan vi efter noga ransakan hafve befunnit den nyanlagda staden Brahea ringa uppkomst och förkofring (hafva) dels genom den örlog och feid, som emellan vårt kära fädernesland och Ryssland påstått hafver, dels att de få, som sig der hafva nedsatt eller för borgare nedsätta ernat och tänkt, ej hafva med förman eller borgmestare varit försörjde, och på det

¹⁾ Kirjoitustapa muutettu uudenaikuisemmaksi.

denna stad Brahea härefter bättre må tilltaga och i alla måtto förkåfras, hafve vi för nödigt hållit och rådsamt funnit på hans Hög. Greflige N:s högvälborne herr Riksdrotsens höggunsteliga behag och nådiga ratification att tillsätta och förordna, såsom vi i kraft af detta tillbetro och förordna lensmannen i Pielisjärvi pogost ärlig och välaktad Hendrich Hendersson Aalholm att vara borgmästare i Brahea, Och skall hans pligt vara, att omsorg bära, det staden må bebyggas, populeras och besättas isynnerhet med goda handtverkare och manufakturere, som är bästa medlet till stadsens uppkomst och tillväxt, tagandes H. G. N:s intresse i gran akt med de borgare, som sig der i staden nedsatt eller nedsätta vele, att sätta för sig visse borgen att skola efter frihetsårets förlopp uppfylla H. G. N:de den nyttighet, som påkomma kan etc.“

Samassa nidoksessa n:o 2 löytyy vielä tutkimus, joka pidettiin Kuopion pitäjässä Kuopion ja Iisalmen talonpoikain kanssa. Siinä osassa tutkimusta, joka pidettiin Iisalmelaisten kanssa 1 p:nä maaliskuuta 1659 on 7 pykälä omituinen. Tässä lausutaan nimittäin, että kumpikin pitäjä sekä Kuopio että Iisalmi, jotka tähän aikaan vielä näkyvät olleen varsin vähän asuttuja, olivat muuttuneet täydelliseksi rosvopesäksi sen kautta, että karanneita sotamiehiä ja muuta irtainta väkeä ennättämiseen sinne pyrki. Näitä pitäjiä nimitetäänkin sen johdosta „Ruotsin Repolaksi“ Repolan pogostan mukaan Venäjällä, jolla lienee ollut vielä suuremmassa määrin sellainen maine. Tämä pykälä kuuluu:

„7. Blef alt detta medh mehra, som här i Sochnen (nim. Kuopio) och uthi Idensalmi kan passerat wara Jempte och at menige man tillstå och bekänna här i desse 2:ne Sochner många förrymde Soldater och andre Löösdrifware hope-tals dageligen sig hijt begifwa, at nästan omkring heele Stoor-

furstendömet af dette tillfälle bägge Sochnerne Nämpnas Ruotzin Repola eller så mycket mehna därmedh som dhe Swenskes rüfware Kula; Blef för Almogen upläsit och uth-tijdt glorvördigst i Åminnelse Sal. Konung Gustaff Adolphz den andres och Stores uthgångne Mandat, Dat. hufwud quar-teret i Würtzburg uthi Francken den 6 Novemb(er) A:o 1631 Säsom och hans Excell. etc. Rijkzdrotzetens utgångne breff och befalning Daterat Cuopio prestgårdh den 19 Martij A:o 1651, Item S. her Nils Bjelkes Förbudz bref Dat. Rautalam-bij Prästegårdh 11 Feb. 1627, hwareffter dhe sig rätta skole såframpt dhe willia undwijka det straffet, som Mandatet, hans hög. Greff. N:des och Sal. her Nils Bjelkes bref innehåller och förmåler, Befalles och Lieutenampten Anders Johansson så här som uthi Idensalmi at han medh dragonernas tilhielp uthj desse Sochner fljigtigt effterspanar desse Lösdrifware befijttandes sig i alle mätto dem at uthrota“.

§ 8.

Maist. G. Granfelt ilmoitti painettavaksi värillisiä piir-roksia Suomen kaupunkien vaakunoista ennen v. 1721, joita tekiä oli kuvannut vanhoissa tuomiokirjoissa tavattavien si-nettien mukaan. Näitä piirroksia seurasi erityinen historial-linen esitys sinettien kehityksestä. Seura katsoi vaakunaku-vien painattamisen hyväksyttäväksi, mutta jätti asian lopul-lisen ratkaisemisen syksyllä pidettävään ensimmäiseen koko-ukseen, johonka hra Granfelt pyydettiin hankkimaan tiedot painokustannuksista.

§ 9.

Hra esimies ilmoitti että Seuran, hra A. Ervastin ehdo-tuksesta tekemän, päätöksen mukaan oli tiedusteltu stipen-diatia, joka lähtisi Venäjän Karjalaan suomalaisten paikan-

nimien keruulle, mutta että sopivaa henkilöä ei oltu siihen toimeen saatu. Seura päätti tämän johdosta jättää asia vastaiseksi.

§ 10.

Nostettiin kysymys siitä että Seuran kokouksia vastedes pidettäisiin Suomal. Kirjallisuuden Seuran talossa, koska usein tapahtuu että Yliopistossa, jonka vieraanvaraisuutta Seura tähän asti on nauttinut, on vaikeata jopa mahdotontakin saada Seuralle sias, varsinkin loppuvuodella ja keväällä, jolloin siellä pidettävät lukuisat tutkinnot ynnä muut yliopistolliset kokoukset vaativat kaiken tilan. Seura katsoi kokousten muuttamisen suotavaksi ja jätti allekirjoittaneelle asiaksi hankkia asianomaisten suostumusta tähän hankkeeseen.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 8 p. lokak. 1891.

Saapuvilla olivat esimies hra K. Grotenfelt, hrat Elm-gren, Palmén, Danielson, Fontell, v. Bonsdorff, Schybergson ja allekirjoittanut.

§ 1.

Pöytäkirja, joka tehtiin kokouksessa toukokuun 30:nä p:nä 1891, luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin lahjaksi tulleen tekiältä: „Anteckningar om adeliga ätten Tigerstedt 1691—1891, samlade af Edv. Sev. Tigerstedt. S:t Michel 1891.

§ 3.

Allekirjoittanut ilmoitti maist. G. Granfeltin puolesta, että hänen tekemiensä Suomen kaupunkien vaakunain painattaminen Tilgmanin kivipainoksesta saadun laskun mukaan tulisi nousemaan 620 markkaan, sekä jätti Seuran nähtäväksi hra Granfeltin piirroksot ynnä niitä seuraavan esityksen. Tämä viimeainittu jätettiin hrojen Fontellin ja v. Bonsdorffin tarkastettavaksi, jonka ohessa Seurassa huomautettiin, että, koskei tekiä ensinkään ollut käyttänyt Ruotsissa löytyviä lähteitä kokoelmaansa laatiessa, syytä olisi tiedustella, löytyisikö siellä nyt kuvatuista eroavia sinettejä, jotka ehkä voisivat antaa aihetta vaakunapiirrosten muodostamiseen tai muuttamiseen.

§ 4.

Ilmoitettiin että past. Ad. Neovius oli Seuralle lähettänyt joukon kopioita kenraali Buxhoewdenin kirjeistä, joita lähettäjä tarjosi Seuran käytettäväksi nyt painossa olevaa Buxhoewdenin virallista kirjakokoelmaa varten. Näiden joukossa löytyi pari ennen painamatonta kirjettä, jotka muiden jälkeinpäin tavattujen ohessa olivat liitteenä painettavat samaan vihkoon Buxhoewdenin kopiokirjasta saatujen kirjeiden lisäksi.

Myöskin ilmoitti past. Neovius että hänellä oli joukko kirjeitä Sprengtportenilta, Speranskilta, Barclay de Tollylta y. m. v:ltä 1808, joita kaikkia hra pastori tarjosi Seuralle kopioimiskustannusta vastaan, koskei hän, kuten ensin oli aikunut, itse ollut tilaisuudessa niitä julkaisemaan. Seura päätti allekirjoittaneen kautta pyytää mainittu kokoelma nähtäväkseen, jotta voitaisiin saada selkoa mitä uusia kirjeitä siinä löytyisi, jonka jälkeen lunastushinnasta olisi lähemmin sovittava.

§ 5.

Vapaah. E. G. Palmén esitti asiakirjojen nojalla, joita oli tavannut Alahovin kartanon arkistossa Pälkjärvellä, kertomuksen niistä omituisista omistussuhteista ja oloista, jotka Itä-Suomessa ennen vallitsivat kummallakin puolella tuota 1700-luvulla käytyä valtiorajaa sekä luki tämän yhteydessä erään maaherra Wibeliusen kirjeen 12 p:ltä syysk. 1804, joka niinikään on omiansa näitä oloja valaisemaan. Tämä kertomus oli Historialliseen Arkistoon painettava.

§ 6.

Hra v. Bonsdorff luki julki kertomuksen muutamista ennen tuntemattomista maakuntapäivistä, joita Suomessa pidettiin Kaarlo IX:n kuoltua loppuvuodella 1611 ja seuraavan vuoden alussa. Kertomus oli Historialliseen Arkistoon painettava.

§ 7.

Toht. K. Melander oli lähettänyt Hist. Arkistossa julkaistavaksi erään kertomuksen Wiipurin tuomiokapitulista 1500-luvun lopulla.

§ 8.

Hra Danielson nosti kysymystä Hist. Arkiston julkaisemisesta vuosittain määrätyillä väliajoilla. Tällainen järjestys kohoittaisi epäilemättä suuresti tämän aikakauskirjan arvoa, koska siten siinä löytyvät kirjoitukset saataisiin tuoreempina julkisuuteen, kuin mitä nyt tapahtuu, jolloin usein kuluu toista vuotta ennenkuin uusi vihko ilmestyy. Paitsi sitä seuraisi tästä muutoksesta Arkiston ilmestymisen suhteen sekin etu että tekiät vastedes jättäisivät kirjoituksensa täysivalmiina julkaistavaksi, eikä niinkuin nyt toisinaan tapahtuu ainoastaan ilmoituksina lupauksella niiden valmistamisesta jälkeen-

päin, jota odotettaissa toisinaan on täytynyt painattamistyötä viivyttää. Hra Danielson arveli että Seura voisi vakuuttaa itselleen riittävästi kirjoituksia useammin ilmestyviin Arkiston vihkoihin ottamalla siihen muun ohessa etevämpiä lisen-tiaattiväitöksiä, joiden painatuskustannuksista Seura voisi suorittaa e. m. puolet. Hyväksymällä hra Danielsonin ehdotusta, mikäli se koski Arkiston julkaisemista lyhyemmällä väliajoilla, päätti Seura että koetteeksi yritettäisiin saada n. 200 tai 300 sivun suuruinen vihko Arkiston XII:sta osasta valmiiksi ensi kevääksi ja toinen, edellisestä jatkuvalla sivumäärällä, syksyllä vuosipäiväksi.

§ 9.

Luettiin seuraava kirjallisesti tehty vaaliehtotus:

Täten saan minä Suomen Historiallisen Seuran jäseneksi ehdottaa t:ri *Kurt Reinhold Melanderin*. Sekä t:ri Melanderin tohtorin arvoa varten julkaisema väitöskirja „Kuvaus Suomen oloista vuosina 1617—1634. I“, ja laajanlainen tutkimus Historiallisen Arkiston viimeisessä osassa „Muistoonpanoja Suomen mitta- ja painosuhteista 15-sataluvun loppupuolella ja seuraavan alulla“, että useat pienemmät tutkimukset, niin kuin esim. „Lisiä suomalaisen raamatun kääntämisen historiaan“, y. m., todistavat t:ri Melanderin harrastuksesta isänmaan historian tutkimuksessa ja ovat tuoneet huomattavia lisä historialliseen kirjallisuuteemme.

Helsingissä 8 p. lokak. 1891.

Kustavi Grotenfelt.

Tästä ehdotuksesta oli Seuran sääntöjen mukaan ensi tulevassa kokouksessa suljetuilla lipuilla äänestettävä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 29 p. lokak. 1891.

Saapuvilla olivat esimies hra K. Grotenfelt, hrat Fontell, Palmén, v. Bonsdorff ja allekirjoittanut.

§ 1.

Lokakuun 8 p:nä pidetyssä kokouksessa tehty pyötkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Edellisessä kokouksessa tehdyn kirjallisen ehdotuksen johdosta valittiin Seuran jäseneksi lysein lehtori, tohtori K. R. Melander.

§ 3.

Hrat v. Bonsdorff ja Fontell, jotka olivat edellisessä kokouksessa tehdyn päätöksen mukaan tarkastaneet maist. G. Granfeltin vaakunakokoelmaa, ehdoittivat, että koska tekiä mitä itse piirroksiin tulee ei ollut käyttänyt Ruotsissa löytyviä lähteitä, asia olisi jätettävä vastaiseksi ja maist. Granfelt kehoitettava Ruotsista hankkimaan kopioita siellä mahdollisesti tavattavista ja nyt esitetyistä piirroksista eroavista vaakunoista sekä kokoelmansa suhteen ottamaan huomioon ne muutokset, joihinka nämät kopiot ehkä voisivat aiheuttaa. Sen ohessa lausuttiin suotavaksi, että teksti, suuremman tarkkuuden voittamiseksi, olisi valaistava miten mahdollisimmilla tiedoilla erittäinkin ajasta, jolloin eri vaakunamuodot olivat alkunsa saaneet ja käytännössä olleet. Seura hyväksyi nämät ehdotukset sekä otti vastatakseen niistä kustannuksista, joita kopioiden hankkiminen Ruotsista ehkä tuottaisi.

§ 4.

Hra Fontell esiintoi Seuran nähtäväksi maa- ja kymmenyskirjojen mukaan laatimansa kartan Varsinais-Suomen hallinnollisesta ja kirkollisesta ja'osta vuoden 1571 paikoilla, sekä kysyi, suostuisiko Seura kustantamaan sen painattamista liitteeksi tekiän paraillaan painossa oleviin hopeaveroluetteloihin. Tämän kartan, joka tarkasti kuvasi sen ajan kameeraalisia ja kunnallisia suhteita sekä sen ohessa oli omiansa valaisemaan hopeaveroluetteloista saatuja tietoja, päätti Seura julkaista siinä muodossa kuin hra Fontell oli ehdoittanut ja kehoitti tekiän ryhtymään tarpeellisiin toimiin asian toteuttamiseksi.

§ 5.

Hra Grotenfelt luki seuraavan tiedonannon Yrjö Pietarinpojan suhteista Suomeen:

Yrjö Pietarinpojan, Eerikki XIV:n suosikin, suhteista Suomeen.

Ruotsin valtioarkiston Acta-historica-kokoelmassa Eerikki XIV:n ajoilta tavataan eräs kirje, jossa Hebla Maununtytär pyytää, „*rakasta isäänsä*“ Yrjö Pietarinpoikaa toimittamaan hänen miehensä kirkkokymmenykset „*täällä Porvoossa*“, koska piispa Wiipurissa muka on kuollut, jolla ne ennen oli. Kirje loppuu: „*Helser Idhers käre hustru min elskeligh mor ssampt mine ssmo sysken*“. Kirje on dateerattu 28 p. jouluk. 1564 Gamblebackassa, joka siis on Gammelbacka Porvoon pitäjässä.

Kun sittemmin Yrjö Pietarinpoika oli kukistunut ja mestattu, lähti hänen vaimonsa Suomen puolelle Ahvenanmaalle, jonka tähden Juhana kuningas 26 p. syysk. 1569 kirjoittaa Staffan Dann'ille, näht. Ahvenanmaan voudille, että hän les-

ken tietämättä (!) tutkisi niitä kalleuksia ja käsikirjoituksia, jotka tämä oli tuonut mukaansa Kastelholmaan, ja toimittaisi ne kirjeentuojan käsiin. (*Acta hist. Juhana III:n ajalta*).

Yrjö Pietarinpojan vaimo oli nimeltään Anna Anterontytär, mutta muita tietoja hänen sukuperästään en ole tavannut. Yllämainitun perustuksella tahtoisi melkein päättää hänellä olleen jotain relationeja Suomessa. Tokkohan hän olisi voinut olla Suomesta kotoisin, jolloin Yrjö Pietarinpoika olisi voinut häneen tutustua esim. silloin kuin v. 1555 seurasi Kustavi Waasaa hänen matkallansa Suomeen Venäjän sodan aikana? Ainakin täytynee ylläolevasta päättää että Anna Anterontytär oli ennen ollut toisissa naimisissa, joista hänellä oli tytär Hebla Maununtytär, joka jo 1564 oli naituna Suomessa ja asui Porvoon pitäjän Gammelbackassa. Tämä Hebla Maununtytär, joka siis oli Yrjö Pietarinpojan tytärpuoli, ei olekaan aivan tuntematon. Hän oli ensin naituna Niilo Pietarinpojalle, joka oli kuolleena 1573, jolloin Juhana III suo leskelle $\frac{1}{2}$ puntalästä viljaa Porvoon pitäjän verosta. V. 1578 on hän kuitenkin uusissa naimisissa Niilo Olavinpojan kanssa (jonka sinetissä on tähti ja sydän, ks. Ruuth, Suomen rälssimiesten sineteistä, kuva 385). Niilo Olavinpoika sanoo itsensä milloin Gammelbackan, milloin Meltolan herraksi, ja oli niitten suomalaisten aatelismiesten joukossa, jotka Sigismundon puoluelaisina mestattiin Wiipurissa 1599. (Vrt. Lagus, *Finska adelns gods och ätter* s. 448).

Yrjö Pietarinpojalla oli myöskin kiinteätä omaisuutta Suomessa. „Sihteereille tulleitten kirjeitten“ seassa on kirje eräältä Lorents Mikkelinpojalta Turusta 2 p. toukok. 1564 Yrjö Pietarinpojalle, jolle kertoo että Olavi Eerikinpojan vaimo on jälleen muuttanut *Yrjö Pietarinpojan taloon Porissa* ja ollut korskeana häntä vastaan, kun on koettanut sitä estää.

Tuon talon oli Yrjö Pietarinpoika varmaankin saanut omakseen silloin kuin Juhana herttuan v. 1563 mestatun palvelian Niilo Birgerinpojan kaikki omaisuus suotiin hänelle. (Ks. Silfverstolpe, Om Jöran Persson och Konungens Nämnd, Hist. Tidskrift 1881 s. 312).

§ 6.

Edellisen johdosta esiintoi allekirjoittanut seuraavat lisätiedot Yrjö Pietarinpojan sukulaissuhteiden valaisemiseksi:

Sen johdosta mitä hra esimies esitti Yrjö Pietarinpojan suhteista Suomeen, pyydän ilmoittaa pari tietoa, jotka todellakin näyttävät vahvistavan arvelun, että hänen vaimonsa oli meidän maastamme kotoisin. Porvoon kihlakunnan tuomiokirjassa vuodelta 1624 (siv. 217) löytyy eräs tuomiokirje, joka koskee Huoplahden kartanoa Helsingin pitäjässä. Siinä mainitaan että Antti Korpin vaimon Brita Antintyttären sisaren pojat, vapaasukuiset Eerik ja Niilo Yrjönpojat, jotka Antti Korpin pojan Pietari Antinpojan kuoltua vaativat tilan itselleen, olivat jättäneet sen Yrjö Boijen viljeltäväksi. Mutta sitten oli Jesper Matinpojan tutkimuksessa tila peruutettu kruunulle ja annettu Antti Korpin lesken toisen miehen perillisille. Niiltä vaati nyt entinen viskaali Eerik Yrjönpoika mainitun tilan.

Tässä kirjeessä mainitut veljekset vapaasukuiset Eerik ja Niilo Yrjönpojat ovat epäilemättä Yrjö Pietarinpojan poikia, jotka aateloituina ottivat sukunimen Tegel. Eerik Yrjönpoika Tegel on tunnettu historioitsiana ja hänestä tiedetään myöskin että hän kruunun puolesta käytettiin kaikelaisissa tarkastus- ja viskaalitoimissa. Niilo Tegeliä sitä vastoin ei tavata Anrepissa eikä Schlegel-Klingsporissa. Mutta että sen niminen mies kuului tähän sukuun, jossa tapauksessa hänen välttämättömästi täytyi olla Yrjö Pietarinpojan poikia,

näemme eräästä kuittikirjoituksesta Ala-Satakunnan tileissä v:lta 1607 (2,474; 137), jota allekirjoittaa eräs Niilo Yrjönpolka, vahvistaen nimeänsä aatelisella sinetillään. Tämä on selvästi Tegel-suvun sinetti. Hän oli siis näht. se Eerik Yrjönpoljan veli, josta 1624 vuoden tuomiokirjassa puhutaan.

Kun tämän lisäksi löytyy säilyssä kopio Klaus Aakenpoljan Byestadin herran antamasta todistuksesta 15 p. elok. 1571 (3,441; 117), jossa hän vakuuttaa että Markus Juhonpolka Helsingin pitäjässä oli asekatselemuksessa 1563 pyytänyt tehdä ratsupalvelusta tiloistansa, vaikka Yrjö Pietarinpolka vainaja, joka oli Markukselta paljon muutakin anastanut, oli hukannut hänelle annettua todistuskirjaa, voimme tästäkin päättää että Yrjö Pietarinpolka oli läheisissä suhteissa Helsingin pitäjässä asuvaan rälssiin.

Kaikesta tästä päättäen oli siis Yrjö Pietarinpolka nainut Anna Antintyttären, joka oli sisar Huoplahden herran Antti Korpin vaimolle Brita Antintyttäreille, ja nähdään hänen sukuuhteensa lähemmin seuraavasta taulusta:

Anna Antintytär n. Yrjö Pietarinpojalle			Brita Antintytär n. Antti Korpille, Huoplahden herralle, jonka kuoltua naitiin laivankapteenille Antti Laurinpojalle, mutta kuoli vankeudessa Venäjällä.		
Eerik	Niilo	Antti	Pietari Antin- poika	Walpuri n. Tuomas Jesperinpojalle, Bjurbölen herralle, joka vaimonsa puolesta 1584 m ^{öi} $\frac{1}{4}$ koukkua Kodialassa ja $\frac{1}{8}$ Höytillässä Matti Laurinpojalle	Eräs tytär naitu Pietari Olavinp. Härköiselle Juvan Härkölässä, joka 1591 oli voutina Savossa.
Olavi	Hemming	Pietari	Pietari	Tytär, n. Lauri Yrjönpolalle.	

§ 7.

Hra Grotenfelt luki tämän jälkeen julki seuraavat Ruotsin Valtioarkistossa säilytetyt asiakirjat, jotka koskivat Suomen kielen syrjäyttämistä 1700-luvun loppupuolella:

[Varia-kokoelma]

Utdrag af Kongl. Maj:ts och Rikens Cantzlie Collegii Protocoll den 14 Dec. 1762.

Hos Kongl. Maj:ts och Rikens Cantzlie Collegium har Consistorium i Åbo sig besvärat, at de förordningar och påbud, som på Finska skola allmänneligen förkunnas, ofta komma nog sent Consistorio tilhanda, at uti et så vidlöftig stiftt i tid kunna behörigen kringsändas; hvilket i synnerhet skal vara händt med tacksäjelse skriften för den återvundna Freden; äfven som hos Collegium är andragit, at et Kongl. Maj:ts Circulaire bref blifvit på Finska öfversatt och tryckt, hvarvid en slik åtgärd varit både onödig och onyttig.

Til förekommande af slika vidare olägenheter för framtiden, fann Kongl. Collegium den bästa utväg blifva, at Kongl. Nedra Justitiæ Revisionen behagar foga den anstalt, at alla de förordningar och bref, som pröfvas böra på Finska öfversättas at tryckas, varde med första som ske kan ifrån Kongl. Nedra Justitiæ Revisionen Finska Translatoren tilstälte på det han genast må besörja hvad på honom bör ankomma. Ut supra.

Uppå befallning
Johan C. Böckman.

År 1769 d. 24 November närvarande herr Revisions Secret. Wallencreutz, herr Revis. Secret. Segercrona, herr Kongl. Secret. Plaan, herr Kongl. Secret. Deat.

I anledning af Kongl. Cantzlie Collegii Protocoll d. 3 October sistl. hvarigenom K. nedre Revision anmodas låta efterse huru många therifrån utfärdade Kongl. Resolutioner, som icke i allmogens i Uhleå Borgs län norra fögderis allmänna besvär blifvit intagna, kunna finnas samt förteckning therå til Collegium aflämna, fingo efter kallelse Riksdagsmännen Jacob Joh. Kocka och Abraham Livonen Riksdagsmän från samma fögderie företråde, hvarvid sig äfven instälte Riksdagsmän af Bonde-Ståndet från andre Finska districter, Petter Hynninen, Jacob Jacobsson med flere, då them genom en tolk, vid namn Wahlstén tillspordes, ifrån hvilken tid the åstunda these förordningar. Hvilken efter inhemtande af theras mening i underdånighet gaf vid handen at som i Uhleåborgs läns norra fögderie likasom i the öfrige Finska provincierne icke skall finnas tillräckliga och nödvändiga förordningar på finska språket, så anhålla the underdånigast att these districter kunde blifva försedde med them som felas, och thet utan penningar, i synnerhet med them som efter thenne Riksdag kunna utkomma, och som the icke nu på tillfrågan kunde spécifiquit uppgifva these förordningar, så tillsades them genom tolken at the skulle inlämna skrifteligt svar och förteckning på the förordningar som åstundas. Afträdde.

Nedre Revision åtskildes.

In fid. Prot.

Andr. Wangel.

(Dertill bilagd:) Dictamen ad Protocollum.

Efter erhållen befallning at tolcka Riksdags Fullmäktiges ifrån Finland tancka och begäran, får jag ödmjukast anmäla, hurusom de hos mig tillkänna gifvit bristen på Finska förordningar härröra dels derutaf at Kronan ej besörjer

om flere exemplar än dem, som til Landshöfdingar och kyrkor afsändes, dels ock deraf, at ingen haft den ömhet för allmogen, at til dess tjenst på marcnader och offentlige ställen til salu hålla de angelägnaste förordningar, och derföre nu anhålla att på alt det, som är nödigt til Allmogens efterlefnad och underrättelse, må i landsorterne blifva en tilgång, vare sig förut utkommit eller hädanefter utkommande. Denna tilgång hafva de ansedt för så mycket nödvändigare, som de trodt, at deras Postulaters innehåll om nödige finske öfversättning ar egenteligen syfta derpå och utgiöra Postulaternas väsenteliga del. Och som Finska Translatoren äger så godt tilfälle at urskilja, huruvida framdeles utkommande stadgar och förordningar kunna vara mäst nödige och lönande at på omnämnda sätt til salu hållas, så hysa de til honom det förtroende, at han, som dessutom har sina bekantskaper i Finland, bäst kan fullgiöra Allmogens åstundan derutinnan, och äfven af äldre förordningar välja sådana til upläggning, som äro för dem nyttige och begärlige. På sådane äldre och för min tjenstetid utgifne förordningar hafva de, utom ett supponerat större antal, upgifvit bilagde förteckning, med anmodan, at jag dem öfversätta, til trycket befordra och til orterna försända ville, föresläende derjemte, at Kongl. Maj:ts och Kronan skulle gå i förskott för omkostningarne, hvilcka, efter deras mening genom exemplarens försälgning kunde återfås, och at jag jämte efterträdarne i sysslan måtte för således inflytande medel inför Kongl. Maj:ts och Riksens Cantzlie Collegium redogiöra, hvarvid de sluteligen önskat, at mig och mina efterträdare må tilläggas lika lön och förmoner med Ryska och Turkiska Translatererne. Stockholm den 14 Martii 1770.

Abraham Lind.

Nota.

Förordningen om hemmans klyfning af d. 30 Junii 1747.
Förklaringen öfver förordningen af d. 30 Junii 1747,
gifven d. 24 Jan. 1751.

Förordningen om Lands Culturen af d. 25 Nov. 1740.
Kongl. Bref till Cammar Colleg. om hemmanens förmed-
ling af d. 3 Jan.. 1744.

Förordningen om ödes hemman af d. 24 Sept. 1766.
Kongl. Förklaring öfver förordningen af d. 25 Nov. 1740
om måssars och kjärrs etc. upodlande af d. 5 Oct. 1741.

Kongl. förklaringen öfver förordningen i gemen om mås-
sars och kjärrs etc. upodlande, gifven d. 12 Aug. 1752.

Kongl. Förordningen om Qvicktionde för Presterskapet
af år 1689.

§ 8.

Vapaah. Palmén ilmoitti painettavaksi erään kirjoituk-
sen Savon jääkärien ensimmäisestä alkuunpanosta ja aikai-
semmista vaiheista. Tämä kirjoitus oli Hist. Arkistoon pai-
nettava.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Vuosikokous 9 p. marrask. 1891.

Saapuvilla olivat esimies hra K. Grotenfelt, hrat Elm-
gren, Yrjö-Koskinen, Topelius, Ignatius, Schybergson, Daniel-
son, Palmén, Fontell, v. Bonsdorff ja allekirjoittanut.

§ 1.

Esimies hra K. Grotenfelt piti esitelmän, jonka aineena
oli: Lisiä suomalaisen kirjallisuuden historiaan 1600-luvulta,
ja oli tämä esitelmä Hist. Arkistoon painettava.

Allekirjoittanut luki seuraavan vuosikertomuksen:

Vuosikertomus 9 p. marrask. 1891.

Historiallisen Seuran tänään päättynyt vaikutuskausi on kulunut Seuran edellisenä vuonna alkuunpanemien töiden edistyessä valmistumistansa kohti, jos kohta valtiopäivien aikana sen toimet eivät voineetkaan yhtä tasaisesti menestyä kuin tavallisissa oloissa. Muutamat Seuran jäsenistä olivat nimittäin valtiopäivätöiden kautta estetyt ottamasta tehokkaampaa osaa Seuran toimintaan, jonka vuoksi myöskin katsottiin syytä olevan kevätpuolella pitää kokouksia tavallista harvemmin. Paitsi sitä kirjapaino, painettavan valtiopäiväkirjal^l takia, ei saattanut varsin säännöllisesti Seuran töitä^{u kulu-} joten sen kautta tekeillä olevat toimitukset jos^{opisto} viivästyivät. Tätä satunnaisista syistä syntynyttä epä^{sa}saisuutta Seuran toiminnassa on kuitenkin suu^{eksi} osaksi korvannut se harrastus isänmaallisten vaiheiden valaisemiseksi, joka on Seuran pyrintöjen tarkoituksena, ja johonka nyt, niinkuin ennenkin, ovat osaa ottaneet muutamat Seuran ulkopuolella olevat tutkiat. Tulos Seuran kuluneen vuoden vaikutuksesta, jos kohta se ei olekaan yhtä runsas, kuin muutamina edellisinä vuosina, on kuitenkin omiansa todistamaan tämän harrastuksen vireydestä.

Ennenkuin tässä kuitenkaan selvitys tehdään Seuran viime kuluneena vuonna suorittamasta työstä, on mainittavaa pari seikkaa, jotka etupäässä tosin koskevat taloudellista puolta Seuran elämässä, mutta jotka ovat varsin tärkeät sen yleisellekin vaikutukselle tulevaisuudessa.

Ensinkin on nimittäin kiitollisuudella mainittava se runsas raha-apu, jolla viime valtiopäivillä Seuran harrastuksia

muistettiin. Kun nimittäin Längmanin rahastosta karttuneita liikavaroja jaettiin, sai Seura osakseen yhteensä 16,000 markkaa, joista 8,000 markkaa, erityisestä ehdotuksesta, annettiin historiallisten asiakirjojen julkaisemiseksi 1700-luvun loppupuolelta ja nykyisen vuosisadan alulta. Tämä lisäys Seuran varoihin on sitä tärkeämpi, koska Seura sen avulla on tilaisuudessa ryhtymään julkaisemaan tähän asti puuttuneen asiakirjakokoelman siltä ajalta, jonka vaiheisin nykyiset olomme lähinnä perustuvat. Tätä tärkeätä tehtävää, mikäli koskee painettavien asiakirjojen valikoitsemista ja järjestämistä, on hra Danielson luvannut toimittaa, jotenka siis jo ennen julkaistun Sprengtportenin virallisen kirjeenvaihdon ja vastikään painetun Buxhoevdenin kirjekokoelman lisäksi saadaan miten mahdollista täydellinen kokoelma asiallisia lähteitä nykyisen valtiolaitoksemme perustamisajan valaisemiseksi.

Toiseksi on mainittava se muutos, joka vuode... uessa Seuran kokouspaikan suhteen on tapahtunut. Yli... ssa, jonka vieraanvaraisuutta Seura tähän asti on nauttinut, oli usein vaikeata, jopa muhdotontakin saada sijaa Seuran kokouksille, varsinkin keväisin ja loppuvuodella, jolloin akademilliset tutkinnot sekä muut yliopistolliset kokoukset siellä vaativat kaiken tilan. Sen vuoksi Seura kääntyi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran puoleen pyynnöllä saadakseen pitää kokouksiansa vastedes mainitun Seuran uudessa talossa. Tähän pyyntöönsä saatuaan myöntävän vastauksen, Seura jo keväällä kerran sekä syksystä alkaen varsinaisesti on koontunut uudessa paikassaan. Kun sitä ennen jo Kirjallisuuden Seuran suostumuksella Seuran kirjavarasto oli sinne siirretty, ja sen lisäksi äskettäin myöskin sen lahjakirjasto Yliopiston kirjastosta muutettiin samaan paikkaan, on siis Seuralla nyt ilo tietääkseen ensimmäisen kerran vaikutuksensa kestäessä olevansa kaikkineen saman kodin suojassa. Epäi-

lemättä on tämä muutos tuottava etua Seuralle, varsinkin mitä tulee sen kirjavaraston ja kirjaston järjestämiseen ja hoitamiseen. Mutta samalla kuin Seura toivoo hyötyvänsä uusissa oloissaan, on se kiitollisuudella muistava aikaa, jolloin Yliopisto — Seuran perustamisesta alkaen enemmän kuin puolen toista vuosikymmenen kuluessa — vieraanvaraisesti luonansa tarjoi sen kokouksille tyyssian.

Yhteydessä edellisen kanssa sopinee vielä mainita että vuoden kuluessa Seuran ulkopuolella on kysymys nostettu yhteisen huoneuston hankkimisesta eri seuroille ja yhdistyksille, jotka työskentelevät tieteen ja taiteen sekä kansamme valistuksen ja aineellisen edistyksen hyväksi, minkä kysymyksen valmistelemiseen Seurakin valitsemansa edusmiehen kautta on ottanut osaa. Tämä hanke, jonka toteuttamiseksi sitä varten asetettu toimikunta kääntyi valtiopäivien puoleen tarpeellisen raha-avun pyynnöllä, on kuitenkin vastaiseksi jäänyt sikseen, syystä ettei asiata ennätetty säädysissä käsitellä.

Kun tämän jälkeen käydään lähemmin tarkastamaan Seuran viimevuotista toimintaa, on ensinkin mainittava tämän vaikutusjakson kestäessä valmistunut teos, *Historiallinen Arkisto XI*, joka kesällä ilmestyi kirjakauppaan, käsittäen 32 painoarkkia. Sen ohessa on „*Buxhoevedenin virallinen kirjeenvaihto*“, jonka edellinen osa oli painettuna jo viime vuosikokouksena, vaikka sen julkaiseminen jätettiin siksi kunnes toinenkin osa olisi painosta saatu, nyt kokonaisuudessaan siksi valmis, että sille voidaan hintaa määrätä. Tarpeellisen rekisterin toimitettua saatetaan teosta kohdakkoin kirjakauppaan jakaa. Hra Danielsonin ollessa estettynä julkaisemistyöhön ryhtymästä, on painattamista valvonut ja korrehtuuria lukenut edelliselle osalle allekirjoittanut, sekä toiselle osalle maist. W. Meurman.

Paraillaan painossa olevista toimituksista ovat hra Fontellin hopeaveroluettelot v:ltta 1571 siksi edistyneet, että koko Varsinais-Suomea käsittävä osa jo on valmiiksi painettuna. Sen ohessa hra Fontell on ryhtynyt liitteeksi tähän teokseen toimittamaan kartan Suomen hallinnollisesta ja kirkollisesta ja'osta siihen aikaan, jota sanotut otteet käsittävät.

Vuoden kuluessa päätetyistä töistä on mainittava että Seura toisena vihkona siinä tilastollisten ja kameraalisten tutkimusten sarjassa, josta edellämmainitut otteet muodostavat ensimmäisen osan, on päättänyt julkaista toht. Aug. Hjeltin tekemän tutkimuksen: „*Statistisk undersökning af Finlands folkmängd och folkmängds förändringar under förra hälften af 1700-talet, före tabellverkets upprättande*“. Teos tulee kokonaisuudessaan arvion mukaan käsittämään noin 10 painoarkkia saman suuruista kokoa, kuin yllämainitut hopeaveroluettelot.

Vihdoin on Seura päättänyt koetteeksi julkaista Historiallisen Arkiston eri osat vuosittain kahdessa vihossa määrättyllä väliajalla. Siten tulisi tämä teos enemmän vastamaan tieteellisen aikakauskirjan tarkoituksia, koska sen kautta siinä löytyvät kirjoitukset saataisiin tuoreempina julkisuuteen, kuin mitä tähän asti on tapahtunut, jolloin usein on kulunut toista vuotta ennenkuin uusi vihko on ilmestynyt. Seuran tarkoituksena on ensi kevääksi saada valmiiksi noin 200 tai 300 sivua suuruinen vihko Arkiston XII:sta osasta, sekä toinen, edellisestä jatkuvalla sivuluvulla, syksyllä ensitulevaksi vuosipäiväksi.

Ennen käsillä olleista kysymyksistä, joita on jätetty vastaiseksi, mainittakoon maist. A. Ervastin tekemä ehdotus stipendiatin lähettämisestä Aunukseen suomalaisten paikanimien keruulle, johonka toimeen ei ole sopivaa henkilöä ilmoittautunut.

Vuoden kuluessa on pidetty *seitsemän* kokousta, ja niissä on muun ohessa esiintuotu tutkimuksia ja tiedonantoja seuraavista aineista:

Hra *Elmgren* on antanut esiin tutkimuksen piispa Eerik Sorolaisen raamatun suomennoksesta;

Vapaah. *Palmén* on lukenut kirjoituksen 1700-luvun valtiopäivillä vallitsevista oloista ja tavoista, kertonut omistussuhteista Itä-Suomen valtarajalla 1700-luvulla, sekä antanut tietoja Karjalan jääkärien asettamisesta;

Hra *Leinberg* on esittänyt selvityksen vanhimmasta Turun Yliopiston vihkiäisiä koskevasta kertomuksesta, sekä jättänyt tiedonantoja Suomesta Upsalan Yliopistolle 1500-luvulla suoritetuista lisä-avuista;

Hra *Grotensfelt* on kertonut talvella 1438—1439 tapahtuneista talonpoikaiskapinoista Suomessa, Eerik XIV:n tunnetun suosikin Yrjö Pietarinpojan sukulaissuhteista sekä Suomen kielen syrjäyttämisestä 1700-luvun loppupuolella;

Hra *Fontell* on esiintuonut kartan Varsinais-Suomen hallinnollisesta ja kirkollisesta ja'osta v. 1571;

Hra *Schybergson* on esiin jättänyt kaksi ratsupalvelusrekisteriä v:lta 1562;

Hra v. *Bonsdorff* on lukenut ilmoituksen Suomen kenraalikuvernööristä Henrik Hornista sekä esiintuonut kertomuksen vuosina 1611 ja 1612 Suomessa pidetyistä maakuntapäivistä;

Hra *Melander* on lähettänyt tietoja kilttiverosta, Hartikka Speitzin lainsuomennoksesta, Brahean kaupungista sekä Wiipurin tuomiokapitulista 1500-luvun loppupuolella;

Toht. *Aug. Hjelt* on julkaistavaksi ilmoittanut tutkimuksen Suomen väkiluvun muutoksista 1700-luvun alkupuolella;

Toht. *K. O. Lindequist* on lähettänyt kirjoituksen Venäjälle pikkuvihan aikana viedyistä suomalaisista sotavangeista;

Maist. *G. Granfelt* on painettavaksi esittänyt Suomen kaupunkien vaakunain kuvia;

Maist. *J. Jalkanen* on selvittänyt Hämeen ja Savon rajaseikkoja 1600-luvun alulla;

Toht. *W. Forsman* on antanut tietoja nuijapäällikön Yrjö Kontsaan mestauspaikasta; ja

Allekirjoittanut on esittänyt tutkimuksen 1500-luvun maakirjoissa mainituista „flöteveromiehistä“, sekä antanut tietoja Naantalın luostarin muurien repimisestä v. 1608 ja Yrjö Pietarinpojan sukuuhteista.

Seuran jäsenluku on vuoden kuluessa lisääntynyt yhdellä, sen kautta että Seura on keskuutensa kutsunut lyseinlehtorin toht. *K. R. Melanderin*, ja on nykyänsä 21.

Vuoden kuluessa on Seura ollut kirjojen vaihdossa samojen seurojen ja tieteellisten laitosten kanssa kuin ennenkin, jonka ohessa Seuran alkuunpanema historiallisten väitösten varasto on saanut vastaanottaa lisiä eri henkilöiltä. Myöskin on Maanmittaus-Ylihallitus Seuralle lahjaksi lähettänyt 5 kappaletta Suomen yleiskartasta.

Esimiehenä on vuoden kuluessa ollut hra *K. Grotenfelt*, rahanvartiana hra *A. G. Fontell* ja sihteerinä allekirjoittanut.

J. W. Ruuth.

§ 3.

Sitten teki Seuran rahaston hoitaja hra *A. G. Fontell* seuraavan selvityksen rahaston tilasta:

Årsräkning öfver Finska Historiska Samfundets kassa
för året 18⁹/₁₁90—18⁹/₁₁91.

	<i>Fr.</i>	<i>kl.</i>	<i>Fr.</i>	<i>kl.</i>
Debet.				
<i>Behållning från föreg. år:</i>				
Rabbeska fonden: 10 st. Hypoteks- föreningens obligationer á 4 ¹ / ₂ %	10,141	20		
10 st. donationsgodsobligationer á 4 ¹ / ₂ %	1,000	—		
2 st. Helsingfors stads nybyggnads- obligationer á 4 ¹ / ₂ %	1,470	—		
Kassa: å depositions räkn. 2,377: 40				
” ” löpande ” 1,331: 46				
Kontant 1) 417: 62	1) 4,126	48	16,737	68
<i>Inkomst under året:</i>				
Uppburna räntor: å Rab- beska fonden	450:	—		
D:o d:o å 10 donat:s oblig. 45: —				
” ” ” 2 Helsingfors stads nybyggn. oblig.	67:	50		
” ” ” depositionerna 88: 14				
” ” ” löpande räkn. . 29: 54	680	18		
Uppburit för i Helsingfors genom G. W. Edlunds Bokhandel försålda exx. af Samfundets publikationer, enl. redovisning af d. 30 Dec 1889	433	60		
Transport	1,113	78	16,737	68

1) samt 15 kr. sv. mynt.

	<i>Fmg.</i>	<i>nl.</i>	<i>Fmg.</i>	<i>nl.</i>
Transport	1,113	78	16,737	68
Uppburet anslaget ur Längmanska fonden, för Samfundets allmänna ändamål	8,000	—		
D:o d:o d:o d:o för offentliggörandet af aktstycken från tiden omkr. 1808, tilldeladt Samf. på prof. Danielsons anh.	8,000	—		
D:o bidrag till resande af minnesmärket i Jemtland öfver 1719 års karoliner: insamlade i Brahest. 18: — gäfva af Kommerse- rådet A. Ahlström . 100: —	118	—		
<i>Påföres</i> influtna medel för från 1 Nov. 1891 uppsagda 7 st. donationsgodsoblig. å nom. 100: — af 1872 års emission	700	—	17,931	78
Summa			34,669	46
Credit.				
<i>Utgift under året:</i>				
Vaktmästare-arvodet för 1890 . .	80	—		
D:r J. W. Ruuth i sekreterare-arvode	250	—		
Lektor J. Bardy för öfversättning till franska	25	—		
Transport	355	—		

	<i>Fmf.</i>	<i>nl.</i>	<i>Fmf.</i>	<i>nl.</i>
Transport	355	—		
Translator H. E. Heideman för d:o från ryska till finska	10	—		
Afgått till major G. Björlin, Stock- holm, af bidragen till minnesmär- ket i Jemtland: mot kvitto af 23 Dec. 1890 . . . . . ¹⁾ 542: 70				
D:o d:o d:o 9 Jan. 1891 18: —	¹⁾ 560	70		
Kostnad för försändring af Samfun- dets publikationer, enl. K. Björns räkning af ³⁰ / ₇	23	60		
Finska Literatursällskapets räkning af den 16 Sept. 1891 för särskil- da tryckta arbeten	3,625	90		
<i>Afföres</i> : Inköpspriset å 7 st. upp- sagda donationsoblig. inlösta den 1 Nov. 1891: oblig. Litt. C. N:o 2,095, Kurs 95 ¹ / ₂ 95: 50				
D:o d:o N:ris 2,315, 4,787, 6,866, 10,660, 13,447, 13,452 Kurs 101 . . . . . 606: —	701	50	5,276	70
<i>Behållning till nästa år</i> :				
Rabbeska fonden: 10 st. Hypoteks- föreningens oblig. å 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀	10,141	20		
Transport	10,141	20		

¹⁾ samt 15 kr. sv. mynt.

	<i>Fm.</i>	<i>nl.</i>	<i>Fm.</i>	<i>nl.</i>
Transport	10,141	20		
3 st. donat:s oblig. å $4\frac{1}{2}\%$.				
nom. . . . . 100: —				
inköpta enl. kurs $99\frac{1}{2}$ . . .	298	50		
2 st. Helsingfors stads nybyggnads-				
oblig. å $4\frac{1}{2}\%$	1,470	—		
Kassa: å depositions räkning . .	17,148	—		
" „ löpande "	335	06		
			29,392	76
Summa			34,669	46
<i>Af ofvanstående behållning tillhör:</i>				
Medlen som insamlats för resande af minnes-				
vård öfver de omkomne siste karolinerna			100	—
Donationsfonden för Kexholms stads				
historia: behållning från 1890 .	402:	28		
Tillkommer 1 års ränta å $4\frac{1}{2}\%$	18:	10	420	38
Äyrämöisen palkintorahasto:				
behållning från 1890	1,255:	31		
tillkommer 1 års ränta å $4\frac{1}{2}\%$	56:	48	1,311	79
Anslaget till tryckning af handlingar från ti-				
den omkr. 1808			8,000	—
Samfundets allmänna fond			19,560	59
			Summa	29,392 76

Helsingfors den 9 November 1891.

A. G. Fontell.
(n. v. skattmästare).

§ 4.

Seuran sihteerille päätettiin alkavaksi vuodeksi antaa sama palkkio, kuin hänellä molempina edellisina vuosina oli ollut, nimittäin 250 markkaa.

§ 5.

Tämän jälkeen valittiin säännöissä määrättyssä järjestyksessä Seuran virkamiehet alkavaksi vuosikaudeksi, ja tuli esimieheksi hra C. v. Bonsdorff, sekä rahaston vartiaksi ja sihteeriksi entiset.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 10 p. jouluk. 1891.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hra Grotenfelt ja allekirjoittanut sekä maisterit G. Granfelt ja K. Jalkanen.

§ 1.

Kokouksessa 29 p. lokak. sekä vuosikokouksessa 9 p. marrask. 1891 pidetyt pöytäkirjat luettiin oikaistaviksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Suomenmaan Virallinen Tilasto XVIII. Teollisuustilastoa, 6. Vuodelta 1889, jälkimäinen osa. Helsinki 1891;

Meddelande från Svenska Riksarkivet utgifna af C. T. Odhner, XV. Stockholm 1891;

Geografiska Föreningens tidskrift. Tredje årg. 1891, N:o 4. Helsingfors 1891; ja

Skrifter utgifna af Svenska Literatursällskapet i Finland. XI, 3. Åbo Akademis studentmatrikel å nyo upprättad af Wilh. Lagus, 3. Helsingfors 1891.

§ 3.

Maist. G. Granfelt ilmoitti tiedustelleensa Ruotsissa löytyviä Suomen kaupunkien sinettejä, sekä mainitsi saaneensa tietoa parista, jotka poikkesivat täällä tavatuista, ja joista jo oli kopioita tilannut. Koska nämät sinetit eivät kuitenkaan antaisi aihetta mihenkään muutokseen nyt tekeillä olevan vaakunakokoelman suhteen, sekä siihen nähden ettei piirustaja Tukholmassa ennättänyt kohta ryhtyä niiden kopioitsemiseen, jotenka siis aikaa turhaan hukataan, jos odotetaan näitä kopioita, ennenkuin pannaan kokoelma painoon, ehdotti hra Granfelt että niistä huolimatta saisi viipymättä aloittaa työ Tilgmannin kivipainoksessa. Suostuen tähän ehdoitukseen Seura katsoi sopivaksi että aloitettaisiin ensin niiden vaakunain painattaminen, jotka kaikessa tapauksessa eivät tulisi mitään muutosta kärsimään, joten sitten, työn kestäessä, ennätetään saada Ruotsista tilatut kopiot, joiden mukaan vielä olisi tilaisuutta tehdä muutoksia myöhemmin painettavien suhteen, jos tekiä sellaisia tarpeellisina pitäisi. Mitä vaakunakokoelmaan liitettyyn tekstiin tulee, kehoitettiin tekiä siihen tehtävien lisien suhteen neuvottelemaan hrojen v. Bondorffin ja Fontellin kanssa.

§ 4.

Hra K. G. Leinberg oli Seuran pöytäkirjaan otettavaksi lähettänyt seuraavan tiedonannon Pietari Särkilahden perhesuhteista:

Om lutherska reformationens grundläggare i Finland äro underrättelserna mycket sparsamma och delvis äfven något osäkra. Han uppges hafva återvändt från reformationens stamsäte, universitetet i Wittenberg, omkring 1524 (Biografinen Nimikirja), efter att der ha vunnit magistergrad. Men märkvärdigt nog får man förgäfvets leta efter hans namn i den förteckning öfver studerande i Wittenberg åren 1502—1560, som utgafs i Leipzig 1841 med titel: „Album Academiae Vitebergensis MDII—MDLX. Ex autographo edidit Carolus Eduardus Foerstermann“. (Jfr Hist. Ark. I, sid. 154). Att han dock varit magister, bestyrkes, förutom af Juustens Chronicon, pag. 597, af flera officiella akter från 1500-talet, deri han tituleras Mester — främst af kon. Gustaf I:s bref, dat. den 23/8 1526 (Arv. II: 192). Samma bref utvisar ock, att han dåmera var kanik eller ledamot af domkapitlet i Åbo.

Det är vidare uppgifvet, att M. Peder Särkilaks under sin utrikes vistelse gift sig med en tyska, den han hemförde vid sin återkomst till Finland, och att han genom ett sådant afträdande från cölibatet ådagalagt, det han fullständigt frigjort sig från katolicismens band (Biografinen Nimik.). Detta skulle således ha skett tidigare, än Martin Luther i juli 1525 äktade Katharina von Bora. Hvem Peder Särkilaks' hustru varit, känner man dock icke ens till hennes dopnamn.

Enligt Anreps ättartaflor (IV, sid. 191) hade Peder Särkilaks en dotter Malin, som „vid år 1545 blef gift med unge Peter von Acken“. Hvem sistnämnde person, som icke tillhört Sveriges adel, varit, har Anrep sig icke bekant. Mycket antagligt är dock, att han varit son till borgaren (enl. W. G. Lagus: borgmästaren) i Åbo Peter van Åken och dennes hustru Elseby Jakobsdotter, af hvilka kon. Gustaf I i November 1541 tillhandlade sig deras gods i Kårsämäki by

af S:t Marie socken (Lagus, Finska adelns gods och ätter, sid. 292 och Arv. VI: 211).

Såsom känt är, tillegnade sig reformatorn P. Särkilaks från Nädendals kloster på grund af bördsrätt gods i hans hemsocken Töfsala, hvarå han äfven erhöll högwederbörlig stadfästelse. Någon längre tid förblef han dock ej i besittning af dessa gods, ty hans lifstid vardt ej lång. Såsom ännu verksam nämnes han i häfderna senast 1529 (Hist. Ark. IX, sid. 279). Efter hans frånfälle tillfölo hans egodelar sjelffallet hans dotter och dennas man. Men icke heller dessa förblefvo i längden i besittning af de bördade godsen i Töfsala. Ty enligt hvad en i Suomi 1858, sid. 165, publicerad anteckning ger vid handen, köpte kon. Gustaf, som hade ett synnerligt behag till jordlägenheter, af M. Peders arfvingar de 2 godsen Tammisto och Sövelax i Töfsala, dem M. Peder tagit undan klostret.

Hvilka dessa M. Peders arfvingar varit och när handeln egt rum, finnes ej uppgifvet i anförda citat. Tillräcklig upplysning i dessa afseenden lemnar emellertid ett dokument, som jag under mina forskningar sistl. sommar lyckats anträffa. Det är ett af kon. Johan III den 6 juli 1571 till Bertil Eriksson aflåtet bref, hvaraf synes, att de 2 godsen i Töfsala blifvit 1545 af unge Peter v. Åken försålda till konung Gustaf för 240 mark och ett stenhus i Åbo. Dokumentet finnes i afskrift i Kammararkivet i Stockholm.

Men tillika framgår af samma dokument ännu en annan upplysning rörande Peder Särkilaks' familjeförhållanden. Och denna är ingenting mer eller mindre, än ett af Peder Särkilaks' egen broder Göstaf Nilsson († 1588) inför konung Johan gjordt påstående, att Peter v. Åkens hustru icke var af äkta börd, emedan hennes moder icke varit lagligen gift med Peder Särkilaks, hvaraf bemålde Göstaf Nilsson hade

tagit sig anledning att göra anspråk på i fråga varande gods.

Det var för att vinna utredning i denna sak, som det kungliga brevet blef affattadt. Då likväl resultatet af den i brevet anbefallda undersökningen alls icke är bekant, måste i fråga varande omständighet i Peder Särkilaks' lif lemnas öppen för framtida afgörande och bedömande, sedan möjligen några nya upplysningar i denna sak kunnat erhållas.

Den hithörande delen af i fråga varande kungabref har följande lydelse:

„Johan etc.

Wår gunst tillförenne. Wij gifwe tig tillkenne Bertill Ericksson, att thenne Oss Elskelig wår tro vndersåthe Göstaf Nilsson till Særkelax hafwer af oss ödminkeligen begäret thesse 2 gårdar Tammisto och Söderlax liggiandes i Töfwesahls Sochn i Norre Finland, som vnge Petter v. Åchen hans framlidne Broders M. Peder Særkelax fordom Canick i Åbo dotters Mån sålde Anno 1545, wår K. herr fader (: Salig ihugkommelsse:) för 240 mk ortiger och ett Stenhuus i Åbo, Och hafwer samme Göstaff Nilsson berättat att förbe:te vnge Petter von Åhes hustru intet ächte wara skall i thz hennes Moder med förbe:te M. Peder Serkelax intet var lagligen fest eller giff — — — — så är wår wille och befallning, att tu här om granneligen skall late ransake om förbe:te M. Peder Serkelax med sin hustru war lagligen fest och giff — — — — dat. Stockh. 6 Julij 1571“.

§ 5.

Maist. Jalkanen ehdoitti kirjallisella esityksellä painettavaksi Giökerin ja Brinckin vuosina 1733—36 tekemän kar-

tan Hämeen ja Savon välisestä maakuntarajasta. Hyväksyen hra Jalkasen ehdotusta kehoitti Seura ehdotuksen tekiän ensi tulevassa kokouksessa esiintuomaan kopion yllämainitusta kartasta sekä kustannusehdotuksen sen painattamisesta.

§ 6.

Myöskin ehdoitti hra Jalkanen että Seura ryhtyisi julkaisemaan erään luettelon Hollolan kihlakunnan erämaista v:lta 1552, joka tavataan Valtioarkistossa, mutta joka ei tätä ennen ole astunut tutkiain huomioon. Tämä hra Jalkasen ehdotus kuuluu seuraavasti:

Valtioarkistossamme on kokoelmassa „Tilläggs handlingar“ eräs ennestään tuntematon erämaan-tarkastusluettelo v:lta 1552. Sen otsakirjoitus kuuluu: Thetta är itt Registrertt på the Äremarcker Säm liggia j Hällola Härett j Tawestehuus Län Säm Minn Aller Nodigste Herre Haffuer migh beffalt att Ransaka och Grannelighn Besse om ther är Noghra Lägghett atth Besittia och Dragha Cronones Skatt Anno Dominj 1552. Tarkastusluettelossa ei mainita kuka tarkastuksen oli toimittanut, mutta eräästä samanaikuisesta Kustaa Fincken kirjeestä saamme tietää että Hämeen erämailla oli yllämainittuna vuonna pidetty erämaan tarkastus, jonka toimittivat Pohjois-Suomen laamanni Jöns Knuutinpoika, tuomari Korsholman läänissä Anders Westgöthe, sekä kaksi ratsuvoutia nim. Sääksmäen kihlakunnan vouti Pelle Pietarinpoika ja Hollolan vouti Hannu Ollinpoika. Puheena oleva luettelo on luultavasti juuri tällä tarkastusmatkalla syntynyt. Koska tämä luettelo on lavein ja täydellisin tähän asti tunnetuista erämaanluetteloista, pyydän saada ehdottaa sitä Historialliseen Arkistoon otettavaksi.

Tämän johdosta päätettiin julkaista mainittu luettelo siinä sarjassa kameraalisia asiakirjoja 1500-luvulta, jonka Seura on alkuunpannut painattamalla hra Grotenfeltin toimitamat: „Utdrag ur Räntekammarböckerna“, ja lupasi hra Jalkanen toimittaa yllämainitusta asiakirjasta kirjapainoon annettava kopio sekä pitää huolta korrehtuurin luvusta.

§ 7.

Hra Grotenfelt luki julki seuraavat lisätiedot Jaakko Fresen elämäkertaan:

Muutama lisätieto Jaakko Fresen elämäkertaan.

Kirjoituksessaan „Historiska undersökningar om Jacob Frese“ Hist. Arkiston VIII:ssa osassa on toht. V. Vasenius koonnut kaikki vähäisetkin tiedot, jotka hänen on onnistunut runoillian sukuperästä ja elämästä saada. Paljoa ei myöskään voine enää lisäksi löytää. Kun kuitenkin kesällä tehdessäni työtä Tukholman Kunink. kirjastossa löysin pari Freseä koskevaa tietoa, jotka tosin eivät juuri mitään uutta esiintuo, mutta kuitenkin vahvistavat ja täydentävät mitä ennen on tunnettu, niin katson kuitenkin syytä olevan niidenkin julkaisemiseen. Jaakko Fresen isästä, raatimies Jaakkima Fresestä löytyy näet hänen kuolemansa johdosta v. 1700 julkaistu sekä „Tilbörlogit Ähre-Minne öfver . . . Herr Jochim Frese . . . Råd- och Handelsman . . . i . . . Wijborg, J hvileket . . . sig yttrade Ernest Gestrinius, Gr. L. Lector“ että eräs „Epicedion, quod in obitum . . . Dn. Joachimi Freses, Senatoris quondam Viburgensis laudatissimi . . . ab amicis dicatum“. Näitä molempia kirjasia toht. Vasenius nähtävästi ei ole tuntenut. Gestriniuksen tavattoman pitkä runopukuinen elämäkerta raatimies Fresestä vahvistaa ensin, että

hän, niinkuin Vasenius arvelee oli tuo Turussa v. 1668 mainittu ylioppilas „Joachimus Frees“. Vaikka hänellä olisi ollut avoinna joku hyvä hengellinen tai maallinen virka („andell verldzligt kall“), niin ryhtyi hän kuitenkin isänsä harjoittamaan kauppaliikkeesen, ja matkusti sitä varten ulkomailla. Hänen avioliitostaan Barbara Ruthin kanssa vakuuttaa kirjoittaja, että epäilee tokkohan on toista niin onnellista ja sopusointuista avioliittoa maailmassa koskaan ollut. Mutta vaikka Jaakkima Frese oli antaunut käytännölliselle elämäntavalle, niin hän kuitenkin yhä rakasti oppia, ja sentähden hän myöskin hartaasti tahtoi pojillensa antaa hyvän koulukasvatuksen. Tästä asiasta kertovat värssyt painatan, joten lukia myöskin saa käsityksen runon laadusta, jota olisi mahdotonta koettaa kääntämällä jäljitellä.

Hvar af han jemväl här sin stora vinning lade,
 At få i Phœbi och de lärda systrars hof,
 Där han personlin har förtient sitt eget lof,
 Sin söner, dem han af sin barn mäst och hade.

Som han och trenne, dem han kund beqvemma finna,
 Har af et vetsatt råd så lofligt der til stemt,
 Och med sin hand och skrift den vackra gåfvan nemt,
 Som en hvar af sin flijt af odelt skulle vinna;

Och valt en hurtig dräng, den odygd ej betungar,
 At ta dem mot alt våld af ovet i försvar,
 Då de med honom skull i lärdom göra par,
 Som andra stilla och ensamme dufveungar;

Samt bedt, at han så skull des trogna ledsvän blifva,
 Som han har sjelf i tro de vijsa Muser tient
 Och kyska, den han och tre åhr hos sig har känt
 En fljigtig lära för de samma piltar klifva;

Som han och gudlin har täktz honom anbefalla.
 Det han skull drifva i dess undervijnsning mäst,
 Hvad andligt vore och kund tiena för en präst,
 Och lära dem sin Gud i Trone rätt åkalla.

Nuo kolme oppiin sopivaa „poikaa olivat varmaan Hannu, Martti ja Jaakko Frese, jotka yhdessä v. 1703 kirjoitettiin Wiipurilaisen maakunnan matrikkeliin Turussa. Runosta näyttää kuin raatimies Frese olisi jollain palkinnolla koettanut kiihottaa näitten oppiuralle määrättyjen poikainsa ahkeruutta, joka kullekin hankkisi „kauniin lahjan“, ja vieläpä „jakamattomana“. Tuo reipas nuorukainen, jonka tuli suojella heitä „tietämättömyyden väkivallalta“, oli varmaankin Andreas Degerman, joka siis jo 1697 oli tullut opettajaksi Fresen perheeseen.

Epicedion'issa tavataan muitten runojen joukossa myöskin eräs ruotsinkielinen juuri And. Degermanilta „öfver sin aldrig tillfyllest berömlige Nutritius“, mutta vaikka siis tämä Jaakko Fresen opettaja, niinkuin näkyy, harjoitti ruotsalaista runoutta, on vaikea uskoa että Fresellä olisi ollut hänestä suurta apua siinä suhteessa, koska hänen runokokeensa tuntuu enemmän yllämainitun Gestriniuksen runon, kuin Fresen runouden kaltaiselta.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 21 p. tammik. 1892.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hrat Elm-gren, Grotenfelt, Palmén, Schybergson, Fontell ja allekirjoittanut sekä toht. Aug. Hjelt ja maist. K. Jalkanen.

§ 1.

Kokouksessa 10 p:nä joulukuuta 1891 tehty pöytäkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Skrifter utgifna af Svenska Literatursällskapet i Finland, XIX. Åbo Universitets Lärdomshistoria, 3. Historien, Helsingfors 1891.

Domkapitel-arkivet i Borgå, af J. A. Lindelöf. Helsingfors 1886.

Specialkatalog öfver Domkapitel-arkivet i Borgå, I. Konungabref 1678—1750, Borgå 1891.

Arbetareförsäkrings komiténs betänkande I. Sjuk-, begrafnings- och pensionskassor för arbetare och handtvärkare i Finland; Helsingfors 1891.

§ 3.

Hra Fontell ilmoitti että painosta oli valmistunut ensimmäinen, Varsinais-Suomea käsittävä osa Hopeaveroluettelosta, joka teos Seuralle esitettiin. Tekiä huomautti myöskin että se nimilehti, jolla tämä vihko nyt ilmestyy, oli vastaisena pidettävä, joten Seura, koko teoksen valmistuttua, olisi tilaisuudessa lähemmin päättämään sille annettavasta nimestä. Vihkon hinnaksi määrättiin 5 markkaa.

§ 4.

Päätettiin tilata yksi kappale toht. A. Bielensteinin tekeillä olevasta suuresta teoksesta: Die Grenzen des Lettischen Volkstammes und der lettischen Sprachens heute und im 13 Jahrhundert.

§ 5.

Sen johdosta että Seura ennestään oli päättänyt Todistuskappale-sarjaansa painattaa muutamia Ruotsin kammariarkistosta saatuja verorekisterejä, jotka painettuna tulisivat käsittämään 7 tai 8 arkkia, kysyi hra Grotenfelt eikö näiden lisäksi, jotta vihdoinkin saataisiin kauan tekeillä ollut ensimmäinen vihko painosta, voisi painattaa myöskin Suomen Valtioarkistossa lyötyvät Pohjanmaan tilit vuosilta 1531—39, jotka ovat siltä tärkeitä, että ne ovat vanhemmat, kuin minikään muu Suomen maakunnan tilit, sekä sen kautta selvemmin kuin muut valaisevat menneen keski-ajan hallinto- ja verotapoja. Koska nämät tilit sisältönsäkin puolesta hyvin soveltuvat samaan vihkoon jo painettujen 1500-luvun kameeraalisia ja vero-oloja valaisevien asiakirjojen kanssa, hyväksyi Seura tämän hra Grotenfeltin ehdotuksen.

§ 6.

Pastori Ad. Neoviuksen Seuralle lähettämä kokoelma Buxhoewdenin y. m. kirjeitä vuosilta 1808—09 päätettiin jättää hra Danielsonin tarkastettavaksi.

§ 7.

Hra Jalkanen esiintoi eri kustannuslaskuja viime kokouksessa ehdoittamansa Hämeen ja Savon raja-kartan painattamisesta. Koska nämät laskut kuitenkin eivät antaneet tilaisuutta asian lopulliseen ratkaisemiseen, päätti Seura, viivytyksen välttämiseksi, että hra Jalkanen saisi sopia Tilgmannin kivipainoksen kanssa kartan painattamisesta, ellei eroitus nyt esitettyjen hintojen ja uuden hinnan välillä tulisi olemaan aivan suuri. Kartan kopioimisesta oli Seuran varoista maksettava 75 markkaa.

§ 8.

Vapaah. Palmén refereerasi erään Alahovin kartanon arkistossa tapaamansa Ordreskirjan 1808 ja 1809 vuosien sodan loppuajalta. Kirja, joka erittäinkin tarjosi valaisevia tietoja sen ajan terveyshoidosta, osoittaa samalla kuinka armeijan siveellinen henki oli sodan loppuajalla vaipunut. Näyttää siltä kuin päällikkyyskin olisi antanut väestölle huonoa esimerkkiä, ainakin kielletään useasti upseereja jättämästä komentamiansa joukkoja. Mitä terveyshoitoon tulee ei näy sekään olleen varsin kiitettävällä kannalla, siitä päättäen että sairaut kaikin mokomin koettivat päästä joutumasta armeijan sairashuoneisiin.

§ 9.

Hra Melander oli lähettänyt kirjoituksen Piitimen kirkkoherran Nikolaus Andreæ Rehnin lappalaiskoulusta, joka kirjoitus oli Historialliseen Arkistoon painettava.

§ 10.

Hra Grotenfelt ilmoitti muutamia tunnetun Hannu Gichin vehkeitä valaisevia asiakirjoja, jotka ilmoittajan esityksen ohessa olivat Historialliseen Arkistoon painettavat.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 25 p. helmik. 1892.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hrat Grotenfelt, Fontell ja allekirjoittanut, sekä toht. Aug. Hjelt.

§ 1.

Kokouksessa 21 p. tammikuuta tehty pöytäkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Bidrag till Åbo stads historia, VII. Utdrag ur Åbo stads dombok 1635, Hertig Johans Diarium. Helsingfors 1891.

Geografiska Föreningens tidskrift. 3:dje årg. 1891, N:o 6.

§ 3.

Prof. K. G. Leinberg oli lähettänyt erään esityksen „malmästeri“-sanan merkityksestä, joka sana esiintyy seuraavassa hra professorin Ruotsin Valtio-arkistossa tapaamassa asiakirjassa:

„Till Borgmästare och Råd i Åbo, at handhafwa dhe af Rijkz Drotzen giorde Ordningar om bryggeriens inrättande, samt Landzköpens och Majmästeriets afskaffande. Lijka lydande Mut:is Mut:dis till Wijborg, Helsingforss, Björneborg, Raumo, Wasa, Nyestadh, Borgo, Ekenüüs, Vhlo, N. Carlby, G. Carlby.

Christina etc. etc. Wår gunst medh Gudh tillförende. Eder kan intet wara uthur minnet, trogne Vndersåthare, Borgmästare och Råd uthi Åbo, hwadh hälsosamme och nyttige Ordningar, som å Wåre wägnar Wår och Rijkzens Drotzet samt General Gouverneur uthi Stoorfurstendömet Finland, Wälborne Grefwe Peder Brahe, så om bryggeriens inrättande, som Landzköpens och Majmästeriets afskaffande, hafwer författa och publicera låtit. Nu såsom medh berörde

Ordningar till dhet gemena bästa, och serdeles till Wäre Städ-
ders uthi Finland och Österbotn goda upväxt och förkofring
anseedt är. Alt fördy är Wår Alfwarlige willie och befall-
ning, at J låte Eder wara anlägit, till at handhafwa bem:te
Ordningar, at dhe icke uthi någon måtto öfwerträdde, Men
myckit mehra i acht tagne och efterkombne blifwa; Dhet
weetande, at Wij framdeles häröfwer noga ransakning så
hoos Eder som uthi flere Städer wele anställa låta; och hoos
hwilcke då någre feel eller försumelser finnas, dhe skole
eftersom deras brått kan wara till, dherföre lijda och plichta.
Gudh Eder befallandes Nådeligen etc. etc.“

Ilmoittaja katsoi mahdolliseksi, että sana majmästeri
voisi johtua samasta alkuperästä kuin ruotsalainen sana „maj-
stång“, joka kielitutkiaain arvelun mukaan on johdettu joko
toukokuun nimestä Majus, Maj, taikka ruotsalaisesta murteis-
verbistä *Maja*, joka merkitsee: koristaa kukilla tai lehdillä,
(katso Dalinin ruotsal. Sanakirja ja Nordisk familjebok). Jos
näin olisi, voisi ehkä ajatella että majmästeri sana saisi se-
lityksensä siitä tavasta, jota kenties pikkukauppiaat, harjoi-
tellessaan maakauppaa, noudattivat, että nim. ilmoittivat tu-
loansa kyläkuntiin kohottamalla koristeltuja tankoja, joihinka
riipustivat tavaroitaan. Tällaiseen arveluun näkyy seuraava
erästä painetusta teoksesta saatu tietö myöskin antavan
aihetta:

Sveriges Ridderskaps och Adels Riksdags Protokoll
Nionde Delen 1664, tryckt i Stockholm 1891, åtföljes af flera
bilagor, af hvilka n:o 35 har till öfverskrift: „Hvadh rikz-
dagsbeslutet anlangar, som i dag [20 augusti] blef upläsit,
är Ridderskapets och Adelens underdånige svar“, och inne-
håller bland annat:

Ad. act. IX (sid. 448).

„Ad. § 14. Allehanda tiggerij af hvarjehanda slags folk, såssom trumslagare, pipare, siungare, kutskar, kockar och månglerskor med maijstenger på alle tider om åhret serdeles nyåhret och Maij, afskaffas“.

Edellisen johdosta piti ilmoituksen tekiä siis otaksuttavana että yllämainitussa asiakirjassa annettu, maimasteriaa koskeva kielto tarkoittaisi juuri maaseuduilla harjoitettua pikkukauppaa.

§ 4.

Edellisen johdosta teki hra esimies seikkaperäisen selvityksen äsken mainitun sanan merkityksestä ja johdannosta, ja oli tämä esitys eri kirjoituksena Historialliseen Arkistoon painettava.

§ 5.

Maisteri G. Granfelt oli lähettänyt seuraavan otteen eräästä relationista, joka koski Wiipurin kaupungin Ruotsin vallan aikana nauttimia kauppoikeuksia Lappeenrannan ja Käkisalmen kaupungeissa:

Extract utwisande Hwad Staden Wiborg enligt sine Privilegier åtniutit under Kongl. Swänska Regeringen och hwad den deremot under Käijserliga Ryska Regeringen i Mistning varit, upprättad enligt Käjs. Wiborgs Gouvernements-Kansliets ukas af den 16 Dec. 1762.

16.

Åhr 1616 d. 8 Februarii har konung Gustafvus Adolphus gifvit Staden Wiborg frihet att hålla öpna Bodar i *Willmanstrand* på marknadsdagar, hwilket Drottning Hedwig

Eleonora d. 21 Nov. 1660 vidare confirmerat. Men effter förordningen af d. 11 Aprill 1680 har Wiborgaren som slach-tadt Boskap uti Willmanstrand slachtareaccisen och Bod-Penningar betala måst. Åhr 1683 d. 18 Juni har kong Carl XI ophäfwit Willmanstrands Stads privilegier och förklarar samma staden till Wiborgska Lastageplatz samt in-dragit the 12 hemman som samma stad haft till Crono Gods. Åhr 1688 den 16 Julii är Jurisdiction för Wiborgska Magi-straten öfver Willmanstrand gifwen, dock allenast under marcknadztijder, och 1689 d. 18 Martii har kong Carl till-ärkiänt Wiborg hamn och Wåg Penningar ifr. Willmanstrand samt Jurisdictionen 3 dagar för och 3 Dito effter Marcknads-dagen. Effter Kongl. resol. af d. 18 Nov. 1693 äro Tompt-ören eller Bode-Penningar till Wiborgs stad ifrån Willman-strand betalte.

Staden *Kexholm* är den 20 jan. 1683 med sin handel under Wiborgska Magistratens Direction gifwen.

§ 6.

Toht. Aug. Hjelt refererasi erään lausunnon, jonka piispa Tengström v. 1813 oli antanut silloin kysymyksessä olleesta Suomen Hallituskonseljin uudestaan järjestämisestä. Tämä lausunto oli kokonaisuudessaan, hra Hjeltin esityksen ohessa, painettava Historialliseen Arkistoon.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
J. W. Ruuth.

Kokous 24 p. maalisk. 1892.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hrat Grotenfelt, Schybergson, Danielson, Fontell ja allekirjoittanut sekä toht. Aug. Hjelt.

§ 1.

Pöytäkirja, joka tehtiin kokouksessa 25 p. helmik. 1892, luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraava kirjalahja:

Finska Fornminnesföreningens tidskrift, XII. Helsingfors 1892.

§ 3.

Hra Grotenfelt ilmoitti että toista osaa „Todistuskappaleita Suomen historiaan“ nyt oli valmistunut ensimmäinen vihko nimellä „Asiakirjoja jotka valaisevat Suomen kameralisia oloja 1500-luvulla, ensimmäinen vihko“, ja määrättiin tämän vihkon hinnaksi 2 markkaa.

§ 4.

Hra Schybergson ilmoitti julkaistavaksi joukon Algot Scarinin kirjevaihtoon kuuluvia kirjeitä, jotka koskevat tämän historioitsian tutkimuksia ja opintoja ja siten ovat omiansa valaisemaan hänen tieteellistä kantaansa. Näitä kirjeitä oli kaikkiansa 32, ja olivat ne ilmoittajan tekemän johdannon ohessa painettavat Historialliseen Arkistoon.

§ 5.

Hra Hjelt jätti Seuralle kopion eräästä Porthanin lehtori Alopæuselle lähettämästä kirjeestä, jossa hän osoittaa

varsin epåhistorialliseksi muinaisjoterin suvun sovittamisen historiallisten hallitsiasukujen joukkoon, sekå huomaattaa muutamista historian tutkian ja kokoilian C. G. Nordinin esiintuomista epåilyksistä Adamuksen ja Saxon kertomusten luettaavuudesta, mikåli koskevat Ansgarion matkaa Ruotsiin. Kirje, joka kopiossa löytyy säilytettynä Kuopion lysein arkistossa pllekirjoituksella: Prof. och R. P(ortha)ns bref till L(ektor) Al(opus), oli kokonaisuuressaan seuraava:

Pro memoria.

1:o. Hos vara Historici (Wilde, Dalin, Lagerbring, Botin etc.) r förgäfves at söka några förnuftiga upplysningar om den så kallade Forniotherska tten; ty de hafva alle varit så blinde, at de ej sedt, det hvad derom berättas, r alt-sammans en blott Mythologie. — Jhre r den frste (i sit bref till Lagerbring om Eddan) som härutinnan pnat oss ögonen. — Man mrker dock, at Benzelius och Botin, som gått hela denna Mythiska Kunga-Längden förbi, ej trodt derpå. — Utom den allmänna observation, at Historien ej kan vara äldre än Skrifkonsten och Monumenter (det föreg. r blott Tradition, som är oviss och mrk), så är ej svrt at finna, det hela denna Mythiska längd r ny, och ej heller har annan källa (el. pålitligare std) n den absurda sagan *Fundin Noregs* (som fins i *Bjrners Kämpa Dater*) hvilken i så många delar är uppenbart osann, och dessutom interpolerad. Där omtalas t. ex. *Lappar*, hvilket namn *Sturleson* nnu ej kände, som beständigt kallar den Nationen Finnar.

Så skarpsynt Lagerbring var i Medeltidens Historia, så ocritisk och lättrogen var han i den äldsta.

Med första lägenhet skall jag sända *Jhres* Bref, och det hldre på Tyska, emedan f:sättaren HofR. Schlzer der-

till fogar många uplysande (ehuru mycket fria) anmärknin-
gar. Ingen granskande Historicus bör numera uptaga så-
dant Grillfängeri uti Historien.

2:do. *Nordin* är i vår Historia en arg Scepticus, och
går stundom utan tvifvel för långt i sin Scepticismus. Han
har dock ännu ingenstädes sjelf utfört sina tvifvelsmål i tryck;
utan hafva de endast efter Hans mundteliga yttranden, dels
af Prof. *Fant* i åtsk. Disp. dels per traditionem kommit i
omlopp. Han attackerar i synnerhet authentien af åtsk.
gamle Auctorer och Documenter t. ex. *Adamus* Bremensis och
Saxo Grammaticus: emot h:kas riktighet han uppgifvit åtsk.
svåra tvifvelsmål. — Nu grundar sig hela kunskapen om Ansga-
rarii resa till Sverige på *Adamus* och *Rimberti* Vita Ansga-
rarii (hvars authenticie han likaledes bestrider); undanrödjas
de, så förfaller hela detta factum. Hvarken Danska eller
Tyska Kyrcko Historien har annars minsta spår till Ansga-
rarii resa längre norr än till Dannemark. J anledning af Bre-
miska (el. Hamburgiske) Ärkebiskoparnas pretension till Pri-
matet öfver alla församl. i hela Norden (jämväl i Estland
och Lifland), är deras Clericie beslaget med flere falska Do-
cumenters förfärdigande: misstanke är således, at de likale-
des efteråt, i samma afsigt, som man smidt hela den före-
gifne *Adamus* och *Rimbertus* eller åtminstone interpolerat
och förfalskat dem? Åtskilliga Vestigia fraudis har ock Nor-
din uptäckt, t. ex. at staden Trondheim i Norge af Adam
omtalas, då likväl detta namnet är mycket yngre än Adami
tid: staden hette förut blott *Nidaråås*. Om hans *Birca*, Sve-
riges Hufvudstad, vet ingen af våre Nordiska Häfder det
minsta, och at han ljuger, då han beskriver dess pragt och
yppighet, är otvifvelaktigt. — Deremot vet han ej af *Sig-
tuna*: Regenternas namn hos honom stämma ej heller öfverens
med våra Nordiska Konunga Längder. — Om det förgyllda

Upsala Tempel ljuger han ock uppenbarl. *Adamus* bör granskas, Mspt pröfvas till ålder och beskaffenhet etc., så at Critiquen har ännu här et öppet fält — Visst är, at hvad våra inhemske Häfder intyga om Christend. inkomst hit ifr. Norrska sidan (förrst till Westergothland) genom Engelske Lärare, ej med Adami berättelser om Bremiska Missionerne, sammanstämmer.

§ 6.

Maist. K. Jalkasen puolesta ilmoitettiin Historialliseen Arkistoon otettaviksi muntamia tauluja, jotka osoittavat Rautalammin pitäjältä 1500-luvun lopulla nostettujen veromäärien suuruus, laskettuna parseelittain kultakin viideltä vuodelta.

§ 7.

Toht. Hjelt esiintoi erään piispa Tengströmin v. 1811 antaman lausunnon Suomen rahalaitoksen järjestämisestä, ja oli kirje kokonaisuudessaan ilmoittajan siihen liittämän johdannon kanssa painettava Historialliseen Arkistoon.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 28 p. huhtik. 1892.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hrat Elm-gren, Grotenfelt ja allekirjoittanut.

§ 1.

Pöytäkirja, joka tehtiin kokouksessa 24 p. maalisk. 1892, luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Geografiska Föreningens Tidskrift. Fjerde årg. N:o 1
och 2. Helsingfors 1891; ja

Förhandlingar vid Finska Läkare sällskapets 13:de all-
männa möte 1891. Helsingfors 1892.

§ 3.

Päätettiin ryhtyä kirjojen vaihtoon Upsalan Yliopiston
kirjaston sekä täällä ilmestyvän „Finsk Militär Tidskrift“-ni-
misen sanomalehden kanssa.

§ 4.

Hyväksyttiin ehdotus että Hist. Seura osaltansa ottaisi
50:llä markalla korvataksensa arkkitehti S. Schjerfbäckiiä
siitä piirustuksesta, jonka teki Seurain aiottua yhteistä huo-
netta varten.

§ 5.

Ilmoitettiin että Historiallisen Arkiston XII vihkon en-
simmäinen osa, käsittäen 197 sivua, piakkoin oli valmistuva,
jonka johdosta määrättiin sen hinnaksi 2 markkaa 20 penniä.

§ 6.

Ilmoitettiin hra K. R. Melanderin lähettämä kirjoitus
„Wiipurin triviali-koulusta 1600-luvulla“, joka kirjoitus koko-
naisuudessaan oli Historialliseen Arkistoon painettava.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 30 p. toukok. 1892.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hrat Grotenfelt ja allekirjoittanut, sekä toht. Aug. Hjelt ja maist. Th. Dillner.

§ 1.

Kokouksessa huhtikuun 28 p:nä tehty pöytäkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Finsk Militär Tidskrift, 11 årg. Häft. I—IV 1892.

Två resebref från kontinenten 1828, 1829 af Imman. Ilmoni, påträffade och med belysningar utgifna af J. O. I. Rancken.

Geografiska Föreningens Tidskrift. Fjerde årg. 1892, N:o 3. Helsingfors 1892.

Skrifter utgifna af Svenska Literatursällskapet i Finland, XX. Förhandlingar och uppsatser, 6. 1890—92. Helsingfors 1892.

§ 3.

Hra Grotenfelt luki otteita kahdesta Juhana Jaakko Nordströmin kirjeestä Gabriel Reinille, joista toinen on dateerattu 26 p. lokak. 1848, toinen 12 p. marrask. 1850. Edellisessä Nordström selittää syyt Ruotsiin muuttoonsa ja esiintuo epäilyksiänsä tehdyn ehdotuksen johdosta että jälleen hakisi virkaa Suomessa; se näyttää että Lagus erehtyy, kun hän Nordströmin elämäkerrassa arvelee syyksi hänen muuttoonsa hänessä vakaantuneen mielipiteen, ett'ei hän Suomessa voisi suorittaa samaa tieteellistä työtä kuin Ruotsissa, ja näyttää osoittavan että nuo hetkelliset tapaukset ja vaikeu-

det, joihin Nordström oli joutunut, olivat pääsyynä hänen päätökseensä. Jälkimäisessä hän lausuu ajatuksiansa suomalaisen kirjallisuuden sensuuri-kiellosta ja Suomen yliopiston senaikuksista oloista. Kirjeet kuuluvat seuraavalla tavalla:

I.

Sthlm, den 26 Oct. 1848.

Min Bror.

Ditt sednaste bref, skrifvet den 20 September, kom mig tillhanda först den 21 dennes, inneslutet i ett pakett från Grönblad, hvilket en Hr. Möller, bokhållare hos H:rne Frenc-kell, hade med sig. Jag tackar Dig för den hågkomst det innebär, och den sanna, gamla vänskap, det uttrycker. Du gör mig deri en fråga, som brodren Lille redan i ett bref under Junii månad ställt på mig, och som jag derföre länge nog haft tid att öfverväga. Emellan viljan och sättet är ofta, i denna besynnerliga verld, en punkt, som i betraktande af det sednare gör den förra oförmögen att handla i öfverensstämmelse med de djupare, inre drifter, hvilka bestämma hennes önskingar. Den här af uppkommande strid har jag i all sin bittra stränghet mer än engång i mitt inre bestått, och särdeles i följd af de omständigheter, som föranledde den brytning i mitt lif, som med Din fråga står i sammanhang. Hvad jag den tiden utstod; de hårda inre striderne emellan en kärlek, djup som barnets, för mitt land och den institution, åt hvars tjenst min ungdoms och min manna-ålders arbete dittills varit egnadt, och beskaffenheten af det sätt, på hvilket det då mera ensamt var mig öppet att undvika följderna af det steg, som, taget under förhållanden af olyckligt stor inverkan på mitt sinne, skulle medföra upplösning

af denna verksamhet; ett sätt som icke fullt tillfredsstälde mitt begrepp om mannaordets betydelse och omständigheternas kraf: dessa strider, så mycket bittrare, som de inneslötos inom mig, emedan, då jag utom mig sökte råd och pröfning, jag ej fann något, som skingrade det skumma i min blick, utan tvertom ofta motsatsen, dessa strider under många och långa sömnlösa nätter, under det jag om dagen bar hufvudet rakt, de — hafva åtminstone nu lärt mig att se skarpare och vara försiktig. Det förgår ingen dag, utan att jag i mina tankar försätter mig bland Eder, föreställande mig än det ena, än det andra, huru det eller det skulle kunna utvecklas och bringas till ett friskare och bättre medel för samhällets lifsomlopp, och reflecterande öfver ställningar och förhållanden der hemma. Dessa här tillbragta två år hafva ock i sin mån, om ej ökat, så åtminstone mognat mitt vetande och mina insigter. Intet tvifvel således att ett meddelande deraf åt en ungdom, som vuxit upp på samma jord som jag, skulle vara mig kärt. Men icke desto mindre hysar jag betänkligheter vid ett sådant steg, Du föreslår. Det gafs en tid, då jag, efter afskedet, nedtyngd af tanken på skiljmässan nästan sjelf erbjöd mig att, huru det ock måtte bedömas, omgöra allt. Men, bland dem, som ville mig väl, funnos då några, som afrådde det, andra som dervid blefvo likgiltiga, under det att ännu andra, som hörde till den stora klassen af personer, hvilka ej kunna uppfatta människor eller bedöma deras djupare motiver, eller uti det mindre vanliga uti en persons handlingssätt se annat, än en beräknande egoisms yttringar, beredde sig till skadefröjdens njutningar och klandrets vållust i anledning af ett steg, som dock innebar ett offer till och med af dittills följda principer och motiverades dessutom af det jämmerliga tillstånd, hvori min lemnade lärostol försattes genom dem, som skulle öfvertaga

den interimisvis. Sålunda äfven då, likasom under frågans första afdelning, hvarunder dock tillfällen att bemedla en till sättet tillfyllestgörande återgång ej saknades, lemnad allena, fann jag att mitt engång tagna steg måste tagas ut till hela dess längd och djup. En man behöfde, under sådana förhållanden, hvori jag då befann mig, det allmänna tänkesättets tydligt och bestämdt uttalade önskingar som motiv för en retrograd vändning. Dessa visade sig icke, och jag är nu här, åtminstone med det medvetande, att om ock det var ett fel att först lyssna till de härifrån gjorda anbuden, jag likväl sedan redligt handlade, då jag, vaknad till fullt medvetande af mitt inres sanna sympathier och smärtan af en bortgång, likväl på det noggrannaste undvek allt, som med bibehållande af skenet till min fördel hade kunnat förhindra bortgången. Du och hvar och en annan, som då kände mig närmare, måste medgifva att jag i sista minuten var sann och fri från all intrig, och gick mitt nya öde till mötes, utan att förneka mina känslor, — men med en sorg i själen, om hvars tyngd hvarken Du eller någon annan då kunde göra Dig en riktig föreställning. Du mins väl ännu en afton i Maji 1845 hos Ndr [Nervander], då han frågade mig, om jag ville kvarstanna i fall Rectorsvalet då fölle på mig, och tillade att han skulle i sådan händelse visa för I[lmon]i och några andra ett bref från Petersburg, deri man önskade detta val. Jag svarade, att jag derpå ej ville svara något, emedan jag ur ingen synpunkt ville intrigera mig till att väljas. Då var likväl ett tillfälle att med heder komma från saken. Men jag begagnade det icke, ty min grundsats var och är, att det valet bör vara i hvarje hänseende moraliskt fritt. Jag har här uppdragit denna karakteristik af min sednaste tid i Helsingfors, för att Du måtte se, hvarföre, i allmänhet betraktadt, det förslag, Din vänskap och Din tro,

att jag på min gamla lärostol vore åter behöflig, föranledt Dig att göra mig, hos mig stöter på betänkligheter. Här är åter en punkt emellan viljan och sättet: dessutom hvad man då, för små betänkligheters skull i det hela, lät fara, är det ej omöjligt att tänka sig, att man, när en sålunda initierad fråga åter bragtes å bane, för andra små considerationers skull kunde å nyo låta falla? den ena villan vore då värre än den andra. Ännu andra synpunkter får jag härvid ej förglömma. Nästan hela detta år har jag varit distraherad af arbeten, liggande utom min egentliga sfär. Mina arbeten i archivet hafva derföre blifvit något efter. Mina pekuniära förhållanden skulle ännu ej heller tillåta mig vidkännas kostnaderna af en omflyttning; ty en sådan aflöper ej för litet. Härtill kommer ännu en punkt. Vid min hitkomst erhöj jag recta manu en summa för min lönlösa tid här och der. Mitt begrepp om rätt fordrade, att återbetala den, i händelse af så snar återgång, men dertill saknar jag ock medel. Allt detta innebär svårigheter, till hvilkas afhjelpande jag ej kunde begära bidrag på samma gång, jag candidus ambirem redeundi caussa. Likväl äro dessa punkter af underordnad art. Vigtigare äro de, som afse sjelfva det steg, som Du kallar „ett tillkännagifvande att etc.“ I alla händelser, om jag kunde besluta mig till ett sådant steg numera, skulle det ske hos Thronföljaren directe. Jag har, ty värre, en bitter erfarenhet af, hvad intermediärer vilja säga. Men ännu åtminstone är jag dertill ej beredd och stämd. Detta vill dock ej säga, att jag redan skulle förälskat mig i mina nya förhållanden: det kommer troligen just ej att hända, med ett sådant sinne som mitt; men väl ville jag här göra något mer, då nu engång ödet försatt mig hit. Anser man sig verkligen behöfva mig derhemma, så är det säkert, att detta behof ej upphört ännu

efter ett år; och jag är ännu i fulla styrkan af min manna-ålder. M. e. o. att supplicera om återkomst, bjuder mot mitt sinne. Dig, min Bror, tackar jag emellertid för det bevis på vänskap och gammalt förtroende, som Ditt förslag innebär. Jag hoppas ock, att Du ej illa upptager detta öppna uppläggande af mitt inre. Anse det som ett af våra fordna förtroliga samspråk. — — —

II.

Sthlm, d. 12 Novbr 1850.

Min Bror.

Hjertlig tack för Ditt bref med min hustru. Jag har uppskjutit med mitt svar, då jag velat afsända det säkert och tillfälle dertill erbjöd sig med Hartwall, som camperat här en månad och nu afreser. Jag läser i Din själ genom Ditt bref: jag förstår de dystra bekymmer, som hvälfva sig der och jag delar dem lifligt. Kastad ut uti nya förhållanden i ett land, som väl ej är fremmande, men dock ej heller solum natale, är jag oförändradt Finne i allt hvad angår Finlands intellectuella frågor. Med djupaste indignation erfor jag det förbud, som, utgånget från summus imperans eller hvilken annan som helst, endast kan betraktas som ett helgerån mot de oefftergifliga rättigheterna hos hvarje folk, att få odla sina begrepp och insigter i vetandets förnuftiga sfär; med icke mindre häpnad mottog jag notisen om pedellväsendet, hvars detaljer Du nämner i Ditt bref, och hvars original-motor ingen skarpsinnighet behöfs att igenfinna. Hela detta påfund, den löjlige ömtåligheten för yttre vördnadsbetygelser från Studenternes sida, inblandningarne i små de-

taljer af Universitetets lägsta bestyrelse och ekonomiska futi-
liteter, det herriska väsendet, den fullkomliga bristen på akt-
ning för människovärde, likgiltigheten för all högre intellec-
tuel odling, den slafviska underdånigheten för hvarje omoti-
verad önskan ofvanefter, oförmågan att fatta lagens bin-
dande kraft för de styrande så väl som de styrde, hela denna
personification af tel est notre bon plaisir vittnar ovedersäg-
ligen att någon högre, ädlare, af stora vuer bestämd, för
fosterlandets sanna väl lifvad, djupt tänkande ande icke nå-
gonsin genomströmmat denne mans inre. Han är en korpo-
ral, måhända ss. sådan skicklig, utan tvifvel trofast, ss. pri-
vat man hvad man kallar hederlig; men sannerligen icke
statsman, eller duglig att stå i spetsen för sin nations hög-
skola. Det är uppenbart att den förbittring hans tillgörän-
den väcka skall störa de unges frid, förslappa deras kun-
skapslust, stegra deras opposition, förvirra deras begrepp om
loijauté och samhällsaktning, väcka hos några lycksökeriets
ande, hos andra förtrytelsens blinda trots — och sålunda
corrumpera och depravera landets blomma. Kommer härtill
detta anfall på nationalitetens sensitiva, så är det klart, att
man aldrig planmässigare skulle kunna motarbeta sina egna
syftemål, än just på det sätt, detta olyckligt valda organon
imperii adopterat. Dock despotien är alltid kortsynt. Så
vittnar historien under alla tider, och man bör tro, att detta
factum är en yttring af denna högre princip, som tvingar
sjelfva det onda att blifva medel för det rättas seger. I
hög grad intresserade mig hvad Du berättar om den skräm-
sel, den hederlige Wilh. Tell ännu i sin graf genom sina
sagolika bedrifter injagat hos örnens öfvermodigt stolta barn.
Det är väl icke nytt, men alltid karakteristiskt, så beklag-
ansvärda ock de mesurer i öfrigt äro som i följd deraf ta-
gits. — — — Bedröfligt är, att de namn som figurera i

detta drama af ett trofast folks förnedring dock äro finska, och att många ogräs uppvuxit på de fåror, finsk uselhet plöjt. Vore ej hos de s. k. högre depravationen redan i blodet; funnes ännu mod och sans, kärlek för sanning och rätt, ära och samvete hos dem, som ödet ställt närmare den makt, af hvars vilja nu ty värre allt beror, så skulle dock hos den man, som är denna makts incarnation, mången afledande protest kunna inläggas, som, skickligen affattad, borde blifva verksam, och, om motsatsen inträffade, dock blefve ett bevis att man gjort sin pligt. — Den skrift, med hvilken Ni ämna ingå, anser jag vara på sitt ställe ur nämnda synpunkt; men jag tror ock, att, då detta steg i sig sjelf är extraordinärt, det för den beräknade verkans skull varit riktigare att insända den omedelbart, alldenstund den föreskrift, Ni nu ansett er böra äfven i detta fall följa, naturligen ej kan hafva tillämplighet på en casus, deri Ni måste anmäla att Vice-Canslerns oriktiga procedere är anledningen till er petition. Ty om han ej insänder den, hvad viljen I då göra? tiga stilla eller klaga? — — —

§ 4.

Maist. Th. Dillner esitti kysymyksen, suostuisiko Seura kustantamaan hänen lisensiaatti-arvon saavuttamista varten tekemänsä, „Suomen kaupan oloja vuosina 1570—1621“ koskevan tutkimuksen painattamista, jättäen Seuran päätettäväksi, tahtoisiko Seura ottaa mainitun tutkimuksen toimituksiinsa tai muulla tavalla antaa apua sen julkaisemista varten. Asia päätettiin jättää ratkaistavaksi syksyllä pidettävässä ensi kokouksessa.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 29 p. syysk. 1892.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hrat Danielson, Palmén, Fontell, Schybergson, Grotenfelt ja allekirjoittanut sekä maist. Rob. Blomquist.

§ 1.

Kokouksessa 30 p. toukok. 1892 tehty pyötäkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Bidrag till Åbo stads historia. Andra serien, II. Åbo stads historia under 17:de seklet, af C. v. Bonsdorff. Andra häftet. H:fors 1892.

Skrifter utgifna af Svenska Literatursällskapet i Finland; XXI. Katalog öfver den svenska literaturen i Finland 1886—1890. H:fors 1892.

Finsk Militär Tidskrift. Elfte årg. Häft I, V, VI och VII. 1892.

Suomen Teollisuushallituksen tiedonantoja. Kuudestoista vihko. Helsingissä 1892.

Suomen Teollisuushallituksen tiedonantoja. Neljästoista vihko. 4:llä kartalla.

Suomenmaan Virallinen Tilasto, XVIII. Teollisuustilastoa. 6. Vuodelta 1889. Edellinen ja jälkimäinen osa. Vuoritoimi ja koneteollisuus. Tehtaita ja käsityölaitoksia. Helsinki 1891 ja 1892.

Suomenmaan Virallinen Tilasto, XVIII. Teollisuustilastoa. 7. Vuodelta 1890. Jälkimäinen osa. Tehtaita ja käsityölaitoksia. Helsinki 1892.

§ 3.

Maist. Th. Dillnerin toukokuun kokouksessa esittämän kysymyksen johdosta, suostuisiko Seura painattamaan hänen lisensiaatti-arvoa varten tekemänsä tutkimuksen Suomen kaupan oloista 1570—1621, päätti Seura, katsoen yleensä niihin vaikeuksiin, jotka syntyisivät akatemiallisten väitöskirjojen julkaisemisesta Seuran toimituksissa, että se ottaisi kustantaaksensa ainoastaan teokseen liitettävät tilastolliset taulut, jotka olisivat painettavat Historiallisen Arkiston parillaan tekeillä olevaan vihkoon, ja joista tekijä saisi lunastaa yli-painoksen.

§ 4.

Prof. Danielson esille jätti maist. Verner Meurmanin kopioimat Suomen kaupunkien yksityiset anomukset Porvoon valtiopäiville, joiden alkukirjoitukset löytyvät Ministerivaltio-sihteerin Arkistosta muutama aika sitten Suomen Valtio-arkistoon tulleiden asiakirjojen joukossa. Nämät anomukset, joiden julkaisemista Seura jo ennen oli hyväksynyt, päätettiin painattaa Historialliseen Arkistoon.

§ 5.

Esimies hra v. Bonsdorff jätti Seuran Arkistoon kaksi Sprengtportenin kirjettä, toinen kirjoitettu Porvoossa $\frac{8}{20}$ p. toukok. 1809 kapteeni v. Essenille, sekä toinen, dateerattu Wiipuri ja Hietala $\frac{24}{6}$ 1813, nähtävästi luutnantti Kustaa Juhana von Essenille. Kirjeistä, jotka etupäässä koskevat yksityisiä asioita, näkee, että Sprengtporten vanhoilla päivillään tunsii itsensä tyytyväiseksi elämänsä työhön. Näitä kirjeitä seurasi vielä eräs kolmas Sprengtportenille 10 p. huhtik. 1817 lähetetty kirje, josta kuitenkin puuttuu allekirjoitus.

§ 6.

Hra v. Bonsdorff luki vielä seuraavan esityksen Tammissaaren kaupungin hallituksessa 1680-luvulla tapahtuneesta väliajasta, jolloin pormestari ja neuvosmiehet olivat toimittaneensa luopuneet:

Kun Raseporin kreivikunta ison reduktionin kautta joutui kruunun alle, menetti pieni Tammissaaren kaupunki sen avun, minkä se ennen oli saanut kreiveiltään, eikä hallitus ensi aluksi myöntänyt kaupungille hyvinkin tarpeellista korvausta. Seuraus tästä oli muun muassa, että oikeuslaitos joutui rappiolle. Vuonna 1681 uhkasivat pormestari ja raatimiehet luopua viroistaan, koska heillä ei ollut mitään palkkaa. V. 1684 ei löytynyt enään pormestaria ja v. 1686 oli koko maistraati hajalla. Tämä tila kesti aina vuoteen 1688, jolloin hallitus nimitti pormestarin, ja vähän myöhemmin valittiin tarpeellinen luku raatimiehiä. V. 1692 pormestarinvirka uudestaan tuli avonaiseksi eikä siihen pitkään aikaan asetettu ketäkään. Kolme vuotta hoitivat raatimiehet oikeuslaitosta ja hallitusta, kunnes keväällä 1695 kuninkaallisen päätöksen kautta koko raastuvanoikeus lakkautettiin ja sen sijaan asetettiin kämnärioikeus, jota paitsi Raseporin kihlakunnan tuomari velvoitettiin pitämään pari kertaa vuodessa käräjiä Tammissaarella.

Vuosina 1686—88 kestävästä interregnumin aikana on porvaristo ottanut itse hoitaaksensa kaupungin hallitusta. Vuodelta 1686 löytyy vielä säilyssä ne pöytäkirjat jotka pidettiin porvariston kokouksissa. Niissä mainitaan että yleisiä kokouksia pidettiin kuninkaalta tahi maaherralta tulleiden kirjeiden johdosta, mutta ettei koskaan ryhdytty oikeusasioihin, vaikka moni oli sitä vaatinut. Pöytäkirjojen sisällyksestä huomaa sitä paitsi, että porvaristo on kokouksissaan

jakanut maksut laivaväen-pittoa varten, kontributioonin y. m. kunnalliset verot, myöntänyt huutoja ja kerran ratkaissut erään talonriidan. Merkillisintä ehkä on, että kun valtiopäiväkutsumus saapui kaupunkiin, niin valittiin edusmies ja valmistettiin hänelle tavalliset valtiopäiväpostulaatit.

Vuodelta 1687 ei löydy pöytäkirjoja, mutta arvattavasti ovat tärkeimmät hallinnolliset ja taloudelliset asiat tulleet ratkaistuksi samalla tavalla kun edellisenä vuonna.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Kokous 31 p. lokak. 1892.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hrat Danielson, Palmén, Schybergson, Fontell, Grotenfelt ja allekirjoittanut sekä toht. Aug. Hjelt.

§ 1.

Kokouksessa 29 p. syysk. 1892 tehty pöytäkirja luettiin oikaistavaksi ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Geografiska Föreningens Tidskrift. 4:de årg. 1892, N:o 4 1892.

Finsk Militär Tidskrift, 11:te årg. Oktober H. X. 1892.

Finsk Militär Tidskrift, 11:te årg. Aug.—Sept. H. VIII—IX. 1892.

Bihang till Finsk Militär Tidskrift; H. IX. 1892.

Inscriptions de l'Orchon. Receuillies par l'expédition finnoise 1890 et publiées par la société finno-ougrienne. Helsingfors 1892.

§ 3.

Vapaah. E. G. Palmén kertoi niistä omituisista oloista, jotka johtuivat Vapauden aikakauden ensimmäisillä valtiopäivillä ankarasti noudatetusta salaperäisyydestä, „sekretessistä“. Paitsi sekreti-valiokuntaa koski valalla vahvistettu vaitiolo-lupaus myöskin säätyjen jäseniä. Tärkeitä päätöksiä katsottiin toisinaan tarpeelliseksi salata itse hallitukseltakin ja perustuslakien painattamista pidettiin arveluttavana; ja kun Ritaristo ja Aateli kerran painatti erään nuhteen, jonka talonpoikaissäätö oli saanut, herätti tämä rikos sekretessistä vastaan sellaisen mielipahan, että mainitun säädyn täytyi peräytyä ja kaikellisilla verukkeilla koettaa päästä asiasta.

§ 4.

Lehtori A. Helander Wiipurissa oli painettavaksi tarjonut kokoelman kopioita Mennanderin kirjeistä Tukholmassa. Koska tätä kopiokokoelmaa ei vielä oltu Seuralle lähetetty, lykättiin asian ratkaisu siksi, kun se on saapunut.

§ 5.

Hra Danielson antoi pöytäkirjaan seuraavan tähän saakka julkaisemattoman lisäyksen Wiaporin antaumista v. 1808 koskevaan konventioniin:

Frågor.

Sedan uti convention är lofvat att uti allt, hvad där ej är utsatt, nu skall efter största billighet öfverenskommas, så sättes i fråga:

1:mo Den ed, som skulle göras till Ryska Kejsaren, lärers för det närvarande, och innan den förut till svenska kronan aflagde trohets ed formeligen är upplöst, ej kunna bli annan, än att intet fiendteligt skall förehafvas emot Ryssland eller någon brefväxling hållas med Sverge, utan att deremot hvar och en, så länge han uppför sig redeligt, bör njuta sig landets lagar till godo?

2:o Finska Ordinarie Dragonerne och Soldaterna samt Reserv Corpsen och Rote Båtsmänner böra få hemgå till sine rotar; deras Off. och Und. Off:e följa dem, och alla njuta skjuts och förplägning efter svenska författningarne: Dragone hästarne återlemnas åt rusthållarne?

Svar.

De som återvända till sine hemvist skola anses som de öfriga landets inbyggare och aflägga trohets eden; — de, som ej vilja svärja, kunna ej begära att blifva ansedde anorlunda än som krigs fångar. — Som convention har blifvit gillad af hans Majestät Kejsaren, så kan ingen ting der ändras utan dess befallning.

Hvarje Reg:ts Off:e skall till sin hemresa få 2:ne hästar och åkdon, hvarje Officerare en häst med åkdon, Und. Officerare och Soldater 1 häst och åkdon för hvar 10:de man och dessutom 12 B. Rgm. hvar om dagen, räknandes att de marchera 2 $\frac{1}{2}$ svensk mil om dagen; med det öfriga förhållles efter innehållet af Con-

3:o Adlercreutzska Reg:tet kan ej gå i tjenst; dessutom skulle det kosta så mycket; hvarföre det borde sättas på fredsfoot och hvar och en gå hem till sitt?

4:o Af de öfrige Reg:ts och arméens flotta begjäres att alt det manskap, som har jordbruk och säkra ställen att vistas på samt kunna med hustru och barn försörja sig, måtte få gå hem försedde med permission pass efter svenska författningar; — de, som hafva egna hus på fästningen, qvarbli der och idka sina näringsfång: de som icke hafva några uppehålls ställen böra icke föras öfver gränzen, utan förses med tillräckeligt underhåll för att kunna lefva.

5:o Ingen tvingas till krigstjenst?

6:o Som Und. Off:s och manskapets hustrur och barn hafva af regeringen erhållit under-

vention och Proclamation af d. 19/31 Martii.

Denna begäran lika med den 1:o puncten är ej enl. med den af Hans Kejslerliga Majestet gillade convention; — allt hvad den commenderande Generalen kan göra är att anmäla det hos Kejsaren på det förmonligaste och afvakta Hans befallning.

Beviljad genom Convention. —

Det förstas. —

Bifalles enl:t proclamation af d:n 6/18 Febr. 1808.

stöd af 3 sk. Banco för hustru och 1 1/2 sk. för hvart barn dagel:n, el:r i stället för penningar en portion bröd räknat till 3 sk.; så begäres att detta måtte fortfara till skjörde tiden, i synnerhet som spanmål dertill är på fästningen?

7:o Ingen må skiljas vid hustru och barn?

8:o Manskpet behålla sina renslar, tornister och kläder?

9:o Enkor och fader lösa barn njuta lika med manskpet?

10:o Handtvärckare och timmermän, som hafva löner på ordinarii stat, få qvarblifva, om de vilja eller ock flytta härifrån; de som stadna qvar skickas åt landet, om fästningen blir angripen; — alla extra, som nu arbeta, få hvar och en gå hem till sitt?

11:o Skeppsgossarne förblifva på den fot de nu äro, el:r följa föräldrarne?

12:o Lotsarne på Båkhöllen återvända till sine hemvist och åter få sina båtar, som äro tagne utanföre deras hus?

Bifalles. —

Bifalles. —

Bifalles enl:t proclamation af den 6:te febr. —

Bifalles genom convention. —

Bifalles. —

Bifalles. —

13:o Sjöfolket få söka sig sjöfart, el:r få underhåll lika med soldaten?

14:o De 5 Und. Off:e och 55 man Artillerister och Svea artillerie öfversändas till Sverige så fort ske kan på rysk bekostnad?

15:o Und. Off:e få söka sig sjöfart; de som ha föräldrar få utflytta, äfven som de, hvilka hafva egna hus på fästningen, som till antalet icke öfverstiga 30, få qvarstadna med samma vilkor som för handtvärckare och timmermän äro utsatte; — resten följa med manskapet och få underhåll. — Hustrur och barn följa som manskap?

16:o Flaggjunckare, Fanjunkare och öfrige flagg Und. Off:e, hvilka nu njuta samma förmåner som officerare, måtte bibehållas dervid?

17:o Alla civila personer, af hvad namn och stat som helst, anses lika med deras vederlikar af militairen?

18:o Alla Officerare få flytta till sine egendomar el:r bostäl- len på landet, och få dertill

Sjöfolket kunna enligt convention lika som de öfrige hembå, de som åstunda tjenst skola derföre blifva betalte. —

Und. Off:e och manskap af artilleriet kunna ej blifva öfversände till Sverige, men skola ej bli skickade långt bort. —

Om husen äro deras egendom, så behålla de dem enligt Convention; det öfriga kan ej sättas i tvifvelsmål efter proclamation af den $\frac{6}{18}$ Febr. 1808.

Bifalles genom Convention. —

Bifalles genom Convention. —

Afgjort genom svaren på 1:a och 2:a puncterne. --

hästar mot betalning, till föräldrar och släktingar mot parols; — de öfrige inqvarteres i städerne innom landet, samt fortskaffas på rysk bekostnad till deras inqvarteringsställen?

19:o Tillräckelig tid lemnas att få sine saker från fästningen, utan att visiteras; om möjligt vore med egit folk, som finge så länge qvarblifva. — Härtill projecteras 100 man båtsmän, som sedan få hemgå med samma vilkor som de öfrige, och njuta här aflöning under flyttningstiden?

20:o Hvarje hushåll får behålla ett el:r par rum för sine tillhörigheter, tills de kunna flytta; dessa rum bevakas att ingen förskingring sker; handräkning lemnas emot betalning, och ägarena ej förnekas att komma till fästningen.

21:o De som åstunda resa till Sverige, få pass land eller sjövägen efter omständigheterna uppå ryska kronans bekostnad.

Hvar och ens tillhörighet skall ej visiteras; — de 100 man bifalles och ägarena hafva att sins emellan härom öfverenskomma; — i allmänhet gifves 8 dagar att flytta på; — äfven tillåtes nu genast att medan isen ligger flytta saker. — Om omständigheterna ej tillåta en och annan flyttning på de utsatte 8 dagarne, så skall allt möjligt afseende derpå hafvas. —

Detta beviljes under de 8:ta dagar, ock det öfrige enl. föregående punct.

Afgjordt genom Convention. --

22:o Qvarter för personer ock efecter i Helsingfors för alla som utflytta, till de få sine afairer i ordning.

23:o Det apointment, som består alla Classer, utsättas.

24:o Regementernes Mucicaliska Instrumenter, ock Mucicalier, egenteligen såsom Compag: Chefens ägendom, få hvar ock en bibehålla.

25:o Jntet afseende måtte hafvas på födelse orten, utan hvar ock en få välja där han vill vara: emot de utsatta villkor?

26:o Sjukhusen med deras upsyning ock betjening förblifva på närvarande fot qvar. Om de flyttas, följa alla Officerare med, ock aflönas af ryske kronan, med hvad de hittills njutit, de som tillfriskna få lika rätt som deras vederlikar.

27:o Till aflefverering af alla förråder och särskilte despositjoner qvarblifva någre Officerare ock Embetsmän, hvilka njuta under denna tiden full aflöning och sine rum?

28:o Fält Contoiret flyttar,

Man skall göra alt hvad utrymme tillåter i anseende till det stora antal trupper, som nu ligger i staden.

Afgjort genom Proclamatjon af den $\frac{6}{18}$ Februarij 1808.

Alt hvad som är enskildt ägendom får behållas.

Bifalles.

De sjuke ock tillfrisknade skola icke blifva uteslutne ifrån de förmoner, som äro bevilljade de öfrige af deras Corps; alla Officerare fortfara i deras tjenstgöring ock njuta därföre aflöning.

Det förstas.

Bifalles.

då de hinna till Helsingfors, at få räkenskaperne i ordning?

29:o Allmänna arbetskarlar blifva som de nu äro qvar på fästningen!

30:o Arbetsfångarne med deras uppsynning lära blifva på samma fot som hittills!

31:o Om penningar fås för att leqvidera de, som ifrån fästningen afgå, behöfves nu ungefärligen 20,000 R. D:r.

1:mo Garnizon på Gustafs svärd skall middagstiden d:n 3:die Maj gå ur fästningen och endast qvarlemna en vackt, som består af en 1 Off., 1 Und. Off., 1 Trumslagare och 20 man; — denna vackt skall aflösas af en rysk, som har lika styrcka, och sedan svenska vackten gått derifrån, skola Kejsrerlige Troupperne marchera in i fästningen. — Hela Adlercreutzska Reg:tet skall öfverföras samma dag till Helsingfors för att derifrån begifva sig till sin bestämda ort?

Bifalles.

Förmodeligen.

Jemlikt särskilte articklar i Conventjon.

Bifalles angående Gustafsvärds besättande. — Hvad Adlercreutzska Reg:tets öfverförande till Helsingfors angår, skall det ske i händelse det finnes tillräckelige kvarter; i annat fall skall en del deraf inqvarteras i närmast belägne byar. —

2:o Enligt convention skall porten ifrån Vargön till Gust. svärd uppgifvas åt ryska trupperne, men för att undvika en så hastig blandning af nationer, skulle det kanhända vara bättre att ändra denna punct?

3:o Den 4:de Maj skola alla Åboläns, Björneborgs, T:hus och Nyl:s Reserver öfverföras till Helsingfors för att sedan gå vidare. Vid besättandet af stora Öster Svartö, undantagande varven, skall en rysk vackt, bestående af 1 Off., 1 Und. Off., 1 Trumslagare och 20 man, middagstiden ingå för att aflösa svenska vackten vid porten, derefter skola ryska trupperne inmarchera till ett antal som ej öfverstiger 1,000 man i brist på qvarter. —

4:o Den 5:te om morgonen skola trupperne af Arméens flotta, Artillerie och Drago-

Man vågar ej ändra något i convention, som är stadfäst af Kejsaren, och kan således ej lemna ej (?) bestämdt svar på denna (ej) eller på de följande 3, 4, 5, 6 och 7 articklarne, men som isens osäkerhet ej tillåter att bestämma sättet, huru svenska trupperne skola öfverföras till fasta landet, skall man bjuda till att här om vänl:n öfverenskomma med herr Amiralen, så snart Gustafssvärd blifvit uppgifven. —

nerne transporterats till Helsingfors; sedan skola varfven och dockorne utrymmas och ryska garnizonen kan efter godtycke förstärkas?

5:o Den 6:te om morgonen skola trupperne på Vargön transporterats, undantagande den nödige vakten, som skall aflösas middagstiden af ryska trupper och öfverföras till staden?

6:te De till transport tjenlige båtar, som vi här hafva, kunna på en gång öfverföra 800 man; — det vore således nödvändigt för att kunna påskynda transporten af 2,000 man om dagen, att alla der-till tjenliga fartyg i Helsingfors blifva använde?

7:o Om oväder förhindrar transporten någon dag, bör den bestämda tiden till en lika tid förlängas?

8:o Officerarne skola bära sina värjor och Und. Off. behålla sina sablar såsom varande deras egendom?

9:o Transporterandet af hushållens saker skola ske

Det är ingen tvifvel att den commenderande generalen beviljar detta. —

Beviljat. —

efter trouppernas, räknandes 8 dagar efter den 7:de Majj?

10:o Så länge svenska troupperna förblifva på fästningen, skall ingen svårighet uppstå i anseende till transporten af friskt vatten från Gustafssvärd, och för öfrigt att all communication emellan troupperne må blifva så mycket möjligt är å ömse sidor inskränkt?

11:o Så länge Officerarnes appointment icke är precist utsatt, kunna de icke besluta hvar de vilja resa. — Man begär i anseende härtill att det appointment, som annars krigsfångar af alla classer få, må blifva bestämt utsatt, på det att hvar och en måtte kunna taga det för honom bäst passande parti?

Hvarken i anseende till friskt vatten eller något annat, hvar af svenska trouperne skulle kunna vara i behof. —

På denna artickel svaras, så snart vi fått rullor på de personer, som hafva rättighet till appointment. Emedlertid beviljar commenderande Generalen för 1 år. —

Rl:r B:co

Till 1 Öfverste månat-

ligen	100: —
Öfverste lieut. d:o	75: —
Major	72: —
Adjutant	30: —
Reg:t fältskär	24: —
Auditeur	38: —
Präst	24: —
Underläkare	14: —
Capitain	53: —
Lieut. et Fendrick	38: —
Flagg- och Fan-jun-	
kare	24: —
Sergeant	7: 24

Munster skrivvare . . .	7:	20
Andra Under Off:ie . . .	6:	42
Reg:t väbel	13:	—
Reg:t Trumslagare . . .	4:	18
	med Bröd.	
Corporal	4:	27 2: 33
Soldat	4:	18 2: 24

13:o Under Officerare, som marchera med trouppen, äro satte i likhet med soldaten i anseende till appointment af häst; J vår tjenst har han mera förmåner; 2 Und. Officerare hafva en häst och åkdon el:r dubbelt underhåll emot soldater?

14:o Det antal af hästar, som är beviljat alla classer, hvilka flytta, är otillräckeligt; hvar och en har någon egen- dom att transportera, och man hoppas äfven att afseende gö- res på hustrur och barn?

Bifalles utan svårighet.

Man skall bjuda till så myc- ket möjligt är att göra alla nöjde.

Sveaborg den 26 Aprill 1808.

C. O. Cronstedt.

Suchtelen. —

§ 6.

Hra Grotenfelt teki Rostockin yliopiston äskettäin painetun ylioppilasluettelon johdolla muutamia lisäyksiä siihen mitä ennestään on tunnettu niistä suomalaisista, jotka siellä olivat opintoja harjoittaneet, ja lupasi vastedes näiden ynnä muutamien muiden yliopistojen luetteloista saamiensa tietojen perusteella valmistaa eri kirjoitus Historialliseen Arkistoon.

§ 7.

Hra Fontell näytti Suomen kartan, jossa eri väreillä oli osotettu, kuinka monta tynnyrinalaa kullakin seudulla maassamme menee manttaaliin. Kartasta näkee että lukumäärä on pienin Turun lähipitäjissä ja Ahvenanmaalla, muutamissa Uudenmaan rantapitäjissä sekä Vähän Kyrön pitäjässä Pohjanmaalla, eli keskimäärin 500 ä 600 t:rin alaa, jota vastoin lukumäärä asteettain lisääntyy sisämaahan päin. Salpausselän luona olevissa pitäjissä on se jo 1,000 ä 2,000 t:rin alaa, ja maan sisäosissa 6,000, jopa enemmänkin. Vanhoissa sivistysseuduissa Kokemäen joen laaksossa ja Hämeen järvien ympärillä on manttaalin tynnyrinalan luku myöskin suhteellisesti vähäinen, eli ei täyteen 1,000.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

J. W. Ruuth.

Vuosikokous 9 p. marrask. 1892.

Saapuvilla olivat esimies hra v. Bonsdorff, hrat Yrjö-Koskinen, Ignatius, Palmén, Danielson, Schybergson, Grotenfelt, Fontell, ja allekirjoittanut sekä prof. Donner ja toht. Aug. Hjelt.

§ 1.

Esimies hra v. Bonsdorff piti esitelmän, jonka aineena oli: „Suomen kaupunkien edustuksesta ennen vapauden aikaa“, ja oli tämä esitelmä Historialliseen Arkistoon painettava.

§ 2.

Allekirjoittanut luki seuraavan vuosikertomuksen:

Vuosikertomus 9 p. marrask. 1892.

Edellisen vuoden töitä jatkaessaan, on Suomen Historiallinen Seura tänäänkin umpeen kuluneella vaikutusjaksollaan ahkeroinut eri tutkimusaloilla kansallisten ajantietojemme valaisemiseksi, ja kun ne suurenarvoiset teokset, joiden toimittamiseen Seuran huomio tällä ajalla etenkin on ollut kiinnitettyinä, aikaa myöten valmistuvat, tulevat ne kyllin todistamaan siitä harrastuksesta, joka isänmaallisen historian työalalla nyt, niinkuin aina, Seuran keskuudessa on vallinnut. On todellakin työskennelty historiamme mitä tärkeimpien ajanjaksojen valaisemiseksi. On vuoden kuluessa saatu valmiiksi ensimmäinen vihko laajaan teokseen, jonka tarkoituksena on seikkaperäisesti kuvata Suomen kansan taloudellista tilaa sellaisena kuin se oli kolme vuosisataa sitten keskiaikaisten olojen vastikää väistyttyä syrjään, ja joka samalla on tarjoava perustuksen vertailuihin maamme myöhempiinkin tilastollisiin oloihin. On niin ikään koottu aineksia toiseen tilastolliseen teokseen, joka on omiansa kuvaamaan kuinka tämä niin monta kovaa kokenut kansa, jonka isoviha miltei oli sukupuuttoon hävittänyt, jälleen elpyi uuteen eloon yhden sen historian tärkeimmän käännekohdan ajalla. Vih-

doin on myöskin yhä jatkettu yhdeksi kokonaisuudeksi koota niitä tärkeitä asiakirjoja, jotka valaisevat nykyisten valtiolisten olojemme perustamista, joten on valmistuva tutkimukselle uusi aarre, sitä kalliimpi, koska nykyajan huolet ovat omiansa kääntämään isänmaan ystävien huomio erittäinkin juuri tähän aikaan ja sen vaiheisiin.

Mutta tiliä tehtäessä Seuran viimevuotisesta toiminnasta on tässä myöskin mainittava, että jos kohta paljon hedelmällistä työtä onkin Seurassa suoritettu, ei kuitenkaan kaikkia niitä toiveita, joilla Seura alkoi tämän vuotisen tehtävänsä, ole voitu täyttää. Seuran edellisenä vuonna tekemä päätös, jonka mukaan Historiallista Arkistoa olisi koetettava saada, tavallisen aikakauskirjan tavalla, ilmestymään kahdella vihkolla vuoteensa, ei ole tullut toteutetuksi. Monet syyt, joita ei ole edeltäkäsinkin voitu lukuun ottaa, ovat nimittäin vaikuttaneet sen, että Arkiston XII:en osan ensimmäisen vihkon ilmestyttyä keväällä määrä-ajalla, ei kuitenkaan ole ennätetty nyt vuosipäiväksi saada tämän osan toinen vihko valmiiksi. Suurena vaikeutena niin laajallaisen teoksen säännölliselle toimittamiselle kahdessa vihkossa vuosittain on usein ilmaantuva käsikirjoitusten puute, joka pitemmäksi tai lyhyemmäksi ajaksi keskeyttää painatustyötä. Niinpä tästä syystä suurin osa viime kesän ajasta meni hukkaan, ja kun sen lisäksi tuli muitakin ihan satunnaisia ja arvaamattomia esteitä, jotka vastikään aljetussa painatustyössä vaikuttivat keskeytystä ja viivytystä, niin ei kysymyksessä olevaa jälkimäistä osaa, kuten suotavaa olisi ollut, ole voitu tässä kokouksessa Seuran pöydälle esille jättää. Toivottavaa on kuitenkin että suurempi tottumus Arkiston säännölliselle toimittamiselle mainittuun tapaan Seurassa vähitellen on voittava alaa, niin että tätä Seuran varsinaista aikakauskirjaa saataisiin, jos kohta vähemmissäkin vihkoissa, ilmestymään määrä-aikoina, josta

epäilemättä olisi suurta hyötyä sekä Seuralle, että sen töitä seuraaville tieteen harrastajille.

Seuran vuoden kuluessa valmistuneet toimitukset ovat:

Historiallisen Arkiston XII:n osan 1-vihko joka keväällä jaettiin kirjakauppoihin;

„Finlands sölfskattsregister af år 1571. Första häftet. Egenteliga Finlands Sölfskattsregister“, joka hra Fontellin toimittama teos vuoden alussa saatiin painosta; sekä

„Todistuskappaleita Suomen Historiaan III; Asiakirjoja, jotka valaisevat Suomen kameraalisia oloja 1500-luvulla; 1 vihko“, jonka toimittamista etupäässä hra Grotenfelt on valvonut.

Painossa ovat parhaillaan:

Historiallisen Arkiston XII:en osan toinen vihko, joka, ellei arvaamattomia esteitä tule työtä häiritsemään, saatane vielä tämän vuoden kuluessa valmiiksi;

Vuoden 1571:n Hopeaveroluetteloiden toinen Uutta maata käsittävä osa, jonka painattamista kuitenkin vasta on aloitettu, niin ettei teoksen valmistumista voitane lähimpään aikaan odottaa.

Sen ohessa painetaan Tilgmanin kivipainoksessa:

Hra Fontellin tekemä Varsinais-Suomen kameraalista ja kirkollista jakoa kuvaava kartta v:lta 1571, joka tulee liitettäväksi yllämainittuihin hopeaveroluetteloihin.

Vihdoin on myöskin mainittava, että työnlaisina, vaikka eivät vielä painovalmiiseen kuntoon saatuina, ovat seuraavat Seuran päättämät toimitukset:

„Statistisk undersökning af Finlands folkmängd och folkmängdsförändringar under förra hälften af 1700-talet“, jota teosta varten toht. Hjelt, täydentääksensä Tukholmassa

ja täkäläisessä valtio-arkistossa saatuja väkitylöstöllisiä aineksia, vuoden kuluessa asianomaisten tuomiokapitulien välityksellä on painetuilla kysymyslipuilla keräillyt tarpeellisia lisätietoja seurakuntien papistolta; sekä

Asiakirjakokoelma, joka tulee käsittämään kirjeitä ja muita todistuskappaleita viime vuosisadan lopulta ja tämän vuosisadan alulta, ja jota varten vuoden kuluessa, prof. Danielsonin toimesta, on jatkettu asiakirjojen kopioimista sekä Upsalassa että täkäläisessä valtioarkistossa.

Vuoden kuluessa on pidetty kahdeksan kokousta ja niissä ovat muun ohessa seuraavat henkilöt esiintuneet tutkimuksia ja tiedonantoja seuraavista aineista:

Vapaa. *Palmén* on refereerannut erään Karjalan raakunain ordreskirjan vuosilta 1808—09 sekä kertonut Vapauden ajan valtiopäivillä vallinneesta sekretessistä;

Hra *Schybergson* on painettavaksi jättänyt Algot Scarinin kirjevaihtoon kuuluvia kirjeitä;

Hra *Danielson* on pöytäkirjaan jättänyt liitteen Wiaporin antaumisesta tehtyyn konventioniin;

Hra *Groténfelt* on antanut tietoja Jaakko Fresestä, Hannu Gierichistä, J. J. Nordströmistä sekä suomalaisista ylioppilaista Rostockissa ja Wittenbergissä;

Hra *v. Bonsdorff* on selvittänyt „maimesteri“-sanan merkitystä sekä kuvaillut Tammisaaren kaupungin hallituksessa 1680-luvulla tapahtunutta interregnumia;

Hra *Melander* on antanut tietoja Nikolaus Rehnin lapalaiskoulusta ja Wiipurin triviaalikoulusta;

Hra *Leimberg* on esiintuonut tietoja Pietari Särkilahden perhesuhteista;

Hra *Fontell* on esittänyt manttaalien suuruutta eri osissa Suomea kuvaavan kartan;

Maist. *G. Granfelt* on painettavaksi jättänyt kokoelman Suomen kaupunkien vaakunoita sekä erään relationin Wiipurin kaupungin vanhoista kauppaprivilegioista Lappeenrannassa ja Käkisalmissa;

Maist. *J. Jalkanen* on esiintunut kartan Savon ja Hämeen rajoista v:lta 1733—36, sekä tabelleja Rautalammin pitäjästä 1500-luvun lopulla nostettujen verojen suuruudesta;

Toht. *Hjelt* on refereerannut piispa Tengströmin lausunnot Suomen rahalaitoksen järjestämisestä 1811 ja Suomalaisen hallituskonseljin uudestaan järjestämisestä v. 1813;

Maist. *Th. Dillner* on esittänyt Suomen kaupan oloja 1571—1621 valaisevia tabelleja;

Maist. *W. Meurman* on painettavaksi jättänyt Suomen kaupunkien yksityiset pyyntö-esitykset Porvoon valtiopäivillä.

Seura, joka tänäkin vuonna on saanut vastaanottaa kirjalahjoja samoilta seuroilta ja laitoksilta kuin ennenkin, on sen ohessa ryhtynyt kirjojen vaihtoon Upsalan Yliopiston kirjaston sekä Finsk Militär Tidskrift-nimisen sanomalehden kanssa.

Seuran jäsenluku on, niinkuin edellisenäkin vuonna, 21. Esimiehenä on ollut hra C. v. Bonsdorff, rahanvartijana hra A. G. Fontell ja sihteerinä allekirjoittanut.

J. W. Ruuth.

§ 3.

Sitten teki Seuran rahaston hoitaja hra A. G. Fontell seuraavan selvityksen rahaston tilasta:

Årsräkning öfver Finska Historiska Samfundets kassa
för året 18°/₁₁91—18°/₁₁92.

	<i>Fmy.</i>	<i>74</i>	<i>Fmy.</i>	<i>74</i>
Debet.				
<i>Behållning från föreg. år:</i>				
Rabbeska fonden: 10 st. Hypoteksföreningens obligationer å 4½ %	10,141	20		
3 st. donat:s oblig. å 4½ %, nom. . . . . 100: —				
inköpta enl. kurs 99: 50	298	50		
2 st. Helsingfors stads nybyggnadsoblig. å 4½ %	1,470	—		
Kassa: å depositions räkning . .	17,148	—		
„ löpande	335	06	29,392	76
<i>Inkomst under året:</i>				
Uppburna räntor: å Rabbeska fonden . . . . . 450: —				
D:o d:o å 3 st. donat:s oblig. 13: 50				
„ „ „ 2 „ Helsingfors stads nybyggn. oblig. 67: 50				
„ „ „ deps. räkn. . 891: 56				
„ „ „ löpande räkn. . 18: 03	1,440	59		
För i Helsingfors gen. Wickström & C:o Bokhandel försålda exx. af Arkisto XII	6	37		
Transport	1,446	96	29,392	76

	<i>Fmf.</i>	<i>72.</i>	<i>Fmf.</i>	<i>72.</i>
Transport	1,446	96	29,392	76
D:o i Åbo gen. Frenckellska Bokhandel försålda exx. af Samfundets förlagsartiklar		7 20		
D:o i Wasa gen. Conr. Freeses Bokhandel försålda exx. af Samfundets förlagsartiklar	4	—	1,458	16
Summa			30,850	92
Credit.				
<i>Utgift under året:</i>				
<i>Ur samfundets allmänna fond:</i>				
D:r J. W. Ruuth i sekreterare-arvode	250	—		
Vaktmästar Björns arvode för 1891	80	—		
Hr J. F. Sevon för karta öfver gränsen mellan Tavastland och Savolaks	75	—		
Finska Literatursällskapets räkn. för tryckning af Egentliga Finlands Sölskattsregister	2,024	85		
D:o d:o för tryckning af Arkisto XII	851	20		
Hr F. Tilgmanns räkn. för Sigill- och Vapenplanscher	840	—		
D:o d:o för kartor, hörande till mag. Jalkanens disputation	260	—		
Frakt- och försändelse kostnader .	18	70		
Transport	4,399	75		

	<i>Fm.</i>	<i>nl.</i>	<i>Fm.</i>	<i>nl.</i>
Transport	4,399	75		
Kommerserådet Ahlströms bidrag till resande af minnesmärket öfver 1719 års karoliner (bidr. afgått till Sverige)	100	—	4,499	75
<i>Ur anslaget för offentliggörandet af handlingar från tiden omkr. 1808:</i>				
För särskilda afskrifter, inkl. papper			607	51
Summa			5,107	26
<i>Behållning till nästa redogörelseår:</i>				
Rabbeska fonden: 10 st. Hypoteks-föreningens oblig. å $4\frac{1}{2}$ % . .	10,141	20		
3 st. don. oblig., å $4\frac{1}{2}$ %, nom. 100: inköpta enl. kurs 99: 50	298	50		
2 st. Helsingfors stads nybyggnads-oblig. å $4\frac{1}{2}$ %	1,470	—		
Kassa: å dep. räkn.	12,757	—		
„ löp. „	1,076	96	25,743	66
Summa			30,850	92
<i>Af denna behållning tillhör:</i>				
Donationsfonden för Kexholms stads historia: behållning från 1891 . .	420:	38		
Tillkommer årets ränta å $4\frac{1}{2}$ %	18:	92	439	30
Transport	439	30		

	<i>Fmg</i>	<i>ni.</i>	<i>Fmg</i>	<i>ni.</i>
Transport	489	30		
Äyrämöisen palkintorahasto:				
Behällning från 1891	1,311	79		
Tillkommer årets ränta	59	03	1,370	82
Fonden för offentliggörandet af handlingar från tiden omkr. 1808:				
Behällning vid årets början	8,000	—		
Afgår utg. under året	607	51	7,392	49
Återstår behällning:				
Samfundets allmänna fond			16,541	05
Summa			25,743	66

§ 4.

Seuran sihteerille päätettiin alkavaksi vuodeksi palkkioksi ja expensirahoiksi antaa 300 markkaa.

§ 5.

Tämän jälkeen valittiin säännöissä määrättyssä järjestyksessä Seuran virkamiehet alkavaksi vuosikaudeksi, ja tuli esimieheksi vapaah. E. G. Palmén, sekä rahaston vartijaksi ja sihteeriksi entiset. Sen ohessa määrättiin tilintarkastajiksi hra C. v. Bonsdorff ja allekirjoittanut.

J. W. Ruuth.

Liite I.

Luettelo Ruotsin kamarikolleegiossa löytyvistä, Suomea koskevista asiakirjoista, hra Melanderin tekemä (katso siv. 405)

Nidos 1. Päällekirjoitus: „Cajana stads ransakning“ sisältää:

I. Ransakning med Cajana stad 1 Febr. 1659; siihen liitteitä:

- 1) Kajaanin kaupungin kartta.
- 2) Catalogus puerorum in schola Cajanensi $\frac{1}{6}$ 1655— $\frac{20}{12}$ 1658.
- 3) Kort förslag på Cajana stads lilla tull 1651—1659.
- 4) Förteckning på Cajana stads borgare 1659.
- 5) Cajana stads borgares besvär, ilman päivämäärää.
- 6) Uleå stads borgares besvär, ilman päivämäärää.
- 7) Hauptmannen på Cajana slott Palmbaums inlaga, ilman päivämäärää.

II. Ransakning med Paldamo och Sotkamo socknar i Cajana stad den 3 Februari 1659.

III. Ransakning på Cajaneborg den 9 Februari (1659).

Liitteitä:

- 1) Anomuskirjeitä y. m.
- 2) Eräs Pietari Brahen kirje, jonka kautta Kajaanin, Kuopion ja Iisalmen pitäjät vapautetaan sotaväenotosta.
- 3) Kajaanin kaupungin privileegiot vuodelta 1651.
- 4) Eräs pöytäkirja pidetty Göteborgissa $\frac{12}{1}$ 1660, joka koskee erästä linnanpäällysmiehen (Hauptman) Palmbaumin pitämää tutkimusta.

- 5) „Instruktion för Håppmannen“ på Cajana Zacharias Palmbaum.
- 6) Tingskosts och mantalsskrifningslängd för Cajana socken 1653—1657.
- 7) Mönstringsrulla på Cajaneborgs garnison.
- 8) Specification på extra ordinarie räntorna, som på riksdagen bevilljade äro åren 1655—1658.
- 9) Rästlängd på Paldamo socken (ilman päivämäärää).
- 10) Rästlängd öfver Pielis pogost „ „
- 11) Speciallängd öfver Paldamo och Sotkamo socknar i friherrskapet Cajana 1657.

Nidos 2. Ransakningar hållne i Pielisjärwi pogost, Idensalmi och Kuopio Anno 1659, Brahelinna den 8 Martii 1659 Jufwa eller S:te Mårtens s., Mattholm med Pargas socken; ynnä muita kopioita j. m. s.

Nidos 3. „Ransakning hällen i Brahestad den 21 Januari Anno 1659“ ynnä liitteitä niinkuin edellisissä. Sen lisäksi löytyy tässä toiset kappaleet noista 1 nidoksessa olleista tutkimuksista Kajaanin, Paltamon ja Sotkamon pitäjissä ynnä Kajaanin linnassa ja 2 nidoksessa olleista tutkimuksista Pielisten ja Iisalmen pitäjissä.

„Jordeböcker och räkningar af friherrskapet Cajana“, vuodesta 1650 alkaen (n:o 92).

Salho sockens handlingar (n:o 92).

Erityisiä irtonaisia asiakirjoja, jotka koskevat Kajaanin vapaaherrakuntaa.

Ingermanlands räkning på uppbörden och utgiften på „H:s n:des Fruns Gårdh Ribbingh Holm Anno 1647“.

Specialräkning för Ingermanlands räntan med pogostskrifvaren Sven Svensson 1651.

Eräs saksalainen tili ilman päällekirjoitusta, luultavasti Inkeristä tai Liivinmaalta.

Edelliset nidokset ovat kaikki samassa paikassa mutta eri paikoissa siellä täällä ovat seuraavat tavattavat:

N:o 5. Protocoll angående målet mellan prosten Forbus och landsfiskalen Mattlin.

Ersättningar för Wiborgs och Nyslotts län (Reduktiooni-asiakirjoja).

N:o 64. Riksrådet grefve Oxenstjernas sterbhus, koelma asiakirjoja, joissa voi olla joku Inkeriä koskeva.

N:o 74. Handlingar ang:de Hrr Brynte Cronsköld och Grefve Bengt Oxenstjerna. (Asiakirjoja lahjoitusmaista Inkerissä).

Aakkosellinen aine- ja nimiluettelo Historiallisen Seuran tähän osaan painetuista pöytäkirjoista.

- Aakenpoika, Klaus 418.
Aaleholm, Henrik, pormestari 405
—408.
Adamus Bremensis 450—452.
Adlercreutzin rykmentti 468, 473.
Ahtiala, Yrjö Olavinpoika 399.
Ahvenanmaan 386, 415, 478.
Akademia, Turun a:n vihkiäiset
384—391, 427.
Aken, von, Pietari 435.
Alahovi, A:n arkisto 412, 444.
Alopæus, lehtori 449, 450.
Ansgarius 450, 451.
Anterontytär, Anna, Yrjö Pieta-
rinpojan vaimo 416.
Antinpoika, Pietari 417, 418.
Antintytär, Anna 418.
„ Brita 417, 418.
Asetuksia, suomennettavat 421,
422.
Asiakirjoja, Suomea koskevia kam-
marikollegiossa 488—490.
Aunus, A:een stipendiaatti 409
—410, 426.
Backman, Kristian, tuomari 399.
Barclay de Tolly, kirjeitä 411.
Benzelius 450.
Bertelson, Lars 379.
Birca 451.
Birgerinpoika, Niilo 417.
Bjelke, Niilo 374, 409.
Bjurböle 418.
Boije, Yrjö 417.
Bora, von, Katarina 435.
Botin 450.
Brahe, Pietari 386, 393, 405,
406, 445, 488.
Brahea, B:n tila 1600-luvulla 405
—409, 427.
Brabelinna 489.
Brandenburg 372.
Bremen 372, 373.
Brinck, maamittari 437.

- Buxhoevden, B:n kirjeitä 411, 443.
 Buxhoevdenin kirjeenvaihto 425.
 Byestad 418.
 Bygdeå 369.
 Båkholmen 469.
 Böckman, J. C. 419.

 Carplan, Erik 407.
 Cronsköld, Brynte 490.
 Cronstedt, C. O., 477.

 Dann, Staffan, vouti 415.
 David, kapinoitsija 391.
 Deat, sihteeri 419.
 Degerman, Anders 441.
 De la Gardie, ylikomentaja 373.

 Eerik XIV 402, 415.
 Eerikinpoika, Bertil 436, 437.
     "   Olavi 416.
 Eketrä, Sven Månsson 379.
 Erämaat, Hollolan et 438.
 Eschelsson, Augustus 379.
 Essen, von, kapteeni 463.
     "   "   Kustaa Juhana 463.

 Fant 451.
 Filippus, kapinoitsija Karjalassa 391, 392.
 Fincke, Kustaa 438.
 Flöteveromiehistä 428.
 Forbus, provasti 490.

 Fornjoterin suku 450.
 Franken 409.
 Frenckell 455.
 Frese, Hannu 441.
     "   Jaakkima 439, 440.
 Frese, Jaakko, lisiä elämäkertaan 439—441, 482.
     "   Martti 441.
 Fundin Noregs 450.

 Gammelbacka 415, 416.
 Gestrinius, Ernest 439, 441.
 Girich, Hannu, G:n vehkeet 444, 482.
 Giöker, maamittari 437.
 Grönblad 455.
 Grönfelt, Lydik Matinpoika 379.
 Gunnarinpoika, Tyris 407.
 Gustafssvärd 473, 474, 476.
 Göteborg 488.

 Hallituskonselji, sen järjestäminen 448, 483.
 Hannunpoika, Jaakko, lainlukija 398.
 „Harto issen järvi“ rajapaikka 377.
 Hartwall 459.
 Hattula, kihlak. 397.
 Hedvig Eleonora 447, 448.
 Helmfelt 372, 373.
 Helsinki 445, 457, 472, 473—475.

- Helsinki pitäjä 417, 418.
 Helsingen laki 368, 369, 370.
 Hietala 463.
 Historiallinen Arkisto, vuosittain
   painettava, 412—413, 426.
 Hollolan kihlak:n erämaat 438.
 Hongoinen, Klemetti 406.
 Hopeaveroluettelot 426, 442, 481.
 Horn, Henrik Henrikinpoika, Suo-
   men kenraalikuvernööri 371—
   373, 427.
 Huoplahti 417, 418.
 Hynninen, Petter 420.
 Häme 478.
 Hämeen-Savon rajan kartta 437
   —438, 443.
 Hämeen-Savon rajan syynikirja
   373—379.
 Hämeenlinna 371.
 Hämeenlinnan läänin jousivero,
   370—371.
 Härköinen, Hemming 418.
   „ Olavi 418.
   „ Pietari 418.
 Härkölä 418.
 Härtzig, Pietari 379.
 Höytilä 418.

 Ihre 450.
 Iin pitäjän jousivero 370.
 Iisalmi 408, 409, 488—489.
 Ilmajoki 397.

 Ilmoni 457.
 Inkerinmaa 489, 490.
 Iso-Kyrö 397.
 Itä-Suomi, sen raja-olot 1700-
   luvulla 412, 427.
 Ivanofpoika, Sirge 407.
 Jaakon tytär, Elseby 435.
 Jaakon tytär, Marina 397—399.
 Jacobsson, Jacob 420.
   „ Johan 379.
 Jesperinpoika, Tuomas 418.
 Jousivero, Hämeessä 370—371.
   „ Pohjois Pohjanmaalla
   368—371.
 Juhana III 402, 415, 416, 436.
 Juhana herttua 417.
 Juhonpoika, Antti, luutnantti 409.
   „ Markus 418.
 Juva 418, 489.
 „Jächmisjärvi“, rajapaikka 377.
 Jääkärit, Savon, niiden asettami-
   nen, 422, 427.
 Jönsson, Henrik 379.
 „Jöran“, „herr“, kirkkoherra 398.

 Kaarlo IX 399, 412.
 Kaarlo Knuutinpoika 374—376,
   378, 379.
 Kainu 369.
 Kajaanin kaupungin kartta 405.
   „ linna 488, 489.

- „Kalfwesälcke“, rajapaikka 375
—377.
- Kalvoila 396.
- Kammarikolleegio, Suomea koskevia asiakirjoja siellä 488—490.
- Kapina, Satakunnassa ja Karjalassa 391—392, 427.
- Karankämäki, rajapaikka 374—377.
- Karjala, (Carelia) 386.
„ kapina siellä 391, 427.
- Karjalan jääkärien ylöspano 422, 427.
- Karjalan rakuunain ordreskirja 444, 482.
- Kartta, Kajaanin 405.
„ Raahen 405.
„ Savon-Hämeen rajasta 437—438, 443, 483.
„ Suomen hallinnollisesta jaosta 1571 415, 427, 481.
„ Suomen manttaalin suuruudesta 478, 482.
- Kauppa, Suomen k. 1570—1622 461, 463, 483.
- Kauppinen, Matti 406.
- Kaupungit, Suomen, niiden edustus 479.
- Kaupungit, Suomen, pyyntö-esitykset Porvoon valtiopäivillä 463, 483.
- Kaupungit, Suomen, vaakunat 409, 411, 414, 428, 434, 483.
- Kastelholma 416.
- Kemi, jousivero siellä 370.
- Kilttivero, Hämeenmaalla 396—397.
- Kilttivero, Pohjois Pohjanmaalla 368—371.
- Kirjeitä, Buxhoevedenin 411.
„ Scarinin 449, 482.
- Knuutinpoika, Juho 438.
„ Kaarlo 391—392.
- Kocka, Jaakko 420.
- Kodjala 418.
- Koirivoleinen, Matti 407.
- Kokemäki 478.
- Kokkola 402, 445.
- Kontsaansaari 397—398.
- Kontsala 397—398.
- Kontsas, Yrjö, mestauspaikkansa 397—399, 428.
- Konventioni, Wiaporin, lisiä siihen 466—477.
- Korhoinen, Antti 407.
- Korp, Antti 417—418.
„ Pietari 417—418.
- Korsholma, lääni 438.
- Koulu, Rhenin lappalaiskoulu 444.
„ Wiipurin triviaalikoulu 453.
- [Krus] Jesper 417.
„ Matti 418.
- Kröplin, Hannu 391.

Kröplin Karl 379.
 Kuopio 408, 409, 489.
 Kurck, Juho presidentti 387.
 Kustaa II Adolf 402, 409, 447.
 Kustaa Waasa 402, 416, 435,
 436.
 Käkisalmi 447, 448.
 Kärsämäki 435.

Lain suomennos, Speitzin 392
 —395, 427.
 Lappalaiset 450.
 Lappalaiskoulu Piitimessä 444.
 Lappeenranta 447, 448.
 Lapvesi 376.
 Laurinpoika, Antti 418.
 „ Matti 418.
 Leikoinen, Mikko 406.
 Liivinmaa 451, 489.
 Lille 455.
 Liminka 370.
 Lind, Abraham 421.
 Lindholmen 386.
 Livonen, Abraham 420.
 Längmanin rahasto 404, 424.
 Länsigötinmaa 452.
 Länsi-Pohjanmaa 369.
 Löfånger 369.

Maankuntapäivät, Suomessa 1611
 —1612 412, 427.
 Maarian pitäjät 436.

„Madzson Jerfwij“, rajapaikka
 377.
 „Maimästeri“-sanana merkityksestä
 445—447, 482.
 Malin, Pietari Särkilahden tytär
 435.
 Manttaali, sen suuruus 478, 482.
 Markuksenpoika, Eerik 398.
 Martenharju, rajapaikka 377.
 Martikainen, Olavi 406.
 Matinpoika, Jesper 417.
 Mattholm 489.
 Mattlin, viskaali 490.
 Maununpoika, Olavi 379.
 Maununtytär Hebla 415, 416.
 Melander K. R., 413, 414.
 Meltola 416.
 Mennander, kirjeitä 466.
 Mikkelinpoika, Eerik 379.
 „ Lorentz 416.
 Muistopatsas, Norjan retkestä
 1718 368, 383, 204.
 Möller 455.

Naantali, luostari 436.
 Naantali, luostarin hävitys 399
 —400.
 Naulasaari 374—376.
 Nervander 457.
 Nidaråås 451.
 Niilonpoika, Kristian 391.
 „ Kustaa 436—437.

- Nimikirja, kirjallisuuden 367—368.
- Nordin 451.
- Nordström, J. J., kirjeitä G. Reimille 454—461, 482.
- Nummis 388.
- Nurmijärvi 407.
- „Nurmis skantz“ 407.
- Närpiö 402.
- Olavinpoika, Hannu 379.
- „ Henrik 374—376, 379.
- Olavinpoika, Niilo 416.
- „ Tuomas 400.
- Ollinpoika, Hannu, vouti 438.
- Oredreskirja, Karjalan rakuunnain 444, 482.
- Oulu 420, 445, 488.
- Oxensjerna, Axel 392.
- „ Bengt 490.
- Palmbaum, Zacharias 488—489.
- Paltamo 488—489.
- Parainen 489.
- Perszon, Christofer 379.
- Petræus, Eskillus 388.
- Pielisjärvi 405, 407.
- Pielisten pogosti 405, 408, 489.
- Pietari 457.
- Pietarinpoika, Niilo 416.
- „ Pelle, vouti 438.
- Pietarinpoika, Yrjö, hänen sukunsa 415—417, 427, 428.
- Piitaja 369.
- Piitime 444.
- Plaan, sihteeri 419.
- Pohjanmaa 478.
- „ P:n vanhimmat tilikirjat 443.
- Pori 416, 445.
- Porthan, kirje Alopæuselle 449—452.
- Porvoo, pitäjä 415, 416, 445.
- Porvoon valtiopäivät, kaupunkien pyyntöesitykset 463, 483.
- Pulkkinen, Yrjö 407.
- Pälkjärvi 412.
- Päromaby 378.
- Raaha 489.
- „ sen kartta 405.
- Raamatun suomennos, Sorolaisen 404—405, 427.
- Rahalaitos, Suomen, sen järjestäminen 452, 483.
- Raja-olot Itä-Suomessa 1700-luvulla 412, 427.
- Raja-synnikirja, Hämeen-Savon rajasta 374—379 428.
- Ratsuväen rekistereitä vltta 1562 371, 427.

- Rakennus tieteellisille y. m. Seuroille 380—383.
- Rasepori, kreivikunta 464.
- Rauma 445.
- Rautalampi 409.
- Rautalampi, sen verot 1500-luvulla 452, 483.
- Rehn, Nicolaus Andreæ 444, 482.
- Rein, Gabriel, Nordströmin kirjeitä hänelle 454—461.
- Repola, Ruotsin R. 408, 409.
- Reservit, Turun, Porin, Hämeen-Uudenmaan 474.
- Ribbingholm 489.
- Rimbertus 451.
- Rostock, Suomalaisia R:n yliopistossa 478, 482.
- Rothovius, Isak 386.
- Ruth, Barbara, Jaakkima Fresen vaimo 440.
- Rydboholm 386.
- Saloisten p. 370.
- Salpausselkä 478.
- „Sammalesto Jerfwij“ 377.
- Satakunta, kapina siellä 1438 391, 427.
- Satakunta, ylinen, sen papinvero 371.
- Savo 418.
- Savon-Hämeen raja, syynikirja 374—379.
- Savon-Hämeen rajan kartta 437, 438, 443.
- Savon Toivila 374.
- Saxo grammaticus 450, 451.
- Scarin, Algot, hänen kirjeitä 449.
- Schlözer 450.
- Segercrona 419.
- „Sekretessi“ vapauden ajan valtiopäivillä 466, 482.
- Seurat, niille ajottu rakennus 380—383, 425, 453.
- Sigismund 416.
- Sigtuna 451.
- Simonsson, Märten 379.
- Skellefteå 369.
- Småland 374.
- Sorolainen, Eerik, hänen raamatun suomennoksensa 404—405.
- Sotavankeja, Venäjällä 1741—43 371, 428.
- Sotkamo 488—489.
- Speitz, Hartikka, hänen lainsuomennoksensa 392—395, 427.
- Speitz, Kustaa 392, 394, 395.
- Speranski, kirjeitä 411.
- Sprengtporten, kirjeitä 411, 463.
- Sturleson 450.
- Stålhandske, Johannes 389.
- Stöfvel, Matts 398.
- Suaniof, Houdari 407.

- Suchtelen 477.
 Sucka, Tuomas 398.
 Suomen hallituskonseljin järjestäminen 448, 483.
 Suomen kartta, hallinnollisesta jaosta 1571 415, 427, 481.
 Suomen kartta, manttaalin suuruntta osottava 478, 482.
 Suomen kaupasta 1570—1622 461, 463, 483.
 Suomen kaupunkien edustus 479.
 Suomen kaupunkien pyyntö-esitykset 463, 483.
 Suomen kaupunkien vaakunat 409, 411, 414, 428, 434, 483.
 Suomen kieli, sen syrjäyttäminen 419—422, 427.
 Suomen kirjallisuuden historia, lisiä siihen 422,
 Suomen rahalaitoksen järjestäminen 452, 483.
 Suomen väkiluku 1700-luvun alulla 401, 426, 427.
 Sysmä 378.
 Svartö, Öster 474, 475.
 Svensson, Sven 489.
 Särkilax 437.
 Särkilax, Pietari, hänen perhesuhteistaan 434—437, 482.
 Sääksmäki 396, 397, 438.
 Söderlax 437.
 Sövelax 436.
- Taalainmaa (Dalia) 386.
 Tadman, Hans, vouti 397.
 Taivassalo 436, 437.
 Tallinna 391, 392.
 Tammisaari 445, 464.
 „ interregnum siellä 464, 465, 482.
 Tammisto 436, 437.
 Teet, Jaakko 378.
 [Tegel] Antti 418.
 „ Eerik 417, 418.
 „ Niilo 417, 418.
 „ Yrjö 416, 417, 418.
 Tengström, hallituskonseljista 448.
 „ rahalaitoksesta 452.
 Todistuskappaleita Suomen historiaan 449, 481.
 Toivila 378.
 Tornio 369.
 [Tott] Klaus Aakenpoika 418.
 Trondheim 451.
 Tukholma 391.
 Tupuruinen, Sigfrid 406.
 Turku 445, 478.
 Turpa, Lauri Sigfridinpoika 398.
 Turuinen, Henrik 406.
 „ Olavi 406.
 Turun Akatemian vihkiäiset 384—391, 427.
 Turun linna 400.
 Tärkoi, Anders 398.

- Upsala 452.
 Upsalan Yliopistolle Suomesta tulleet lisä-avut 401—402, 427.
 Uumaja 369.
 Uuskarleby 445.
 Uuskaupunki 445.
 Uusmaa 478.

 „VppertJerfwij“ rajapaikka 377.

 Waakunat, Suomen kaupunkien 409, 411, 414, 428, 434, 483.
 Waasa 445.
 Waganoinen, Melenti 406.
 Wahlstén 420.
 Wakkonoinen, Konrad 407.
 Wallencreutz 419.
 Walpuri Bjurbölessä 418.
 Waltiopäivät, 1700-luvulla 384, 427.
 Waltiopäivät, kaupunkien edustus niillä ennen vapaudenaikaa 478.
 Waltiopäivät, vapauden ajalla, sekretessi niillä 466, 482.
 Wangel, Anders 420.
 Wargö 474, 475.
 Warsinain-Suomen kartta, hallinnollisesta jaosta 1571 415, 427.
 Wenäjä, sotavankeja siellä 1741—1743 371, 428.
 Westmanland 386.
 Westgöthe, Anders 438.

 Wexionius, Michael 385.
 Wiapori 466, 477.
 „ sen konventioniin lisäys 466—477, 482.
 Wibelius, häneltä kirje 412.
 Wigelius, Pietari 392, 394.
 Wikkiäiset, Turun yliopiston 384—391, 427.
 Wiipuri 374, 391, 415, 416, 439, 445, 447, 448.
 „ asekatselmus siellä 371.
 „ W:n kauppaoikeudet Lappeenrannassa ja Käki-salmella 447, 448, 483.
 „ W:n tuomiokapituli 1500-luvulla 412, 427.
 „ W:n triviaalikoulu 1600-luvulla 453, 482.
 Wiro 391, 451.
 Wisingsö, 386.
 Wittenberg 435, 482.
 Wrangell, Didrik 397.
 „ K. G. 372, 373.
 Würtz, Paul 372.
 Würtzburg 409.
 Wåla by 377.
 „Wäckra lambi“, rajapaikka 376, 377.
 Wähä Kyrö 478.
 Wäkiluku tilasto, 1700-luvun alkupuolelta 401, 426, 427, 481.

Yliopisto, Rostockin, Suomalai-	Yrjönpoika, Antti 407, 418.
laisia siellä 478.	„ Eerik 417, 418.
„ Turun, sen vihkiäiset	„ Lauri 418.
384—391, 427.	„ Niilo 417, 418.
„ Upsalan, Suomesta	
lisä-avut sille 401—	
402, 427.	Åken, von, Pietari 436, 437.
Yrjö, herra, kirkkoherra Ilma-	Ålänning, Mikkel, vouti 369, 370.
joella 398.	

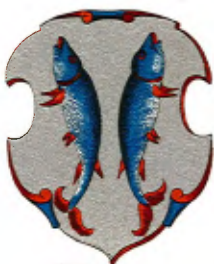
Oikaisuja.

Siv. 422	riv. 13	alh.	on Savon jääkärien, lue: Karjalan jääkärien.
„ 461	„ 8	alh.	„ 1570—1621 „ 1570—1622.
„ 463	„ 5	ylh.	„ 1570—1621 „ 1570—1622.
„ 483	„ 12	ylh.	„ 1571—1621 „ 1570—1622.

Nyslott

Nystad

Nådendal

Raumo

Gordavala

Tavastehus

Torneå

Åleborg

Vasa

Viborg

Willmanstrand

Åbo

1

3

2

4

5

6

7

10

11

8

9

12

14

13

15

17

16

18

19

21

20

22

23

24

25

26

27

28

29

31

30

32

33

34

36

35

37

39

38

40

41

42

43

44

